

BOSNA I HERCEGOVINA

Program ekonomskih reformi za 2019-2021
(PER BiH 2019-2021)

Sarajevo, januar/siječanj 2019. godine

Sadržaj

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE	3
2. MAKROEKONOMSKI OKVIR	5
2.1 NAJNOVIJA EKONOMSKA KRETANJA	5
2.2 SREDNJOROČNI MAKROEKONOMSKI SCENARIO	10
2.3 ALTERNATIVNI SCENARIO I RIZICI	15
3. FISKALNI OKVIR	19
3.1. STRATEGIJA POLITIKE I SREDNJOROČNI CILJEVI	19
3.2. IMPLEMENTACIJA BUDŽETA U 2018. GODINI	23
3.3. SREDNJOROČNI IZGLEDI BUDŽETA	27
3.4. STRUKTURNI BILANS (CIKLICNA KOMPONENTA DEFICITA, JEDNOKRATNE I PRIVREMENE MJERE, FISKALNA POLITIKA)	39
3.5. NIVO ZADUZENOSTI I RAZVOJ DOGADANJA, ANALIZA VANREDNIH OPERACIJA I USKLADIVANJE TOKA I STANJA	43
3.6. ANALIZA OSJETLJIVOSTI I UPOREDIVANJE S PRETHODNIM PROGRAMOM	51
3.7. FISKALNO UPRAVLJANJE I BUDZETSKI OKVIR	55
3.8. ODRZIVOST JAVNIH FINANSIJA	56
4. PRIORITETI STRUKTURALNIH REFORMI U PERIODU 2018.-2020.	61
4.1. IDENTIFIKACIJA KLJUCNIH PREPREKA ZA KONKURENTNOST I INKLUZIVAN RAST	61
4.2. SAZETAK REFORMSKIH PRIORITETA	67
4.3. ANALIZA PO OBLASTIMA I PRIORITETIMA STRUKTURNIH REFORMI	68
4.3.1 REFORMA TRŽIŠTA ENERGIJE I TRANSPORTA	68
4.3.2 SEKTORSKI RAZVOJ: POLJOPRIVREDA	74
4.3.3 POSLOVNO OKRUŽENJE I SMANJENJE NEFORMALNE EKONOMIJE	84
4.3.4 ISTRAŽIVANJE, RAZVOJ I INOVACIJE (RDI) I DIGITALNA EKONOMIJA	91
4.3.6 OBRAZOVANJE I VJEŠTINE	96
4.3.7 ZAPOŠLJAVANJE I TRŽIŠTE RADA	102
4.3.8 SOCIJALNA UKLJUČENOST, SMANJENJE SIROMAŠTVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI	105
5. BUDŽETSKE IMPLIKACIJE STRUKTURALNIH REFORMI	111
6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA	112
PRILOG 1.	114
PRILOG 2.	181

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Bosna i Hercegovina je tijekom 2018. godine održala makroekonomsku i fiskalnu stabilnost i provela Opće Izbore 2018. U trenutku usvajanja ERP dokumenta rezultati Općih izbora 2018 nisu u cijelosti implementirani i nisu usvojeni proračuni na svim razinama vlasti što utječe na sadržaj poglavlja 3. Fiskalni okvir.

Prema trenutno dostupnim podacima iz nacionalnih računa Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u prvoj polovini 2018. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila ekonomski rast od oko 3% u odnosu na isti period prethodne godine. Ova stopa ekonomskog rasta predstavlja nastavak trenda iz prethodne godine i u rangu je regionalnog prosjeka. Iz promatranja strukture ekonomskog rasta u BiH vidljiva su povećanja u okviru svih kategorija izuzev javne potrošnje. Tako je najznačajniji doprinos ekonomskom rastu ostvaren u okviru privatne potrošnje koja je tokom promatranog perioda uvećana za 3,1%. Obzirom na visoku zastupljenost ove kategorije u strukturi BDP-a može se konstatirati da je ista bila ključni generator ostvarenog ekonomskog rasta u prvoj polovini 2018. godine.

Fiskalni cilj Bosne i Hercegovine i dalje ostaje kontinuirano povećanje primarnog suficita i kontrola javne potrošnje na način da konsolidirana javna potrošnja na razini Bosne i Hercegovine bude ispod 40% BDP-a. Ovaj cilj potvrđen je na sjednici Fiskalnog vijeća BiH koja je održana 3. 7. 2018. godine, i na kojoj je usvojen Globalni okvir fiskalne bilance i politika u BiH za razdoblje od 2019. do 2021.

Usvajanje Globalnog okvira fiskalne bilance i politika u BiH osigurava usuglašenost temeljnih makroekonomskih i fiskalnih pretpostavki koje se koriste pri sačinjavanju dokumenata okvirnih proračuna na svim razinama vlasti. Ovako definirani fiskalni ciljevi čine osnovnu pretpostavku za proračunsko planiranje svih nosilaca fiskalnih politika u BiH što je važno za ostvarenje fiskalne koordinacije u BiH.

U trenutku pripreme ovog dokumenta nije bio usvojen Proračun institucija Bosne i Hercegovine i Proračun Federacije Bosne i Hercegovine.

Vijeće ministara BiH je trenutačno u postupku razmatranja Nacrta zakona o Proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za 2019., no financiranje institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza je osigurano usvajanjem Odluke o privremenom financiranju institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za razdoblje siječanj – ožujak 2019. godine.

Proračun Republike Srpske pripremljen je od Vlade RS-a i usvojen u Narodnoj skupštini RS-a 23. 12. 2018. godine.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je na sjednici od 12. 12. 2018. usvojila Nacrt proračuna FBiH za 2019. godinu i uputila ga na usvajanje u Parlament FBiH i u ovom trenutku Proračun je usvojen u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH, a očekuje se i usvajanje u Domu naroda Parlamenta FBiH.

Slijedeći *Smjernice za programe ekonomskih reformi*, nadležne institucije u Bosni i Hercegovini pripremile su Program ekonomskih reformi za 2019. - 2021. godinu (ERP). Ovogodišnji program je peti po redu koji se dostavlja Europskoj komisiji. Program ekonomskih reformi sadrži srednjoročni makroekonomski okvir i okvir fiskalne politike, uključujući i fiskalne mjere, te sveobuhvatan program strukturalnih reformi u cilju poboljšanja rasta i konkurentnosti zemlje.

Program ekonomskih reformi 2019. - 2021. godine izrađen je prema Smjernicama za izradu programa ekonomskih reformi, koje je dostavila Europska komisija.

Direkcija za ekonomsko planiranje nastojala je ojačati koordinacijsku ulogu u smislu proširenja opsega koordinacije pri izradi Programa ekonomskih reformi. Direkcija za ekonomsko planiranje koordinirala je izradu ERP-a suradnji s koordinatorima za izradu Programa ekonomskih reformi, koje su imenovale vlade entiteta.

Okvir koji preciznije definira suradnju svih razina vlasti pri izradi ERP-a Plan aktivnosti na izradi ERP-a za 2019.-2021. što predstavlja poseban izazov u smislu širokog opsega koordinacije.

Plan aktivnosti za izradu Programa ekonomskih reformi osnovni je dokument koji regulira proces izrade Programa ekonomskih reformi i suradnju između različitih razina vlasti, Vijeća ministara BiH, Vlade Federacije BiH i Vlade Republike Srpske. Program ekonomskih reformi 2019.-2021. je izrađen na osnovu priloga koje su dostavile nadležne institucije prema usvojenom Planu aktivnosti po rokovima i nosiocima aktivnosti.

U suradnji sa Europskom komisijom i OECD-om održana radionice na temu izrade Programa ekonomskih reformi. Prvi nacrti Programa ekonomskih reformi su prezentirani su OECD-u kao tehničkoj pomoći u izradi Programa.

U cilju boljeg definiranja reformskih mjera predstavnici OECD-a su dali primjedbe i sugestije na pripremljeni materijal u poglavlju 4. strukturalnih reformi u obliku dokumenta koji je Direkcija za ekonomsko planiranje prevela i prosljedila svima uključenim u izradu dokumenta kako bi im poslužio za kvalitetniju pripremu drugog nacrta dokumenta.

Entitetski koordinatori su dostavili Direkciji za ekonomsko planiranje priloge za Programe ekonomskih reformi ERP za 2019. - 2021. godinu koji su usvojeni na entitetskim vladama.

Direkcija za ekonomsko planiranje je, tijekom cijelog procesa i prije usvajanja dokumenata na nižim razinama vlasti, koordinirala proces kako bi doprinosi u fazi pisanja prvih nacrta bili usklađeni sa Smjernicama Europske komisije. Konačno, Program ekonomskih reformi BiH za 2019. - 2021. godinu je usvojilo Vijeće ministara BiH na 165. sjednici održanoj 30.01.2019. godine.

2. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Tabela 1: Makroekonomski pokazatelji za period 2016-2021

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nominalni BDP u mil KM	31.034	32.299	33.800	35.346	37.044	39.020
Nominalni rast u %	4,5	4,1	4,6	4,6	4,8	5,3
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,1	100,7	101,3	101,1	101,1	101,5
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	30.711	32.081	33.373	34.975	36.639	38.444
Realni rast u %	3,4	3,4	3,3	3,5	3,7	3,8
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1,1	1,3	1,3	1,2	1,4	1,5
Potrošnja u mil KM	30.160	30.967	31.921	32.809	33.717	34.702
Realni rast u %	1,8	1,3	1,8	1,5	1,4	1,6
Vladina potrošnja u mil KM	6.269	6.369	6.497	6.614	6.726	6.834
Realni rast u %	0,0	1,5	0,8	0,3	0,2	0,1
Privatna potrošnja u mil KM	23.891	24.598	25.425	26.195	26.991	27.868
Realni rast u %	2,3	1,3	2,1	1,8	1,7	2,0
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	5.189	5.653	6.251	6.715	7.208	7.693
Realni rast u %	2,5	5,8	10,3	7,0	6,8	6,3
Vladine investicije u mil KM	697	728	932	1.035	1.159	1.286
Realni rast u %	31,3	1,4	26,5	9,4	10,3	9,4
Privatne investicije u mil KM	4.491	4.924	5.318	5.680	6.049	6.406
Realni rast u %	-0,9	6,4	7,9	6,6	6,2	5,7
Uvoz u mil KM	15.618	17.450	18.820	19.964	21.111	22.346
Nominalni rast u %	2,4	11,7	7,9	6,1	5,7	5,8
Realni rast u %	6,7	6,3	6,3	4,1	3,6	3,7
Izvoz u mil KM	10.623	12.180	13.538	14.776	16.067	17.565
Nominalni rast u %	6,9	14,7	11,1	9,1	8,7	9,3
Realni rast u %	9,3	10,1	8,9	7,0	6,5	6,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	14,4	15,4	16,2	17,0	18,0	18,9
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.402	-1.616	-1.698	-1.710	-1.706	-1.733
Rast u %	-9,0	15,3	5,1	0,7	-0,2	1,6
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-4,5	-5,0	-5,0	-4,8	-4,6	-4,4

2.1 NAJNOVIJA EKONOMSKA KRETANJA

Realni sektor

Prema trenutno dostupnim podacima iz nacionalnih računa (dostupni su bili podaci za K1 i K2 2018. godine) Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u prvoj polovini 2018. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila ekonomski rast od oko 3% u odnosu na isti period prethodne godine.¹

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, "Bruto domaći proizvod, rashodni pristup tromjesečni podaci", 05.10.2018. godine

Ova stopa ekonomskog rasta predstavlja nastavak trenda iz prethodne godine i u rangu je regionalnog prosjeka. Ako se tokom posmatranog perioda pažljivije posmatra struktura ekonomskog rasta u BiH vidljiva su povećanja u okviru svih kategorija izuzev javne potrošnje. Tako je najznačajniji doprinos ekonomskom rastu ostvaren u okviru privatne potrošnje koja je tokom posmatranog perioda uvećana za 3,1%. Obzirom na visoku zastupljenost ove kategorije u strukturi BDP-a može se konstatovati da je ista bila ključni generator ostvarenog ekonomskog rasta u prvoj polovini 2018. godine. Dvocifrena stopa rasta je zabilježena i u okviru ukupnih investicija, međutim imajući u vidu nizak nivo zastupljenosti istih u strukturi BDP-a može se konstatovati da je doprinos investicija bio nešto skromniji. S druge strane, usljed povećanja izvozne tražnje i svjetskih cijena pojedinih proizvoda tokom prvog polugodišta 2018. došlo je do povećanja ukupne vanjskotrgovinske razmjene (roba +usluge) za oko 8%, izvoza od 8,9%, uvoza 8,1% u realnom smislu, dok je vanjskotrgovinski deficit povećan u odnosu na isti period prethodne godine.

S druge strane, na bazi trenutno raspoloživih kratkoročnih indikatora može se zaključiti da je u Bosni i Hercegovini tokom trećeg kvartala 2018. godine nastavljen trend rasta ekonomske aktivnosti, s tim da je intenzitet rasta najvjerojatnije bio nešto slabiji u odnosu na prethodni kvartal. Tako je tokom perioda januar-septembar 2018. godine u Bosni i Hercegovini nastavljen trend rasta industrijske proizvodnje, zaposlenosti, vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom, kao i prikupljanja javnih prihoda. Ovi, kao i većina drugih kratkoročnih indikatora na implicitan način ukazuju na nastavak rasta privatne potrošnje i investicija koji uz neutralan doprinos trgovinskog bilansa predstavljaju ključne nosioce ekonomskog rasta u 2018. godini. Pod pretpostavkom nastavka ovog trenda rasta ekonomske aktivnosti, u Bosni i Hercegovini se na kraju 2018. godine prema projekcijama DEP-a može očekivati ekonomski rast od 3,3% u odnosu na prethodnu god.²

Industrijska proizvodnja

Prema raspoloživim podacima BHAS, Bosna i Hercegovina je u periodu januar-septembar 2018. godine ostvarila povećanje fizičkog obima industrijske proizvodnje od 2,4% u odnosu na isti period prethodne godine.³ Međutim, ako se pažljivije posmatra kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje u BiH u dosadašnjem periodu u 2018. godini, može se zaključiti da je trend rasta iste nastavljen pri čemu je ostvarena stopa rasta bila nešto niža u odnosu na prošlogodišnju kada je ostvaren rast od 3,4%. Sektorskim uvidom u strukturu ostvarenog rasta industrijske proizvodnje može se zaključiti da je najznačajnije povećanje a samim time i doprinos rastu zabilježen u okviru proizvodnje električne energije u BiH. Tako je prema raspoloživim podacima BHAS-a u Bosni i Hercegovini u prvih 9 mjeseci 2018. godine registrirano povećanje ukupne proizvodnje električne energije od 13,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovo povećanje u proizvodnji električne energije rezultat je povećanja proizvodnje u okviru hidroelektranama koja je skoro udvostručena, dok je nivo proizvodnje u termoelektranama bio u rangu prošlogodišnjeg. Ova kretanja u okviru proizvodnje električne energije u termoelektranama odrazila su se i na sektor rudarstva u BiH u okviru kojeg je također zabilježena stagnacija proizvodnje sa registriranim stopom rasta od 0,7% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, tokom posmatranog perioda januar-septembar 2018. godine došlo je do stagnacije proizvodnje u okviru bh. prerađivačke industrije gdje je registrirana stopa promjene od -0,7% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovo smanjenje u okviru prerađivačke industrije u velikoj mjeri je onemogućilo višu stopu rasta ukupne industrijske proizvodnje u BiH. Pod pretpostavkom nastavka pozitivnih ekonomskih kretanja u okruženju i očekivano veći doprinos izvozno orjentirane prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini se

² Projekcije DEP-a, septembar 2018. godine.

³ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za septembar 2018. godine-prethodni podaci“, 25.10.2018. godine.

do kraja 2018. godine može očekivati povećanje fizičkog obima industrijske proizvodnje od oko 5%.

Tržište rada

Prema novoj metodologiji⁴ prosječan broj zaposlenih lica u BiH u period I-IX 2018. godine 799,6 hiljada, što je za 2,5% više u poređenju sa istim periodom 2017. godine. Analizom broja zaposlenih lica u područjima djelatnosti za period I-IX 2018/I-IX 2017 primjetno je da su pozitivna dešavanja u oblasti industrijske proizvodnje doprinijela povećanju ukupnog broja zaposlenih lica. U prerađivačkoj industriji prosječan broj zaposlenih lica u posmatranom periodu uvećan je za 4,8% g/g. Pored ove djelatnosti pozitivna dešavanja u oblasti trgovine uticala su na povećanje broja zaposlenih lica u području djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala od 2,5% g/g, koja zajedno sa prerađivačkom industrijom zapošljava oko 39% od ukupno zaposlenih u BiH. U okviru usluga značajan doprinos rastu broja zaposlenih lica, bio je u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sa rastom od 5,9% g/g. Rast broja zaposlenih lica se pozitivno odrazio na smanjenje broja registrovanih nezaposlenih lica u BiH i stopu nezaposlenosti. Anketna stopa nezaposlenosti u BiH u 2018. godini iznosi 18,4% i smanjena je u odnosu na prehodnu godinu za 2,1 p.p. U periodu I-IX 2018/I-IX 2017 broj registrovanih nezaposlenih lica u BiH je manji za 7,5% g/g i iznosi 456,9 hiljada. Prosječna neto plata u BiH u periodu I-IX 2018. godine iznosila je 872 KM i nominalno je veća za 2,7% g/g uz nešto sporiji realni rast (1,4%) zbog rasta cijena (inflacija). Na osnovu navedenih dešavanja u prva tri kvartala 2018. godine slično kretanje rasta broja zaposlenih lica se očekuje do kraja 2018. godine (2,7% g/g). U domenu plata, nominalna stopa rasta neto plate u Bi bi do kraja godine mogla iznositi oko 2,9% g/g.

Cijene

U BiH inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u periodu I-IX 2018/I-IX 2017 iznosila je 1,3%.⁵ Iako je u velikom broju odjeljaka CPI indeksa zabilježen rast cijena u posmatranom periodu, najveći doprinos rastu ukupnog nivoa cijena bio je u odjeljcima prevoza, alkoholnih pića i duvana, hrane i bezalkoholnih pića te stanovanja, vode, el. energije, plina i dr. energenata. Od 1. januara 2018. godine nastavljena je harmonizacija akcizne politike u BiH na cigarete i duvan sa EU legislativom.⁶ Pored toga, u prvoj polovini godine je došlo do poskupljenja određenih vrsta cigareta (kao rezultat poslovne politike proizvođača) što je uticalo na rast

⁴ Podaci do marta 2018. godine su konačni, a za ostale mjesece 2018. privremeni. Nova metodologija. Ukupan broj zaposlenih u BiH je podatak agregiran na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka iz Federacije BiH, Republike Srpske i podružnice Agencije za statistiku BiH u Brčko distriktu BiH. Podaci o ukupnom broju zaposlenih osoba u Federaciji BiH (pravna lica, obrt i srodne djelatnosti) dobijeni su obradom podataka koji su preuzeti iz administrativnog izvora, Porezne uprave Federacije BiH. U dosadašnjem načinu prikupljanja podataka o broju zaposlenih lica putem Mjesečnog izvještaja o zaposlenima i plati (Rad-1) obuhvaćeni su poslovni subjekti-pravna lica koja zapošljavaju 10 i više zaposlenih. Broj zaposlenih u poslovnim subjektima-pravnim licima koja zapošljavaju manje od 10 zaposlenih se procjenjivao. Promjena izvora za prikupljanje podataka rezultirala je punim obuhvatom podataka i time povećanjem broja zaposlenih lica (Izvor: Saopćenje za javnost, 15.03.2018, Federalni zavod za statistiku). Podaci o zaposlenima u Republici Srpskoj dobijaju se na osnovu polugodišnjeg statističkog istraživanja o zaposlenima i plaćama zaposlenih, stanje na dan 31. mart i 30. septembar. Izvor podataka o preduzetnicima i zaposlenima u RS je Poreska uprava Republike Srpske. Podaci o zaposlenima u pravnim licima u Brčko distriktu BiH se prikupljaju putem mjesečnog statističkog istraživanja o zaposlenima i plati. Za javnu upravu, obrazovanje i zdravstvo vrši se potpuni obuhvat. Za subjekte koji se ne prate Mjesečnim istraživanjem o zaposlenima i plati, jedanput godišnje se vrši imputacija na mjesečnom nivou iz podataka završnih računa. Podaci o broju samostalnih preduzetnika se procjenjuju na osnovu administrativnog registra, a podaci o broju zaposlenih kod njih se preuzimaju od Fonda zdravstvenog osiguranja. Podaci o ukupnom broju zaposlenih u BiH takođe su obračunati retroaktivno i za 2017. godinu kako bi se mogla porediti 2018/2017. godinu. Time je prekinuta serija podataka o zaposlenima u BiH, kao i uporedivost sa prethodno objavljivanim mjesečnim i godišnjim podacima o broju zaposlenih u BiH. Izvor: BHAS, Saopštenje, zaposleni po djelatnostima.

⁵ Indeks potrošačkih cijena u BiH izračunava se na osnovu reprezentativne liste proizvoda koju u 2018. godini čini 615 proizvoda. Za izračunavanje indeksa potrošačkih cijena u BiH od januara 2018. godine primjenjuju se ponderi koji se baziraju na podacima iz Ankete o potrošnji domaćinstava za 2015. godinu (referentna baza za izračunavanje indeksa je 2015. godina). Do 2018. godine referentna baza za izračun indeksa bila je 2010. godina. Ponderi se svake godine koriguju s kretanjem cijena u prethodnoj godini. Izvor: BHAS.

⁶ Povećanje akciza na cigarete i duvan od 01.01.2018. godine. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 2,60 KM, a specifična akciza 1,50 KM za isto pakovanje. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iskazane za 1000 komada cigareta i iznosi 104 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2018. godinu.

cijena u odjeljku alkoholnih pića i duvana od 6,8% u I-IX 2018/I-IX 2017. Pod uticajem rasta cijena sirove nafte na svjetskom tržištu ali i Zakona⁷ o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama u Bosni i Hercegovini, u BiH je došlo do poskupljenja goriva, što je uticalo na rast cijena u odjeljku prevoza u naznačenom periodu od 8% g/g. Cijene u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića te stanovanja, vode, el. energije, plina i dr. energenata su imale nešto sporiju stopu rasta u odnosu na pomenute odjeljke, ali posmatrani odjeljci zajedno imaju veliki udio u CPI indeksu i na taj način su doprinijeli inflaciji u BiH. Uzimajući u obzir sve navedeno u BiH se u 2018. godini može očekivati godišnji rast cijena oko 1,3% g/g.

Bankarski krediti i depoziti

Dosadašnja kretanja ukupnih kredita i depozita djeluju veoma obećavajuće. Ukupna suma plasiranih kredita u prvih devet mjeseci 2018. godine je dostigla 19,33 mlrd. KM uz stopu rasta od 6,7% g/g. Gledajući kretanje kredita prema sektorima, krediti stanovništvu su rasli 7,4% g/g i iznosili su 9,1 mlrd. KM dok su krediti nefinansijskim preduzećima na kraju devetog mjeseca iznosili 8,95 mlrd. KM uz rast od 5,2% g/g. Takođe i ukupni depoziti su rasli tako da su u devetom mjesecu 2018. godine iznosili su 21,34 mlrd. KM uz stopu rasta od 11,6% g/g. Depoziti stanovništvu su dostigli 11,83 mlrd. KM uz rast od 7,3% g/g dok su depoziti nefinansijskih preduzeća iznosili 5,15 mlrd. KM uz rast od 16,4% g/g.

Konstantan rast ukupnih kredita i depozita uz umjerene stope privrednog rasta i rasta stope zaposlenosti predstavljaju realnu predpostavku za kreditnu ekspanziju u narednom periodu.

Vanjski sektor

Platni bilans

Prema zvaničnim podacima Centralne banke BiH deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine za 2017. godinu iznosio je 1,48 milijardi KM što predstavlja povećanje za 6,1% u odnosu na prethodnu godinu. Navedeno povećanje deficita tekućeg računa je najvećim dijelom rezultat porasta nominalnog uvoza roba i usluga u 2017. godini za 13,2% i rasta izvoza roba i usluga za 18%.

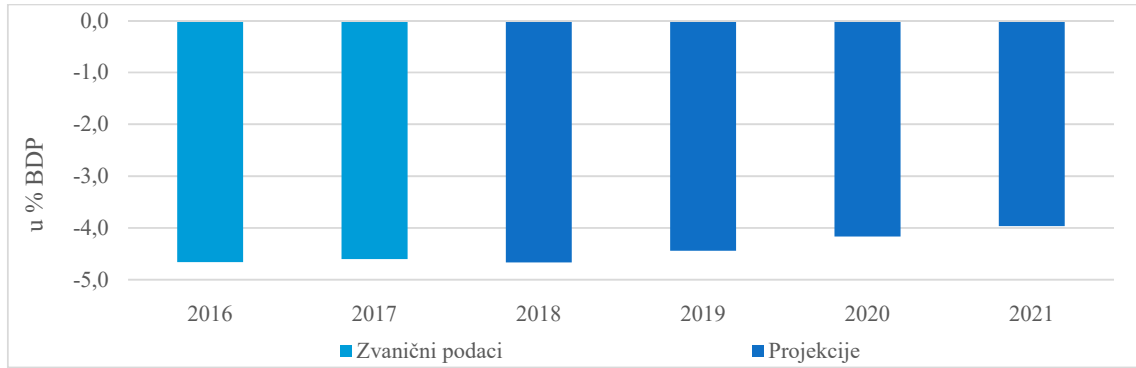
U P1 2018. deficit tekućeg računa iznosio je oko 764 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 2,9% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovo smanjenje deficita tekućeg računa je prvenstveno uzrokovano kretanjem deficita vanjske trgovine (roba i usluga), odnosno porastom uvoza za 7,2% i porastom izvoza za 10,5% (g/g)⁸. Tekući neto prilivi novca iz inostranstva u P1 2018. godine zabilježili su porast od 1,1%. Kod tekućih priliva je došlo do nešto usporenijeg rasta od 0,9% (rast po osnovu doznaka građana iz inostranstva) dok su istovremeno odlivi novca u inostranstvo zabilježili porast od 0,4%.

Prema dostupnim podacima za prvih pola godine i projekcijama DEP-a za preostali dio 2018. godine deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine u 2018. godini bi bio neznatno veći u odnosu na prethodnu godinu i iznosio bi oko 1,57 milijardi KM.

⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH br. 91/17).

⁸ Izvor podataka: CBBiH

Grafikon 1 : Platni bilans (u % BDP-a) u periodu 2016.-2021.

Izvor: CBBiH i projekcije DEP-a

Vanjskotrgovinska robna razmjena

U periodu januar-septembar 2018. godine u Bosni i Hercegovini je nastavljen trend rasta vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Tako je prema raspoloživim podacima BHAS-a za prvih 9 mjeseci 2018. godine Bosna i Hercegovina je zabilježila nominalno povećanje ukupne robne razmjene od 7,7%, izvoza i uvoza roba od 8,8% odnosno 6,9%, dok je vanjskotrgovinski robni deficit povećan za skoro 4,5% a pokrivenost uvoza izvozom poboljšana za 1 p.p u odnosu na isti period prethodne godine. Međutim, vrijedi također istaći da je u trećem kvartalu 2018. godine intenzitet rasta vanjskotrgovinskih indikatora prilično usporen u odnosu na početak. Naime, nakon dvocifrenih stopa rasta vanjskotrgovinskih parametara u prva 2 kvartala 2018. godine, rast robnog izvoza u K3 2018. godine u odnosu na isti kvartal prethodne godine iznosio svega 3%, dok je uvoz roba uvećan za 4,8%.⁹ Ovaj sporiji rast vanjskotrgovinskih indikatora u K3 2018. godine po svemu sudeći je djelimično posljedica slabljenja proizvodnje u okviru bh. prerađivačke industrije koja je glavni nosilac bh. robnog izvoza odnosno ima visok stepen izvozne orijentacije.

Unatoč sve učestalijim debatama o valutnim, trgovinskim ratovima i jačanju protekcionizma u svijetu pretpostavke međunarodnih institucija kao što su IMF, WB i EC jeste da bi trend rasta u svjetskoj trgovini trebao biti nastavljen. Ovo će imati pozitivne implikacije na region i u konačnici i na Bosnu i Hercegovinu i njenu vanjskotrgovinsku razmjenu sa svijetom. Prema projekcijama DEP-a u 2018. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje realno povećanje ukupnog izvoza 8,9%, pri čemu bi stope rasta izvoza roba iznosila 9% a rast izvoza usluga 8,4%. S druge strane, uz ovaj rast izvoza očekivano povećanje ekonomske aktivnosti i domaće tražnje trebalo bi rezultirati realnim povećanjem ukupnog uvoza od 6,3% (robe 6,4%, usluge 4,3%) u odnosu na prethodnu godinu. Rezultat ovih kretanja uvoza i izvoza je blago povećanje vanjskotrgovinskog deficit za 0,3%, pokrivenost uvoza izvozom bi iznosila oko 70%, dok bi doprinos ukupnom ekonomskom rastu od strane vanjske trgovine bio neutralan.

Strana direktna ulaganja

Strana ulaganja u prvom polugodištu 2018. godine¹⁰ su iznosila 452,5 mil. KM (neto finansijska pasiva) i veća su za 1,1% g/g. Reinvestirane zarade su iznosile 249,8 mil. KM. i njihovo učešće u ukupnim SDU je iznosilo 55,2% i manje je za 58,5% g/g (odnos između ulaganja u postojeće i nove projekte). Uzimajući u obzir dosadašnja i nova najavljena ulaganja u energetiku te

⁹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Statistika robne razmjene BiH s inostranstvom januar-septembar 2018. godne“, 20.10.2018. godine.

¹⁰ CBBiH, BOP6_Q2-2018 od 01.10.2018. godine.

ulaganja u infrastrukturne projekte, usluge i turizam stvara se realna pretpostavka da bi SDU u 2018. godini mogla dostići po visini ulaganja iz prethodne godine i iznosila bi oko 2,3% BDP.

2.2 SREDNJOROČNI MAKROEKONOMSKI SCENARIO

Realni sektor

Unatoč određenim globalnim ekonomskim izazovima kao što su trgovinski ratovi, pitanja BREXIT-a, povećanje kamatnih stopa, referentne međunarodne institucije nagovještavaju nastavak trenda ekonomskog rasta u svijetu. Međutim, činjenica je da su očekivanja ovih institucija kada je u pitanju globalni ekonomski rast u određenoj mjeri opreznija u odnosu na sami početak godine.

Unatoč svim izazovima, nastavak trenda ekonomskog rasta u esternom okruženju (EU i region) uz pojačani doprinos internih dinamika bi trebali rezultirati dodatnim jačanjem ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. Prema projekciji DEP-a očekuje se da bi prosječna stopa realnog rasta BDP-a u periodu 2019-2021. godina trebala iznositi 3,6% (2019:3,5%, 2020:3,7% i 2021:3,8%) Pretpostavlja se da bi u ovom vremenskom periodu domaća tražnja kroz privatnu potrošnju i investicije trebala predstavljati glavni oslonac ekonomskog rasta. S druge strane, tokom posmatranog perioda očekuje se stagnacija javne potrošnje što će rezultirati smanjenjem njenog učešća u strukturi BDP-a odnosno njenog doprinosa u ekonomskom rastu Bosne i Hercegovine. S druge strane, reformske mjere koje su usmjerene ka poboljšanju poslovnog ambijenta u zemlji trebale bi rezultirati većim investicionim ulaganjima (domaćim i inostranim) što bi ojačalo privatni sektor, zaposlenost i u konačnici bh. vanjskotrgovinsku robnu razmjenu sa svijetom. Tako se u periodu 2019.-2021. godina pod pretpostavkom jačanja izvozne tražnje očekuje prosječni godišnji rast izvoza od 6,5%, dok je prosječni godišnji rast uvoza u navedenom periodu 3,8%. Usljed ovakovog kretanja izvoza očekuje se da bi udio izvoza u BDP-u trebao biti uvećan sa 41,8% u 2019. godini na 45% u 2021. godini, dok bi uvoz trebao ostati na približno istom nivou. Ova kretanja izvoza i uvoza tokom posmatranog perioda 2019.-2020. godina trebala bi rezultirati smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita od oko 4% na godišnjem nivou, njegovom stabilizacijom u strukturi BDP-a na oko 13,5%, dok bi doprinos rastu trebao biti pozitivan sa oko 0,6 p.p na godišnjem nivou.

Industrijska proizvodnja

Prema raspoloživim projekcijama referentnih međunarodnih institucija u periodu 2019 – 2021 . godine u užem i širem međunarodnom ekonomskom okruženju očekuje se daljnji nastavak pozitivnih ekonomski prilika. Tako se tokom ovog perioda prema posljednjem izvještaju WIIW insituta u zemljama Zapadnog Balkana očekuje ekonomski rast od preko 3%.¹¹ Ova eksterna dešavanja, uz interne dinamike koje se ogledaju kroz poboljšanje poslovnog ambijenta trebali bi rezultirati povećanjem proizvodnje u bh. prerađivačkoj industriji koja ima visok stepen izvozne orijentacije. To će podrazumjevati povećanje investicionih ulaganja (inostranih i domaćih), veću iskorištenost kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i u konačnici porast fizičkog obima industrijske proizvodnje u BiH. Osim ovoga, planirana investiciona ulaganja u infrastrukturu i energetiku također bi trebala značajno doprinijeti jačanju kako građevinskog sektora u BiH tako i onih grana bh. industrije koje su usko vezane uz građevinarstvo. Također se očekuje da energetski sektor koji je u prethodnom periodu bio jedan od nosilaca industrijske proizvodnje nastavi pozitivan trend rasta proizvodnje i dodatno osnaži industrijsku proizvodnju u BiH navedenom periodu. Imajući u vidu sve navedene okolnosti tokom ovog perioda očekivane

¹¹ WIIW-The Vienna Institute for International Economic Studies, „Economic forecasts for the Western Balkans“ 2018. Vienna.

stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje prema projekciji DEP-a iznose preko 5% na godišnjem nivou.¹²

Tržište rada

S obzirom na to da su oblasti industrije i trgovine u prethodnoj godini dale bitan doprinos rastu broja zaposlenih lica u BiH pretpostavlja se da bi i u 2019. godini pomenute oblasti mogle imati značajan uticaj na broj zaposlenih lica. Pored toga, tražnja i investicije takođe determinišu dešavanja na tržištu rada. Prema projekcijama Dep-a u 2019. godini se očekuje rast obima industrijske proizvodnje, investicija i trgovine, što ukazuje da bi stopa nezaposlenosti u BiH mogla pratiti trend postepenog smanjenja. Kao i prethodne godine, očekuje se da bi doprinos rastu broja zaposlenih u BiH bio skromniji u javnom¹³ sektoru u odnosu na ostala područja djelatnosti. Generalno, uz pozitivnu poslovnu klimu, kako u BiH tako i u okruženju i zemljama EU, očekuje se povećanje broja zaposlenih lica u BiH od 2,5%, smanjenje stope nezaposlenosti, ali i nastavak trenda postepenog uvećanja neto plata od 2,8%.

U oblasti tržišta rada srednjoročni scenario vezan je za dešavanja u sektorima koji su prethodnih godina imali značajan uticaj na kreiranje radnih mjesta odnosno determinisale nivo plata. Prema projekcijama DEP-a, u periodu 2020-2021. godine, uz pretpostavljeni ekonomski rast očekuje se rast obima trgovine, industrijske proizvodnje, investicija što bi pozitivno uticalo na kreiranje pozitivnog poslovnog ambijenta i zapošljavanje (otvaranje novih radnih mjesta). Uzimajući u obzir pozitivna dešavanja u bh. ekonomiji i okruženju u periodu 2020-2021. godine se može očekivati rast broja zaposlenih lica oko 2,5%-2,6% g/g, odnosno neto plata 2,7%-2,9% g/g.

Cijene

Kao i prethodnih godina, na kretanje inflacije u BiH 2019. godini značajno bi moglo uticati promjene cijena energenata na svjetskom tržištu (primarno sirove nafte). Prema projekcijama Evropske komisije (ljetu 2018), cijena sirove nafte (brent) u 2019. godini bi mogla iznositi 71,8 \$/barelu što je 1,4% manje u odnosu na pretpostavljenu cijenu sirove nafte u 2018. godini. Slične projekcije kretanja cijene sirove nafte dala je i ECB u junu 2018. godine kao i MMF, što ukazuje na postepenu stabilizaciju cijena sirove nafte. Pored toga, na kretanje ukupnog nivoa cijena u BiH u 2019. godini mogle bi uticati moguće izmjene i dopune zakona o akcizama u BiH a odnose se na cigarete.¹⁴ U periodu izrade projekcija inflacije nije bilo najavljenih promjena cijena komunalija (voda, struja, gas i sl.) koje bi mogle značajno uticati na inflaciju u BiH. Na osnovu toga može se pretpostaviti da ukupan nivo cijena u BiH neće značajno odstupati od prethodne godine, odnosno inflacija u BiH bi mogla u 2019. godini iznositi oko 1,2%% g/g. Međutim, uz nastavak sprovođenja akcizne politike na duvan i cigarete inflacija u 2019. godini bi ipak mogla biti nešto veća (alternativni scenario).

Projekcije inflacije u BiH za period 2020-2021. godine bazirane su na analizi istih domaćih i spoljnih faktora kao i za 2018-2019. godinu. Projekcije EK (jesen 2018) pokazuju da bi cijena sirove nafte u 2020. godini mogle biti niže u poređenju sa projekcijama za 2019. godinu. Takođe prema projekcijama MMF-a (WEO, oktobar 2018) cijene hrane u 2020-2021. godini ne bi se trebale značajnije mijenjati, dok bi cijene sirove nafte trebale biti niže u poređenju sa prethodnom godinom. Uz pretpostavku stabilnih cijena komunalija u BiH, sprovođenja akcizne politike na cigarete, kao i cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu, u BiH se u periodu 2020-2021. godine očekuje inflacija oko 1,4%-1,5% g/g.

¹² Projekcija DEP-a, septembar 2018. godine

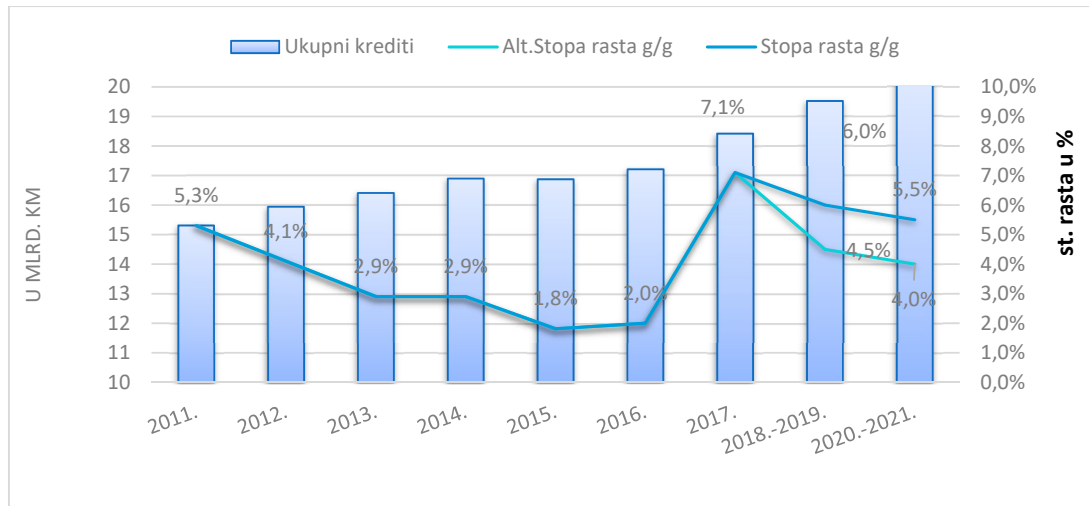
¹³ U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

¹⁴ Izvor: UINO. Uprava za indirektno oporezivanje otvorila je proces javnih konsultacija o nacrtu izmjena i dopuna Zakona o akcizama u Bosni i Hercegovini (moratorij na dalje povećanje akciza na cigarete). Razlozi za donošenje predloženog zakona su fiskalnog i ekonomskog karaktera, u smislu stabilizacije naplate prihoda od akciza na duhanske preradevine, stabilizacije tržišta cigareta u BiH i sprječavanja daljeg podriivanja ekonomskog prostora u BiH. U uslovima pada ekonomije, zaposlenosti i dohotka ubrzani tempo povećanja akciza na cigarete i snažan rast maloprodajnih cijena cigareta su doveli do erozije tržišta cigareta, jačanja crnog tržišta i gubitka prihoda od akciza i PDV-a.

Bankarski krediti i depoziti

Kreditni sektor: Uz pretpostavku daljnjih pozitivnih ekonomskih trendova u BiH i i ekonomski rast u zemljama koji su najznačajniji vanjskotrgovinski partneri, za očekivati je nastavak rasta ukupnih kredita sa nešto umjerenijim stopama uz nastavak pada kamatnih stopa. Stopa rasta ukupnih kredita za period od 2018. – 2019. godine mogla bi se kretati oko 6% g/g i u razdoblju 2020. – 2021. godine, oko 5,5% g/g.

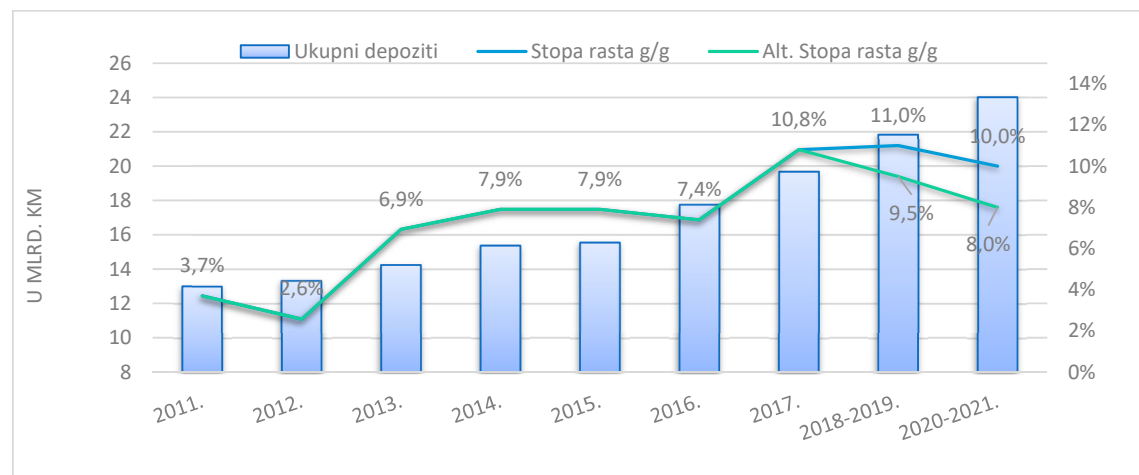
Grafikon 2: Ukupni krediti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) godišnja stopa promjene

Izvor: DEP procjena

Monetarni sektor: Konstantan rast depozita stanovništva i depozita nefinasijskog sektora (čine više od 80% ukupnih depozita) uz umjerene stope privrednog rasta, i stabilniji rad bankarskog sektora (poboljšanje finansijskih pokazatelja CAR, NPL) stvaraju realne pretpostavke za nastavak rasta ukupne količine depozita u periodu 2018.-2021. god. Za očekivati je i da će se zadržati nizak nivo pasivnih kamatnih stopa i u narednom periodu. Za period od 2018. – 2019. godine očekuje se daljnji rast ukupnih depozita po stopi 11% g/g, a u razdoblju između 2020. – 2021. godine sa neznatno manjim rastom do 10 % g/g.

Grafikon 3: Ukupni depoziti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene

Izvor: Dep procjena

Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Na bazi projekcija DEP-a spoljnotrgovinski bilans (roba i usluga) bi se smanjio u periodu 2019.-2021. godina, uz stope nominalnog rasta uvoza (5,7-6,1%) i stope rasta izvoza (8,7-9,3%), što bi se svakako reflektovalo na kretanje deficita tekućeg računa BiH. Pretpostavka za deficit tekućeg računa u 2019. i 2020. godini je skromno smanjenje stope rasta od 0,4% odnosno 1,7%, dok bi u 2021. godini došlo do rasta deficita tekućeg računa od 0,3%.

Očekuje se da bi finansiranje deficita tekućeg računa u periodu 2019.-2021. godina bilo u velikoj mjeri omogućeno prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (doznake građana iz inostranstva, socijalne beneficije, direktne strane investicije i stavke - ostalih investicija).

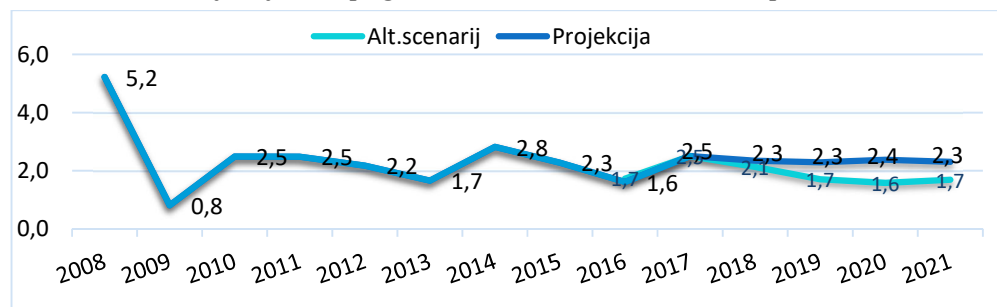
Vanjskotrgovinska robna razmjena

Najave povoljnih eksternih dešavanja, uz dodatni doprinos internih dinamika koje se ogledaju kroz poboljšanje poslovnog ambijenta predstavljaju glavno uporište očekivanog ekonomskog napretka u BiH. Tako se tokom ovog perioda očekuje prosječni ekonomski rast od preko 3,6% u realnom smislu, povećanje investicija od skoro 7,6% na godišnjem nivou i povećanje zaposlenosti i intenziviranja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Povećanje proizvodnje na strani bh. ponude, rezultirat će povećanjem izvoznog potencijala u okviru većine grana izvozno orjentirane bh. prerađivačke industrije, sektora za proizvodnju električne energije kao i povećanja izvoza usluga. Imajući u vidu navedene okolnosti, projekcija DEP-a je da bi se u BiH u periodu 2019-2021. godina moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 7,0%, 6,5% i 6,1% u realnom smislu respektivno. S druge strane, viši nivo ekonomske aktivnosti dovest će to povećanja domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora što će rezultirati i povećanjem bh. uvoza. Očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvoze i trebale bi se kretati od 4,1% u 2019., 3,6% u 2020., i 3,7% u 2021. godini. Obzirom na ovakva kretanja izvoza i uvoza (visa stopa rasta izvoza u odnosu na uvoz), tokom ovog perioda očekuje se postepeno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita. Posmatrano na duži rok, brža stopa rasta izvoza i povećanje njegovog udjela u BDP-u u odnosu na uvoz rezultirat će stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa i poboljšat će ukupnu pokritivenost uvoza izvozom. Tako se zaključno sa 2021. godinom očekuje da bi udio bh. izvoza u BDP-u trebao iznositi 45%, dok bi se uvoz zadržao na oko 57% što će rezultirati poboljšanjem ukupne pokrivenosti uvoza izvozom na oko 78%.

Strana direktna ulaganja

Strana direktna ulaganja za period 2019-2021.god. bi se kretala po sličnim stopama od 2,3%, 2,4%, do 2,3% BDP u 2021.god¹⁵.

Grafikon 4: Projekcija DSU po godinama u milionima KM i DSU u procentima od BDP

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

¹⁵ 792 mil. KM u 2018.god., 810 u 2019. god, 880 mil.KM u 2020. godini i 900 mil. KM u 2021. godini

Od dugo najavljivanih ulaganja u rezidencijalne komplekse u okolini Sarajeva svečano je otvoren Sarajevo-Resort Osenik u Hadžićima a spominju se još „Green Valley City“¹⁶, „Compact Invest“¹⁷ i „Buroj ozone“ opština Trnovo¹⁸. Trenutno je najveći interes za ulaganje u obnovljive izvore energije (vjetroelektrane i solarne elektrane). Najavljena su ili su već počela ulaganja u vjetroelektrane VE"Gradina", VE"Kupres 1"¹⁹ i „VE Trusina“ (sa ulaganjem iz UK firma „Kermas“²⁰). Tu su i ulaganja u solarne elektrane kao to su „SFE Bančić“ Ljubinje (od strane turskog investitora²¹) „SFE Mostar“ i „SFE Mrkovići“. Takođe potpisan je ugovor za izgradnju termoelektrane „TE Gacko 2“ sa kompanijama "China Machinery Engineering Corporation" i "Emerging Market Power Fund"²². Od ulaganja u infrastrukturne objekte potpisan je ugovor za izgradnju autoputa Banja Luka-Prijedor-N.Grad sa kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.“ kao i ugovor za modernizaciju željezničke infrastrukture u RS od strane kineskog partnera²³. Realna je pretpostavka da će nakon završenog procesa procjene vrijednosti doći do početka procesa privatizacije telekomunikacionih kompanija u državnom vlasništvu “ BH Telekom“ d.d. Sarajevo i „HT Telekom“ d.d. Mostar što bi dovelo do značajnog priliva stranih sredstava²⁴.

¹⁶<http://greenvalleyuae.com/projects.php?id=13&stat=gallery&lang=en>

¹⁷ <http://cic.ba/bs/compact-invest-ulaze-50-mil-km-u-izgradnju-kompleksa-sarajevo-waves-na-ilidzi-2/>

¹⁸ „Buroj Property Development“ iz UAE.

¹⁹ Gradina d.o.o. oko 150 mil Eur. ii Kamen dent d.o.o., procjena oko 70 mil. Eur.

²⁰ Vrijednost VE Trusina oko 65 mil. EUR, koncesija za izgradnju dodijeljena firmi Eol prvi iz Srbije.

²¹ <http://fipa.gov.ba/novosti/aktivnosti/default.aspx?id=8180&langTag=en-US>

²² <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/media/vijesti/Pages/Potpisan-sporazum-o-izgradnji-TE-Gacko-2.aspx>

²³ <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/msv/media/vijesti/Pages/potpisan-sporazum-u-budimpe%C5%A1ti.aspx>

²⁴ Vrijednost nije uključena u projekciju.

2.3 ALTERNATIVNI SCENARIO I RIZICI

Glavni rizici za ostvarenje ovih projekcija su vezani za (ne)ostvarivanje pretpostavki iz vanjskog sektora vezano za ekonomski rast u okruženju, kretanje svjetskih cijena, vremenske prilike i sl.

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nominalni BDP u mil KM	31.034	32.299	33.800	35.212	36.677	38.457
Nominalni rast u %	4,5	4,1	4,6	4,2	4,2	4,9
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,1	100,7	101,3	101,1	101,1	101,5
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	30.711	32.081	33.361	34.846	36.278	37.895
Realni rast u %	3,4	3,4	3,3	3,1	3,0	3,3
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1,1	1,3	1,4	1,5	1,5	1,6
Potrošnja u mil KM	30.160	30.967	31.921	32.760	33.572	34.434
Realni rast u %	1,8	1,3	1,8	1,3	1,1	1,3
Vladina potrošnja u mil KM	6.269	6.369	6.497	6.614	6.726	6.834
Realni rast u %	0,0	1,5	0,8	0,3	0,2	0,1
Privatna potrošnja u mil KM	23.891	24.598	25.425	26.146	26.846	27.601
Realni rast u %	2,3	1,3	2,0	1,6	1,3	1,5
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	5.189	5.653	6.251	6.683	7.174	7.657
Realni rast u %	2,5	5,8	10,3	6,5	6,8	6,3
Vladine investicije u mil KM	697	728	932	1.035	1.159	1.286
Realni rast u %	31,3	1,4	26,5	9,4	10,3	9,4
Privatne investicije u mil KM	4.491	4.924	5.318	5.648	6.015	6.370
Realni rast u %	-0,9	6,4	7,9	6,0	6,2	5,7
Uvoz u mil KM	15.618	17.450	18.820	19.877	21.000	22.208
Nominalni rast u %	2,4	11,7	7,9	5,6	5,7	5,8
Realni rast u %	6,7	6,3	6,3	3,6	3,5	3,6
Izvoz u mil KM	10.623	12.180	13.538	14.636	15.769	17.167
Nominalni rast u %	6,9	14,7	11,1	8,1	7,7	8,9
Realni rast u %	9,3	10,1	8,9	6,0	5,6	5,6
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	14,4	15,4	16,2	16,8	17,6	18,4
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.402	-1.616	-1.698	-1.762	-1.893	-1.992
Rast u %	-9,0	15,3	5,1	3,8	7,4	5,2
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-4,5	-5,0	-5,0	-5,0	-5,2	-5,2

Ako se ima u vidu da vanjsko okruženje predstavlja glavnu strukturnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u BiH, isto tako je potrebno imati na umu da vanjsko okruženje predstavlja i potencijani izvor rizika po ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini. Eskalacija globalnih izazova kao što su trgovinski ratovi, pregrijavanje američke ekonomije, slabljenje rasta u Aziji, kao i pitanja Brexit-a zasigurno bi se odrazila na ekonomski rast u EU. Eventualno pogoršanje ekonomskih prilika i slabljenje ekonomskog rasta u EU direktno bi se odrazilo na cjelokupan region i u konačnici na ekonomska kretanja u BiH. Imajući u vidu da je BiH sa tržištem zemalja EU najviše integrirana kroz trgovinske i tokove kapitala vrlo izvjesno je da bi usporavanje

ekonomskog rasta u EU u periodu 2019.-2020. godina rezultiralo slabljenjem izvozne tražnje odnosno usporavanjem prosječne stopa rasta bh. robnog izvoza za 1 p.p na godišnjem nivou. Dodatni izazov kada je u pitanju bh. izvoz predstavljaju problemi jednog od vodećih bh. izvoznika Aluminijum d.d Mostar, kao i nedavno uvođenje enormnih carinskih nameta od strane Kosova. S druge strane, negativni efekat na bh. uvoz obzirom na strukturu istog bi bio nešto manjeg intenziteta. Relativno izražajni negativni efekat na izvoz u odnosu na uvoz umanjio bi doprinos trgovinskog bilansa na ukupni ekonomski rast u BiH. Pored direktnog negativnog efekta kroz vanjskotrgovinsku razmjenu, vrlo je izvjesno da bi slabljenje ekonomskog rasta u EU imalo negativan utjecaj na priliv kapitala u BiH, posebno ako se ima u vidu da zemlje EU predstavljaju ključni izvor za eksterno finansiranje u BiH. Pored ovoga, kretanja svjetskih cijena posebno nafte i u određenoj mjeri metala mogli bi imati negativan utjecaj na ekonomska kretanja u BiH.

S druge strane, pored eksternih, potencijalni rizik za ostvarivanje makroekonomskih projekcija u BiH predstavljaju i rizici internih dinamika. Osnovni interni rizik koji bi mogao imati negativan utjecaj na ekonomski rast u BiH vezan je za formiranje vlasti odnosno usvajanje budžeta i nastavak reformskih procesa u BiH. Eventualna kašnjenja u budžeskim procedurama i kašnjenja u procesu provođenja ekonomskih reformi bi se odrazila na kretanje finalne potrošnje i investicija. Tako je projekcija DEP-a da bi materijalizacija navedenih rizika (internih i eksternih) u periodu 2019.-2021. godina usporila rast finalne potrošnje sa 1,5% na 1,2% na godišnjem nivou, dok bi investicije usporile sa 7,6% na 7,4%.

Eventualna materijalizacija navedenih rizika bi prema projekcijama DEP-a zasigurno rezultirala usporavanjem projiciranog ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u periodu 2019.-2021. godina. Tako bi prosječna godišnja stopa ekonomskog rasta sa 3,6% (osnovni scenario) bila snižena za 0,5 p.p, odnosno na 3,1% na godišnjem nivou.

Kretanja **industrijske proizvodnje** u Bosni i Hercegovini a posebno se to odnosi na prerađivačku industriju u velikoj mjeri su determinisana izvoznom tražnjom, dok su pored pojedinih grana prerađivačke industrije kretanja u okviru sektora za proizvodnju električne energije određena domaćom tražnjom. Ova strukturalna karakteristika industrijske proizvodnje u BiH u isto vrijeme predstavlja potencijalni izvor rizika za kretanja iste u periodu 2019.-2021. godina. Eventualno slabljenje poslovne aktivnosti u međunarodnom ekonomskom okruženju sigurno bi utjecala kako na ukupnu poslovnu aktivnost u zemlji tako i na industrijsku proizvodnju u BiH. Slabljenje izvozne tražnje u glavnim trgovinskim partnerima posebno bi se odrazilo na izvozno orijentirane grane prerađivačke industrije što bi se u konačnici odrazilo na ukupnu industrijsku proizvodnju u BiH. U ovom kontekstu potrebno je istaći da su proizvodni procesi u okviru bh. industrije uglavnom resursno i radno intenzivni što dodatno ugrožava izgled iste u budućnosti. S druge strane, dotrajalost postojećih i usporena dinamika u izgradnji novih proizvodnih kapaciteta, kao i visoka ovisnost o vremenskim prilikama predstavljaju potencijalni rizik kada je u pitanju sektor za proizvodnju električne energije u BiH. Intenziviranje navedenih izazova kao i eventualna materijalizacija navedenih rizika u konačnici bi rezultirala sporijim rastom fizičkog obima proizvodnje i sporijim rastom broja zaposlenih u okviru iste u odnosu na osnovni scenario.

S obzirom na to da su projekcije osnovnih indikatora tržišta rada u 2019-2021. godini vezane za dešavanja u oblastima industrijske proizvodnje, investicija, vanjske trgovine to su ujedno i najveći rizici za dostizanje navedenih projekcija. Ukoliko bi eventualno pretpostavljena dešavanja u navedenim oblastima izostala ili bila sporijeg intenziteta (loš poslovni ambijent), to bi se odrazilo na sporiji rast broj zaposlenih lica kao i plata u odnosu na osnovni scenario. Uz sve navedeno, nivo sprovođenja planiranih strukturalnih reformi u BiH može imati uticaja na intenzitet zapošljavanja i plate, što je jedan od determinanti koje utiču na osnovne indikatore na tržištu rada.

Pošto su projekcije inflacije u BiH u periodu 2019-2021. godine značajno vezane za kretanje cijena sirove nafte na svjetskom tržištu ali i dešavanja vezana za domaće faktore koji doprinose inflaciji u BiH (cijene komunalija, akcize na cigarete i sl.) tako su i glavni rizici za projekcije inflacije vezani za pomenute domaće i strane faktore. Svaka odstupanja od pretpostavljenih kretanja cijena domaćih i eksternih faktora koji determinišu bh. cijene mogu uticati na ukupan nivo inflacije 2019-2021. godine. Ukoliko cijene sirove nafte na svjetskom tržištu u 2019. godini budu veće u odnosu na prethodnu godinu (projekcije EK, jesen 2018, što je suprotno u odnosu na ljetne projekcije) to će uticati na rast inflacije i BiH. Pored toga, nastavak usklađivanja akciza na cigarete i duvan u BiH sa EU legislativom od 1. januara 2019. godine će doprinijeti rastu cijena odnosno nešto većoj inflaciji u odnosu na osnovni scenario.²⁵

Trenutna politička nestabilnost u zemlji takođe se može odraziti na ekonomski rast, smanjena investiciona ulaganja i posljedično, povećanje nezaposlenosti svakako bi uticali na otežan rad banaka kao i nestabilnost **bankarskog sistema** u cjelini. Ovo bi se reflektovalo na smanjenje cjelokupne kreditne aktivnosti uz smanjenju mase i stope rasta depozita. Tako bi u vremenskom periodu 2018-2019. god. ukupna plasirana kreditna masa bila oko 19,25 mlrd. KM sa kamatnom stopom 4,5% na godišnjem nivou, dok bi u periodu 2020-2021. god. kreditna masa dostigla 20,02 mlrd. KM sa odgovarajućom kreditnom stopom 4,0%. Takođe ukupni depoziti za period 2018-2019. god. bi iznosili 21,54 mlrd. KM uz pasivnu kamatnu stopu od 9,5%, a u periodu 2020-2021. god. bi dostigli 23,26 mlrd. KM i kamatnom stopom 8% na godišnjem nivou.

Glavni rizici za promjene u kretanju **platnog bilansa BiH** za povećanje odnosno smanjenje deficita tekućeg računa nalaze se u vanjskotrgovinskom deficitu, tj. u promjenama stopa izvoza i uvoza roba i usluga, te promjenama cijena na svjetskom tržištu. Povoljno poslovno okruženje i veća stopa zaposlenosti bh. dijaspore mogla bi dovesti do porasta stope tekućih transfera iz inostranstva, a samim time i do povećanja raspoloživog dohotka. Nasuprot tome, u slučaju lošijeg poslovnog okruženja i manje zaposlenosti bh. dijaspore a time i smanjenih tekućih transfera iz inostranstva raspoloživi dohodak bi bio manji.

Kod finansiranja deficita tekućeg računa najveći rizici se nalaze u smanjenju sredstva bh strane aktive u inostranstvu, nedovoljnog priliva direktnih stranih investicija, otežanog pristupa trgovinskim kreditima kao i nemogućnosti zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Rizici vanjskotrgovinske robne razmjene Izvozna tražnja, kretanje svjetskih cijena uz nivo proizvodnje u okviru bh. proizvodnog sektora determinišu kretanje bh. vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Međutim pojedina dešavanja na globalnom planu kao što su jačanje protekcionizma u posljednjih nekoliko godina, sveprisutniji kursni i trgovinski ratovi koji se vode na globalnoj sceni u kombinaciji sa određenim internim faktor mogli imati negativan utjecaj na ukupnu bh. vanjskotrgovinsku razmjenu sa svijetom. Ova dešavanja bi se u periodu 2019.-2021. godina mogla manifestovati usporavanjem stopa rasta svih vanjskotrgovinskih indikatora u BiH. Ako se ima u vidu da zemlje EU predstavljaju glavno bh. izvozno tržište sa sa učešćem od preko 70% onda vrijedi istaći da bi eventualno usporavanje ekonomskog rasta u glavnim bh. trgovinskim partnerima kao što su Njemačka i Italija gotovo sigurno dovelo do materijaliziranja navedenih rizika.

Pored ovoga, nizak stepen diverzifikacije izvozne ponude na mali broj tržišta (zemlje partneri), odnosno visoka koncentracija bh. izvoza također predstavlja rizik za Bosnu i Hercegovinu. Osim toga, treba imati u vidu da u strukturi bh. izvozne ponude dominantnu ulogu imaju

²⁵ U periodu izrade alternativnog scenaria Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2019. godinu. Povećanje akciza na cigarete i duvan od 01.01.2019. godine. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 2,86 KM, a specifična akciza 1,65 KM za isto pakovanje. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iskazane za 1000 komada cigareta i iznosi 114,40 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2019. godinu.

proizvodi niže dodane vrijednosti, kao i berzanske robe što bh. izvoz čini jako osjetljivim na svjetska cjenovna kretanja.

S druge strane, nedovoljna diverzifikacija bh. proizvodne baze i struktura bh. uvoza koja je prilično neelastična dovodi do zaključka da bi tokom posmatranog perioda promjene uvoza bile znatno manje u odnosu na izvoz što bi sigurno imalo negativan utjecaj na trgovinski bilans i u konačnici ekonomski rast u BiH. Ako se ovim potencijalnim rizicima dodaju još izazovi sa kojima se suočava jedan glavnih bh. izvoznika Aluminijski zavod Mostar kao i enormni carinski nameti od strane Kosova može se konstatovati da bi ovo dovelo do usporavanja svih vanjskotrgovinskih indikatora u odnosu na osnovni scenario. Tako bi u periodu 2019.-2021 godina došlo do usporavanja realnog rasta izvoza sa 6,5% (na godišnjem nivou) na 5,7%, dok rast uvoza usporen sa 3,8% (na godišnjem nivou) na 3,6%.

Pogoršana globalna ekonomska situacija uzrokovana mogućim carinskim ratovima između USA i Kine, te zaoštavanje u ekonomskim odnosima između EU i Rusije svakako da bi se odrazili u ekonomskom smislu i na BiH. Kao posljedica navedenih događaja u svijetu realno bi bilo očekivati usporavanje i pad privrednog rasta zemalja EU i kao i u zemalja iz okruženja koje tradicionalno najviše ulažu u BiH. Takođe i trenutna politička nestabilnost u zemlji se može odraziti na ekonomski rast, a posebno **investiciona ulaganja** iz inostranstva. Posebno osjetljivo je pitanje usporavanje privrednog rasta NR Kine koje bi se manifestovao kroz smanjeno interesovanje za kreditiranje infrastrukturnih i energetske objekata u BiH. U alternativnom negativnom scenariju ulaganje SDU bi se kretalo od 2,1% u 2018.god., 1,7% u 2019. god, 1,6% u 2020. godini i 1,7% u 2021. godini²⁶.

²⁶ 720 mil. KM u 2018.god., 600 u 2019. god, 580 mil.KM u 2020. godini i 650 mil. KM u 2021. godini.

3. FISKALNI OKVIR

3.1. STRATEGIJA POLITIKE I SREDNJOROČNI CILJEVI

Bosna i Hercegovina je fiskalno decentralizovana zemlja u kojoj svaki nivo vlasti samostalno donosi fiskalnu politiku. Glavni cilj fiskalne politike svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, u periodu 2019–2021. godine, jeste jačanje fiskalne stabilnosti i njene održivosti kao glavnog faktora ukupne makroekonomske stabilnosti, uz jačanje privredne aktivnosti i konkurentnosti ekonomije.

Tabela 2: Fiskalni okvir opšte vlade u BiH za period 2017-2021

Fiskalni pokazatelji (% BDP)	2017	2018	2019	2020	2021
Ukupan prihod	37,8	39,2	37,3	36,0	34,9
Ukupna potrošnja	36,8	40,0	37,3	35,7	34,1
Fiskalni bilans	1,0	-0,8	0,0	0,3	0,8
Izdaci po kamatama	0,8	0,9	0,8	0,9	0,8
Primarni fiskalni bilans	1,8	0,1	0,8	1,2	1,6

Napomena: Fiskalni okvir opšte vlade na nivou BiH sačinjen na bazi inputa dostavljenih od entiteta (Federacije BiH i Republike Srpske), Brčko distrikta i Institucija BiH

Projekcije vladinih prihoda usko su vezane za prognoze makroekonomskih pokazatelja, ali na njihove iznose značajno utiču i efekti izmjena politika oporezivanja. Izmjene politika oporezivanja koje utiču na odstupanja projekcija prihoda od indirektnih poreza od tokova odgovarajućih makroekonomskih pokazatelja u periodu 2019-2021 su sljedeće: nastavak harmonizacije akciza na cigarete sa standardima EU koja je u primjeni od 1.7.2009. godine, te izmjene Zakona o akcizama u primjeni od 1.2.2018. godine.

Politika akciza na duhan u periodu 2019-2021 podrazumijeva nastavak harmonizacije specifične akcize na cigarete sa standardima EU, utvrđivanje minimalne akcize na cigarete (minimalno 60% prosječne ponderirane cijene cigareta) i usklađivanje specifične akcize na rezani duhan sa akcizom na cigarete (minimalno 80% minimalne akcize na cigarete). Očekuje se da će se proces harmonizacije akciza na cigarete sa standardima EU okončati 2019. godine, kada bi ukupna akciza na sve kategorije akciza trebala dostići minimalnu akcizu EU. Politika akciza na duhan u 2019. utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom Upravnog odbora UINO.

Primjena izmjena Zakona o akcizama od 1.2.2018. donijela je značajne efekte na prihode od putarine u 2018. godini, obzirom da je stopa namjenske putarine povećana sa 0,10 KM/l na 0,25 KM/l. I u 2019. godini se očekuje nešto veći rast prihoda od putarine od odgovarajućih makroekonomskih pokazatelja, obzirom da primjena viših stopa nije započela od samog početka 2018. godine.

Na rashodovnoj strani i dalje će se primjenjivati mjere ograničavanja tekuće potrošnje (plate i naknade) uz ograničavanje zapošljavanja u javnom sektoru. Namjera je da se do kraja posmatranog perioda poboljša kvalitet javnih finansija kroz povećanje fiskalnog prostora (suficit) za finansiranje investicija i doprinosa javnih finansija funkciji rasta. U narednom tekstu detaljnije su obrađene fiskalne strategije pojedinačnih upravnih nivoa u Bosni i Hercegovini.

Institucije Bosne i Hercegovine i u narednom periodu će, u skladu sa svojim ovlaštenjima, u okviru raspoloživog budžeta i putem racionalne potrošnje doprinostiti ukupnoj fiskalnoj stabilnosti u BiH. Obzirom da je predominantni izvor finansiranja institucija BiH iz raspodjele indirektnih poreza i da je on fiksiran nominalno za čitav period, najveće prilagođavanje je na rashodovnoj strani (ograničenjima u pogledu tekuće potrošnje).

Fiskalna politika i porezne politike **Federacije BiH** u narednom srednjoročnom periodu usmjerene su na nastavak aktivnosti fiskalne konsolidacije kroz smanjenje poreznog duga i

povećanje discipline poreznih obveznika, stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja restrukturiranjem postojećeg poreznog sistema, smanjenjem opterećenja rada i stvaranjem pretpostavki za ograničenje uvođenja novih tzv. parafiskalnih nameta poslodavcima, a sve u cilju povećanja direktnih investicija i približavanja standardima Europske unije.

Predložene mjere u cilju smanjenja opterećenja na rad kroz smanjenje stope doprinosa, uz istovremeno proširenje osnovice oporezivih prihoda, te prijenos poreznog opterećenja sa obveznika sa nižim primanjima iz rada, na one sa većim primanjima, primjenom progresivnog oporezivanja, nakon svih do sada provedenih radnji, biti će u primjeni, po usvajanju od strane Parlamenta Federacije BiH, čime će se stvoriti pretpostavke za suzbijanje sive ekonomije i implementaciju aktivnosti na smanjenju administrativnih prepreka u cilju povećanja zaposlenosti na teritoriji Federacije BiH.

Pored navedenog, planirano je restrukturiranje poreznog sistema kroz unaprijeđenje administrativnog i institucionalnog okvira istog, izmjenom postupaka i procedura, kojima se direktno utiče na suzbijanje sive ekonomije i porezne evazije, s jedne strane, te reorganizacijom i jačanjem Porezne uprave FBIH, s druge strane, čime bi se stvorila proaktivnija i efikasnija uloga kontrolnog organa, što bi se u ukupnoj refleksiji odrazilo poboljšanom naplatom javnih prihoda.

Također, u cilju smanjenja sive ekonomije, predloženim pojačanim mjerama nadzora i jačom kontrolom obveznika, kroz izmjene i dopune Zakona o fiskalnim sistemima u Federaciji Bosne i Hercegovine, čije se usvajanje očekuje u narednom periodu, stvoriti će se jača porezna disciplina, smanjiti neloyalna konkurencija, te bolje urediti tržište u Federaciji BiH. Pomenuta mjera će se u konačnici odraziti i na povećan nivo naplate poreznih prihoda, posebno prihoda od indirektnih poreza, omogućavanjem povoljnijeg koeficijenta doznačavanja istih za Federaciju BiH, ako se uzme u obzir da je njegov izračun direktno zasnovan na udjelu u krajnjoj potrošnji.

Nadalje, posmatrano sa aspekta zakonskih rješenja u oblasti pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u Federaciji BiH, u cilju poboljšanja finansijskog položaja određenog broja korisnika javnih prihoda, nastavlja se sa iznalaženjem najoptimalnijeg prijedloga poboljšanja postojećeg vertikalnog i horizontalnog sistema raspodjele prihoda od indirektnih poreza, sa posebnim akcentom na rješavanje sistema otplate vanjskog duga. Utjecaj provedbe navedenog na konsolidovani fiskalni kapacitet svih korisnika javnih prihoda u Federaciji BiH je neutralan. S druge strane, pojedinačni utjecaj na svakog od korisnika u sistemu raspodjele u Federaciji BiH će biti poznat nakon sagledavanja svih pripremljenih prijedloga za izmjenu postojećeg Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) i postizanja konsenzusa o odabranom modelu.

Realizacija svih pomenutih ciljeva fiskalne politike direktno je uvjetovana političkom stabilnošću i institucionalnom spremnošću nosioca zadatih aktivnosti, pri tome ne zanemarujući i ekonomsko-socijalne faktore.

Tabela 3: Fiskalni okvir Vlade FBiH za period 2018.-2021²⁷.

Fiscal indicators (% of GDP)	2017	2018	2019	2020	2021
Total income	35.30	38.00	36.20	35.10	34.40
Total spending	34.50	38.40	36.00	34.80	33.70
Fiscal balance	0.80	-0.40	0.20	0.30	0.70
Interest expenditures	0.65	0.78	0.73	0.80	0.80
Primary fiscal balance	1.45	0.38	0.93	1.10	1.50

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

²⁷ Fiskalni pokazatelji su rađeni prema ostvarenom BDP Federacije BiH i projekcijama

U ovom dijelu dokumenta dat je konsolidovani okvir budžeta za **sektor opšte vlade**²⁸ **Republike Srpske**, za period 2019–2021. godina. **Sektor opšte vlade** obuhvata konsolidovane budžete podsektora: centralna vlada, jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova.

Kada govorimo o ciljevima fiskalne politike Republike Srpske, konsolidovani deficit opšte vlade može biti do 3% BDP-a. Konsolidovani suficit opšte vlade Republike Srpske u odnosu na BDP Republike Srpske u 2017. godini iznosio je 1% BDP-a. Prema projekcijama, u posmatranom periodu, predviđa se kretanje deficita/suficita u rasponu od 1,2% deficita do 1,8% suficita.

Tabela 4: Fiskalni okvir za period 2017–2021. godine po osnovnom scenariju²⁹

Fiskalni pokazatelji	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
(% BDP-a)	Izvršenje	Plan	Plan	Plan	Plan
Ukupan prihod	39,1	39,9	39	38,3	37,7
Ukupna potrošnja	38,1	41,2	38,6	37	35,9
Neto zaduživanje/kreditiranje	1	-1,2	0,3	1,2	1,8
Izdaci po kamatama	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1
Primarni bilans	2,2	0	1,5	2,4	2,9

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

U okviru projektovanog BDP-a Republike Srpske očekuje se da potrošnja posmatranih nivoa vlasti učestvuje od 41,2% u 2018. godini do 35,9% u 2021. godini. Kada je riječ o politici duga, osnovni cilj Republike Srpske je svakako vezan za proces pridruženja Evropskoj uniji, što znači da je dugoročna opredjeljenost Republike Srpske zadržavanje javnog duga na nivou ispod 60% BDP-a Republike Srpske.

Rukovođeni opredjeljenjem stvaranja povoljne poreske politike i daljeg očuvanja socijalne i fiskalne stabilnosti, kao i sprovođenja reformi sa ciljem rasterećenja rada i povećanja privredne aktivnosti u periodu od 2018. do 2021. godine, u oblasti oporezivanja u Republici Srpskoj planirano je sljedeće:

Kada je u pitanju oporezivanje dobiti pravnih lica (privrednih društava), u Republici Srpskoj je u primjeni Zakon o porezu na dobit od 2016, odnosno 2017. godine, kojim je oporezivanje dobiti pravnih lica unaprijeđeno u velikoj mjeri u odnosu na period prije novog zakona. Iako je primjena novog zakona rezultirala efikasnijim i efektivnijim sistemom oporezivanja dobiti, u 2019. godini biće donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit kojim će se izvršiti proširenje olakšice za investicije u proizvodnju, u skladu sa potpisanim Memorandumom iz decembra 2017. godine. Izmjena navedenog zakonskog rješenja uslovljena je izmjenama Zakona o porezu na dohodak, da bi se kroz oporezivanje prihoda od udjela u kapitalu nadomjestila sredstva koja će biti umanjena za iznos poreza na dobit.

U 2015. godini donesen je Zakon o porezu na dohodak, sa ciljem smanjenja poreskog opterećenja, prvenstveno ukidanjem oporezivanja prihoda od udjela u kapitalu pravnih lica, zatim preciznijim definisanjem i određivanjem poreskih olakšica, podsticanjem ulaganja u premije životnog osiguranja u vidu nove poreske olakšice, razdvajanjem oporezivanja ličnih primanja (primanja iz radnog odnosa) od drugih vidova primanja koji se smatraju ostalim

²⁸ Termini „sektor opšta vlada“ i „podsektori centralna vlada“ u ovom dokumentu navedeni termini se odnose na institucije Republike Srpske i njihove budžetske okvire. Prema Smjernicama za izradu Programa ekonomskih reformi koje je izradila Evropska komisija u maju 2016. godine, koncepti koji se koriste u Dokumentu, trebaju biti u skladu sa standardima utvrđenim na nivou EU, posebno u kontekstu Evropskog sistema računa (ESA), u mjeri koliko je trenutno moguće. Prema Evropskom sistemu nacionalnih i regionalnih računa u Evropskoj uniji (ESA) sektor opšte države (S.13) sastoji se od institucionalnih jedinica koje su netržišni proizvođači čija je proizvodnja namijenjena individualnoj i zajedničkoj potrošnji, a koje se finansiraju obaveznim plaćanjima jedinica koje pripadaju drugim sektorima, te institucionalnih jedinica koje prvenstveno sprovedu preraspodjelu nacionalnog dohotka i bogatstva. Sektor opšte države dijeli se na podsektore: centralna država (upravne institucije i agencije čija se nadležnost prostire na cijelo ekonomsko područje, osim fondova socijalne sigurnosti), savezna (regionalna) država, lokalna država (jedinice lokalne samouprave) i fondovi socijalne sigurnosti.

²⁹ Fiskalni pokazatelji su rađeni prema ostvarenom BDP Republike Srpske i projekcijama

dohotkom (dohodak iz različitih ugovornih odnosa, prihodi od članstva u upravnim, nadzornim odborima, odborima za reviziju, prihodi od poslaničkih i odborničkih funkcija i sl.). U 2018. godini donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, na osnovu kojeg je u određenom dijelu smanjeno poresko opterećenje rada u Republici Srpskoj, povećanjem osnovnog ličnog odbitka sa 2.400 KM na 6.000 KM na godišnjem nivou i na taj način povećane plate svim radnicima u Republici Srpskoj. Da bi se izvršilo povećanje plata na ovaj način, bilo je potrebno izvršiti izmjenu i Zakona o radu i svih zakona o platama u javnom sektoru. Osnovna izmjena bila je izmjena pojma plate, pa se sada pod pojmom plate podrazumijeva plata u kojoj je uključen porez na dohodak. Na ovaj način prešlo se i na novi obračun plata, što je omogućilo da povećanje osnovnog ličnog odbitka rezultira povećanjem svih plata u Republici Srpskoj. U narednom periodu planirane su izmjene u okviru oporezivanja dohotka fizičkih lica da bi se izvršila preraspodjela i došlo do dodatnog povećanja plata, a uz proširenje poreske osnovice poreza na dohodak. Poseban akcenat se stavlja na oporezivanje prihoda od udjela u kapitalu.

Zakonom o doprinosima, koji je donesen u decembru 2017. godine i stupio na snagu 1. januara 2018. godine, izvršeno je smanjenje stope doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti, uz istovremeno povećanje stope za dječju zaštitu u istom iznosu radi finansiranja dodatnog prava iz oblasti dječje zaštite na materinski dodatak za sve nezaposlene majke u iznosu od 405 KM mjesečno. Takođe, ovim zakonom umanjena je osnovica doprinosa za lica koja koriste porodijsko odsustvo za 20% od osnovice prije počinjanja korištenja porodijskog odsustva. U narednom periodu osnovica doprinosa za lica koja koriste porodijsko odsustvo će biti vraćena i iznosiće puni iznos, međutim, preuzeta obaveza rasterećenja poslodavaca će biti sprovedena kroz povećanje iznosa koji se refundira poslodavcima iz Fonda za dječju zaštitu. Naime, planirano je rasterećenje kroz dodatno smanjenje osnovice doprinosa u 2019. godini na 50%, međutim, smanjenjem osnovice doprinosa lica koja koriste porodijsko odsustvo su uskraćena za taj period za ostala prava koja proizlaze iz plaćanja doprinosa (PIO, prava po osnovu nezaposlenosti) tako da je povećanje iznosa refundacije bolji način rasterećenja uz istovremeno ostvarenje i svih prava za zaposlena lica koja koriste porodijsko odsustvo. Prema važećem Zakonu o dječjoj zaštiti, poslodavcima se refundira iznos neto plate (plate nakon oporezivanja), dok bi od sljedeće godine taj iznos bio plata (u koju je već uključen porez prema zakonskim definicijama plate) uvećana za 50% doprinosa. Približan iznos može biti ostvaren i kroz refundaciju 80% bruto plate. Realizacija bilo koje od pomenutih mjera podrazumijeva izmjenu Zakona o dječjoj zaštiti u dijelu određivanja iznosa koji će biti refundiran poslodavcima. Takođe, kada su u pitanju poreske politike u oblasti obaveznih doprinosa, u narednom periodu, planirana je izmjena Zakona o doprinosima, sa ciljem smanjenja zbirne stope doprinosa radi smanjenja ukupnog poreskog opterećenja rada u Republici Srpskoj na nivo iz 2008. godine.

U periodu 2019–2021. godina nije planirana izmjena Zakona o porezu na nepokretnosti, već intenziviranje aktivnosti na prijavljivanju neprijavljenih nepokretnosti u Republici Srpskoj.

U Republici Srpskoj u primjeni je Zakon o poreskom postupku Republike Srpske od 2012. godine, kojim je u cijelosti uređen postupak oporezivanja, kao i materijalnopravni status Poreske uprave Republike Srpske. U narednom periodu planirano je jačanje inspeksijskih kontrola u Poreskoj upravi Republike Srpske, sa ciljem smanjenja izbjegavanja plaćanja poreza i smanjenja obima „sive ekonomije“. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o poreskom postupku iz 2016. godine omogućeno je podnošenje poreskih prijava elektronskim putem, čime će se značajno unaprijediti rad Poreske uprave Republike Srpske i smanjiti troškovi administriranja. Planirano je intenziviranje aktivnosti na uspostavljanju većeg stepena e-usluga i e-komunikacije poreskih obveznika sa Poreskom upravom, kao i intenziviranje poreskih kontrola fizičkih lica, vlasnika preduzetničkih djelatnosti ili pravnih lica primjenom indirektnih metoda utvrđivanja poreske osnovice. U narednom periodu pristupiće se izradi novog Zakona o poreskom postupku Republike Srpske sa ciljem omogućavanja primjene reforme registracije poslovanja u Republici

Srpskoj, odnosno uvođenja e-registracije poslovnih subjekata. Predmetni Zakon će biti donesen nakon sveobuhvatne analize poreskog postupka u saradnji sa Poreskom upravom.

Od 2018. do 2020. godine nisu planirane izmjene regulative u oblasti *fiskalnih kasa*, već jačanje poreskih kontrola primjene Zakona o fiskalnim kasama, koje će doprinijeti većem stepenu poštovanja Zakona.

U junu 2017. godine donesen je *Zakon o poreskom sistemu Republike Srpske*, kojim je uspostavljen pravni osnov za usvajanje Registra poreskih i neporeskih davanja u Republici Srpskoj, te opšti propis u odnosu na uvođenje, mijenjanje ili ukidanje poreskih i neporeskih davanja u Republici Srpskoj. Takođe, odredbama tog zakona utvrđen je Registar poreskih i neporeskih davanja, te je nakon proteka prelaznih rokova, propisano da davanja koja nisu sadržana u Registru ne stvaraju obavezu plaćanja, a obrađivač ili predlagač tog akta u kojem se takvo davanje nalazi ima obavezu da pokrene proceduru ukidanja tog davanja iz pravnog sistem. Poreska i neporeska davanja koja ne mogu biti sadržana u Registru su ona koja su donesena protivno načelima iz Zakona o poreskom sistemu Republike Srpske. Registar poreskih i neporeskih davanja je donesen i postao konačan u trećem kvartalu 2018. godine, a na osnovu njega planirano je u narednom periodu analiziranje svih neporeskih davanja, te ukidanje onih kod kojih analiza ukaže da je njihovo postojanje suprotno pomenutim načelima, koja previše opterećuju poslovanje ili građane, a čiji fiskalni uticaj nije velik.

U oblasti *indirektnog oporezivanja*, u narednom periodu planirano je donošenje novog zakona o porezu na dodatnu vrijednost i zakona o akcizama radi njihovog usklađivanja sa propisima Evropske unije i preciziranja pojedinih instituta. Takođe, eventualno će se izvršiti i analiza povećanja stope poreza na dodatnu vrijednost radi eventualne kompenzacije sa gubitkom prihoda od smanjenja prihoda po osnovu doprinosa.

Budžetska potrošnja odražava prioritete politike koje su u skladu sa ukupnim nivoom dostupnih sredstava i usmjerena je na osiguranje realnog okvira unutar kojeg resorna ministarstva i budžetski korisnici mogu funkcionisati, vodeći računa o ispunjavanju zakonom stvorenih obaveza, a sve to rukovodeći se načelima racionalnosti i štednje.

3.2. IMPLEMENTACIJA BUDŽETA U 2018. GODINI

U vrijeme izrade revidiranih projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2018-2012 bili su dostupni preliminarni podaci iz naplata prihoda po vrstama za devet mjeseci 2018 (UINO). U navedenom periodu je neto naplata indirektnih poreza bila veća za 309 mil KM ili 7,2% u odnosu na isti period 2017. godine. Analiza naplate po vrstama prihoda izvršena je na bazi strukture prihoda koja obuhvata usklađene prihode od indirektnih poreza koji su naplaćeni gotovinski u periodu januar – septembar 2018, kao i prihode koji su naplaćeni kompenzacijom obaveza potraživanjima iz indirektnih poreza. Navedeni analitički pristup je bio nužan zbog sve učestalije kompenzacije obaveza za akcize na naftne derivate i obaveza za putarinu potraživanjima po osnovu PDV-a (poreski kredit) tokom 2018. Nakon korekcije prihoda za iznos kompenzacije najveći nominalni efekti u periodu januar-septembar 2018. godine su ostvareni u naplati putarina (177,9 mil KM), potom, PDV-a (117,7 mil KM) i carina (13,7 mil KM). S druge strane, pad prihoda od akciza je iznosio 9,5 mil KM. Snažan rast prihoda od putarine u 2018. bio je očekivan zbog povećanja stope namjenske putarine od 1.2.2018. Na visoke stope rasta PDV-a pored pozitivnih kretanja u oblasti potrošnje i uvoza i efikasnosti naplate uticalo je i povećanje stope namjenske putarine (obzirom da putarina ulazi u osnovicu za obračun PDV-a). Naplata prihoda od akciza je determinisana naplatom akciza na duhanske prerađevine, budući da one imaju najveći udio u njihovoj strukturi. Iscrpljivanje pozitivnih efekata izmjene zakonodavstva iz 2014. koja je provedena u cilju smanjenja jaza između fiskalnog opterećenja cigareta i rezanog duhana bilo je evidentno još u 2016. godini kad je ponovo nastupio trend pada oporezive potrošnje cigareta, mjereno brojem izdatih markica. Nakon

rasta u 2014. i 2015. godini, zbog sve većih cijena cigareta prihodi od akciza na duhan su uglavnom stagnerali u 2016. i 2017. godini uprkos povećanju specifične akcize. I u 2018. godini je nastavljen trend pada oporezive potrošnje cigareta, a naplaćeni prihodi od akciza na duhan u periodu januar- septembar 2018 bili su manji za 1,8% u odnosu na isti period u 2017.

Na osnovu trendova naplate prihoda, godišnjih makroekonomskih projekcija i procjena efekata izmjene Zakona o akcizama i primjene adaptiranog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, projektovana neto naplata prihoda od indirektnih poreza za 2018. godinu iznosi 6.142,6 mil KM što je za 7,3% više nego u 2017. godini.

Institucije BiH

Zakon o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2018. godinu Parlamentarna skupština BiH je usvojila 30.01.2018. godine. Polazni osnov ovog Zakona sadržan je u sljedećem:

- Odredbama Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine;
- prioriteti i aktivnosti shodno obavezama preuzetim potpisivanjem Reformske agende;
- Sporazum o usvajanju dokumenta Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2018. - 2020. godina, zaključen između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske sa sjednice Fiskalnog vijeća održane 4.10.2017. godine, kojim se institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuje okvir u ukupnom iznosu od 950 mil. KM, kao i dodjela sredstava za finansiranje sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje u iznosu od 750 mil. KM,
- Gornje granice rashoda izvedene iz nacрта Dokumenta okvirnog budžeta kojeg je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine razmatralo na 120. sjednici održanoj 9.11.2017. godine;

Na osnovu izvršenja Budžeta institucija BiH za devet mjeseci 2018. godine, procjenjuje se da će, institucije BiH, do kraja 2018. godine, ostvariti sljedeće prihode, primitke i finansiranja:

- 750 mil KM prihoda sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje (JR UINO), odnosno koliko je i planirano u Budžetu za 2018. godinu,
- oko 157,8 mil KM neporeznih prihoda, što će biti oko 19 mil KM više u odnosu na planirani nivo u Budžetu za 2018. godine (u kojima je uključen prihod od dobiti Centralne banke BiH od oko 8,4 mil KM, što je u odnosu na plan više za 5,4 mil KM),
- oko 16,4 mil KM donacija (koje su namjenskog karaktera), što će biti oko 16 mil KM više u odnosu na planirani nivo u Budžetu za 2018. godine, te iste predstavljaju povećanje za oko 3,2 mil KM u odnosu na prethodnu godinu,
- oko 0,8 mil KM transfera od drugih nivoa vlasti, koji su namjenskog karaktera,
- oko 1 mil KM primitaka od prodaje stalnih sredstava,
- oko 2,2 mil KM primitaka od sukcesije, od prodaje objekta u DKP mreži.

Procjena izvršenja budžetskih rashoda institucija BiH do kraja 2018. godine, na bazi izvršenja rashoda u prva tri kvartala 2018. godine, je sljedeća:

- 653 mil KM za plate i naknade zaposlenih, što će biti manje za oko 25 mil KM u odnosu na planirani nivo u Budžetu za 2018. godine, a što je za oko 12 mil KM više u odnosu na izvršenje u 2017. godini. Napominjemo da je, krajem 2017. godine, donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o platama i naknadama u institucijama BiH, kojim su povećani koeficijenti policijskim službenicima. Broj zaposlenih na dan 30.9.2018. godine je 21.782 lica, što je u odnosu na broj zaposlenih na dan 31.12.2017. godine manje za 185 zaposlenih zbog odliva kadrova, dok je u odnosu na projicirani broj zaposlenih u Budžetu za 2018. godinu (23.181 zaposlenih) manje za 1.399 zaposlenih. Planirana, a nepopunjena radna mjesta su kod Ministarstva pravde BiH, jer nije uspostavljena nova

institucija Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, zatim kod Ministarstva odbrane BiH zbog dinamike otpuštanja vojnih lica usljed starosne granice prema Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH, a koji će biti djelomično zaposleni na kraju 2018. godine, kod Ministarstva vanjskih poslova BiH, zatim kod policijskih agencija Granične policije, Državne agencije za istrage i zaštitu, Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u BiH usljed nemogućnosti zapošljavanja lica sa specijalnim stručnim znanjima, te duge procedure zapošljavanja kadeta, odlaska stručnih kadrova u penziju, odlaska u entitetske policijske strukture zbog većih primanja ili odlaska u inostranstvo.

- 170 mil KM za materijalne troškove, što će biti manje za oko 20 mil KM u odnosu na planirani nivo istih, radi ostvarenih ušteda i poništavanja tendera za nabavu roba i usluga.
- 2,4 mil KM na transferima za Fond za povratak na ime finansiranja prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, što je na nivou planiranog iznosa,
- 9 mil KM transferi drugim nivoima vlasti, što je više za oko 3,5 mil KM u odnosu na plan,
- 0,8 KM na ime inostranih kamata (na ime obaveza institucija BiH),
- 25,2 mil KM ostalih troškova za direktne transfere i rezervu, što je na nivou planiranog iznosa u Budžetu za 2018. godinu.
- 76,8 mil KM neto izdataka za nefinansijsku imovinu, odnosno kapitalni izdaci od 80 mil KM umanjani za ostvarene primitke od imovine u iznosu od 3,2 mil KM, predstavljaju neto povećanje nefinansijske imovine u iznosu od 76,8 mil KM.

U skladu sa navedenim, institucije na nivou Bosne i Hercegovine su na kraju 2018. godine bi mogle ostvariti deficit u iznosu od oko 12,2 mil KM, koji će biti pokriven iz viška prihoda nad rashodima iz prethodnih godina. U 2018. godini, evidentan je veći iznos naplaćenih neporeznih prihoda u odnosu na plan, sa jedne strane, i ostvarenih ušteda na rashodima institucija BiH, sa druge strane, što je uticalo na manji deficit u odnosu na planirani.

Prilikom procjene prihoda i rashoda u 2018. godini, primjenjena je računovodstvena metodologija institucija BiH po kojoj se rashodi iskazuju kad su obračunati, a prihodi odmah kada su naplaćeni, uz napomenu da je jedan dio prihoda u 2018. godini isključivo namjenskog karaktera (namjenska sredstava od donacija, sredstva za višegodišnje kapitalne projekte, sredstva od sukcesije i dr.), koji će se namjenski trošiti u narednim godinama.

Takođe, institucije BiH su ostvarile uštede na bruto plaćama i naknadama troškova zaposlenih, odnosno primanjima zaposlenih, jer sva primanja zaleđena na istom nivou od 2012. godine i nisu popunjena sva planirana radna mjesta, izuzev što su povećani koeficijenti policijskim službenicima na nivou Bosne i Hercegovine što je uticalo na povećanja izdvajanja za plate policijskim službenicima u institucijama BiH. Pored toga, institucije BiH su ostvarile i dodatne uštede na materijalnim troškovima, uz napomenu da su uštede kompenzirane izdvajanjem sredstava za održavanje „Opštih izbora 2018. godine“ za što je utrošeno oko 8,4 mil KM, te da se izbori u Bosni i Hercegovini održavaju svako dvije godine, odnosno rashodi su cikličnog karaktera. Zbog prioriteta finansiranja rashoda za „Opšte izbore 2018.godine“, manje je planirano i izvršeno kapitalnih izdataka za institucije BiH u 2018. godini, jer je budžetski okvir za finansiranje institucija BiH zamrznut na 950 mil KM od 2012. godine.

Institucije na nivou Bosne i Hercegovine će nastaviti sa uštedama i u 2019. godini.

Federacija BiH

Budžet Federacije BiH za 2018. godinu iznosi 2.989.661.837,00 KM što predstavlja povećanje za 242.033.762,00 KM ili 8% u odnosu na Budžet Federacije BiH za 2017. godinu.

Budžet Federacije BiH u periodu od 1. januara do 30. septembra 2018. godine izvršavan je prema Zakonu o izvršavanju Budžeta FBiH za 2018. godinu.

Ukupno ostvareni prihodi, primici i finansiranja federalnog budžeta u prva tri kvartala 2018.g. iznose 1.571.071.063,00 KM, što predstavlja 53% iznosa planiranog Budžetom Federacije BiH za 2018. godinu.

Izvršenje prihoda po glavnim kategorijama u periodu januar-septembar 2018. godine je sljedeće:

- porezni prihodi (porez na dobit i prihodi od indirektnih poreza) 1.218 mil. KM
- neporezni prihodi (naknade, takse, novčane kazne i ostali neporezni prihodi) 255,6 mil. KM i
- primici od finansiranja (primljeni krediti i zajmovi) 97,5 mil.KM

U odnosu na isti period protekle godine, ukupno ostvareni prihodi, primici i finansiranja manji su za 12% ili za 220,2 mil. KM. U strukturi svih kategorija prihoda najveći porast u iznosu od 50,2 mil.KM bilježe porezni prihodi, prvenstveno prihodi od indirektnih poreza i porezi na dobit. S druge strane, neporezni prihodi bilježe pad u odnosu na isti period prethodne godine i to u iznosu od 87,8 mil.KM, što se prvenstveno i u najvećem dijelu odnosi na pad prihoda prikupljenih po osnovu poduzetničkih aktivnosti od imovine. Radi se o kategorijama prihoda od finasijske i nematerijalne imovine gdje je zabilježen pad u iznosu od 26,4 mil.KM, te pad ostalih prihoda od nefinansijskih javnih preduzeća koji se odnosi na povrat anuiteta - sredstva od krajnjih korisnika za otplatu kredita i to u iznosu od 57,7 mil.KM. Ovakav pad prihoda rezultat je jednokratnih uplata (povećanja ove kategorije prihoda) koje su se desile u prethodnoj godini, te ne predstavlja realni pad prihoda od nefinansijskih javnih preduzeća. U dijelu primitaka od finansiranja zabilježen je značajan pad u iznosu od 182,7 mil.KM, obzirom da u ovom periodu, imajući u vidu likvidnost Budžeta FBiH, nije bilo potrebe za kratkoročnim zaduživanjem, odnosno emitovanjem trezorskih zapisa. Ukupan iznos primitaka od finansiranja se u gotovo cijelokupnom iznosu odnosi na dugoročne zajmove primljene kroz državu- MMF –EFF aranžman u iznosu od 97,2 mil.KM.

Pregled Budžeta Federacije BiH za 2018. godinu, ostvarenih rashoda i izdataka za prva tri kvartala 2018.godine, kao i rashoda i izdataka za isti period 2017. godine se nalazi u narednoj tabeli.

Tabela 5: Rashodi i izdaci - Budžet Federacije BiH 2018, izvršenja januar-septembar 2018. i januar-septembar 2017. godina

R.br.	OPIS	Ek.kod	Budžet FBiH 2018.	Ostvareni rashodi i izdaci januar-septembar 2018.g.	Ostvareni rashodi i izdaci januar-septembar 2017.g.
1.	Tekuća rezerva	600	5.155.000	1.027.105,81	2.386.355
2.	Plate i naknade	611	218.038.117	149.348.599	148.740.903
3.	Doprinosi poslodavca/ostali doprinosi	612	23.397.776	16.033.893	15.998.368
4.	Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge	613	93.158.683	43.399.071	45.622.822
5.	Tekući transferi i drugi tekući rashodi	614	1.031.151.245	719.805.158	684.592.393
6.	Kapitalni grantovi	615	309.701.000	4.002.504	4.309.421
7.	Izdaci za kamate i ostale naknade	616	124.912.528	65.606.226	68.436.706
8.	Izdaci za nabavu stalnih sredstava	821	47.282.542	12.866.759	4.302.642
9.	Izdaci za finansijsku imovinu	822	20.450.000	12.869.140	2.661.700
10.	Izdaci za otplate dugova	823	1.116.414.946	517.807.479	637.539.628
UKUPNO:			2.989.661.837	1.542.765.934,81	1.614.590.938

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Ostvareni rashodi i izdaci za period januar - septembar 2018. godine iznosili su 1.541.738.829,00 KM, što predstavlja 52% iznosa planiranog Budžetom Federacije BiH za 2018.godinu.

Izvršenje rashoda po glavnim kategorijama u posmatranom periodu je sljedeće:

- tekući rashodi (plaće i naknade, doprinosi, materijalni izdaci, tekući transferi, izdaci za kamate) 994,2 mil.KM
- ukupni kapitalni izdaci (izdaci za nabavku stalnih sredstava i kapitalni grantovi) 16,8 mil. KM
- izdaci za finansijsku imovinu 12,8 mil.KM i
- izdaci za otplate dugova 517,8 mil. KM

U odnosu na izvršenje u istom periodu prethodne godine ukupni rashodi i izdaci bilježe smanjenje od 4% ili za 70,5 mil. KM, što je direktna posljedica smanjenja izdataka za otplate dugova i to za 119,00 mil.KM, te smanjenja izdataka za kamate za 2,8 mil.KM u odnosu na isti period prethodne godine. U nešto manjoj mjeri, u iznosu od 2,2 mil. KM smanjeni su i izdaci za materijal, sitan inventar i usluge. Porast izdataka u odnosu na isti period prethodne godine odnosi se na troškove plata i naknada zaposlenih (porast u iznosu od 30,8 mil.KM), tekućih transfera (35,2 mil.KM), ukupnih kapitalnih izdataka (8,2 mil.KM), te izdataka za finansijsku imovinu (porast od 10,2 mil.KM). Važno je istaći da se sve obaveze po osnovu vanjskog i unutrašnjeg duga Federacije BiH uredno izmiruju, te da na dan 30.9.2018.g. nije bilo dospjelih, a neizmirenih obaveza.

Republika Srpska

Najveći dio fiskalnog okvira opšte vlade Republike Srpske čini budžet Republike Srpske. Rebalans budžeta Republike Srpske za 2018. godinu usvojila je Narodna skupština Republike Srpske, 16. maja 2018. godine, u iznosu od 3.424 miliona KM. Rebalansom budžeta Republike Srpske za 2018. godinu planiran je suficit u iznosu od 139,2 miliona KM, dok je na nivou centralne vlade planirani deficit od 95,8 miliona KM, a na nivou opšte vlade deficit od 129,6 miliona KM. U 2019. godini je planirani suficit budžeta na nivou opšte vlade u iznosu 37,1 miliona KM. Takođe, u 2020. i 2021. godini na nivou opšte vlade se očekuje suficit od 142 miliona KM i 221,7 miliona KM.

Prema izvještajima o izvršenju Budžeta Republike Srpske za šest mjeseci 2018. godine, u odnosu na polovinu plana za 2018. godinu, ukupni prihodi ostvareni su u visini 98%, od čega su poreski prihodi ostvareni u visini od 99%, doprinosi za socijalno osiguranje 97%, prihodi od finansijske i nefinansijske imovine 80% i ostali prihodi 100%.

Na rashodovnoj strani ostvarenje ukupnih rashoda iznosi 95%, tekućih rashoda 95%, a izdataka za nefinansijsku imovinu 22%. U okviru tekućih rashoda, rashodi za lična primanja izvršeni su 99%, rashodi po osnovu korišćenja robe i usluga 84%, rashodi finansiranja i drugi finansijski troškovi 99%, doznake na ime socijalne zaštite 95% i transferi između budžetskih jedinica 90%. Iz ovog se može vidjeti da su prilikom realizacije Budžeta otplate dugova prioritet, dok se tekuća potrošnja usklađuje sa ostvarenjem prihoda budžeta. Na taj način vrši se kontrola javne potrošnje kroz ograničenje tekućih rashoda (rashoda za korišćenje robe i usluga, grantova, subvencija i transfera).

3.3. SREDNJOROČNI IZGLEDI BUDŽETA

Projektovane stope rasta prihoda od indirektnih poreza za 2019., 2020., i 2021. godinu iznose 2,6%, 2,8% i 3,0% respektivno (Tabela 1). Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektovanim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj šemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2018. godinu, te efektima izmjena politika

u oblasti akciza na derivate nafte i putarine. Projekcije su izrađene na **gotovinskoj osnovi** u skladu sa izvještajima UINO o naplati po vrstama prihoda

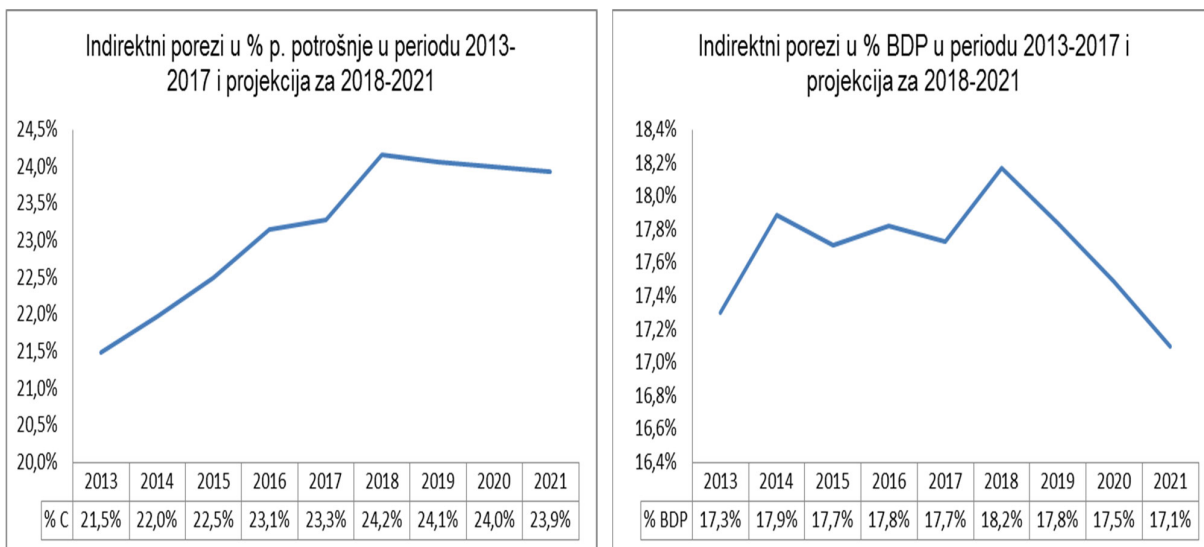
Tabela 6: Projekcije prihoda od indirektnih poreza

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektovana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2017	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
PDV	3,576.1	3,758.8	3,872.7	3,990.4	4,120.0	5.1%	3.0%	3.0%	3.2%
Akcize	1,464.8	1,436.8	1,439.3	1,469.1	1,502.1	-1.9%	0.2%	2.1%	2.2%
Carine	269.1	287.0	304.5	321.8	340.5	6.6%	6.1%	5.7%	5.8%
Putarina	382.5	620.2	647.6	656.7	667.2	62.1%	4.4%	1.4%	1.6%
Ostalo	33.4	39.7	40.1	40.5	40.9	18.9%	1.0%	1.0%	1.0%
UKUPNO	5,726.0	6,142.6	6,304.3	6,478.6	6,670.7	7.3%	2.6%	2.8%	3.0%
Namjenska putarina	-152.8	-383.8	-404.8	-410.4	-417.0	151.2 %	5.5%	1.4%	1.6%
Sredstva za raspodjelu	5,573.2	5,758.8	5,899.5	6,068.1	6,253.7	3.3%	2.4%	2.9%	3.1%

Napomena: Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte

Najveći generator suficita prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. U sve tri navedene godine prihodi od PDV-a generišu preko dvije trećine apsolutnog godišnjeg projektovanog rasta prihoda. Projekcije prihoda od akciza na duhanske prerađevine za 2019. temelje se na rastu specifične akcize na nivo od 1,65 KM/paklici. Ukoliko se novo dodatno poresko opterećenje (akciza + PDV) prevali u cijelosti na maloprodajne cijene ukupan iznos akciza sadržan u maloprodajnim cijenama svih brendova cigareta bi trebao biti viši od zakonom propisanog plafona od 176 KM/1000 kom (ili 3,52 KM/paklici). Time bi se proces harmonizacije poreskog opterećenja cigareta sa važećim standardom EU (90 EUR/1000 kom) okončao u 2019. Novo povećanje akciza u 2019. donijeće dalje pogoršanje na tržištu cigareta, jačanje crnog tržišta i eroziju prihoda. Važan faktor rasta crnog tržišta duhanskih prerađevina, a time i naplate prihoda od akciza, biće i politika oporezivanja duhanskih prerađevina u zemljama u okruženju. Okončanje procesa harmonizacije bi u 2020. i 2021. trebalo dovesti do stabilizacije tržišta i, posljedično, rasta prihoda od akciza u skladu projekcijama rasta potrošnje i dohotka. Prihodi od putarine ne doprinose značajno projektovanom apsolutnom rastu prihoda u periodu 2019-2021. godine, zbog iscrpljivanja efekata rasta poreskih stopa. Jedino se u 2019. godini očekuje nešto veći rast prihoda od putarine od odgovarajućih makroekonomskih pokazatelja, obzirom na nižu osnovicu za poređenje u mjesecu januaru od ostatka godine (primjena više stope namjenske putarine započela od 1.2. 2018. godine).

Grafikon 5: Indirektni porezi

Izvori: Kalkulacija na osnovu podataka o naplaćenim indirektnim porezima (UINO), podataka o BDP-u i privatnoj potrošnji³⁰ za period 2013-2017 (Agencija za statistiku BiH, septembar 2018), revidiranih projekcija indirektnih poreza za period 2018-2021 (OMA, oktobar 2018) i projekcija BDP-a i privatne potrošnje za period 2018-2021 (DEP, septembar 2018)

Iz Grafikona 5 možemo vidjeti da je projektovani udio prihoda od indirektnih poreza u privatnoj potrošnji u periodu 2019-2021 relativno stabilan (raspon od 23,9% do 24,1%), i kreće se oko projektovanog nivoa iz 2018. godine (24,2%), što je i očekivano obzirom da su projekcije najvećeg dijela indirektnih poreza usko vezane za prognoze potrošnje. Godišnje promjene udjela se uglavnom odnose na efekte promjena politika oporezivanja (npr. duhan, 2019.g.), relevantnosti realnih makroekonomskih pokazatelja kod prihoda koji se oporezuju po količini, te vezivanje projekcija određenih vrsta prihoda za druge makroekonomske pokazatelje (npr. carine). Sa druge strane, projektovani udio indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2019-2021 konstantno pada u odnosu na projekciju udjela za 2018. godinu. Uzroke ovakvih kretanja treba tražiti u prognoziranim promjenama strukture BDP-a, odnosno projektovanom padu udjela privatne potrošnje u BDP-u (vidjeti projekcije makroekonomskih pokazatelja, DEP).

Institucije BiH

Nacrt Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2019. godinu kojeg je Ministarstvo finansija i tezora BiH, dostavilo Vijeću ministara 27.11.2018. godine.

Polazni osnov za sačinjavanje Nacrta Budžeta institucija Bosne i Hercegovine za 2019. godinu su:

- Odredbe Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine, koje se odnose na sačinjavanje, sadržaj i donošenje Proračuna;
- Mjere štednje institucija Bosne i Hercegovine koje je Fiskalno vijeće Bosne i Hercegovine dogovorilo u okviru Pisma namjere po proširenom aranžamanu sa Međunarodnim monetarnim fondom;
- Prioriteti i aktivnosti sukladno obavezama preuzetim potpisivanjem Reformske agende;
- Globalni okvir fiskalne bilance i politika u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2019.-2021. godina, usvojen na 14. sjednici Fiskalnog vijeća Bosne i Hercegovine održane 3.7.2018. godine, kojim se institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuje okvir u ukupnom iznosu od

³⁰ Izdaci za potrošnju domaćinstava i NPUSD (neprofitne institucije koje pružaju usluge domaćinstvima)

966 mil. KM, uz dodjelu sredstava za financiranje sa jedinstvenog računa Uprave za neizravno oporezivanje u iznosu od 750 mil. KM;

- Gornje granice rashoda izvedene iz Dokumenta okvirnog proračuna kojeg je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo na 151. sjednici održanoj 1. kolovoza 2018. godine;
- Operativne upute za pripreme zahtjeva za dodjelu sredstava iz Proračuna, date u Instrukciji za pripremu proračunskih zahtjeva za 2019. godinu, koju je Ministarstvo financija i trezora uputilo svim institucijama Bosne i Hercegovine početkom srpnja 2018. godine;
- Planiranog broja zaposlenih na dan 31.12.2019. godine koji uključuje odobreni broj zaposlenih u Proračunu za 2018. godinu, te zaposlene sukladno usvojenim odlukama Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za zapošljavanje u 2018. godini Službi za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine 14 osoba i Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine 4 osobe, te zapošljavanje 5 osoba u 2019. godini Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine sukladno odluci Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kao i planirano zapošljavanje kod Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine 3 osobe (neovisnost institucije), 1 zaposlenog u Generalnom tajništvu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i 1 zaposlenog u Središnjoj harmonizacijskoj jedinici Bosne i Hercegovine.

Prihodi, primici i finansiranje za 2019. godinu, obuhvataju sljedeće:

- 750 mil. KM od neizravnih poreza i na razini su 2018. godine;
- 130 mil. KM ostalih prihoda od čega :
- 129,4 mil. KM od neporeznih prihoda, što predstavlja pad od 9,3 mil. KM ili 7% u odnosu na 2018. godinu. Smanjenje iznosa ovih prihoda prvenstveno je rezultat smanjenja prihoda od osobnih i putnih isprava i registracije vozila u Bosni i Hercegovini (smanjenje u iznosu 7,5 mil. KM ili 24%) i isti su planirani sukladno dinamici izdavanja i zamjene osobnih dokumenata. Nadalje, prihodi od administrativnih taksi su projicirani u iznosu manjem za 3,3 KM ili 17% uglavnom zbog planiranja manjeg iznosa sredstava prihoda od izdavanja putnih isprava u DKP mreži. Također, u nacrtu proračuna za 2019. godinu, sukladno dopisu Centralne banke Bosne i Hercegovine, nisu planirani prihodi od dobiti ove institucije, a u Proračunu za 2018. godinu iznosili su 3 mil. KM. S druge strane, planiran je veći iznos prihoda od posebnih naknada i pristojbi (povećanje iznosa prihoda iz nadležnosti Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine i Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine za 2,6 mil. KM ili 4%), te povećanje prihoda od novčanih kazni za 1 mil. KM (iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine) i prihoda od pristojbi u postupku neizravnog oporezivanja, povećanje u iznosu 1 mil. KM zbog ostvarenja ovih prihoda u prethodnom razdoblju u većem iznosu od planiranog, te očekivanja istog trenda i u idućem razdoblju.
- 0,1 mil. KM od tekućih potpora u novčanom obliku kod Ministarstva vanjskih poslova, što je u odnosu na proračun tekuće godine manje za 0,5 mil. KM.
- 0,5 mil. KM transfera drugih razina vlasti za financiranje institucija Bosne i Hercegovine koja se odnose na transfer Distrikta Brčko za rad Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u iznosu od 0,2 mil. KM, transfer Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske za rad Vijeća za državnu pomoć u iznosu od 0,155 mil. KM;

Finansiranje u ukupnom iznosu 86 mil. KM od čega:

- 80,9 mil. KM prenesenih sredstava iz ranijeg razdoblja prema Izvješću o izvršenju proračuna institucija BiH I međunarodnih obveza BiH za 2017. godinu, što u odnosu na 2018. godinu više za 21,3 mil. KM.
- 4,4 mil. KM primitaka od sukcesije i
- 0,7 mil. KM primitaka od prodaje stalnih sredstava

Prilikom pripreme Nacrta Budžeta za 2019. godinu, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine je uzelo u obzir sljedeće prioritete:

1. Izgradnja državnih funkcija vezanih za ispunjavanje uvjeta za Europsko partnerstvo
2. Osiguranje sredstava za primjenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju
3. Prilagođavanje programa i aktivnosti Ministarstva obrane i drugih resornih ministarstava uključenih u implementaciju prijema Bosne i Hercegovine u Partnerstvo za mir (PfP) i pristupanje NATO-u;
4. Osiguranje dijela sredstava za višegodišnje projekte proračunskih korisnika
5. Osiguranje sredstava za stavljanje u funkciju Državnog zavoda za izvršenje kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine.

Ukupni rashodi institucija Bosne i Hercegovine u 2019. godini iznose 966 mil. KM i u odnosu na 2018. godinu veći su za 16 mil. KM ili 1,7% godine, a servisiranje vanjskog duga Bosne i Hercegovine iznosi 825,8 mil. KM i manji je za 178,3 mil. KM ili 18% u odnosu na 2018. godinu.

Struktura rashoda institucija BiH prema GFS 2001 metodologiji odnosi se na:

- Bruto plaće i naknade troškova zaposlenih planirani su ukupnom iznosu 682,1 mil. KM za projiciranih 23.209 osoba (od čega bruto plaće i naknade 561,5 mil. KM, te naknade troškova zaposlenih u iznosu 120,6 mil. KM) što u odnosu na Budžet 2018. godine predstavlja povećanje u iznosu 3,4 mil. KM ili 0,1%. Povećanje ukupnog iznosa bruto plaća rezultat je planiranog početka rada Zavoda za izvršenje kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine, prilagođavanja dinamike zapošljavanja policijskih službenika kod Granične policije Bosne i Hercegovine, planiranog zapošljavanja u 2018. godini sukladno usvojenim i odlukama Vijeća ministara BiH. Povećanje ove kategorije rashoda rezultat je planiranja novog zapošljavanja, planiranje naknada za mirovne misije u većem iznosu, kao i jednokratnih naknada (otpremnine, jubilarne nagrade i dr.).
- Ukupni izdaci za materijal i usluge iznose 184,4 mil. KM i u odnosu na budžet za 2018. godinu manji su za 5,5 mil. KM ili 3%, zbog okončanja aktivnosti u 2018. godini ili planiranja manjeg iznosa sredstava za određene potrebe (opći izbori, nabava uniformi kod Granične policije, stikera za vize kod Ministarstva vanjskih poslova, planiranja manjeg iznosa sredstava za nabavu osobnih dokumenata kod IDDEEA i dr.).

S druge strane planiran je veći iznos kod Ministarstva obrane (nabava uniformi, goriva i sl.), Uprave za neizravno oporezivanje (planiranje većeg iznosa sredstava na stavci izdataka za tekuće održavanje-održavanje IT sustava) i dr.

- Doznake na ime socijalne zaštite (planirane u okviru stavke tekućih grantova i transfera) projicirane su u iznosu 2,1 mil. KM, što u odnosu na 2018. godinu manje za 0,1 mil. KM ili 4%.
- Transferi drugim budžetskim jedinicama (planirani u okviru stavke tekući grantovi i transferi) projicirani su u iznosu 4,7 mil. KM, što je u odnosu na 2018. godinu manje za 1,1 mil. KM godine, uglavnom zbog planiranja manjeg izdvajanja za tekuće transfere

entitetima po osnovu troškova pritvorenika Suda BiH radi planiranog početka rada Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera.

- Izdaci za neto nefinansijsku imovinu planirani su u iznosu 60,4 mil KM, odnosno bruto iznos od 61,1 mil. KM (uključuje i sredstva za višegodišnje projekte u iznosu od 27,4 mil. KM) umanjen za iznos primitaka od prodaje stalnih sredstva u iznosu od 0,7 mil. KM, i u odnosu na 2017. godinu veći su za 17,7 mil. KM.
- Izdaci za kamatu po inozemnim kreditima planirani su na Direktnim transferima u okviru ekonomske kategorije „Drugi tekući transferi“ u iznosu 1,1 mil. KM kamata po kreditu za izgradnju Državnog zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, kamata po kreditu Makrofinansijske pomoći Evropske komisije i kamatu po kreditu Saudijskog fonda za projekt „Obnova stambenih jedinica za raseljene u Bosni i Hercegovini“)
- Izdaci za glavnice po inozemnim kreditima planirani su na Direktnim transferima u okviru ekonomske kategorije „Drugi tekući transferi“ u ukupnom iznosu 3,4 mil. KM (glavnica po kreditu Saudijskog fonda za projekt 4/560 "Obnova stambenih jedinica za raseljene u BiH" i glavnica po kreditu Evropske komisije "Makrofinancijska pomoć II")
- Drugi rashodi su projicirani su u iznosu 27,1 mil. KM (planirani u okviru stavke tekućih i kapitalnih grantova i tranfera, te rezervisanja).

Osnovne pretpostavke/politike rashoda za 2020. i 2021. godinu iz Dokumenta okvirnog budžeta institucija BiH za period od 2019. do 2021. godine kojeg je Vijeće ministara BiH usvojilo 01.08.2018. godine:

U 2020. i 2021. godini, shodno usvojenom Globalnom okviru fiskalnog bilansa i politika u BiH, okvir za finansiranje institucija BiH utvrđen je u iznosu po 957 mil KM i izdvajanje sa Jedinственог računa Uprave za indirektno oporezivanje u iznosu od 750 mil KM u svakoj godini.

Prihodi i primici institucija BiH su planirani, prema sljedećem:

- Poreski prihodi u 2020. i 2021. godini projicirani su u iznosu od 750 mil. KM za svaku godinu,
- Ostali prihodi u 2020. godini projicirani su u iznosu 139,4 mil. KM (Neporeski prihodi 138,9 mil. KM, transferi od drugih nivoa vlasti 0,4 mil. KM i tekuće podrške u novčanom obliku 0,1 mil. KM). U 2021. godini ostali prihodi su projicirani u iznosu 138,1 mil. KM (neporeski prihodi 137,4 mil. KM, transferi od drugih nivoa vlasti 0,4 mil. KM i tekuće podrške u novčanom obliku 0,3 mil. KM)
- Finansiranje i primici u 2020. godini projicirani su u iznosu 67,6 mil. KM, a u 2020. godini u iznosu 68,9 mil. KM.

Struktura rashoda institucija BiH izvedena iz Dokumenta okvirnog budžeta u 2020. i 2021. godini je:

- Bruto plaće i naknade troškova zaposlenih u 2020. godini projicirane su u iznosu 688,4 mil. KM (od čega bruto plaće 566,5 mil KM, naknade troškova zaposlenih 121,9 mil. KM), a u 2021. godini 691,2 mil KM (od čega bruto plaće 568,3 mil. KM, naknade troškova zaposlenih 122,9 mil. KM). Povećanje plaća i naknada iznosu oko 0,4 % godišnje je zbog uspostavljanja nove institucije na nivou BiH u okviru Ministarstva pravde BiH, odnosno Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH.
- Izdaci za materijal i usluge su za 2020. godinu projicirani u iznosu od 181,6 mil. KM, a za 2021. godinu 181 mil. KM.

- Doznake na ime socijalne zaštite (u DOB-u planirane u okviru stavke tekućih grantova i transfera) u 2020. i 2021. godini planirani su u iznosu po 2,1 mil. KM.
- Transferi drugim budžetskim jedinicama (u DOB-u planirani u okviru stavke tekući grantovi i transferi) u 2020. i 2021. godini planirani su u iznosu 2,5 mil. KM za svaku godinu
- Izdaci za neto nefinansijsku imovinu planirani su u 2020. godini u iznosu 38 mil KM, odnosno bruto iznos nefinansijske imovine od 41,6 mil. KM umanjen za iznos primitaka od prodaje stalnih sredstava i sukcesije, a u 2021. godini u iznosu od 38,4 mil KM, odnosno bruto iznos nefinansijske imovine od 40,3 mil. KM umanjen za iznos primitaka od prodaje stalnih sredstava i sukcesije.
- Izdaci za kamatu po inozemnim kreditima planirani su na Direktnim transferima u 2020. godini u iznosu 1 mil. KM (kamata po kreditu za izgradnju Državnog zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, kamata po kreditu Makrofinancijske pomoći Evropske komisije i kamatu po kreditu Saudijskog fonda za projekt „Obnova stambenih jedinica za raseljene u Bosni i Hercegovini“), a u 2021. godini su planirani u iznosu 1 mil. KM
- Izdaci za glavnice u 2020. godini i 2021. godini planirani su u iznosu 4,6 KM za svaku godinu (glavnica po kreditu Saudijskog fonda za projekt 4/560 "Obnova stambenih jedinica za raseljene u BiH", glavnica po kreditu Evropske komisije "Makrofinancijska pomoć II" i glavnica po kreditu CEB banke za izgradnju Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera),
- Drugi rashodi su u 2020. godini planirani u iznosu 35,2 mil. KM, a u 2021. godini u iznosu 34,3 mil. KM (u DOB-u planirani u okviru stavke tekućih i kapitalnih grantova i transfera, te rezervisanja).

Federacija BiH

Dokument okvirnog budžeta Federacije BiH (DOB FBiH) za period 2019.- 2021. godine izrađen je u skladu sa Zakonom o budžetima Federacije BiH i predstavlja preliminarni nacrt budžeta za 2019. godinu, kao i okvirne planove budžeta za 2020. i 2021. godinu. Osnov za izradu DOB-a FBiH bile su makroekonomske prognoze i pretpostavke za srednjoročni period, Program rada Vlade Federacije BiH za period 2015. - 2018. godine, te Reformska agenda.

Dokumentom okvirnog budžeta Federacije BiH za period 2019. – 2021. godina projicirane gornje granice rashoda za 2019. godinu iznose 2.658,1 mil. KM, za 2020. godinu 2.620,5 mil. KM i za 2021. godinu 2.621,3 mil. KM, što je u odnosu na Budžet Federacije BiH za 2018. godinu, u 2019. godini smanjenje za 11,1%, u 2020. godini smanjenje za 13%, te u 2021. godini smanjenje za 13%.

Vlada Federacije BiH je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Budžeta Federacije BiH za 2019. godinu. Prema utvrđenom Nacrtu, Budžet Federacije BiH za 2019. godinu iznosi 2.653.843.356,0 KM što u odnosu na Budžet Federacije BiH za 2018. godinu predstavlja smanjenje za 335,8 mil. KM ili 11,0 %.

U strukturi prihoda i primitaka Nacrta Budžeta FBiH za 2019. godinu, ukupni prihodi od poreza su planirani u iznosu od 1.630,7 mil. KM i u odnosu na prethodnu godinu su manji za 31,3 mil. KM ili 2,0%. Neporezni prihodi su za 2019. godinu planirani u iznosu od 392,8 mil. KM i u odnosu na Budžet FBiH za 2018. godinu manji su za 215,0 mil. KM ili za 35,0 %. Smanjenje se najvećim dijelom odnosi na smanjenje dividendi prikupljenih od preduzeća u većinskom vlasništvu Federacije, budući da je u prethodnoj godini jednokratno planirana naplata zadržane dobiti javnih kompanija iz prethodnog perioda u iznosu od 180,0 mil. KM, što u odnosu na redovan prihod od dividendi predstavlja značajan iznos. Prihodi po osnovu tekućih transfera i

donacija planirani su u iznosu od 0,16 mil. KM, dok su primici planirani u iznosu od 630,1 mil.KM. U strukturi primitaka 0,1 mil. KM čine kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava, 250,0 mil.KM čine primici od dugoročnih kredita i zajmova, dok se 380,0 mil.KM odnosi na primljene kratkoročne kredite.

U strukturi rashoda i izdataka Nacrta Budžeta FBiH za 2019. godinu planirano je 5,15 mil.KM za tekuću rezervu. Plaće, doprinosi i naknade troškova zaposlenih planirane su u iznosu od 259,3 mil. KM. Potkategorija koja se odnosi na bruto plaće i naknade planirana je u iznosu od 204,7 mil. KM, što u odnosu na Budžet FBiH za 2018. godinu predstavlja povećanje za 14,4, mil. KM ili 8,0%. Razlog povećanja je usklađivanje osnovice za obračun plaće s 315,0 KM na 330,0 KM, kao i ispunjenje zakonske obaveze isplate plaća i naknada dužnosnicima (zastupnici, savjetnici, ministri) šest mjeseci nakon prestanka njihovog mandata ukoliko nemaju zasnovan radni odnos. Takođe, planirana su sredstva za izmirenje poreza i doprinosa iz sudskih presuda u iznosu od 1,95 mil.KM. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge planirani su u ukupnom iznosu od 113,5 mil. KM, što je za 20,3 mil. KM ili 22,0% više u odnosu na Budžet FBiH za 2018. godinu. Najveće povećanje se odnosi na izdatke za izvršenje sudskih presuda i rješenja o izvršenju. Znatna dio sredstava se odnosi i na sredstva za čije su finansiranje osigurana namjenska sredstva na prihodovnoj strani.

Tekući transferi i drugi tekući rashodi su u Nacrtu Budžeta za 2019. godinu planirani u iznosu od 1.067,1 mil. KM i veći su za 36,0 mil. KM u odnosu na prethodnu godinu. Planirano povećanje tekućih transfera u 2019. godini odnosi se prvenstveno na povećanje transfera za MIO/PIO za 30,2 mil.KM u odnosu na Budžet za 2018. godinu, usljed povećanog izdvajanja po osnovu člana 129. Zakona o MIO/PIO i Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca obrambeno-oslobodilačkog rata , te povećanje transfera za Zavod za zdravstveno osiguranje i reosiguranje FBiH u iznosu od 2,5 mil. KM koje se odnosi na finansiranje programa Fonda solidarnosti (nabavka citostatika za liječenje melanoma i nabavka tuberkulostatika).

Izdaci za kamate planirani su u iznosu od 117,5 mil. KM, što je za 7,4 mil. KM manje u odnosu na sredstva planirana na ovoj poziciji u 2018. godini. Izdaci za nabavku stalnih sredstava planirani su u iznosu od 61,8 mil.KM i veći su za 14,5 mil. KM u odnosu na prethodnu godinu. Izdaci za finansijsku imovinu planirani su u iznosu od 23,2 mil. KM i veći su za 2,7 mil. KM u odnosu na sredstva planirana Budžetom FBiH za 2018. godinu za ove namjene, dok su izdaci za otplate dugova smanjeni za 146,5 mil KM u odnosu na prošlu godinu i iznose 969,9 mil. KM. Kapitalni transferi su u Nacrtu Budžeta FBiH za 2019. godinu planirani u iznosu od 36,4 mil. KM.

U cilju poboljšanja položaja mladih kategorija stanovništva i prepoznajući potrebu za rješavanjem njihovih osnovnih egzistencijalnih pitanja, Nacrtom Budžeta FBiH za 2019. godinu planirana su sredstva u iznosu od 15,0 mil.KM kao subordinirani dug prema Union banci, koja će biti usmjerena za rješavanje stambenog pitanja ove kategorije stanovništva.

Izuzev navedenog, planirano je i 10,0 mil. KM na razdjelu Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije u svrhu uvezivanja staža za uposlene, od čega se 9,0 mil. KM odnosi na preduzeća u vlasništvu Federacije BiH, a 1,0 mil. KM se odnosi na uvezivanje staža za uposlenike privatnih preduzeća.

Vlada Federacije BiH je oprijedijeljenja za nastavak sufinansiranja projekata industrijskih zona u jedinicama lokalne samouprave, te su sredstva za ove namjene u Budžetu 2019. godine povećana za 3,0 mil. KM u odnosu na Budžet 2018. godine. Ovim će se sredstvima u velikoj mjeri pomoći jedinicama lokalne samouprave da, udružujući ista sa vlastitim sredstvima značajno poboljšaju lokalnu infrastrukturu neophodnu za uspostavljanje industrijskih zona, a sve s ciljem privlačenja investicija. Također, planirano je i 13,0 mil. KM za sufinansiranje izgradnje željezničke infrastrukture.

Rashodna strana budžeta određena je daljnjim jačanjem fiskalne održivosti uz provođenje mjera politike ograničavanja rasta javne potrošnje, te praćenja učinka u utrošku javnih sredstava. Provedba restriktivne politike zapošljavanja i ograničavanja tekućih rashoda za cilj ima smanjenje javne potrošnje u odnosu na BDP, kroz ograničavanje rasta materijalnih troškova i ograničavanje broja uposlenih u institucijama. S druge strane, kontrola trošenja i dodjele javnih sredstava kroz transfere, odnosno subvencije bi se trebala pojačati implementacijom programskog budžetiranja na nivou Federacije BiH i u svih deset kantona s ciljem povećanja učinka u dodjeli i trošenju javnih sredstava i preispitivanju onih projekata i aktivnosti koje dosada nisu dali očekivani rezultat. Početak pripremnih aktivnosti na implementaciji programskog budžetiranja očekuje se u 2019. godini.

U 2020. godini planirano je uvrštavanje Federalnog zavoda za penzijsko - invalidsko osiguranje kao budžetskog korisnika u Budžet Federacije BiH, što će omogućiti izvršavanje uplata i isplata penzija kroz Jedinствeni račun trezora, čime bi se osigurala veća transparentnost u trošenju javnih sredstava i stabilnost isplate penzija. Zbog složenosti uvođenja, usvojenim novim Zakonom o MIO/PIO Federacije BiH predviđeno je prelazno razdoblje za uvođenje Zavoda za MIO/PIO Federacije BiH kao korisnika Budžeta Federacije BiH tokom kojeg bi se stvorile finansijske i tehničke mogućnosti za navedeno, a koje ne može biti duže od dvije godine od dana stupanja na snagu zakona.

Provedba navedenih mjera i aktivnosti, uz fokus na nastavak provođenja mjera smanjenja ukupnih rashoda i izdataka, i zajedno sa efektima poreznih politika, omogućiti će stvaranje fiskalnog prostora za javne investicije, što će dovesti do porasta zaposlenosti te poboljšanja socijalnog standarda.

Pripadnost i raspodjela javnih prihoda u Federaciji BiH regulisana je odredbama, već pomenutog, Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok se naplata istih, shodno ustavnim nadležnostima, ostvaruje u skladu sa federalnim i kantonalnim propisima, kao i propisima jedinica lokalne samouprave.

Posmatrajući protekli period, u 2017. godini u Federaciji BiH je ostvaren značajan rast naplate javnih prihoda, za više od 700 mil. KM, odnosno za preko 9% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći porast od 263 mil. KM zabilježen je u kategoriji poreznih prihoda, gdje je potrebno naglasiti rekordan rast naplate direktnih poreza. Neporezni prihodi su porasli za 240 mil. KM, dok su prihodi po osnovu doprinosa vanbudžetskim fondovima ostvarili porast za 200 mil. KM.

Projekcije ostvarenja ukupnih javnih prihoda u Federaciji BiH za 2018. godinu prate nastavak pozitivnog trenda kretanja, zabilježenog u prva tri kvartala tekuće godine, kao i pozitivnih makroekonomskih pretpostavki, prvenstveno zasnovanih, kako se ističe od strane Direkcije za ekonomsko planiranje, na zabilježenoj pozitivnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni, kao i značajnom rastu ukupnih investicija. Navedene pretpostavke uvjetuju i pozitivne srednjoročne procjene ostvarenja javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2019.-2021. godina, zasnovane na nastavku aktivnosti poticanja ekonomskog rasta i jačanja ekonomskog razvoja, realizaciji očekivanog iskoraka u javnim investicijama, usljed povećanja obima infrastrukturnih radova, kao i prognoziranom povećanju privatne finalne potrošnje.

Prilikom pripreme projekcija prihoda u Federaciji BiH ipak je zadržan značajan nivo opreznosti, pri tome ne uključujući ni procjenjene efekte predloženih izmjena poreznih politika na nivo ostvarenja pojedinih kategorija javnih prihoda.

Konsolidirani plan ukupnih javnih prihoda u Federaciji BiH u 2018. godini iznosi 8.774 mil. KM, sa projiciranim rastom od 4% u odnosu na zabilježeno ostvarenje prihoda u prethodnoj godini, koji je uključio i efekte izmjena Zakona o akcizama u Bosni i Hercegovini, donesenih u prvom kvartalu tekuće godine, na porast naplate prihoda od namjenske putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta. U periodu 2019.-2021. godina predviđa se

rast prihoda oko 3% za svaku godinu, koji prati procjenjeni trend kretanja makroekonomskih pokazatelja.

Konsolidirani plan prihoda u Federaciji BiH uključuje plan prihoda Budžeta Federacije BiH, podentitetskih budžeta (kantonalni budžeti i budžeti jedinica lokalne samouprave), plan poreznih prihoda - doprinosa vanbudžetskih fondova, te plan javnih prihoda ostalih korisnika (upravitelji za ceste i autoceste, fondovi i sl.). Potrebno je naglasiti da navedeni planirani iznosi ne odražavaju cjelokupan plan fiskalnog okvira, s obzirom da nisu obuhvaćeni prihodi javnih preduzeća u Federaciji BiH. Također, potrebno je naglasiti da je u predstavljeni plan uključen dio prihoda po osnovu indirektnih poreza namjenjen otplati vanjskog duga.

Tabela 7: Konsolidirani plan ukupnih javnih prihoda u Federaciji BiH za 2018. godinu i period 2019.-2021.

u mil. KM

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE				PROJEKCIJA			
	2016	2017	Indeks	Razlika	2018	2019	2020	2021
I Porezni prihodi	3.705	3.969	107	263	4.271	4.394	4.530	4.680
1. Prihodi od indirektnih poreza	3.047	3.173	104	125	3.414	3.508	3.619	3.741
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa uključujući sredstva na ime finansiranja vanjskog duga	2.971	3.092	104	120	3.210	3.293	3.401	3.520
1.2. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	76	81	107	5	204	215	218	221
2. Prihodi od direktnih poreza	658	796	121	138	856	886	912	939
2.1. Porez na dobit	246	356	145	110	383	397	407	419
2.2. Porez na dohodak	315	341	108	26	369	383	396	410
2.3. Porezi građana	97	98	102	2	103	106	108	110
2.4. Ostali porezi	1	1	102	0	1	1	1	1
II Neporezni prihodi	1.034	1.274	123	240	1.123	1.144	1.242	1.255
1. Naknade i takse	269	340	126	71	352	360	366	373
1.1. Administrativne takse	44	63	146	20	49	51	52	53
1.2. Sudske takse	27	26	96	-1	28	29	29	30
1.3. Komunalne takse	38	44	117	6	48	49	50	51
1.4. Ostale naknade i takse	161	207	129	46	226	231	235	239
2. Posebne naknade	202	241	119	39	242	248	253	259
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	29	38	131	9	33	35	36	37
2.2. Vodne naknade	44	46	105	2	52	53	54	55
2.3. Naknade za ceste	64	68	106	4	70	71	73	75
2.4. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	23	43	189	20	27	27	28	28
2.5. Naknade za korištenje šuma	19	22	117	3	23	24	24	24
2.6. Naknade za zaštitu okoliša	14	16	114	2	28	29	29	30
2.7. Članarine turističkim zajednicama	3	2	66	-1	2	2	2	3
2.8. Boravišna taksa	2	2	91	0	2	2	2	2
2.9. Ostale posebne naknade	4	5	109	0	5	5	5	5
3. Novčane kazne	42	45	107	3	46	47	48	49
4. Ostali neporezni prihodi	522	649	124	127	483	488	575	574
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	325	434	134	109	290	291	374	369
4.2. Prihodi od pružanja javnih usluga i vlastiti prihodi	85	75	88	-10	76	78	79	81
4.3. Neplanirane uplate prihoda	112	140	125	28	117	120	122	124
4.4. Tekući transferi i grantovi drugih nivoa vlasti	45	50	110	4	0	0	0	0
UKUPNO (I + II):	4.740	5.243	111	503	5.393	5.538	5.772	5.935
III Doprinosi vanbudžetskim fondovima	2.983	3.182	107	200	3.380	3.506	3.629	3.758
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	1.647	1.765	107	118	1.882	1.952	2.020	2.092
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.200	1.273	106	73	1.344	1.394	1.443	1.494
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	136	145	107	9	154	160	166	172
UKUPNO (I + II + III):	7.722	8.425	109	703	8.774	9.044	9.401	9.693
BDP Bosne i Hercegovine	31.034	32.299	104	1.265	33.800	33.800	33.800	33.800
% učešća	25%	26%		0	26%	27%	28%	29%
BDP Federacije BiH	19.540	20.569	105	1.029	21.197	21.580	21.919	22.499
% učešća	40%	41%		1%	41%	42%	43%	43%

* Tekući transferi i grantovi drugih nivoa vlasti su prikazani samo evidentno i ne ulaze u ukupan zbir.

** U prihode od indirektnih poreza uključeni i namjenski dio za otplatu vanjskog duga.

*** GDP BiH preuzet je od strane Direkcije za ekonomsko planiranje, dok je GDP FBiH procijenjen od strane Federalnog ministarstva finansija.

U skladu sa gore istaknutim, konsolidirani srednjoročni plan prihoda u Federaciji BiH uzeo bi prosječno učešće u GDP-u Bosne i Hercegovine³¹ od 42%, dok bi prosječno učešće istog u procjenjenom GDP-u Federacije BiH³² iznosilo oko 27%.

U plan ukupnih prihoda najvećim udjelom ulaze prihodi po osnovu indirektnih poreza. Projekcije ove kategorije prihoda za Budžet Federacije BiH, kantone, jedinice lokalne samouprave i upravitelje cesta temelje se na srednjoročnom planu ukupnih prihoda od indirektnih poreza na Jedinstvenom računu³³, koji u skladu sa nadležnosti priprema Odjeljenje za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA). Iste su zasnovane na projekcijama kretanja makroekonomskih pokazatelja u navedenom periodu, kao i na historijskom trendu naplate ovih prihoda. Plan prihoda po osnovu indirektnih poreza uzima u obzir i efekte kontinuiranog usklađivanja stopa akciza na duhan u BiH sa minimalnim standardima u EU i primjenu nove politike oporezivanja rezanog duhana, kao i efekte primjene adaptiranog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU.

Kako se u skladu sa članom 21. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja („Službeni glasnik BiH“, broj: 44/03) iznos prihoda od indirektnih poreza, koje Federacija BiH dobije u raspodjeli sa Jedinstvenog računa, umanjuje za iznos sredstava potrebnih za servisiranje vanjskog duga ovog entiteta, raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji BiH će direktno ovisiti i od planiranog nivoa otplate u ovom srednjoročnom periodu.

U posmatranom periodu evidentan je rast raspoloživih prihoda od indirektnih poreza, raspoređenih korisnicima u Federaciji BiH, prema postojećem sistemu raspodjele, zasnovanom na primjeni evropskih standarda i principa iz Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. Međutim, s obzirom na višegodišnju primjenu odredbi Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, prateći zahtjeve i inicijative korisnika, pristupilo se analiziranju efekata primjene postojećih kriterija za raspodjelu prihoda, sa ciljem poboljšanja trenutnog načina raspodjele.

Naime, rezultati provedenih analiza pokazali su znatne promjene u položaju pojedinih korisnika javnih prihoda u posljednjih nekoliko godina u odnosu na položaj u 2005. godini, godini koja je prethodila godini donošenja postojećeg Zakona (Primjer: općina sa najnižim prihodom per capita u 2005. godini odstupala je od federalnog prosjeka za čak 90%, u 2017. godini razlika između federalnog prosjeka i općine sa najmanjim prihodom per capita u toj godini je iznosila 17%). Također, u godinama tokom primjene Zakona, finansijski položaj većeg broja korisnika se znatno poboljšao, dok je izvjestan broj korisnika, počeo pokazivati trend slabljenja fiskalnog kapaciteta.

Zbog kompleksnosti pitanja raspodjele javnih prihoda, u proces pripreme novog zakonskog rješenja još 2016. godine je uključen Međunarodni monetarni fond (MMF), koji je dao preporuke i sugestije, sa fokusom na potrebu rješavanja pitanja načina otplate vanjskog duga, čime bi se pojačali odgovornost odgovarajućih nivoa vlasti i transparentnost upravljanja otplatom duga. Prateći preporuke MMF-a, kao i inicijative korisnika, u proteklom periodu proveden je tehnički dio (modeliranje prijedloga), urađen je niz detaljnih analiza efekata primjene mogućih budućih rješenja vertikalnog i horizontalnog sistema raspodjele prihoda od indirektnih poreza.

Sve aktivnosti planirane u 2018. godini su implementirane, kako bi se u narednoj godini moglo pristupiti izradi prednacrta novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

³¹ Preuzeto od strane Direkcije za ekonomsko planiranje u septembru 2018. godine.

³² Izvršena procjena od strane Federalnog ministarstva finansija

³³ Preuzeto od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje u oktobru 2017. godine.

Cilj je poboljšanje finansijskog položaja određenog broja korisnika javnih prihoda. Utjecaj na konsolidovani fiskalni kapacitet svih korisnika javnih prihoda u Federaciji BiH je neutralan. S druge strane, utjecaj pojedinačno na Budžet Federacije BiH, budžete nižih nivoa vlasti i ostalih korisnika će biti poznat nakon sagledavanja svih pripremljenih prijedloga za izmjenu Zakona o pripadnosti javnih prihoda i postizanja konsenzusa o odabranom modelu.

Treba istaći, da je srednjoročni plan raspoloživih prihoda od indirektnih poreza po korisnicima u Federaciji BiH urađen u skladu sa važećim kriterijima iz navedenog Zakona.

Tabela 8: Plan prihoda po osnovu indirektnih poreza za Federaciju BiH za 2018. godinu i period 2019.–2021. godina

	IZVRŠENJE		PROJEKCIJE		
	2017	2018	2019	2020	2021
1. Ukupni prihodi sa JR za Federaciju BiH	3.092.151.667	3.210.390.360	3.293.105.250	3.400.988.900	3.519.616.150
1.1. Vanjski dug Federacije BiH	634.976.500	645.164.250	558.774.172	511.003.500	526.938.020
1.2. Raspoloživa sredstva Federacije BiH za raspodjelu	2.457.175.167	2.565.226.110	2.734.331.078	2.889.985.400	2.992.678.130
1.2.1. Budžet Federacije BiH	889.497.410	928.611.852	989.827.850	1.046.174.715	1.083.349.483
1.2.2. Kantoni	1.258.810.838	1.314.165.336	1.400.797.811	1.480.539.520	1.533.149.006
1.2.3. Općine/gradovi	206.894.149	215.992.038	230.230.677	243.336.771	251.983.499
1.2.4. Direkcije cesta	95.829.832	100.043.818	106.638.912	112.709.431	116.714.447
1.2.5. Grad Sarajevo	6.142.938	6.413.065	6.835.828	7.224.964	7.481.695

Pored navedenih iznosa prihoda od indirektnih poreza, koje Federacija BiH dobije u raspodjeli sa Jedinственог računa, efekti izmjenjene politike naplate namjenske putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta, što je već ranije istaknuto, značajno su se odrazili na rast ostvarenja ove kategorije u prva tri kvartala tekuće godine i procjenu do kraja godine, u odnosu na zabilježenu naplatu u 2017. godini.

Kada je riječ o porezu na dobit koji uplaćuju banke i druge finansijske organizacije, društva za osiguranje i reosiguranje lica i imovine, pravna lica iz oblasti elektroprivrede, pošte i telekomunikacija, pravna lica iz oblasti igara na sreću prihod je Budžeta Federacije BiH, dok ostala pravna lica uplatu poreza na dobit vrše u korist kantonalnih budžeta, prema svom sjedištu.

Prateći izvršenje ovih prihoda od početka primjene novog zakonskog rješenja u 2016. godini do danas vidljiv je značajan rast, koji je u prethodnoj godini dosegao rekordnih 45% u odnosu na godinu, koja joj je prethodila. Nastavak trenda rasta je nastavljen i u prva tri kvartala tekuće godine. S obzirom da je dužina primjene novog Zakona još uvijek kratka, procjeni osnovice za izradu projekcija mora se pristupiti sa oprežnošću. Shodno tome, srednjoročni plan ovih prihoda rađen je konzervativno i predviđajući stopu rasta od 7% u 2018. godini, te prosječnu stopu rasta od 3,5% u periodu 2019.-2021. godina, sa pretpostavkom da će se osnovica za izradu projekcije stabilizirati, te će srednjoročni rast pratiti makroekonomske pretpostavke.

Plan prihoda od poreza na dohodak također prati pozitivni trend ostvarenja ovih prihoda, sa projiciranom stopom rasta od oko 8% u 2018. godini u odnosu na izvršenje u prethodnoj godini, dok je isti za srednjoročni period 2019.-2021. godina sačinjen konzervativnim pristupom i prati prosječni prognozirani rast realnog GDP-a Federacije BiH od 3,5%. Također, projekcije su zasnovane na trenutnoj politici oporezivanja dohotka i ne uključuju procjenjene efekte predloženog novog zakonskog rješenja o oporezivanju dohotka.

Prateći projicirani rast dohotka, srednjoročne procjene prihoda po osnovu doprinosa vanbudžetskim fondovima, također prate kretanje prognoziranog GDP-a, a iste nisu uključile procjenjene efekte predloženih izmjena politika u ovoj oblasti.

Planirani nivo neporeznih prihoda za 2018. godinu nešto je niži od zabilježenog izvršenja u 2017. godini, na što je utjecao plan prihoda krajnjih korisnika i plan neplaniranih uplata u kategoriji ostalih neporeznih prihoda. Naplata prihoda krajnjih korisnika direktno je vezana za rokove dospeljeća otplate relevantnog vanjskog duga, čime je dosegla visok nivo izvršenja u 2017. godini. Također, naplaćeni prihodi po osnovu neplaniranih uplata u 2017. godini sačinjeni su

uglavnom od jednokratnih uplata, čime njihov puni iznos izvršenja nije mogao poslužiti kao reprezentativna baza za izradu projekcije u 2018. i narednim godinama. Treba istaći da pomenuti planirani prihodi krajnjih korisnika će u 2020. i 2021. godini ponovo uvjetovati značajniji rast kategorije neporeznih prihoda u odnosu na 2018. i 2019. godinu.

Republika Srpska

Srednjoročne projekcije prihoda za sektor opšte vlade iznose 4.304,4 miliona KM u 2019. godini, 4.432 miliona KM u 2020. godini, odnosno 4.581,9 miliona KM u 2021. godini.

Srednjoročne projekcije ukupnih rashoda u periodu 2019-2021. godina, za sektor opšte vlade, iznose 3.995,7 miliona KM, 4.043,7 miliona KM i 4.097,3 miliona KM respektivno.

Srednjoročne projekcije ukupnih rashoda u periodu 2019-2021. godina za podsektor centralne vlade imaju rastući trend i iznose 2.857,8 miliona KM, 2.890,2 miliona KM i 2.931,9 miliona KM kroz godine.

Finansiranje budžeta i konsolidovanog budžeta tokom trajanja programa, plan, izvori, instrumenti, namjena

U periodu 2019-2021. godina planirano je ukupno finansiranje (novo zaduženje) u iznosu od 1,2 milijarde KM, od čega 0,6 milijardi KM u 2019. godini, 0,3 milijarde KM u 2020. godini, te 0,2 milijarde KM u 2021. godini.

Tokom datog perioda udio finansiranja iz spoljnih izvora smanjuje se u korist finansiranja iz domaćih izvora, pri čemu u 2019. godini učešće spoljnih, tj. domaćih izvora finansiranja iznosi 58%, tj. 42%, dok se u 2021. godini udio finansiranja iz spoljnih izvora smanjuje na svega 7%, a udio finansiranja iz domaćih izvora se povećava do nivoa od 93% ukupnog planiranog finansiranja u toj godini. Planirano finansiranje će se realizovati u cjelini putem dugoročnih (domaćih i spoljnih) instrumenata, uz povećanje učešća finansiranja putem HoV (domaćih dugoročnih) tokom datog perioda, i to sa nivoa od 42% koliko iznosi u 2019. godini, do 93% ukupnog planiranog finansiranja u 2021. godini, dok se učešće finansiranja putem kredita (spoljnih dugoročnih) sa 58%, koliko iznosi u 2019. godini, smanjuje na 7% ukupnog planiranog finansiranja u 2021. godini.

Spoljni izvori većim dijelom se koriste za finansiranje investicionih projekata, kao rezultat maksimalnog iskorištavanja pristupa koncesionim izvorima finansiranja (Svjetska banka, EIB, EBRD, IFAD, KfW, Razvojna banka Savjeta Evrope itd.). Domaći izvori finansiranja uglavnom se koriste za finansiranje budžetske podrške, što je posljedica kreditnog rejtinga zemlje i ograničenog pristupa međunarodnom tržištu kapitala, kao i uslovljenosti dobijanja koncesionih sredstava ispunjavanjem ciljeva postavljenih na nivou zemlje.

3.4. STRUKTURNI BILANS (CIKLIČNA KOMPONENTA DEFICITA, JEDNOKRATNE I PRIVREMENE MJERE, FISKALNA POLITIKA)

Za izračun ciklički prilagođenog (primarnog) salda konsolidirane opće države u razdoblju od 2008 do 2020., ciklički prilagođen proračunski saldo je izračunat na temelju poluagregatne metode Europske Komisije. Izračun cikličkog dijela salda koji provodi Europska komisija temelji se na uobičajenom postupku u dva koraka: (i) na ocjeni jaza agregatne proizvodnje kao pokazatelja gospodarskog ciklusa te (ii) procjeni elastičnosti ukupnih prihoda i rashoda u odnosu na taj jaz.

U prvom se koraku ocjenjuje cikličko stanje gospodarstva (proizvodni jaz) usporedbom stvarnog BDP-a s potencijalnim. S obzirom na nedostupnost podataka, za ocjenu jaza agregatne proizvodnje nije se mogla koristiti metoda proizvodne funkcije. Tako se procjena potencijalnog BDP-a temelji na prilagođenom Hodrick-Prešovom filtru, zbog njegove transparentnosti i

jednostavnosti, uz koeficijent izgladivanja (λ) za godišnje podatke, 6,25³⁴. Prema Bruchezu, P.-A. (2003.), prilagođeni Hodrick-Prescottov filtar rješava problem pristranosti na početku/kraju uzorka, što je glavni nedostatak originalnog H-P filtra. Koristeći tako prilagođen filtar nije bilo potrebno umjetno produžiti seriju podataka izvan projekcijskog razdoblja.

U drugom se koraku procjenjuje učinak cikličkih kretanja na proračun primjenom proračunskih elastičnosti. Ukupna elastičnost prihoda/rashoda izvodi se kao ponderirani zbroj elastičnosti pojedinih kategorija prihoda/rashoda³⁵ koje su osjetljive na kretanje poslovnog ciklusa, pri čemu su ponderi pojedinih kategorija njihovi udjeli u ukupnim prihodima/rashodima. Pritom se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda prvo izračunava s obzirom na njihovu relevantnu makroekonomsku osnovicu, a potom se ocjenjuje elastičnost makroekonomske osnovice na jaz agregatne proizvodnje. Umnoškom ovih dviju elastičnosti dobije se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda na jaz agregatne proizvodnje.

Kao standard u ocjenjivanju elastičnosti prihoda i rashoda, uzima se da su elastičnosti poreza na potrošnju, poreza na dohodak, poreza na dobit, socijalnih doprinosa i rashoda za nezaposlene u odnosu na odgovarajuću poresku osnovu jednake jedinici. Na ovaj način izračunata ukupna elastičnost proračunskog salda konsolidirane opće države je 0,347, gdje je za prihode ocjenjena elastičnost 0,337 a za rashode -0,01. Dobijeni rezultati i njihovo tumečenje u najvećoj mjeri zavise od dužine korištene serije, pouzdanosti i kvaliteta podataka.

Tabela 9: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklički prilagođenog bilansa u periodu 2008-2021 godina, u %BDP³⁶

God.	Proizv. jaz	Fiskalni bilans	Primarni fiskalni bilans	Ciklička kompon.	Ciklički prilagođeni fiskalni bilans	Ciklički prilagođeni primarni saldo	Strukturni saldo	Fiskalna politika
2008	4,43	0,99	1,41	1,51	-0,52	-0,09	1,26	
2009	-0,23	-2,09	-1,61	-0,08	-2,01	-1,53	-1,40	2,66
2010	-1,13	-4,13	-3,65	-0,39	-3,75	-3,27	-1,50	0,10
2011	0,01	-2,28	-1,83	0,00	-2,29	-1,83	-1,22	-0,28
2012	-0,87	-1,18	-0,59	-0,29	-0,89	-0,30	-0,48	-0,74
2013	-0,16	-1,87	-1,16	-0,05	-1,82	-1,10	-1,54	1,06
2014	-1,45	-2,04	-1,33	-0,49	-1,54	-0,83	-0,99	-0,54
2015	-0,05	-1,89	-1,08	-0,02	-1,88	-1,06	-1,95	0,95
2016	0,24	0,61	1,46	0,08	0,53	1,38	0,64	-2,58
2017	0,24	0,94	1,72	0,08	0,86	1,64	0,50	0,13
2018	0,05	-0,73	0,12	0,02	-0,75	0,10	-0,32	0,83
2019	-0,06	-0,01	0,80	-0,02	0,01	0,83	0,12	-0,44
2020	0,04	0,36	1,22	0,02	0,35	1,20	0,49	-0,37
2021	0,33	0,81	1,64	0,11	0,70	1,53	0,83	-0,34

Nakon izračunavanja ukupne osjetljivosti proračunskog salda, ciklička komponenta proračunskog salda se potom dobiva kao umnožak proizvodnog jaza i ukupne cikličke osjetljivosti. Kako bi se pokazao stvarni karakter diskrecijske fiskalne politike, izračunava se fiskalna pozicija. Ona se mjeri kao godišnja promjena ciklički prilagođenog primarnog proračunskog salda (isključene su kamate) umanjenog za jednokratne mjere (strukturni proračunski primarni saldo), pri čemu pozitivni predznak označava ekspanzivnu a negativan predznak restriktivnu politiku.

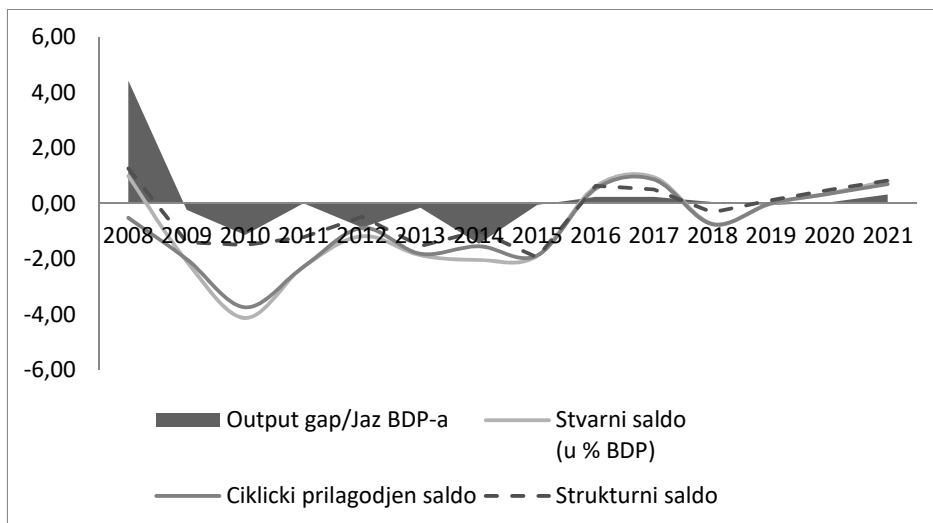
³⁴ Morten O. Ravn and Harald Uhlig: "Discussion Paper No. 2858 on adjusting the HP – Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001

© 2002 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology

³⁵ Na prihodnoj strani kao ciklički osjetljive komponente određeni su prihodi od PDV i akciza (porez na potrošnju), poreza na dohodak, poreza na dobit te prihodi od socijalnih doprinosa, dok se rashodnoj strani uzimaju samo rashodi za naknade nezaposlenima.

³⁶ Za period 2008-2015 korišteni su podaci CBBiH a za period 2017-2021 podaci dostavljeni od ministarstava finansija (institucija BiH i entiteta) i Direkcije za finansije DB.

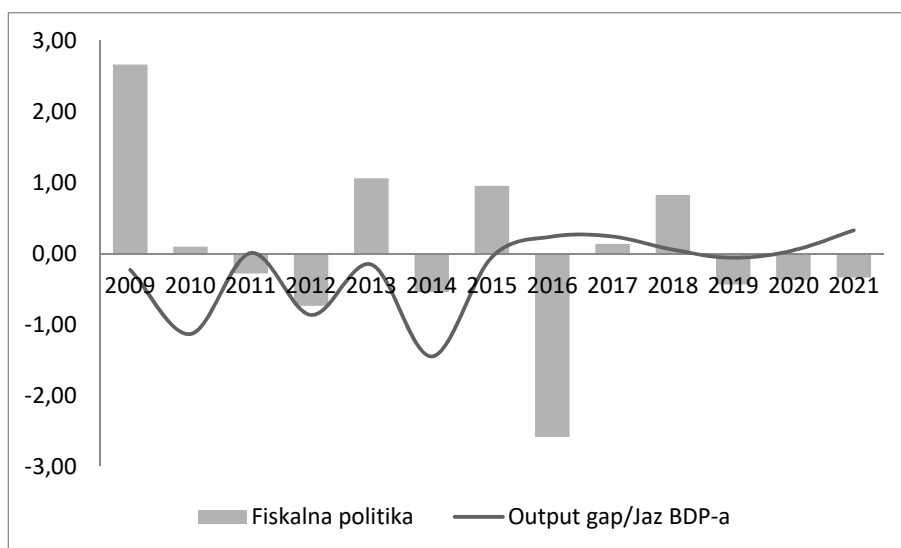
Grafikon 6: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2008-2021 u % BDP

Obračun ciklički prilagođenog deficita služi za utvrđivanje neophodne razine fiskalnog prilagođavanja tokom perioda. Stvarni fiskalni bilans jednak je ciklički prilagođenom bilansu kada je proizvodni jaz jednak nuli, odnosno ako je stopa rasta realnog BDP-a jednaka potencijalnoj. Iz prethodog grafikona na kojem je prikazan stvarni fiskalni bilans, ciklično prilagođeni bilans i proizvodni jaz vidljivo je da su pozitivni efekti ciklusa ostvareni u 2008 i 2011 godini, gdje je proizvodni jaz ima pozitivne vrijednosti jer je stopa rasta realnog BDP-a veća od potencijalnog BDP-a, a stvarni fiskalni deficit manji od ciklično prilagođenog deficita. U svim ostalim godinama stvarni fiskalni deficit je veći od ciklično prilagođenog. Posebno je to izraženo u 2010, u kojoj se BiH ekonomija zabilježila skroman rast i oporavak od snažne recesije iz 2009. godine, i 2014 godini kada je BiH ekonomija pogođena poplavama. U ovim godinama je evidentiran najveći negativni uticaj ciklusa sa visokim negativnim vrijednostima proizvodno jaza.

U 2016 i 2017 godini stope rasta potencijalnog i realnog BDP-a su izjednačena a fiskalni bilans jednak je ciklično prilagođenom bilansu. Prema projekcijama očekuje se pozitivni efekti ciklusa jer se očekuje veći rast realnog BDP-a od potencijalnog BDP-a.

Grafikon 7: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2009-2021 godine

Nakon prvog udara globalne ekonomske krize, koji je uzrokovao pad svih značajnijih makroekonomskog agregata i shodno tome proizveo snažan pad prihoda od indirektnih poreza u 2009. već u 2010. je došlo do stabilizacije, a potom i rasta prihoda. Pozitivan, uzlazni trend prihoda se zadržao u 2011., da bi već tokom 2012. godine došlo do usporavanja, a potom i pada prihoda. Ovaj trend se nastavio i u 2013 godini kada su uprkos skromnom ekonomskom oporavku efekti naplate indirektnih poreza u 2013 godini bili negativni. Neusklađenost javne potrošnje dovodi do povećanja javnog duga i fiskalna pozicija se pogoršava. U 2014. godini preduzimaju se mjere ograničavanja tekuće potrošnje na svim nivoima vlasti (zamrzavanje plata i zapošljavanja u javnom sektoru), zatim preduzete su i mjere poboljšanja naplate poreskih prihoda (direktnih i indirektnih) i suzbijanja sive ekonomije što dovodi do poboljšanja fiskalne pozicije.

Mjere koje su doprinijele poboljšanju naplate indirektnih poreza su izmjene Zakona o akcizama u području oporezivanja duhana (na snazi od 1.8.2014.) i oporezivanja piva (na snazi od 1.9.2014.). Izmjene u politici oporezivanja duhana imaju dvojak cilj: dalje usklađivanje politike akciza sa EU standardima i stabilizaciju tržišta duhana i prihoda od akciza na duhan. Ova politika je dala vidljive rezultate već u decembru 2014. godine. Neznatan porast tekuće potrošnje jednim dijelom je rezultat donošenja Zakona o posebnom doprinosu za solidarnost u Republici Srpskoj za saniranje šteta prouzrokovanih poplavama i koji je produžen, izmjenom pomenutog zakona, i u 2015. godini.

U 2015 i 2016 godini evidentiran je pozitivan i stabilan rast naplate indirektnih poreza što uz nastavak mjera fiskalne konsolidacije i kontrola rashoda dovode do suficita (stabilizacijska restriktivna politika). Prema dostavljenim i raspoloživim podacima i u narednom periodu će se nastaviti sa stabilizacijskom restriktivnom politikom.

3.5. NIVO ZADUŽENOSTI I RAZVOJ DOGAĐANJA, ANALIZA VANREDNIH OPERACIJA I USKLADIVANJE TOKA I STANJA

Prema raspoloživim podacima iz Ministarstva finansija i trezora BiH, entitetskih ministarstava finansija i Direkcije za finansije Distrikta Brčko procijenjeno stanje ukupnog javnog duga za 2018. godinu iznosi 11.123,3 miliona KM. Od ovog ukupnog iznosa 75,7 % ili 8.420,3 miliona KM čini vanjski dug dok 24,3% ili 2.703,0 miliona KM čini unutrašnji dug.

Tabela 10: Stanje javnog duga³⁷ i projekcije (u mil. KM)

	2017	2018	2019	2020	2021
1. VANJSKI DUG (1.1+1.2+1.3+1.4)	7.804,9	8.420,3	8.838,9	9.157,7	9.057,5
1.1 Institucije BiH	74,2	75,3	79,1	71,8	66,0
1.2 Federacija BiH	4.739,3	4.722,7	5.007,7	5.246,1	5.355,9
- <i>Vlada Federacije BiH</i>	2.393,5	2.286,3	2.144,7	1.969,8	1.835,1
- <i>Kantoni</i>	248,70	238,0	233,6	234,4	237,5
- <i>Opštine i gradovi</i>	138,7	145,5	153,1	170,4	178,2
- <i>Javna preduzeća i ostali</i>	1.958,4	2.052,9	2.476,3	2.871,5	3.105,1
1.3 Republika Srpska	2.965,4	3.569,4	3.692,5	3.786,8	3.588,1
- <i>Budžet Republike Srpske</i>	1.748,9	2.211,1	2.294,0	2.384,2	2.273,6
- <i>Jedinice lokalne samouprave</i>	110,2	115,4	124,8	127,3	127,0
- <i>Javna preduzeća i IRB</i>	1.106,3	1.242,9	1.273,7	1.275,2	1.187,5
1.4 Distrikt Brčko	26,0	52,9	59,6	53,0	47,5
2. UNUTRAŠNJI DUG (2.1+2.2+2.3)	3.141,2	2.703,0	2.495,5	2.360,2	2.227,7
2.1 Federacija BiH	1.132,2	897,8	757,3	651,9	547,4
- <i>Vlada Federacije BiH</i>	894,7	708,0	640,4	588,4	511,6
- <i>Kantoni</i>	178,2	155,0	88,1	40,3	17,9
- <i>Opštine i gradovi</i>	59,3	34,8	28,8	23,2	17,9
2.2 Republika Srpska	2.002,5	1.802,1	1.735,7	1.706,5	1.679,1
- <i>Budžet Republike Srpske</i>	1.542,7	1.333,0	1.328,9	1.361,4	1.397,7
- <i>Jedinice lokalne samouprave</i>	294,0	278,6	237,7	200,9	163,3
- <i>Fondovi socijalne sigurnosti</i>	165,8	190,5	169,1	144,2	118,1
2.3 Distrikt Brčko	6,5	3,1	2,5	1,8	1,2
UKUPNO (1+2)	10.946,1	11.123,3	11.334,4	11.517,9	11.285,2

³⁷ Za Republiku Srpsku obuhvaćen je ukupan dug u skladu sa legislativom u RS. Za izradu ovih tabela korišteni su podaci dostavljeni od strane Federalnog ministarstva finansija i DB dok su podaci o ukupnom dugu Republike Srpske preuzeti sa web stranice Vlade RS- Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2019-2021

Tabela 11: Otplata javnog duga i projekcije (u mil. KM)

	2017	2018	2019	2020	2021
1.Ukupno FBiH (1.1+1.2)	1.173,9	956,4	1.207,0	1.197,1	1.059,9
1.1Vanjski dug FBiH (sum a-d)	638,3	599,1	651,9	597,4	526,2
<i>a)Vlada Federacije BiH</i>	379,7	458,4	381,5	309,2	214,5
<i>b) Kantoni</i>	48,2	18,9	33,2	28,5	16,0
<i>c)Opštine i gradovi</i>	7,8	4,8	10,5	11,9	12,1
<i>d)Javna preduzeća i ostali</i>	202,6	117,0	226,7	247,8	283,6
1.2 Unutrašnji dug	535,6	357,3	555,1	599,7	533,7
<i>-Vlada Federacije BiH</i>	455,6	291,9	482,3	546,3	505,9
<i>- Kantoni</i>	69,6	40,5	66,9	47,8	22,4
<i>- Opštine i gradovi</i>	10,4	24,9	5,9	5,6	5,4
2.Ukupno RS (2.1+2.2)	949,5	936,5	682,1	569,6	651,2
2.1 Vanjski dug RS	348,0	351,6	298,8	271,0	291,3
<i>- Budžet Republike Srpske</i>	254,6	255,5	194,1	161,0	177,4
<i>- Jedinice lokalne samouprave</i>	5,6	7,6	7,8	8,6	9,5
<i>- Javna preduzeća i IRB</i>	87,8	88,5	96,9	101,4	104,4
2.2 Unutrašnji dug RS	601,5	584,9	383,3	298,6	359,9
<i>- Budžet Republike Srpske</i>	377,5	494,4	299,5	218,7	281,1
<i>- Jedinice lokalne samouprave</i>	179,3	59,5	53,8	47,8	46,8
<i>- Fondovi socijalne sigurnosti</i>	44,7	31,0	30,0	32,1	32,0
3.Ukupno DB (3.1+3.2)	9,3	8,2	9,0	8,4	7,0
3.1 Vanjski dug	8,6	7,5	8,3	7,7	6,3
3.2 Unutrašnji dug	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
4. Vanjski dug Institucija BiH	4,6	5,2	7,6	8,3	6,7
UKUPNO BIH (1+2+3+4)	2.137,3	1.906,3	1.905,7	1.783,4	1.724,8

Prema raspoloživim informacijama Ministarstva financija i trezora BiH i Federalnog ministarstva financija stanje potencijalnih obaveza na dan 30.09.2018. godine iznosi 469,0 miliona KM, od čega se na Federaciju BiH odnosi 172,9 miliona KM a na Republiku Srpsku 296,1 milion KM.

U pogledu strukture namjene ulaganja kredita, prema evidenciji Ministarstva financija i trezora BiH stanje 30.09.2018. godine, na realizaciju infrastrukturnih projekata usmjereno je 57% kredita, 29% na kredite namijenjene javnom sektoru, dok 14% predstavlja ulaganja u privredne djelatnosti. Kreditne uslove karakteriše povoljna prosječna kamatna stopa od 1,56% (učestće kredita sa fiksnom kamatnom stopom 58,9%, a varijabilna kamatna stopa 41,1%) i prosječno vrijeme dospijeaća od 7,6 godina. U pogledu valutne strukture kredita i dalje dominiraju krediti u valuti EUR 58,0% , potom SRD 27,3%, USD 7,1%, CPU 1,8%, te ostale valute³⁸ u iznosu od 5,8%.

U periodu 01.01.-30.09.2018. godine, obaveze po vanjskom državnom dugu servisirane su u cjelosti i na vrijeme, u ukupnom iznosu od 625,96 mil KM, od čega se na otplatu glavnice odnosi 533,94 mil KM ili 85,30%, a na otplatu kamate, servisnih i drugih troškova 92,02 mil KM ili 14,70%.

U ukupno servisiranom iznosu obaveza, u posmatranom periodu, Federacija BiH je učestvovala sa 401,52 mil KM (64,15%), Republika Srpska sa 215,54 mil KM (34,43%), Distrikt sa 5,39 mil KM (0,86%), te Institucije BiH sa 3,51 mil KM (0,56%).

Posmatrano po kreditorima, za otplatu „starog“ duga najviše je isplaćeno Svjetskoj banci – IBRD 35,59 mil KM, Pariškom klubu kreditora 23,36 mil KM, te Londonskom klubu kreditora 18,56

³⁸Ostale valute čine: JPY, KRW, CHF, KWD, SAR, CAD, SEK, DKK, GBP.

mil KM, što ukupno iznosi 77,51 mil KM ili 12,38% ukupno servisiranih obaveza u posmatranom periodu.

U isplaćenom iznosu obaveza po osnovu „novog“ duga najviše participiraju: MMF 224,31 mil KM, Svjetska banka (IDA i IBRD) 90,52 mil KM, EBRD 73,82 mil KM, EIB 80,07 mil KM, itd.

Tabela 12: Pokazatelji održivosti javnog duga³⁹

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BDP (mil.KM)	31.034	32.299	33.800	35.346	37.044	39.020
Ukupan dug (mil.KM)	12.089,6	10.946,1	11.123,3	11.334,4	11.517,9	11285,2
Izvoz roba i usluga (mil.KM)	10.623	12.180	13.538	14.776	16.067	17.565
Vanjski dug (mil.KM)	8.539,0	7.804,9	8.420,3	8.838,9	9.157,7	8.057,5
Otplata ukupnog duga (mil. KM)	1.777,8	2.137,3	1.906,3	1.905,7	1.783,4	1.724,8
Otplata vanjskog duga (mil.KM)	735,4	999,5	963,4	966,6	884,4	830,5
Neto prihodi od indirektnih poreza (mil. KM)	5.387,2	5.573,2	5.758,8	5.899,5	6.068,1	6.253,7
Ukupan dug/BDP (%)	39,0	33,9	32,9	32,1	31,1	28,9
Otplata ukupnog duga/BDP (%)	5,7	6,6	5,6	5,4	4,8	4,4
Vanjski dug/Izvoz roba i usluga (%)	80,4	64,1	62,2	59,8	57,0	45,9
Servis vanjskog duga/Prihodi od indirektnih poreza za raspodjelu (%)	13,7	17,9	16,7	16,4	14,6	13,3

Javna zaduženost Bosne i Hercegovine, prema istorijskim podacima i datim projekcijama, ostaje u okviru mastriškog kriterija i Bosna i Hercegovina je i dalje među umjereno zadužena zemlja. U narednom tekstu obrađeno je stanje duga i razvoj događaja u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Stanje javnog duga u **Federaciji BiH**, prema podacima kojima raspolaže Federalno ministarstvo finansija, na dan 30.09.2018. godine iznosi 5.756,40 mil KM, a procjenjuje se da će na dan 31.12.2018. godine, uzimajući u obzir iznos vanjskog duga koji je ugovorila Federacija Bosne i Hercegovine i supsidijarno prenijela krajnjim korisnicima-finansijskim institucijama, javnim kompanijama, kantonima, lokalnim zajednicama, bankama i drugim korisnicima, kao i unutrašnji dug kantona, gradova i opština, iznositi 5.620,44 mil. KM.

³⁹ Za Republiku Srpsku obuhvaćen je dug u skladu sa legislativom u RS

Tabela 13: Stanje duga u Federaciji BiH po vrstama duga na dan, u KM

Kategorije duga	Stanje duga		
	31.12.2017.	30.09.2018.	Procjena 31.12.2018.
1. Unutrašnji dug u FBiH	1.132.235.499	938.472.753	897.698.893
1.1. Unutrašnji dug Federacije BiH	894.687.448	741.844.275	707.949.775
1.1.1. Vrijednosni papiri	866.213.380	713.405.223	673.405.223
a) Dugoročni vrijednosni papiri	766.213.380	673.405.223	633.405.223
Stara devizna štednja	40.795.620	7.987.463	7.987.463
Ratna potraživanja	195.417.760	195.417.760	195.417.760
Obveznice Federacije	530.000.000	470.000.000	430.000.000
b) Kratkoročni vrijednosni papiri (trezorski zapisi)	100.000.000	40.000.000	40.000.000
1.1.2. Krediti banaka	0	0	0
1.1.3. Obaveze bivšeg FMO	12.093.764	12.086.059	12.041.558
1.1.4. Verifikovani unutrašnji dug za koji nisu emitovane obveznice	16.380.304	16.352.994	22.502.994
Stara devizna štednja	14.416.797	8.407.201	14.557.201
Ratna potraživanja	1.963.507	7.945.793	7.945.793
1.2. Unutrašnji dug kantona⁴⁰	178.219.241	158.913.277	154.988.324
Obveznice	18.806.000	18.806.000	18.806.000
Krediti	159.413.241	140.107.277	136.182.324
Ostalo	0	0	
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	59.328.810	37.715.201	34.760.794
Obveznice	300.000	100.000	0
Krediti banaka	59.028.810	37.615.201	34.760.794
Ostalo	0	0	0
2. Vanjski dug u FBiH	4.739.373.174	4.817.925.677	4.722.740.641
2.1. Vanjski dug Federacije	2.393.510.330	2.414.932.786	2.286.326.102
2.2. Vanjski dug kantona	248.700.399	239.260.497	238.028.526
2.3. Vanjski dug općina i gradova	138.719.966	140.028.719	145.463.891
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	1.958.442.479	2.023.703.678	2.052.922.125
UKUPNO dug Federacije BiH	3.288.197.778	3.156.777.062	2.994.275.877
UKUPNO dug Kantona	426.919.640	398.173.774	393.016.850
UKUPNO dug općina i gradova	198.048.776	177.743.920	180.224.685
UKUPNO dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	1.958.442.479	2.023.703.678	2.052.922.125
UKUPNO DUG U FEDERACIJI BIH	5.871.608.673	5.756.398.430	5.620.439.534

Ukupan vanjski i unutrašnji dug Vlade Federacije BiH, ne uzimajući u obzir dug koji je supsidijarno prenesen na krajnje korisnike, na dan 31.12.2018. godine procjenjuje se na 2.994,28 mil. KM, od čega se na vanjski dug odnosi 2.286,33 mil. KM i na unutrašnji dug 707,95 mil. KM .

⁴⁰ Podaci o dugu kantona, gradova i općina na dan 30.09.2018. godine razlikuju se od podataka u izvještaju za MMF, jer su K, G i O podatke o dugu na navedeni datum dostavili nakon što je izvještaj za MMF pripremljen

Tabela 14: Dug Vlade Federacije BiH u odnosu na BDP (u mil. KM)

Godina	BDP FBiH ⁴¹	Stanje duga			Odnos duga prema BDP		
		Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno	Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno
	1	2	3	4 (2+3)	5	6	7
31.12.2018.	20.569	2.286,33	707,95	2.994,28	11,12%	3,44%	14,56%
30.09.2018.	20.569	2.414,93	741,84	3.156,77	11,74%	3,61%	15,35%
31.12.2017.	19.537	2.393,51	894,69	3.288,20	12,25%	4,58%	16,83%
31.12.2016.	19.537	2.829,15	1.016,99	3.846,14	14,48%	5,21%	19,69%
31.12.2015.	18.688	2.825,99	1.027,58	3.853,57	15,12%	5,50%	20,62%
31.12.2014.	17.728	2.800,31	888,13	3.688,44	15,80%	5,01%	20,81%
31.12.2013.	17.728	2.652,32	795,83	3.448,15	14,96%	4,49%	19,45%
31.12.2012.	17.031	2.774,61	870,16	3.644,77	16,29%	5,11%	21,40%

Vanjski dug u Federaciji - stanje i projekcije

Ukupan vanjski dug u Federaciji Bosne i Hercegovine predstavlja dug kojim upravlja i za koji je odgovorna Vlada Federacije BiH i obuhvata vanjski dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i vanjski dug koji je ugovorila Federacija Bosne i Hercegovine i prosljedila krajnjim korisnicima-finansijskim institucijama, javnim kompanijama, kantonima, lokalnim zajednicama, bankama i drugim korisnicima.

Vanjski dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 30.09.2018. godine iznosi 4.817,93 mil. KM (procjena za 31.12.2018. godine je 4.722,74 KM⁴²) i, najvećim dijelom, je ugovaran sa bilateralnim (23,63%) i multilateralnim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr) (76,37%) u cilju realizacije većih infrastrukturnih projekata i za budžetsku podršku.

Tabela 15: Stanje vanjskog duga u Federaciji BiH na dan 30.09.2018. godine sa procjenom za 31.12.2018. godine i projekcijama do 2021. godine (u KM)

	30.09.2018.	31.12.2018	2019.	2020.	2021.
2.1. Vanjski dug FBiH	2.414.932.786	2.286.326.102	2.144.679.320	1.969.799.120	1.835.104.712
2.2. Vanjski dug kantona	239.260.497	238.028.526	233.629.226	234.419.595	237.525.945
2.3. Vanjski dug općina i gradova	140.028.719	145.463.891	153.054.708	170.376.740	178.240.994
2.4. Vanjski dug JP i ostalih korisnika	2.023.703.678	2.052.922.125	2.476.339.823	2.871.467.768	3.105.063.050
UKUPNO	4.817.925.677	4.722.740.641	5.007.703.074	5.246.063.220	5.355.934.699

Unutrašnji dug u Federaciji Bosne i Hercegovine je dug nastao u skladu sa Zakonom, zaduživanjem kod domaćih finansijskih institucija i dug nastao emisijom dužničkih vrijednosnih papira. Unutrašnji dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 30.09.2018. godine iznosi 938,47 mil. KM, a procjenjuje se da će 31.12.2018. godine iznositi 897,70 mil. KM.

⁴¹ BDP: Saopćenje „Godišnji bruto domaći proizvod za Federaciju BiH, 2017.godina, (tržišne cijene)“, Federalni zavod za statistiku od 30.03.2018.godine, broj 10.3.4;

⁴² Stanje vanjskog duga na dan 31.12.2018. godine predstavlja procijenjeno stanje

Tabela 16: Stanje duga u FBiH po godinama, sa procjenom do 2021. godine (u mil.KM)

Vrsta duga/dužnici	2016	2017	2018.		2019	2020	2021
			30.09.	31.12.			
Vanjski dug	5.250,05	4.739,37	4.817,93	4.722,74	5.007,70	5.246,06	5.355,93
Vlada Federacije BiH	2.829,15	2.393,51	2.414,93	2.286,33	2.144,68	1.969,80	1.835,10
Kantoni	278,81	248,70	239,26	238,03	233,63	234,42	237,53
Opštine i gradovi	121,49	138,72	140,03	145,46	153,05	170,38	178,24
Javna preduzeća i ostali	2.020,60	1.958,44	2.023,70	2.052,92	2.476,34	2.871,47	3.105,06
Unutrašnji dug	1.273,87	1.132,23	938,47	897,70	757,31	651,90	547,36
Vlada Federacije BiH	1.016,99	894,69	741,84	707,95	640,41	588,40	511,62
Kantoni	199,87	178,22	158,91	154,99	88,07	40,28	17,90
Opštine i gradovi	57,01	59,33	37,72	34,76	28,82	23,22	17,85
UKUPNO	6.523,91	5.871,61	5.756,40	5.620,44	5.765,01	5.897,96	5.943,30
Vlada Federacije BiH	3.846,14	3.288,20	3.156,78	2.994,28	2.785,09	2.558,20	2.386,72
Kantoni	478,68	426,92	398,17	393,02	321,70	274,70	255,42
Opštine i gradovi	178,50	198,05	177,74	180,22	181,88	193,59	196,09
Javna preduzeća i ostali	2.020,60	1.958,44	2.023,70	2.052,92	2.476,34	2.871,47	3.105,06

Dug Federacije

Vanjski dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine je dug Federacije, po kojem je dužnik direktno ili indirektno Federalno ministarstvo finansija-financija u ime Federacije. Vanjski dug obuhvata dug ugovoren putem Ministarstva finansija i trezora BiH a koji je prosljeđen Federaciji Bosne i Hercegovine kao krajnjem korisniku, dug koji je sa stranim kreditorima direktno ugovorila Federacija Bosne i Hercegovine uz saglasnost Parlamenta BiH, kao i naslijeđeni stari dug (alocirani i nealocirani) koji je reprogramiran kroz Pariški i Londonski klub kreditora. Vanjski dug Vlade Federacije BiH ne obuhvata dug koji je ugovoren radi prosljeđivanja krajnjim korisnicima (finansijskim institucijama, javnim kompanijama, kantonima i lokalnim zajednicama), neovisno da li je ugovaranje bilo direktno ili putem Ministarstva finansija i trezora BiH.

Unutrašnji dug Federacije Bosne i Hercegovine je dug propisan zakonom i dug nastao emisijom vrijednosnih papira. Unutrašnji dug propisan Zakonom izmiruje se gotovinskim isplatama ili emisijom vrijednosnih papira (netržišni instrumenti). Netržišni instrumenti su obveznice koje se izdaju direktno po osnovu verifikovanih obaveza za staru deviznu štednju i ratna potraživanja. Ove obveznice imaju zakonom utvrđen rok dospjeća i kamatnu stopu od 2,5%.

Prema raspoloživim podacima unutrašnji dug Federacije Bosne i Hercegovine na dan 30.09.2018. godine iznosi 741,84 mil. KM (prema procjeni stanje na dan 31.12.2018. godine će iznositi 707,95 mil. KM).

Unutrašnji dug nastao emisijom vrijednosnih papira, pored vrijednosnih papira emitovanih za izmirenje duga propisanog zakonom (netržišni instrumenti), sastoji se i od tržišnih instrumenata. Tržišni instrumenti su trezorski zapisi i trezorske obveznice koje je Federacija BiH putem aukcija počela izdavati 2011. i 2012. godine, respektivno. U 2018. godini je, prema indikativnom kalendaru aukcija, planirano održavanje 13 aukcija trezorskih zapisa i šest aukcija trezorskih obveznica. Zbog smanjene potrebe za finansiranjem tekuće likvidnosti, otkazano je 11 aukcija trezorskih zapisa i pet aukcija obveznica. Do 30.09.2018. godine održana je jedna aukcija trezorskih zapisa, na kojoj je izdato 20,00 mil. KM trezorskih zapisa ročnosti devet mjeseci. U

četvrtom kvartalu 2018. godine održana je još jedna aukcija trezorskih zapisa (iznosa 20,00 mil. KM ročnosti devet mjeseci) i jedna emisija petogodišnjih obveznica iznosa 20,00 mil. KM. Do kraja godine nije planirano više ni jedno izdanje trezorskih zapisa ili obveznica. Glavni investitori u vrijednosne papire Vlade Federacije BiH i dalje su banke koje posluju na teritoriji Federacije BiH, iako se kao investitori javljaju i osiguravajuća društva.

Vrijednosni papiri su registrovani u Registru vrijednosnih papira u FBiH i kotiraju na Sarajevskoj berzi. Na dan 30.09.2018. godine preostalo je 510,00 mil. KM neotplaćenih obaveza po osnovu emitovanih tržišnih vrijednosnih papira (na kraju 2018. godine će iznositi 470,00 mil. KM) i 203,41 mil. KM po osnovu netržišnih vrijednosnih papira, koliko će iznositi i 31.12.2018. godine. Neizmireni dug utvrđen zakonom, odnosno dug prema uposlenicima i dobavljačima bivšeg Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije Bosne i Hercegovine, te obaveze iz osnova ratnih potraživanja i verificirane obaveze iz osnova stare devizne štednje za koje nisu emitovani vrijednosni papiri na dan 30.09.2018. godine iznose 28,44 mil. KM, a prema procjeni, 31.12.2018. godine će iznositi 34,54 mil. KM). Obaveze iz osnova stare devizne štednje verificirane u 2018. godini, izmirit će se emisijom vrijednosnih papira u 2019. godini.

Tabela 17: Struktura unutrašnjeg duga Federacije BiH sa stanjem na dan 31.12. 2016. i 2017. godina i projekcijama u periodu 2018.-2021. godina (u mil. KM)

	2016	2017	30.09.2018.	2018	2019	2020	2021
Ukupan unutrašnji dug	1.016,99	861,43	741,84	707,95	640,41	588,40	511,62
Netržišni instrumenti	247,23	236,21	203,41	203,41	160,67	109,86	74,28
Obveznice SDS ⁴³	51,81	40,80	7,99	7,99	11,00	0	0
Obveznice RP	195,42	195,42	195,42	195,42	149,67	109,86	74,28
Tržišni instrumenti	740,80	600,00	510,00	470,00	470,00	470,00	470,00
Trezorski zapisi	120,80	100,00	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00
Obveznice ⁴⁴	620,00	500,00	470,00	430,00	430,00	430,00	430,00
Obaveze bivšeg FMO	12,16	12,13	12,08	12,04	9,74	8,54	7,34
Dobavljači	7,28	7,28	7,25	7,23	5,23	4,23	3,23
Plaće	4,88	4,85	4,83	4,81	4,51	4,31	4,11
Ostalo (SDŠ verifikovana u 2018 i presude za RP)	16,80	13,08	16,35	22,50	0	0	0

Zakonom propisani unutrašnji dug u dijelu koji se odnosi na obaveze prema dobavljačima i za vojničke plaće i naknade u cjelosti je izmirivan gotovinski. Obaveze prema dobavljačima su do 30.09.2018. godine izmirene u iznosu od 17,75 mil. KM, a vojničke plaće i naknade u iznosu od 32,67 mil. KM.

Obaveze po osnovu stare devizne štednje i ratnih potraživanja, izmiruju se gotovinski i emisijom obveznica. Gotovinski su do 30.09.2018. godine izmirena ratna potraživanja u iznosu od 14,65 mil. KM i stara devizna štednja u iznosu od 107,48 mil. KM. Za izmirenje obaveza iz osnova stare devizne štednje izvršno je deset emisija obveznica ukupne vrijednosti 877,39 mil. KM, od čega je do 30.09.2018. godine dospijelo i plaćeno 869,41 mil. KM. Za izmirenje obaveza iz osnova ratnih potraživanja izvršene su četiri emisije obveznica ukupne vrijednosti 195,42 mil. KM. Izmirenja glavnice za ratne potraživanja za koje je izvršena emisija obveznica počinje po isteku grace perioda od 9 godina od emisije.⁴⁵

U 2018. godine (do 30.09.2018. godine) za servisiranje unutrašnjeg duga je plaćeno ukupno 184,36 mil. KM, od čega 169,85 mil. KM na ime glavnice i 14,52 mil. KM na ime kamata.

⁴³ SDŠ-uključene emisije planirane 2019 i 2020

⁴⁴ Uključene emisije planirane 2019-2021. god

⁴⁵ Otplata glavnice za I tranšu počinje 2019. godine, za II tranšu 2021. godine, za III tranšu 2023. godine a za IV tranšu 2025. godine.

(očekuje se da će ukupno servisiranje unutrašnjeg duga u 2018. godini iznositi 292,05 mil. KM, od čega na glavnice 270,69 mil. KM i 21,36 za kamatu).

Zaduženost u Federaciji BiH i dalje je u okviru mastrihtskih kriterija, a servis duga je u okviru Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama, utvrđenih ograničenja.

Učešće servisiranja vanjskog duga koji je supsidijarno prenesen na krajnje korisnike u ukupnoj obavezi Federacije BiH se postupno povećava.

Iako servis unutrašnjeg dugoročnog duga Federacije BiH ima značajno učešće u ukupnim godišnjim obavezama, neto unutrašnje zaduživanje se ne povećava.

Tabela 18: Neto zaduživanje Vlade Federacije BiH emisijom vrijednosnih papira na domaćem tržištu sa projekcijom do 2021. godine (u mil. KM)

Vrsta vrijednosnog papira		2016.	2017.	30.09.2018.	2018.	2019.	2020.	2021.
Trezorske obveznice Federacije BiH	Emisija	140,00	0,00	0,00	20,00	90,00	120,00	100,00
	Otplata glavnice	-40,00	-120,00	-60,00	120,00	-90,00	120,00	-100,00
	Neto zaduženje	100,00	-120,00	-60,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
Trezorski zapisi Federacije BiH	Emisija	320,80	300,00	20,00	40,00	300,00	360,00	360,00
	Otplata glavnice	-300,00	-280,80	-60,00	-100,00	-300,00	-360,00	-360,00
	Neto zaduženje	20,80	-19,20	-40,00	-60,00	0,00	0,00	0,00
UKUPNO ZADUŽENJE		120,80	-100,80	-100,00	-160,00	0,00	0,00	0,00

Upravljanje dugom, s ciljem održavanja duga na istom nivou ili smanjenja njegovog učešća u BDP-u, većeg učešća zaduživanja po modelu garancija, održavanja ravnomjerne strukture otplate po godinama (u cilju minimiziranja rizika likvidnosti), te kontinuiranog razvoja i unapređenje domaćeg tržišta vrijednosnih papira i dalje je jedan od prioriteta u Federaciji BiH.

Novo zaduživanje bi trebalo biti povezano sa projektima koji bi doprinjeli ubrzanju reformi, kao osnove za daljnji privredni rast. Donošenje svake pojedinačne odluke o novom zaduženju pretpostavlja nužnu analizu makroekonomskih tokova i implikacija na BDP, kako bi se minimizirali sveukupni rizici, te nastavilo sa razvojem domaćeg tržišta vrijednosnih papira.

Potencijalne obaveze

Potencijalne obaveze Federacije Bosne i Hercegovine su finansijske obaveze koje bi mogle pasti na teret budžeta FBiH po osnovu izdatih garancija ili odluka Parlamenta FBiH o eventualnom preuzimanju obaveza kantona, lokalnih zajednica ili javnih kompanija.

Vlada FBiH je 2010. godine izdala garanciju za JP Željeznice FBiH po osnovu kredita u iznosu od 78,9 KM. Stanje duga na dan 30.09.2018. godine po navedenoj garanciji iznosi 19,00 mil. KM (na dan 31.12.2018. godine će iznositi 16,25 mil. KM). Budući da je kredit po ovoj garanciji, pored drugih instrumenata osiguranja, osiguran i novčanim tokom transfera iz budžeta FBiH koji se u skladu sa relevantnim zakonima redovno planiraju u budžetu FBiH, rizik aktiviranja ove garancije je veoma nizak.

Tabela 19: Stanje potencijalnih obaveza (kreditni po garancijama Federacije) na dan 31.12.sa projekcijom do 2021. godine (u mil. KM)

	2015	2016	2017.	30.09. 2018.	31.12. 2018.	2019	2020	2021
Federacija BiH ⁴⁶	50,98	36,61	26,71	26,15	16,25	115,49	296,37	909,30
Kantoni	114,40	83,38	98,64	95,40	95,40	90,33	86,37	81,31
Općine i gradovi	57,92	54,05	55,07	51,30	51,30	34,95	35,1	31,20
UKUPNO	223,30	135,73	180,84	172,85	152,95	240,77	417,84	1.021,81

Tabela 20: Obaveze na godišnjem nivou po kreditima za koje je Federacija izdala ili namjerava izdati garanciju (u mil. KM)

	2019	2020	2021
Željeznice FBiH	8,12	8,13	0
JP EPBiH (TE Tuzla-blok 7)	14,56	9,96	11,37
UKUPNO	22,68	18,09	11,37

Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama FBiH jasno propisuje da dug kantona, gradova, općina i javnih kompanija ne predstavlja dug FBiH i da FBiH neće biti odgovorna za njihov dug. Ipak, trenutna finansijska pozicija nekoliko kantona, općina i javnih kompanija kojima je FBiH prosljedila kredite ukazuje na moguće teškoće u servisiranju njihovih obaveza prema Vladi FBiH. Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama **Republike Srpske** detaljno je uređena oblast zaduživanja i izdavanja garancija Republike Srpske i jedinica lokalne samouprave, te načini i procedure zaduživanja, što zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema i Zakonom o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, čini cjelovit pravni okvir za unapređivanje i kontrolu budžetske discipline. U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, ograničenje iznosa duga utvrđeno je tako da ukupan dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60%, dok javni dug Republike Srpske ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini. Stanje javnog duga Republike Srpske na dan 30. septembar 2018. godine iznosi 4.065 miliona KM, što je 38,5% BDP-a, dok stanje ukupnog duga Republike Srpske iznosi 5.190,5 miliona KM, tj. 49,2% BDP-a.

3.6. ANALIZA OSJETLJIVOSTI I UPOREĐIVANJE S PRETHODNIM PROGRAMOM

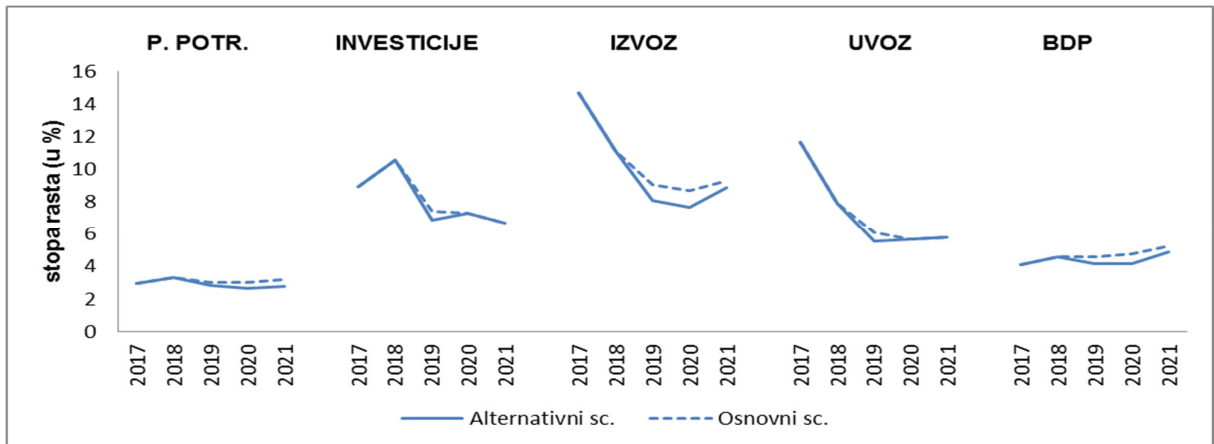
Osjetljivost budžetskih projekcija na alternativne scenarije i rizike

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH izradila je alternativni scenario projekcija makroekonomskih pokazatelja, kako zbog internih rizika za ostvarenje osnovnog scenarija, tako i zbog eksternih rizika, obzirom da i kretanja u vanjskom okruženju značajno utiču na ekonomske tokove u BiH. U odnosu na osnovni scenario makroekonomskih projekcija (DEP, septembar 2018), projekcije iz alternativnog scenarija podrazumijevaju niže stope rasta bruto društvenog proizvoda u periodu od 2019. do 2021. godine obzirom na niže stope rasta izvoza, potrošnje i manjim dijelom investicija i uvoza zbog korištenih pretpostavki u pogledu ostvarenja rizika (Grafikon 8). Stope rasta vladine potrošnje nisu mijenjane u odnosu na osnovni scenario.

⁴⁶ Potencijalne obaveze Federacije BiH odnose se na a garanciju po subordiniranom kreditu za Željeznice FBiH. Osim navedenih, Federacija BiH namjerava dati garanciju za zaduženje JP EP BiH. Projicirano stanje duga po kreditima na koje se odnose ove garancije, po godinama (u mil. KM) je:

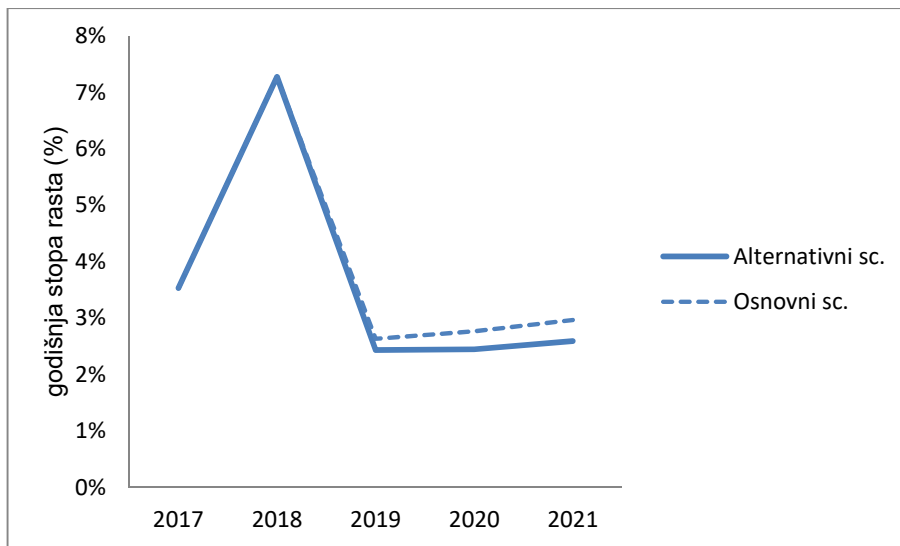
	2018	2019	2020	2021
Željeznice FBiH	16,25	8,13	0,00	0,00
JP EP BiH (TE Tuzla)	0	107,36	296,37	909,30

Grafikon 8: Stope rasta

Obzirom da su projekcije prihoda od indirektnih poreza usko vezane za projekcije makoekonomskih pokazatelja, ostvarenje pretpostavki iz alternativnog scenarija dovelo bi do nižeg rasta prihoda od indirektnih poreza u periodu 2019-2021 u odnosu na stope rasta iz osnovnog scenarija.

Grafikon 9: Senzitivnost prihoda od indirektnih poreza

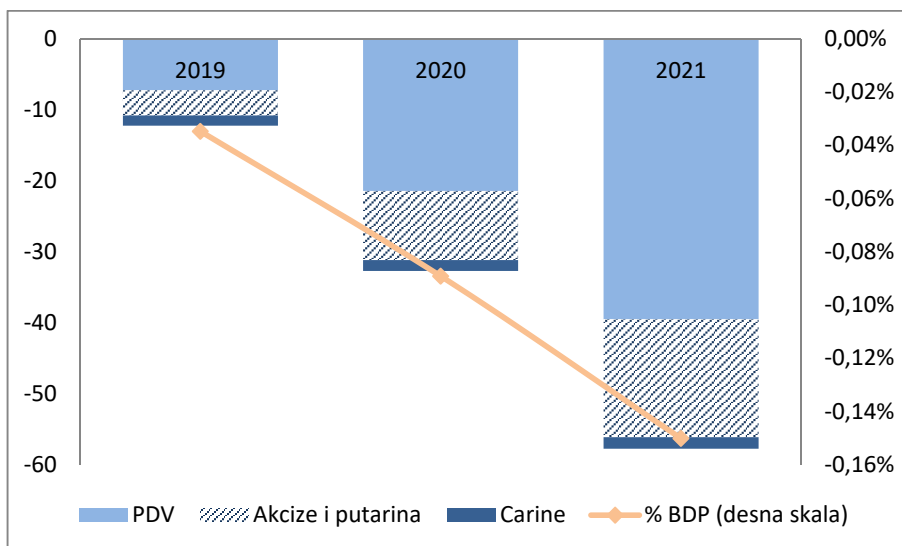

U Grafikonu 9. predstavljene su stope rasta prihoda projekcija iz osnovnog i alternativnog scenarija. Vidimo da se ne radi o značajnim razlikama stopa rasta prihoda (-0,20 p.p., -0,32 p.p. i -0,37 p.p. u 2019., 2020 i 2021. godini respektivno), obzirom da i razlike u procjenama osnovnih makroekonomskih pokazatelja nisu toliko značajne. U apsolutnim vrijednostima radi se o razlikama od -12,2 mil KM u 2019., -32,7 mil KM u 2020. g. i -57,7 mil KM u 2020. godini.⁴⁷ Najveće razlike u apsolutnim vrijednostima odnose se na prihode od PDV-a (-7,3 mil KM, -21,5 mil KM i -39,5 mil KM u 2019., 2020 i 2021. godini respektivno, obzirom na njihovo najveće učešće u strukturi prihoda od indirektnih poreza, te korekcijama stopa rasta potrošnje i uvoza u alternativnom scenariju. I prihodi od akciza i putarine su korigovani naniže zbog revidiranja stope rasta potrošnje u alternativnom scenariju, dok se revizija stope rasta uvoza u

⁴⁷U procentima BDP-a -0,03% u 2019.g., -0,09% u 2020.g. i -0,15% u 2021.g.

2019. godini odrazila na projekcije prihoda od carina u svim godinama, obzirom da prihodi od carina u određenoj godini predstavljaju osnovicu za projekciju u narednoj. Razlike projekcija prihoda od indirektnih poreza u alternativnom scenariju u odnosu na osnovni prikazane su u Grafikonu 10.

Grafikon 10: Korekcija prihoda od indirektnih poreza u alternativnom scenariju u mil KM i % BDP

Poređenje sa prethodnim programom

U Tabeli br. 21 predstavljene su razlike osnovnog scenarija projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2018-2021 iz ovog programa (OMA UO UINO, oktobar 2018) u odnosu na projekcije iz dokumenta ERP 2018-2020 (OMA UO UINO, oktobar 2017).

Tabela 21: Razlike projekcija prihoda od ind. poreza u odnosu na projekcije iz prethodnog programa

Dokument	Vrijeme izrade projekcija	Izvršenje/ projekcije (u mil KM)*				
		2017	2018	2019	2020	2021
ERP 2018-2020	Oktobar 2018	5.812,0	6.002,7	6.210,6	6.465,7	n/a
ERP 2019-2021	Oktobar 2019	5.726,0	6.142,6	6.304,3	6.478,6	6.670,7
Korekcija (u %)		-1,5%	2,3%	1,5%	0,2%	

*Napomena: Neosjenčena polja se odnose na izvršenje, dok se siva polja odnose na projekcije prihoda

Izvršenje za 2017.g.

Iz Tabele 21. vidimo da je stvarna naplata prihoda od indirektnih poreza u 2017. godini bila 1,5% niža od projekcija prethodnog programa (ili -86 mil KM). Projekcije indirektnih poreza iz oktobra 2017. godine⁴⁸ rađene su na osnovu podataka o naplati prihoda za period januar-septembar 2017. godine. Stopa rasta kumulativa neto prihoda za period januar - septembar 2017 iznosila je 5,7%, dok je projekcija rasta neto prihoda za cijelu 2017. godinu (u odnosu na 2016.g.) iznosila 5,1%. Pokazalo se da je nastavak visokih stopa rasta bio optimističan, jer je već u mjesecu oktobru kumulativna stopa naplate (4,9%) pala ispod projektovane godišnje stope rasta za 2017. U ostatku godine je zbog eskalacije povrata i pada prihoda od akciza nastavljeno

⁴⁸Odjeljenje za makroekonomsku analizu UO UINO, OMA Bilten 148-149, http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_148_149.pdf

pogoršanje trendova naplate, pa je u konačnici stopa rasta kumulativa neto naplate u decembru (3,5%) bila za 1,6 p.p. ispod projektovane stope u oktobru (5,1%).

Projekcije za 2018-2020

U Tabeli br. 22 predstavljene razlike po vrstama prihoda izvršenja / projekcija u odnosu na prethodni program. Vidimo da su projekcije prihoda korigovane za +139,8 mil KM, +93,7 mil KM i +12,9 mil KM respektivno za 2018., 2019., i 2020. godinu.

Tabela 22: Razlike u odnosu na projekcije iz prethodnog programa

Razlike u mil KM	2017	2018	2019	2020
PDV	-45,8	-11,7	-60,6	-122,7
Akcize	-32,3	-77,4	-94,4	-112,4
Carine	-2,9	-1,8	-1,8	-3,5
Putarina	2,6	232,3	252,0	252,7
Ostalo	-7,8	-1,7	-1,5	-1,2
UKUPNO	-86,0	139,8	93,7	12,9

Napomena: Neosjenčena polja se odnose na izvršenje, dok se siva polja odnose na projekcije prihoda

Vidimo da se najveće korekcije u 2018. godini odnose na prihode od putarine (+232,3 mil KM). Radi se o tome da efekti izmjene namjenske stope putarine (sa 0,10 na 0,25 KM/l derivata) nisu bili uključeni u projekcije iz prethodnog programa obzirom da je tada bila neizvjesna izmjena politike. Projekcije za 2018. godinu korigovane su naniže na stavkama prihoda od PDV-a i akciza. Osnovni faktori koji su doprinijeli da prihodi od PDV-a ne budu korigovani srazmjerno promjeni osnovice (korekcija u 2017) su: (1) praksa kompenzacije obaveza za akcize i putarinu potraživanjima po osnovu PDV-a koja je započela u 2018. godini i koja uvećala gotovinski tok naplate PDV-a, (2) pripadajući efekti na prihode PDV-a zbog izmjene stope namjenske putarine koji nisu bili uključeni u prethodni program. Pomenuta praksa kompenzacije obaveza je razlog i veće korekcije naniže prihoda od akciza od osnovice u 2017.g. Manja korekcija naniže prihoda od carina (-1,7 mil KM) rezultat je korekcije naniže osnovice u 2017 i korekcije naviše projektovane stope rasta uvoza za 2018.

Korekcije u 2019. i 2020. godini rezultat su efekata korigovanja osnovice za sve vrste prihoda (2018), pogoršanja trendova na tržištu duhana, veće stope putarine u januaru 2019. u odnosu na januar 2018.g., te korekcija naniže projektovanih stopa rasta privatne potrošnje i uvoza u odnosu na prethodni program (DEP).

Srednjoročni plan javnih prihoda u **Federaciji BiH** usko je vezan za očekivana kretanja makroekonomskih pokazatelja, čime njegova realizacija može imati drugačiji ishod ukoliko dođe do značajnijeg usporavanja ekonomskog rasta od procjenjenog.

S obzirom da prihodi po osnovu indirektnih poreza sa Jedinstvenog računa uzimaju najveće učešće u ukupnom planu javnih prihoda nivo naplate će između ostalog zavisiti od kvalitetne koordinacije svih korisnika ovih prihoda, institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta, s jedne strane i svih korisnika prihoda od indirektnih poreza unutar Federacije BiH, s druge strane, a sa posebnim naglaskom na nastavak prilagođavanja koeficijenata za raspodjelu ovih prihoda korisnicima. Odsustvo stabilnih koeficijenata, izmjena poreznih politika, administracija poreznog sistema i sl. predstavljaju značajan rizik po ostvarenje srednjoročnih prognoza prihoda.

Plan prihoda za period 2018.-2021. godina, kako je već ranije istaknuto, nije uključio procjenjenje efekte predloženih izmjena poreznih politika. Implementacija istih, može dovesti do drugačijeg nivoa izvršenja prihoda od procjenjenog.

3.7. FISKALNO UPRAVLJANJE I BUDŽETSKI OKVIR

Institucije BiH - Budžetski okvir institucija Bosne i Hercegovine utvrđuje Fiskalno vijeće Bosne i Hercegovine donošenjem Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini. Fiskalni okvir sadrži makroekonomske projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje i na osnovu njih projekcije prihoda od indirektnih poreza koje radi Jedinica za makroekonomske analize Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje. Na bazi utvrđenih parametara iz Globalnog okvira priprema se i usvaja Dokument okvirnog budžeta institucija BiH za naredni trogodišnji period i budžet za narednu godinu. Reviziju finansijskog poslovanja institucija BiH redovno obavlja Ured za reviziju institucija BiH.

U pogledu razvoja PIFC sistema u toku je implementacija IPA projekta koji će pružiti tehničku potporu svim Centralnim harmonizacionim jedinicama BiH za izradu Strategije za period 2019-2025 godina. Uz već implementiranu Strategiju razvoja javnih internih finansijskih kontrola u institucijama Bosne i Hercegovine za period 2016-2018 evidentno je opredjeljenje institucija BiH za daljnji razvoj sistema PIFC-a, interne revizije i internih finansijskih kontrola, koji treba rezultirati njihovom jačom integracijom u procese upravljanja u institucijama BiH. Pomenuta integracija trebala bi rezultirati vidljivim doprinosom ovih sistema u osiguranju odgovornosti rukovodilaca institucija, te postizanju veće zakonitosti i pravilnosti u trošenju budžetskih sredstava i realizaciji ciljeva za koje su namijenjena.

Dalje unapređivanje **upravljanja javnim finansijama u Federaciji BiH** će predstavljati prioritet Vlade Federacije BiH i u narednom periodu. Uspostavljanje sveobuhvatnih i dobro organizovanih javnih finansija predstavlja preduslov za uspješne procese reformi i dalji razvoj svih sektora društva. Okvir i osnov za vođenje fiskalne politike su zakoni i strategije navedeni u nastavku.

Zakon o budžetima u Federaciji BiH definiše budžetski sistem i proces pripreme i usvajanja budžeta prema budžetskom kalendaru. Zakonom je definisana i obaveza za izradu Dokumenta okvirnog budžeta Federacije BiH kao osnove za pripremu i izradu budžeta. Dokument okvirnog budžeta FBiH donosi se svake godine, za sljedeću godinu i naredne dvije, a namjena mu je da postavi strateški okvir i gornje granice resursa, unutar kojih bi trebalo da se priprema godišnji budžet. U tom kontekstu, priprema i izrada budžeta zasniva se na Dokumentu okvirnog budžeta. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura bolju povezanost između prioritarnih politika Vlade i načina na koje ona alokira javne resurse.

Zakonom o budžetima Federacije BiH, isključivo za potrebe koordinacije fiskalne politike, uspostavljeno je Fiskalno koordinacijsko tijelo Federacije BiH s ciljem osiguravanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti Federacije BiH. Zakonom su definisana i fiskalna pravila, koja glase: (1) Planirani tekući bilans budžeta mora biti pozitivan ili jednak nuli izuzev u slučajevima elementarne nepogode ili stanja prirodne katastrofe koje proglašava zakonodavno tijelo i to u slučaju kada visina utvrđenih šteta dosegne ili premaši 20% ostvarenih rashoda u prethodnoj fiskalnoj godini i (2) Ostvareni deficit iz prethodnih godina Vlada je dužna pokriti planiranjem sredstava u budžetu za pokriće ostvarenog deficita u narednih pet fiskalnih godina.

Zakon o fiskalnom vijeću BiH kojim je definisano postojanje Fiskalnog vijeća BiH koji koordinira fiskalnu politiku BiH i usvaja dokument Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika BiH koji se donosi svake godine za sljedeću godinu i naredne dvije godine. U ovom dokumentu predloženi su fiskalni ciljevi budžeta i gornje granice zaduženja institucija BiH, FBiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Posebna pažnja u provedbi politike upravljanja javnim rashodima, odnosno mjerama za unapređenje aktivnosti prilikom planiranja, izrade i izvršenja budžeta, posvećena je kroz

usvojenu Strategiju reforme upravljanja javnim finansijama u FBiH za period 2017.-2020. godine . Strategija ima za cilj jačanje budžetskog planiranja, koordinacije, izvršenja i nadzora nad provedbom aktivnosti upravljanja javnim finansijama, a sve s ciljem jačanja fiskalne odgovornosti i discipline, osiguranja efikasne i svrsishodne raspodjele sredstava i korištenja javnih resursa, unaprijeđenja kvaliteta javne uprave, povećanja transparentnosti i ispunjenja neophodnih uslova za pristupanje Evropskoj uniji.

Upravljanje javnim finansijama **u Republici Srpskoj** predstavlja prioritet Vlade Republike Srpske. Uspostavljanje sveobuhvatnih i dobro organizovanih javnih finansija predstavlja preduslov za uspješne procese reformi i dalji razvoj svih sektora društva. Okvir i osnov za vođenje fiskalne politike su zakoni, strategije i aranžmani, odnosno:

- Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske
- Zakon o fiskalnom savjetu BiH,
- Zakon o fiskalnoj odgovornosti Republike Srpske, te
- Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2018-12-302021. godina .

3.8. ODRŽIVOST JAVNIH FINANSIJA

Institucije BiH

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je, u prosincu/decembru 2016. godine, usvojilo Strategiju reforme upravljanja javnim finansijama u institucijama Bosni i Hercegovini za period 2017. - 2020. godina, koja je objavljena na web stranici Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine (www.mft.gov.ba).

Reformske mjere prezentirane u Strategiji reforme upravljanja javnim financijama u institucijama BiH 2017-2020 zasnovane su na Ocjeni javnih rashoda i finansijske odgovornosti (PEFA) iz 2014. godine, Izvješću Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2015. godinu, SIGMA/OECD Izvješću o početnom mjerenju principa javne uprave za Bosnu i Hercegovinu iz travnja/aprila 2015. godine i Izvješću o praćenju napretka iz svibnja/maja 2016. godine, Izvješću MMF-a za zemlju iz listopada/oktobra 2015. godine kao i Reformskoj agendi za BIH za razdoblje 2015.-2018. godine. Mjere sadržane u strategiju obuhvataju sve podsisteme upravljanja javnim finansijama i fokusirane su na jačanje kapaciteta u institucijama BiH kako bi se postigla veća funkcionalnost, transparentnost, odgovornost i učinkovitost u upravljanju javnim sredstvima i na taj način doprinijelo povećanju makroekonomske stabilnosti u BIH.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je u aprilu 2016. godini usvojilo Srednjoročnu strategiju upravljanja dugom Bosne i Hercegovine 2015-2018 koja prezentira strukturu duga, procjenu stanja zaduženosti, te definiše srednjoročne ciljeve upravljanja dugom i smjernice za dostizanje postavljenih ciljeva. Srednjoročna strategija upravljanja dugom BiH (MTDS BiH) predstavlja konsolidaciju srednjoročnih strategija upravljanja dugom Republike Srpske (RS), Federacije BiH (FBiH) i Brčko distrikta BiH, uključujući i vanjski dug Institucija BiH. U cilju kvalitetnijeg upravljanja dugom BiH i potrebe da se vrši godišnje revidiranje i ažuriranje MTDS BiH, Vijeće ministara je u maju 2017. godine usvojilo i Srednjoročnu strategiju upravljanja dugom Bosne i Hercegovine za period 2016.-2019. godine.

Federacija BiH

Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Federacije BiH za period 2017.-2020. godine obuhvatila je šest ključnih stubova javnih finansija u kojima su identifikovane potrebe za reformama, a to su:

- Održivi srednjoročni makrofiskalni i budžetski okvir;
- Mobiliziranje prihoda;
- Planiranje i izrada budžeta;
- Efikasno i efektivno izvršenje budžeta;
- Uvođenje efikasne interne kontrole i
- Obezbijeđenje eksternog nadzora nad javnim finansijama putem vanjske revizije.

Za svaki od navedenih stubova definisan je očekivani rezultat, a popraćen je detaljnijim prikazom jedne ili više mjera, aktivnostima u okviru svake mjere, indikatorima učinka, rokovima, izvorima finansiranja i nosiocima realizacije pojedinačnih aktivnosti. Planirane mjere koje treba provesti u cilju postizanja rezultata su bazirane na već pomenutim analizama SIGMA, MMF, Izvještaji o napretku reforme javne uprave u BiH, Pismu namjere upućenog MMF-u, a sve u skladu sa opredjeljenjima Vlade Federacije BiH definisanim u Reformskoj agendi.

Neke od najznačajnijih aktivnosti su: proširenje obuhvata projekcija dodavanjem projekcija konsolidovanih rashoda svih nivoa vlasti, priprema i usvajanje zakona u oblasti oporezivanja, jačanje kapaciteta za izradu makro projekcija i projekcija prihoda i rashoda, unapređenje postojećih i implementacija novih informacionih sistema, implementacija programskog budžetiranja na nivou Federacije BiH i u svih deset kantona s ciljem povećanja učinka trošenja javnih sredstava, usvajanje i implementiranje Međunarodnih računovodstvenih standarda za javni sektor, izgradnja i jačanje kapaciteta jedinice za budžetski nadzor, osiguranje funkcionalne, operativne i finansijske nezavisnosti Ureda za reviziju, itd.

U 2018. godini, u okviru stuba „Planiranje i izrada budžeta“ ostvarena je implementacija prve mjere, odnosno aktivnosti koja se odnosi na proširivanje obuhvata Dokumenta okvirnog budžeta na način da su u Dokumentu okvirnog budžeta Federacije BiH za period 2019. – 2021. godina po prvi put prezentirane projekcije budžeta za gradove, općine i kantone, kao i projekcije finansijskih planova vanbudžetskih fondova u Federaciji BiH. Dodavanjem ovih projekcija u Dokument postavljani su i okvirni fiskalni ciljevi Federacije BiH koji se odnose na ostvarenje pozitivnog finansijskog rezultata svih nivoa vlasti u Federaciji BiH u narednom srednjoročnom periodu.

U 2018. godini je, u okviru USAID FAR projekta, razvijena i uspješno implementirana e-Budget aplikacija za planiranje budžeta na nivou svih 10 kantona u Federaciji BiH. Implementacija ove aplikacije će kantonalnim ministarstvima finansija u velikoj mjeri olakšati rad na pripremi budžeta i poboljšati transparentnost istog, te omogućiti kvalitetnije dubinske analize budžetskih zahtjeva dostavljenih od budžetskih korisnika. Očekuje se da će većina kantona budžete za 2019. godinu pripremiti korištenjem ove aplikacije.

U cilju povećanja učinka i kontrole u dodjeli i trošenju javnih sredstava, Federalno ministarstvo finansija je objavilo Smjernice o minimalnim standardima dodjele budžetskih sredstava putem transfera i subvencija u Federaciji BiH, kojima se utvrđuju minimalni standardi dodjele budžetskih sredstava planiranih u Budžetu Federacije BiH, budžetima kantona, jedinica lokalne samouprave, te finansijskih planova vanbudžetskih fondova i javnih preduzeća.

Stupanjem na snagu Zakona o jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi proizašla je obaveza uspostave Jedinstvenog registra gotovinskih naknada. Budžetom Federacije BiH za 2018. godinu su Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike odobrena sredstva u iznosu od 300.000,00 KM, namijenjena za nabavku hardverske

opreme i software-a. Programsko rješenje predstavlja svojevrsnu bazu podataka koja ima za cilj povezati podatke kojima raspolažu kantonalna i federalna ministarstva iz oblasti socijalne politike i boračko-invalidske zaštite.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je u 2018. godini okončalo proceduru za nabavku hardverske opreme, potpisalo ugovor sa izabranim ponuđačem i očekuje isporuku iste. Postupak nabavke usluge izrade i instalacije programskog rješenja je također u toku. Međutim, uzimajući u obzir podnošenje žalbe na tendersku dokumentaciju, postoji mogućnost odgode okončanja pokrenutog postupka za koji se očekuje da bude završen do kraja tekuće godine. Stavljanjem u funkciju baze Jedinstvenog registra će se u značajnoj mjeri unaprijediti planiranje socijalne politike, te osigurati pravednija raspodjela novca namijenjena boračkoj i socijalnoj populaciji, koja će biti zasnovana na stvarnoj potrebi korisnika.

Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Federacije BiH 2018. – 2020. godine kao mjeru 4.5 reforme navodi Jačanje upravljanja dugom u Federaciji BiH. Mjere definisane Strategijom u najvećoj mjeri se podudaraju s planiranim aktivnostima definisanim u Ekonomsko finansijskom programu 2018. -2020.

Provođenje ekonomskih politika podrazumijeva postizanje tri osnovna cilja: osiguranje kontinuiranog održavanja javnog duga u okviru kriterija iz Maastricht-a, uvođenje viših standarda kontrole u upravljanju javnim sredstvima, razvijanje jačeg sistema odgovornosti, zakonitosti i transparentnosti u trošenju budžetskih sredstava.

Ključne prepreke su nepostojanje jedinstvene baze podataka o dugovima različitih nivoa vlasti, nepouzdana evidencija i dug vremenski period prikupljanja podataka o dugu i garancijama kantona, općina i gradova, te neadekvatna procedura za izdavanje i procjenu rizika prilikom izdavanja garancija Federacije BiH, kantona, općina i gradova. Prepreke i neadekvatni zakonski propisi u procesu izdavanja garancija Federacije BiH, kantona, općina i gradova onemogućavaju direktan pristup inokreditima od strane javnih preduzeća, kantona, gradova i općina uz izdavanje garancije višeg nivoa vlasti, što, s obzirom da je Federacija BiH nosilac obaveza po cjelokupnom vanjskom dugu, dovodi do povećanja učešća duga Federalnog nivoa vlasti u BDP-u.

U svrhu održivosti javnog duga, osim adekvatnih izmjena, odnosno donošenja novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH potrebno je donijeti i odgovarajuće podzakonske akte. Time bi se doprinijelo provedbi planirane ekonomske politike i reforme, kako u pogledu uspostavljanja novih fiskalnih pravila za dug, zaduživanje i garancije, tako i u pogledu obuhvata mjerenja javnog duga koji je usklađen sa statističkom metodologijom Evropske unije.

Nabavkom softwera uspostavila bi se jedinstvena baza podataka, što bi omogućilo evidenciju dugova svih nivoa vlasti u Federaciji BiH na jednom mjestu i olakšalo analizu u cilju upravljanja dugom i izvještavanja.

Nadalje, izdavanje garancija FBiH, a u cilju realizacije velikih infrastrukturnih projekata u oblasti, energetike i komunikacija, indirektno bi dovelo do otvaranja novih radnih mjesta.

Vlada Federacije BiH je novi Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH uputila u parlamentarnu proceduru, nakon što je na 122. sjednici održanoj 10.10.2017. godine utvrdila Nacrt zakona. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je na 18. vanrednoj sjednici održanoj 19.04.2018. godine prihvatio Nacrt Zakona. Kako daljnje aktivnosti zavise od okončanja aktivnosti u proceduri donošenja novog Zakona, odnosno od Parlamenta Federacije BiH, donošenje podzakonskih akata planira se u 2019. godini.

Aktivnosti koje se odnose na nabavku informacionog sistema trebale bi biti završene do kraja 2019. godine

Reforma u pravcu jačanja fiskalne odgovornosti i fiskalnog upravljanja ima za cilj uvođenje viših standarda kontrole u upravljanje javnim sredstvima, razvijanje jačeg sistema odgovornosti i veće zakonitosti i pravilnosti u trošenju budžetskih sredstava. Uspostavljen je regulatorni okvir neophodan za razvoj javnih internih finansijskih kontrola (PIFC) u javnom sektoru u Federaciji BiH i donesena je i ažurirana većina podzakonskih i metodoloških akata. U narednom periodu potrebno je nastaviti dalji razvoj oblasti finansijskog upravljanja i kontrole i interne revizije sa aspekta regulative i jačanja kadrovskih kapaciteta, naročito imajući u vidu da je zakonski obuhvat propisa PIFC proširen i na pravna lica u kojima Federacija, kantoni i općine imaju većinski vlasnički udio (među njima i javna preduzeća). U tom cilju, potrebno je ojačati i same kapacitete Federalnog ministarstva finansija-financija kao nosioca reforme. Ostvarivanje ove reforme se planira provesti kroz set mjera koje se odnose na dalje uređivanje regulatornog i metodološkog okvira za razvoj javnih internih finansijskih kontrola, jačanje kontrola u cilju osiguranja fiskalne odgovornosti, jačanje kapaciteta osoblja CHJ, internih revizora i koordinatora za finansijsko upravljanje i kontrolu, povećanje učinka u cilju dodavanja vrijednosti organizacijama javnog sektora, te razvoj koordinacione uloge CHJ sa ostalim interesnim stranama.

Navedena reforma i predložene mjere oslanjaju se na Strategiju razvoja javnih internih finansijskih kontrola 2015.-2018. u Federaciji BiH, a pored veze sa reformom javne uprave, predstavlja i sastavni dio Strategije reforme upravljanja javnim finansijama u Federaciji Bosne i Hercegovine 2017.-2020.

Republika Srpska

Vlada Republike Srpske je u prethodnom periodu kao ključni cilj postavila unapređenje fiskalne discipline, odnosno, upravljanje javnim finansijama je bilo u fokusu rada Vlade. Učinjeni su značajni naponi na fiskalnoj konsolidaciji, koja je bila ugrožena prvo udarima svjetske ekonomske krize (prvi i drugi talas, 2009, pa 2012. godine), a potom i elementarnim nepogodama izazvanim poplavama u maju 2014. godine.

Usvajanjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj i uspostavljanjem Fiskalnog savjeta Republike Srpske, unapređenje fiskalne odgovornosti je posebno postignuto kod jedinica lokalne samouprave, te kod svih onih subjekata koji su uključeni u budžetski sistem Republike Srpske, a imali su neizmirene obaveze iz prethodnom perioda.

U 2016. godini usvojen je set zakona sa ciljem ustanovljavanja i provođenja mjera na suzbijanju sive ekonomije, prevashodno putem jačanja kontrolisanja neprijavljenog rada i obavljanja neregistrovane djelatnosti.

Uvođenjem Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske u budžet Republike, od 1. januara 2016. godine, Vlada Republike Srpske je iskazala opredjeljenje da penzionerska populacija ima prioritet u isplati budžetskih davanja, a ujedno, na taj način, izvršena je i potpuna fiskalna konsolidacija Fonda PIO.

Izazovi za naredni period posebno su vezani za potpunu realizaciju reforme zdravstvenog sistema, pri čemu posebnu pažnju treba posvetiti ubrzanju dinamike realizacije reforme, naročito u fazi zaustavljanja povećanja neizmirenih obaveza i iznalaženju modela za njihovo izmirenje. Sve navedeno je samo preduslov za uvođenje svih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog sistema u trezorski sistem poslovanja, čime će se očuvati njihova fiskalna disciplina, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja.

Pored reforme zdravstvenog sistema, u cilju efikasnije i efektivnije upotrebe javnih sredstava, potrebno je uspostaviti Registar podsticaja, koji će obuhvatiti podsticaje na svim nivoima vlasti

u Republici Srpskoj, te Registar socijalnih davanja, kako bi se izvršila pravednija raspodjela i bolje „ciljanje“ socijalnih davanja.

Reforma penzijskog sistema koja je sprovedena 2011. godine dala je značajne rezultate u pogledu održivosti penzijskog sistema, u srednjem roku. Međutim, zbog demografskih kretanja, biće neophodno u narednom periodu veoma pažljivo pratiti parametre penzijskog sistema, posebno u segmentu adekvatnosti penzija, kako bi se moglo pravovremeno reagovati na negativne demografske ili ekonomske trendove.

I na kraju, reforma javnih preduzeća, mogla bi se posmatrati kroz tri segmenta: javna preduzeća koja opterećuju ili traže dodatna sredstva iz Budžeta Republike, te komunalna javna preduzeća u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, čije reformisanje je potrebno hitno započeti, te strateška javnapreduzeća od kojih se očekuje da budu izuzetno profitabilna i budu jedan od izvora prihoda Budžeta Republike, čija reforma mora da bude pažljivo sprovedena u cilju efikasnijeg i produktivnijeg poslovanja, a sve sa ciljem ostvarivanja značajnije dobiti.

4. PRIORITETI STRUKTURALNIH REFORMI U PERIODU 2018.-2020.

4.1. IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH PREPREKA ZA KONKURENTNOST I INKLUZIVAN RAST

Bitnu determinantu ekonomskih kretanja u svim zemljama Zapadnog Balkana pa i u BiH predstavlja nepovoljna struktura BDP u ovim zemljama. Naime, dosadašnji model ekonomskog razvoja u ovim zemljama uglavnom je bio zasnovan na povećanju finalne potrošnje koja je finansirana iz vana, dok je udio investicija i izvoza koji predstavljaju ključnu pretpostavku za održivi ekonomski rast na prilično skromnom nivou. Ovakav model privređivanja, donio je radikalne strukturne promjene unutar ekonomija zemalja Zapadnog Balkana od kojih su najznačajnije bile rapidan proces de-industrijalizacije, pad poljoprivredne proizvodnje i značajno povećanje u okviru uslužnih djelatnosti. Prerana deindustrijalizacija se na ovim prostorima manifestovala, kroz pad zaposlenosti i outputa što je rezultiralo slabim izvoznim rezultatima i visokim trgovinskim deficitima što je u konačnici oslabilo konkurentsku poziciju ovih zemalja na međunarodnim tržištima. Jedan od glavnih razloga niske konkurentnosti kako u zemljama regiona tako i u Bosni i Hercegovini je slaba proizvodna baza odnosno nizak nivo učešća prerađivačke industrije i izvoza roba u okviru BDP-a. Ovakvo stanje posljedica je globalnih ekonomskih dešavanja i neadekvatnih ekonomskih politika u zemljama Zapadnog Balkana koje su svoj ekonomski rast zasnivale kao što je već navedeno na rastu domaće potrošnje finansirane uglavnom novčanim prilivima iz inostranstva. Što se tiče Bosne i Hercegovine, vrijedi istaći da je zahvaljujući povećanju proizvodnje uspjela djelimično poboljšati proizvodnu bazu što potvrđuje povećanje udjela iste u strukturi BDV-a za 3 p.p na oko 13% zaključno sa 2017. godinom.

Međutim, za zemlje poput BiH koje svoju strategiju ekonomskog razvoja zasnivaju na izvozu neophodno je intenziviranje procesa reindustrijalizacije, odnosno podizanje udjela prerađivačke industrije u BDV-u na nivo zemalja Centralne i istočne Evrope. Kvantitativno skromnu bh. prerađivačku industriju u kvalitativnom smislu karakteriše i uska proizvodna baza uglavnom resursno i radno intenzivnih industrijskih grana što za posledicu ima proizvodnju proizvoda niskog tehnološkog intenziteta skromne dodane vrijednosti. Vjerovatno najbolji pokazatelj ukupne industrijske konkurentnosti u svijetu po zemljama predstavlja indeks industrijske konkurentnosti *CIP- Competitiveness Industrial Performance Index* koji redovno objavljuje UNIDO (UN Industrial Development Organization). Prema posljednjim raspoloživim podacima za 2016. godinu, BiH na svjetskoj ljestvici industrijske konkurentnosti zauzima 81. poziciju po pitanju industrijske proizvodnje što predstavlja napredak za 3 pozicije u odnosu na predhodni izvještaj. Ako se kompozitni indikator CIP posmatra detaljnije po komponentama vidljivo je da su ključni razlozi slabe rangiranosti BiH nerazvijenost industrijske baze odnosno nisko učešće prerađivačke industrije u BDP-u od oko 13%, te dodana vrijednost u prerađivačkoj industriji po glavi stanovnika od oko 1250 \$. Pored ove oblasti, drugi indikator koji po kom BiH zaostaje za zemljama regiona je udio srednjih i visokotehnoloških proizvoda u izvozu od oko 25%, dok regionalni prosjek iznosi 35%. Direktna posljedica oskudne proizvodne baze je bh. izvoz koji zaključno sa 2017. godinom iznosi približno 35% BDP-a što je prilično nizak nivo za jednu zemlju sa tako malom populacijom. Naime, iako je Bosna i Hercegovina zahvaljujući povećanju izvoza od oko 6% na godišnjem nivou uspjela povećati udio izvoza u okviru BDP-a za oko 8 p.p čini se da je to još uvijek nedovoljno. Unatoč ovom povećanju bh. izvoz je još uvijek na znatno nižem nivou u odnosu na razvijene ekonomije koje dobar dio potrošnje zadovoljavaju vlastitom proizvodnjom, kao i ispod nivoa zemalja CIE (izvoz/BDP u 2017. godini 78%) koje uspješno kompletirale proces tranzicije. Pored kvantitativnih karakteristika, bh. izvoz u kavalitativnom smislu karakteriše mali broj proizvoda niske dodatne vrijednosti koji se plasira

na prilično mali broj tržišta gdje dominira EU sa oko 70% tržišnog udjela.⁴⁹ Uvidom u strukturu bh. izvoza može se zaključiti da se ista nije značajnije mijenjala kako u pogledu tehnološkog intenziteta proizvoda, tako ni u smislu geografske disperzije tržišta za bh. izvozne proizvode. Tako još uvijek dominantnu ulogu u strukturi bh. izvoza imaju intermedijarni proizvodi (40%) i proizvodi za široku potrošnju 32% (trajni 10%, netrajni 22%) koji su uglavnom resursno i radno intenzivni. S druge strane, kapitalni proizvodi koji zahtijevaju upotrebu naprednijih tehnologija i znanja a samim time imaju i veću dodanu vrijednost uglavnom stagniraju sa učešćem u ukupnom bh. izvozu od oko 15%. Najilustrativniji prikaz kvalitativne strukture izvoza predstavlja nizak nivo zastupljenosti visokotehnoloških proizvoda u ukupnom izvozu. Obzirom da se radi o maloj uveznoj ekonomiji, ovako nizak izvoz je doveo do značajnog vanjskotrgovinskog deficita od preko 16% BDP-a zaključno sa 2017. godinom. Istini za volju u posljednjih nekoliko godina u BiH je primjetan trend smanjenja deficita što je uglavnom posljedica izvoznog rasta. Međutim, ovaj izvozni rast više je bio posljedica eksternih kretanja koja su se manifestovala kroz pojačan rast izvozne tražnje i svjetskih cijena, nego što je to rezultat strukturalnih promjena u okviru bh. ekonomije.

Pored niza prepreka sa kojima se BiH suočava na putu u EU, nameće se i pitanje dostizanja životnog standarda Evropske unije kojem se teži. U ovom trenutku je jako teško definisati put i strategiju kojom bi se ojačao životni standard građana⁵⁰ a samim time i napravilo povoljno ekonomsko okruženje koje bi omogućilo veća primanja zaposlenim, penzionerima, te stimulisalo ostanak i zapošljavanje mladih ljudi. Sve u svemu potrebno je dostići niz materijalnih i društvenih faktora koji omogućavaju određeni način života u cilju zadovoljavanja boljih uslova življenja cjelokupnog stanovništva (u oblastima školovanja, zdravlja, rekreacije i sl.). Prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku BiH životni standard, mjeren BDP-om po glavi stanovnika korigovan za paritet kupovne moći (PKM) je ostao skoro isti kao i prethodnih godina. BiH je u periodu 2012-2017. godina ostvarila simboličan rast od 2 p.p. Kada se posmatra BDP po glavi stanovnika korigovan za paritet kupovne moći (PKM) u 2017. godini u BiH je iznosio 32% evropskog prosjeka EU 28. Time se BiH već godinama nalazi na dnu ljestvice evropskih zemalja sa najnižim životnim standardom. Za dostizanje nivoa životnog standarda u EU28, bilo bi neophodno da BiH u narednih 30 godina ostvaruje godišnju stopu rasta BDP-a od oko 6%. Jedna u nizu prepreka u poboljšanju životnog standarda bh građana, koja je bila primjetna u prethodnim godinama pa tako i u 2017. godini, je niska stopa zaposlenosti radno sposobnog stanovništva. Prema anketi o radnoj snazi (LFS) stopa zaposlenosti u 2017. godini u BiH je iznosila 33,9% dok je u isto vrijeme u EU28 ta stopa iznosila 53,5%. Pored niske stope zaposlenosti u BiH je prisutan relativno nizak nivo plata kao odraz slabe pozicioniranosti zemlje u međunarodnoj podjeli rada. U prilog tome govori i činjenica da izvozno orijentisana preduzeća iz BiH, kako bi bila konkurentnija, često dobijaju poslove dorade ili prerade koji uglavnom zahtijevaju jeftiniju radnu snagu.

Finansijski sektor je jedan od značajnih pokazatelja konkurentnosti. Realni i finansijski procesi odvijaju se na principu uzajamnosti i povezanosti. Prema zadnjem izvještaju Svjetskog Ekonomskog foruma, BiH se nalazi na 83. poziciji u rangui 140 zemalja prema konkurentnosti finansijskog sistema. Svi pokazatelji konkurentnosti finansijskog sistema upućuju da Bosna i Hercegovina još uvijek zaostaje za prosjekom EU 28. Među predstavljanim parametrima odstupanje Bosne i Hercegovine u odnosu na EU 28 evidentno je u pogledu finansiranja malih

⁴⁹ Promjene udjela EU sa 54% u 2010. godini na 71% u 2017. godini je djelimično posljedica administrativne prirode i odnosi se na pridruživanje Hrvatske EU koje se desilo 2013. godine, kao i povećanja izvoza na tržište zemalja EU.

⁵⁰ Pojam "životni standard" opisuje fizičko blagostanje skupine ili pojedinih osoba. Životni standard se u znanstvenoj ekonomiji mjeri s pokazateljima. Pri tome se uzimaju u obzir osnovni indikatori: Bruto domaći proizvod (BDP), Neto domaći proizvod (NDP) - Bruto domaći proizvod umanjen za amortizaciju, lični dohodak i raspoloživi dohodak - dohodak koji kućanstvu ostaje za potrošnju i štednju, predstavlja razliku nacionalnog dohotka i neposrednih poreza i transfernih plaćanja.

i srednjih preduzeća i dostupnosti rizičnog kapitala. Međutim, Bosna i Hercegovina je najbliža EU 28 kada je u pitanju pokazatelj nekvalitetnih kredita.

Nekvalitetni krediti činili su 10,0% ukupno plasiranih kredita fizičkim i pravnim licima, što je za 1,8 p.p. manje u odnosu na isti period u 2016. godini (tabela ispod).

Tabela 23: Klasifikacija kredita prema kvalitetu

Razdoblje	A	B	C	D	E	C-E (NPL)	Učešće u ukupnim nekvalitetnim kreditima
Ukupni krediti							
31.12.2016.	80,4%	7,8%	2,1%	3,4%	6,3%	11,8%	100,0%
31.12.2017.	83,1%	6,9%	1,7%	2,4%	5,9%	10,0%	100,0%

Izvor: entitetske agencije za bankarstvo

Ukupna vrijednost prometa i kapitalizacije u posljednje dvije godine na bh. berzama je u opadajućem trendu a najviše se trguje dužničkim vrijednosnim papirima. Tako se 75,5% ukupnog prometa odnosilo na trgovanje dužničkim vrijednosnim papirima a 24,5% prometa se odnosilo na trgovanje vlasničkim vrijednosnim papirima. Nedostatak na obje berze je manjak većeg broja zdravih kompanija čijim bi se vrijednosnim papirima trgovalo. Najveći dio prometa vlasničkim vrijednosnim papirima se odnosi na kompanije koje su u potpunosti ili djelimično u državnom vlasništvu. Depoziti stanovništva su činili 57,3%, depoziti nefinasijskih preduzeća 24%, depoziti opšte vlade 11,3% i ostali depoziti 7,4% od ukupnog iznosa. Ovo je pokazatelj nerazvijenosti ostalih finansijskih institucija, jer se viškovi sredstava najvećim dijelom čuvaju na računima banaka.

U analizi konkurentnosti interesantno je napomenuti da su prema UNCTAD-u tokovi SDU prema Evropskim zemljama u 2017. godini zabilježili pad od 27% g/g što sigurno ima direktnog ali i indirektnog uticaja na BiH i zemlje iz njenog okruženja u smislu zaoštavanja konkurentskih odnosa. BiH je uprkos uticaju ovog trenda zabilježila povećanje direktnih investicija u 2017. godini od 28,5% g/g⁵¹. Ovo tenutno povećanje izgleda ohrabrujuće, ali ne mijenja značajnije ulogu SDU u ekonomskom razvoju BiH. Da bi SDU bila bitan pokretač privrednog razvoja potrebno je mnogo veće njeno učešće u BDP-u.

Svakako jedan od najznačajnijih faktora pri odlučivanju gdje investirati je kreditni rejting. Kreditna sposobnost se određuje prema političkim i ekonomskim pokazateljima u jednoj zemlji i svodi se na ocjenu pokazatelja kao što su: politički rizik, dohodak i ekonomska struktura, fiskalna fleksibilnost, vanjske i potencijalne obaveze, monetarna fleksibilnost, eksterna likvidnost i obaveze na osnovu vanjskog duga. Nažalost BiH je u skupini zemalja koje su prema svojoj kreditnoj sposobnosti ocjenjene kao rizične za ulaganje⁵². Agencija Moody's Investors Service je u februaru potvrdila Bosni i Hercegovini kreditni rejting „B3 sa stabilnim izgledima” dok je 09.03.2018. god. agencija Standard & Poor's potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B sa stabilnim izgledima“. Od svih zemalja u regionu Slovenija ima najbolji kreditni rejting sa ocjenama od agencije S&P „A+ stabilni izgledi“ (15.06.2018.) i ocjenom od agencije Moody's „Baa1 stabilni izgledi“. U prvom polugodištu 2018. god. je i Hrvatskoj (23.03.2018.) unapređen kreditni rejting od strane S&P sa „BB“ na „BB+“.

⁵¹ Prema posljednjim dostupnim podacima CBBiH BOP& Q2 2018.

⁵² Izvor CBBiH : „B“ i „B3“ špekulativna kreditna sposobnost, visok kreditni rizik.

Tabela 24: Kreditni rejting BiH i zemalja u okruženju na kraju prvog polugodišta 2018. god.

Zemlja	S&P	S&P	Moody's	Moody's
Slovenija	A+	stabilno	Baa1	stabilno
Rumunija	BBB-	stabilno	Baa3	stabilno
Bugarska	BBB-	pozitivno	Baa2	stabilno
Hrvatska	BB+	stabilno	Ba2	stabilno
Srbija	BB	stabilno	Ba3	stabilno
Crna Gora	B+	stabilno	B1	negativno
Albanija	B+	stabilno	B1	stabilno
BiH	B	stabilno	B3	stabilno

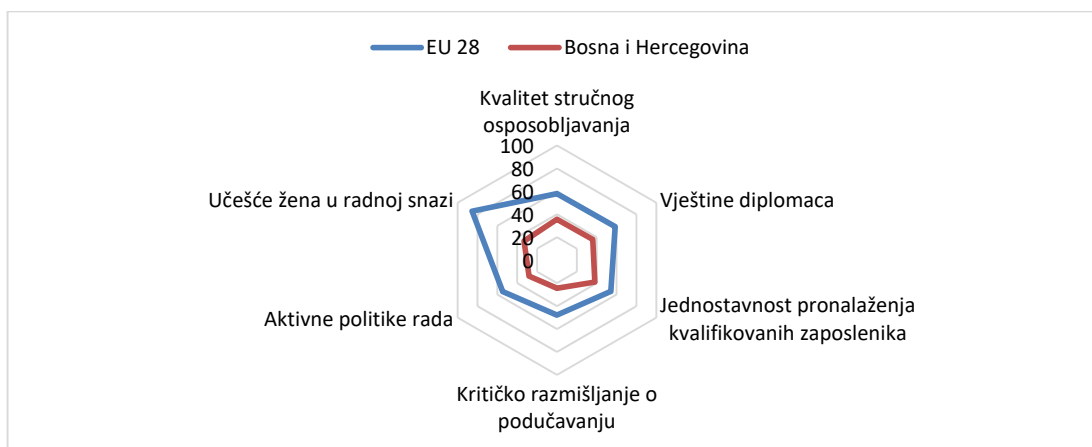
Izvor: CBBiH, S&P, Moody's

Na uzroke slabe konkurentnosti u privlačenju SDU ukazuju izvještaji svjetskih organizacija koje su BiH rangirale među zadnjim po atraktivnosti za ulaganje u regionu. Tako je prema Global Competitiveness report za 2018. godinu BiH rangirana na 91. mjestu od 140 ocjenjenih zemalja. Od 12 oblasti u kojima se ocjenjuje efikasnost, BiH je najslabije ocjenjena u tržišnoj efikasnosti, efikasnosti tržišta rada i državnih institucija, dok je najbolje ocjenjena u području makroekonomske stabilnosti. Od deset indikatora, koji su uključeni u Doing business izvještaj, BiH je najbolje plasirana u okviru prekogranične trgovine (37. mjesto) i u oblasti rješavanja nesolventnosti (37. mjesto) i dobijanju kredita (60. mjesto). Od svih indikatora najslabije je rangirana u oblasti pokretanja poslovanja (183. mjesto) i u oblasti dobijanja građevinskih dozvola (167. mjesto).

Ljudski resursi su bitan faktor konkurentnosti i ekonomskog razvoja. Temelj radnoj snazi daje obrazovanje. Obrazovana radna snaga lakše prihvata savremenu tehnologiju te brže razvija vlastitu, što zemlji pomaže u njenom napretku i prelasku sa jednostavne proizvodnje na proizvodnju veće složenosti. Za razvoj inovativnosti kao glavnog pokretača ekonomskih tokova neophodno je stalno obrazovanje zaposlenih. Zaposleni moraju stvarati, analizirati i transformirati informacije, uspješno komunicirati, te organizovati i koordinirati aktivnosti. Za sve to neophodno je imati radnu snagu sposobnu da prenese znanje, stvori nova znanja i aplicira ih. Bosna i Hercegovina prema novoj metodologiji Svjetskog ekonomskog foruma (Global Competitiveness Report 2018) zauzima 87. mjesto u rangu 140 zemalja po ocjeni vještina radne snage, te kvantitetu i kvalitetu obrazovanja. Ono što zabrinjava jeste činjenica da je Bosna i Hercegovina pogoršala poziciju u odnosu na 2017. godinu kada je bila na 83. poziciji. Indikator konkurentnosti u kojem Bosna i Hercegovina ostvaruje najlošiji rezultat (133. pozicija)⁵³ odnosi se na ocjenu vještina koje posjeduju diplomanti koje su potrebne kompanijama (grafikon ispod). Ništa bolju poziciju (130.) Bosna i Hercegovina nema ni kada je u pitanju ocjenjivanje stila nastave, gdje se visoko rangira stil nastave koji potiče kreativno i kritičko individualno razmišljanje.

⁵³ Izvor: Global Competitiveness Report 2018.

Grafikon 11: Vještine radne snage i aktivne politike rada⁵⁴

Izvor: Global Competitiveness Report 2018, DEP kalkulacije

Važni faktori konkurentnosti radne snage su obrazovna struktura i kompatibilnost ponude i potražnje za radnom snagom u pogledu znanja, stručnosti i sposobnosti. Osnovni uslov za bolju poziciju Bosne i Hercegovine kada je u pitanju kvalitet radne snage jeste promjena u kvalitetu obrazovanja koja će doprinjeti stvaranju kritične mase adekvatno obrazovanih stručnjaka. Pokazatelj konkurentnosti radne snage jeste i dužina čekanja na zaposlenje. U Bosni i Hercegovini 82,3%⁵⁵ nezaposlenih osoba čeka na zaposlenje duže od 12 mjeseci. Ono što je zabrinjavajuće jeste da se taj postotak nije značajnije mijenjao od 2013. godine. Produktivnost rada, zajedno sa ostalim ekonomskim pokazateljima, bitna je karika u analizi konkurentne pozicije svake zemlje. U dugom roku niska produktivnost rada može da uspori ekonomski rast, stoga je nužno sagledati uzroke ovakve produktivnosti te na osnovu toga preduzimati određene mjere. Nivo bruto društvenog proizvoda/zaposlenom u BiH u 2017. godini u nominalnom iznosu nešto je veći u poređenju sa 2016. godinom. Broj zaposlenih lica u posmatranoj godini je povećan ali je istovremeno i BDP uvećan što je rezultiralo rastom produktivnosti. Međutim, primjećuje se da je dostignuti nivo BDP/zaposlenom još uvijek izrazito nizak. Produktivnost rada naročito je bitno posmatrati u prerađivačkoj industriji, vodećoj industrijskoj djelatnosti (pored trgovine) kada je u pitanju stvaranje bruto dodate vrijednosti (BDV), i koja zapošljava najveći broj lica u BiH. Stavljajući u odnos BDV i broj zaposlenih lica u prerađivačkoj industriji primjetno je da BiH dostiže tek 1/5 prosjeka EU u pogledu produktivnosti. Ovaj podatak ujedno govori da jedan zaposleni u BiH znatno manje proizvede BDV u prerađivačkoj industriji u odnosu na prosječnog radnika EU u istoj djelatnosti. Među zemljama EU lošiji rezultat od BiH ima Bugarska (18% EU prosjeka). Iako se čine određeni pomaci u prilagođavanju obrazovnog sistema odnosno radne snage savremenom tržištu rada to je još uvijek nedovoljno za značajnije povećanje produktivnosti rada (pogledati poglavlje obrazovanje). Na taj način vještine radne snage u BiH su daleko od potrebnih na šta ukazuje WEF izvještaj o konkurentnosti koji BiH pozicionira na 132. mjesto od 140 posmatranih zemalja. Pored toga, prema istom izvještaju BiH nije napravila velike korake ni po pitanju inovacija, a među zemljama Evropske Unije najlošiji rezultat ima Hrvatska.

Poznato je da je dobra fiskalna politika jedan od faktora koji pomaže ekonomski rast u srednjem, odnosno dužem roku. Takođe, određenim mjerama doprinosi i jačanju konkurentnosti i zaposlenosti. Kao ključne prepreke za rast i konkurentnost iz domena javnih finansija, i nadležne institucije u BiH, kao i različite međunarodne institucije koje se bave konkurentnošću navode probleme koji su i ranije spominjani u ovom i sličnim izvještajima. A to su: velika fiskalna

⁵⁴ Ocjene na grafikonu su od 0-100, gdje 100 predstavlja optimalnu situaciju.

⁵⁵ Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Anketa o radnoj snazi 2018.

opterećenja na rad (posebno visoki socijalni doprinosi), veliki broj neporeskih davanja, problemi sa finansiranjem pojedinih sektora (npr. zdravstvo, koji stvara novi dug, na već akumulirani dug iz ranijih perioda). Posljednjih godina u BiH, na svim nivoima vlasti, se sprovodi fiskalna konsolidacija, koja je doprinijela održivosti javnih finansija. A ogleđa se u usporavanju rasta nivoa javnog duga, kao i ostvarenom budžetskom suficitu posljednje tri godine. Prema preliminarnim podacima CBBiH za devet mjeseci 2018. godine, javni dug je smanjen za 0,3% u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Konsolidovani podaci za opštu vladu BiH, za 2017. godinu pokazuju da je ostvaren budžetski suficit od 2,5% BDP-a, a podaci za prvo polugodište 2018. godine, koji se odnose na konsolidovanu centralnu vladu BiH, takođe ukazuju na budžetski suficit od 5,2% procijenjenog BDP-a. Nastavak sprovođenja mjera fiskalne konsolidacije i odgovornije javne potrošnje, radi postizanja i očuvanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti rezultat je dao u pogledu duga i deficita, ali ne i u promjeni strukture rashoda. Najveći dio rashoda konsolidovane opšte vlade BiH (ali i pojedinačnih nivoa vlasti) se i dalje odnosi na plate i naknade zaposlenih, izdatke za robu i usluge, kao i doznake na ime socijalne zaštite (socijalni transferi). Prema posljednjem izvještaju Svjetske banke (Doing Business) za 2018. godinu prema lakoći plaćanja poreza BiH je rangirana na 137 mjestu (od 190 ekonomija). U poređenju sa prethodnim izvještajem, u vezi sa lakoćom plaćanja poreza, BiH je nazadovala za četiri mjesta. Visina poreskog opterećenja neke zemlje u poređenju sa drugim zemljama od velikog je značaja kako za fiskalnu politiku zemlje, tako i za poreske obveznike i investitore. Ako se posmatra fiskalno opterećenje prema vrstama poreza, BiH je najviše opterećena indirektnim porezima (22,6%) za deset mjeseci 2018. godine, a na kraju 2017. godine je ono bilo 22,0%. Dalje, slijede doprinosi sa 13,5% za jedanaest mjeseci 2018. godine. U poređenju sa krajem prethodne godine, ova vrsta opterećenja bilježi smanjenje za oko 1 procentni poen. Najniže je opterećenje direktnim porezima čiji je udio u BDP-u za jedanaest mjeseci tekuće godine iznosio 4,2%. Pored ranije navednih poreskih opterećenja rada i plaćanje PDV-a, za BiH ekonomiju i njene učesnike, problem predstavljaju i neporezni prihodi. Zbog uređenja države takvog kakvog jeste, postoji veliki broj neporeskih prihoda koji privredni subjekti plaćaju različitim nivoima vlasti. A to različiti vidovi taksi, naknada, članarina koji su obavezni. Još jedan ograničavajući faktor koji utiče na poboljšanje konkurentnosti, a odnosi se na oblast javnih finansija jesu javni rashodi. Zbog složenog BiH uređenja i velikog broja korisnika budžeta (Institucije BiH, entiteske vlade i vlada BD, kantoni, opštine i gradovi), fondovi socijalnog osiguranja svih nivoa vlasti i vanbudžetski fondovi, entitetske JP Autoceste i JP Ceste svih nivoa vlasti), udio javnih rashoda u BiH je još uvijek visok, iako vlade i dalje sprovode mjere koji vode ograničavanju vladine potrošnje.

Za poboljšanje životnog standarda u BiH neophodno je konstantno raditi na privlačenju stranih investicija, kroz stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za strane investicije koje bi omogućile nova radna mjesta i veću zaposlenost (kroz bržu i pojednostavljenu registraciju biznisa, dodjeljivanje zemljišta, izgradnju infrastrukture, obezbjeđivanje poreskih olakšica, izgradnju techno parkova i poslovnih inkubatora). Istovremeno bi bilo neophodno prilagoditi sistem obrazovanja sa potrebama i reformama na tržištu rada (kroz programe profesionalnog usavršavanja, razne programe dokvalifikacije i prekvalifikacije) u cilju povećanja produktivnosti i kompetentnosti radne snage. Naravno, sve ove ekonomske reforme bi trebale biti praćene unapređenjem zdravstvenih, kulturnih, sportskih i rekreativnih sadržaja u cilju zadovoljavanja potreba bh građana odnosno postizanja boljeg životnog standarda. Da bi se izbjegla pretjerana centralizacija finansijskog sistema potrebno je da bankarsko tržište napusti generalni princip univerzalne banke, te zasebnim osnivanjem specijaliziranih institucija omogući veće segmentiranje bh. tržišta (osnivanje specijalizovanih institucija kao što su investicijske banke, hipotekarne banke, sindikalne banke ili digitalne banke). Na osnovu svega gore prezentiranog Bosna i Hercegovina mora napraviti snažan iskorak kada su u pitanju strukturne reforme u oblasti obrazovanja.

Prioritetne mjere u narednom periodu bi trebale biti fokusirane na:

- Poboľjšati kvalitet javnih finansija,
- Smanjiti fiskalna opterećenja na rad
- Unaprijediti efikasnost javne uprave i lokalne samouprave
- Rješavati probleme nepostojanja jedinstvenog ekonomskog prostora putem usklađivanja i koordinacije industrijskih politika i politika za mala i srednja preduzeća
- Dodatno izgraditi komunikacione infrastrukture
- Unaprijediti transportne infrastrukture
- Unaprijediti povezanost realnog sektora i naučnoistraživačke zajednice, te neusklađenost studijskih programa, upisne politike i potreba realnog sektora
- Unaprijediti nivo i kvalitet naučne produktivnosti
- Povećati konkurentnost BiH dodatnim promoviranjem, unaprijeđenjem i razvojem turizma
- Povećati tehnološki nivo i produktivnost poljoprivredne proizvodnje, te omogućiti korištenje bespovratnih novčanih sredstava iz pretpristupnih fondova EU
- Unaprijediti politike iz oblasti predškolskog obrazovanja, srednjeg stručnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja
- Unaprijediti obrazovnu strukturu radne snage
- Pojačati povezanost sistema obrazovanja sa tržištem rada
- Osigurati kvalitetne, harmonizovane i pravovremene službene statističke podatke svim korisnicima
- Usvojiti nedostajuće strateške dokumente u sektoru transporta, energije i zaštite životne sredine,
- Provesti reformu javne uprave, smanjenja korupcije i vladavine prava
- Osigurati dodatne izvore finansiranja u zdravstvu
- Unaprijediti sisteme penziono-invalidskog osiguranja i socijalne zaštite.

4.2. SAŽETAK REFORMSKIH PRIORITETA

I Reforma tržišta energije i transporta:

1. Unapređenje strateškog i zakonodavnog okvira u skladu sa ugovorom o uspostavljanju energetske zajednice
2. Stvaranje održivog sistema finansiranja željezničke infrastrukture

II Sektorski razvoj:

3. Unapređenje poljoprivredne proizvodnje

III Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije:

4. Jačanje sistema infrastrukture kvaliteta BiH po modelu EU
5. Reforma zdravstvenog sistema (RS)
6. Registar podsticaja privredi (RS)
7. Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi (RS)
8. Intenziviranje izgradnje poduzetničke infrastrukture (FBiH)

IV Istraživanje, razvoj i inovacije i digitalna ekonomija:

9. Unapređenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima

10. Reforma u oblasti istraživanja u BiH
11. Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučno-istraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj (RS)

V Reforme u vezi sa trgovinom:

VI Obrazovanje i vještine:

12. Unapređenje saradnje obrazovanja i tržišta rada

VII Zapošljavanje i tržište rada:

13. Povećanje efikasnosti tržišta rada

VIII Socijalna uključenost, smanjenje siromaštva i jednake mogućnosti:

14. Uspostaviti efikasan sistem potrošnje u zdravstvu
15. Unaprjeđenje sistema socijalne zaštite

4.3. ANALIZA PO OBLASTIMA I PRIORITETIMA STRUKTURNIH REFORMI

4.3.1 REFORMA TRŽIŠTA ENERGIJE I TRANSPORTA

4.3.1.1. Unapređenje strateškog i zakonodavnog okvira u skladu sa Ugovorom o uspostavljanju Energetske zajednice

(FBiH) Kada je u pitanju energetska sektor, kao glavna prepreka je činjenica da još uvijek na nivou države nije donešen Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini koji je značajan za razvoj i funkcionisanje tržišta energije u Bosni i Hercegovini te činjenice da na nivou Federacije Bosne i Hercegovine nije donešen Zakon o gasu Federacije Bosne i Hercegovine i niz pratećih podzakonskih akata koji proističu iz ovog zakona. Kao druga prepreka je neusklađenost postojećih zakonskih akata sa Trećim energetska paketom i obavezama koje direktno proističu iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice u JIE.

Kao treća prepreka za razvoj tržišta električne energije u Federaciji Bosne i Hercegovine leži u činjenici da još uvijek nije izvršeno funkcionalno i pravno razdvajanje Operatora distributivnog sistema od djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja u vertikalno organiziranim društvima. U oblasti energetska efikasnosti, Zakonom o energetska efikasnosti u Federaciji BiH, koji je donesen 2017. godine, stvorene su pretpostavke za održivi energetska razvoj kroz uštede energije koje dovode do smanjenja negativnih uticaja na okoliš, povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom, zadovoljavanje potreba za energijom krajnjih potrošača i ispunjenje međunarodnih obaveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina u pogledu ušteda energije u krajnjoj potrošnji i smanjenja emisija gasova staklene bašte primjenom mjera energetska efikasnosti. Kao četvrta prepreka, za punu implementaciju Zakonom utvrđenih ciljeva u oblasti energetska efikasnosti je nedonošenje svih pratećih podzakonskih/provedbenih akata i definisanje zakonskog mehanizma za uspostavu finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetska efikasnosti definisanih Akcionim planom o energetska efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kao peta prepreka, može se okarakterisati nedovoljna dinamika u razvoju energetska infrastrukture, koja treba da prati nove investicije u oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, uključujući i nezadovoljavajuću dinamiku u realizaciji projekata u okviru Programa javnih investicija u sektoru energije.

U oblasti reforme tržišta energije, Narodna skupština Republike Srpske, na 25. sjednici, održanoj 21. juna 2018. godine, usvojila je Strategiju razvoja energetike Republike Srpske do 2035. godine, a u septembru 2018. godine usvojena je i Okvirna energetska strategija BiH. U narednom

periodu potrebno je pravni okvir u potpunosti uskladiti sa Ugovorom o osnivanju energetske zajednice.

Opis mjera: Izmjena i dopuna (ili donošenje novog) Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i donošenje Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine i njihova harmonizacija sa Trećim energetske paketom i zakonodavstvom na državnom nivou.

Donošenje svih pratećih provedbenih akata koji proističu iz Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine i definisanje zakonskog mehanizma (kroz izmjene i dopune navedenog Zakona) za uspostavu finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetske efikasnosti definisanih Akcionim planom o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Izmjene i dopune Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne i Hercegovine i s ciljem uvođenja novih podsticajnih šema (Feed in Premium, neto obračun i aukcije) u oblasti obnovljivih izvora uključujući i donošenje novog Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine za period 2020-2030.

Očekivani utjecaj na konkurentnost: Provođenjem reformskih mjera kroz donošenje neophodnog zakonodavno-pravnog okvira i njegovu harmonizaciju sa EU direktivama, zasnovanih na načelima nediskriminacije, transparentnosti, tržišne konkurencije, slobode kretanja roba, slobode pružanja usluga, zaštite prava krajnjih kupaca, te slobode izbora snabdjevača, između ostalog, stvorit će se pretpostavke za razvoj i konkurentnost maloprodajnog i veleprodajnog tržišta energije u Bosni i Hercegovini i njegovog uključivanja na regionalno i međunarodno tržište energije, te ispunjavanje obaveza preuzetih iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice JIE. Također, utjecaj reformskih mjera će se ogledati i u povećanju udjela energije iz obnovljivih izvora energije, povećanju energetske efikasnosti, i doprinijet će kako uštedama energije tako i do smanjenja negativnih uticaja na okoliš, te stvaranja povoljnog ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija u energetske sektor.

Ključni indikatori uspješnosti (KPI)

- Donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata, uključujući i realizaciju razdvajanja energetske djelatnosti (s posebnim osvrtom na uspostavi Operatora distributivnog sistema)
- Ostvarivanje ciljanog udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji u skladu sa Akcionim planom za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine
- Ostvarivanje energetske ušteda u skladu sa Akcionim planom energetske efikasnosti

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Za donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata i Programa za restrukturiranje elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine nije potrebno osigurati posebna sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine. Za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, sredstva će se osigurati iz naknade za podsticanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, koju u skladu sa Zakonom o OIEIEK plaćaju svi krajnji kupci električne energije. Ukupan iznos sredstava za podsticanje i iznos jedinične naknade utvrđuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. Iznos jedinične naknade za 2017. godinu je iznosio 0.001976 KM/kWh a za 2018. godinu 0.002128 KM/kWh. Za provedbu Programa zaštite energetske ugroženih kupaca energije potrebno je osigurati sredstva u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine ili nekog drugog izvora finansiranja. Za provođenje mjera energetske efikasnosti finansijska sredstva se osiguravaju iz više izvora finansiranja, kao što su: dijelom iz planiranih budžetskih sredstava za te namjene, grant sredstva i kreditna sredstva iz Revolving fonda u okviru Fonda za zaštitu okoliša, drugih kreditnih aranžmana kao i budućih finansijskih mehanizama koje treba definirati

i uspostaviti kroz izmjene i dopune Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Očekivani utjecaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Izgradnjom novih kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora osigurava se dodatno zapošljavanje, kako u fazi realizacije projekata tako i u fazi eksploatacije istih, kao i dodatna zapošljavanja u slučaju provođenja energetske audita kao i drugih pratećih djelatnosti u oblasti projektovanja i izvođenja radova, proizvodnje opreme, građevinskih materijala itd. Ne postoje zakonska ograničenja kada se radi o neutralnosti uticaja na rodno pitanje.

Potencijalni rizici: Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini; Neblagovremeno donošenje podzakonskih/provedbenih akata od strane nadležnih ministarstava, institucija i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

(RS) **Unapređivanje pravnog okvira u skladu sa Ugovorom o energetske zajednici** zahtijeva da se izvrši restrukturiranje Mješovitog holdinga „Elektroprivreda Republike Srpske“ a.d. Trebinje u skladu sa odredbama 3. Energetskog paketa EU za električnu energiju. Pored toga, potrebno je izvršiti i usklađivanje rada velikih postrojenja za sagorjevanje, u prvom redu termoelektrana, sa preuzetim standardima EU i Akcionim planom za smanjenje emisija iz velikih ložišta.

Dinamika realizacije mjere:

- Unapređivanje zakonskog okvira u oblasti tržišta električne energije: Donošenje Zakona o električnoj energiji, implementacija 3. energetskog paketa EU za električnu energiju – deregulacija i liberalizacija tržišta el. energije (2019. godina),
- Unapređivanje zakonskog okvira u oblasti obnovljivih izvora energije: Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovljivim izvorima energije; povećanja konkurentnost među proizvođačima iz obnovljivih izvora energije, uvođenje sistema aukcija, ograničenje sistema podsticaja (2019. godina),
- Unapređivanje regulatornog okvira u oblasti energetske efikasnosti: Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetske efikasnosti; Izmjene i dopune Zakona o uređenju prostora i građenju; Donošenje Strategije energetske obnove zgrada u Republici Srpskoj i podzakonskih akata iz oblasti energetske efikasnosti u zgradstvu (2019. godina),
- Izgradnja postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova u TE Ugljeverik sa ciljem zaštite životne sredine i smanjenja emisija sumpor-dioksida za 98,4% (2019. godina),
- Restrukturiranje Javnog preduzeća koje se bavi proizvodnjom i distribucijom električne energije u skladu sa novom regulativom: Zakon o električnoj energiji – deregulacija cijena električne energije i liberalizacija tržišta, te razdvajanje djelatnosti (2020. godina).

Očekivani uticaj na konkurentnost: Zavisno od situacije na tržištu, deregulacija cijena i liberalizacija tržišta mogu proizvesti značajne udare kako na potrošače (tarifni šokovi) tako i na energetske subjekte (nekonkurentnost cijena i nerentabilnost u poslovanju, višak zaposlenih i dr.). Usklađivanje emisija iz velikih ložišta (termoelektrana) sa odredbama Ugovora povećava nivo troškova za proizvodnju električne energije, a time smanjuje konkurentnost cijene električne energije. Takođe, reorganizacija i promjena vlasničke strukture u MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje prema zakonima Republike Srpske, usklađenim sa pravilima EU, mora pratiti visok nivo zaštite prava manjinskih akcionara, za šta prema procjeni treba obezbijediti višemilionska finansijska sredstva. Udio vlasništva Republike, odnosno Akcijskog fonda Republike Srpske u 10 akcionarskih društava MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje, iznosi oko 65%.

Ključni indikatori uspješnosti: Uspješnost mjere zavisi od minimiziranja potencijalnih troškova restrukturiranja, te minimiziranja tarifnih šokova, koji mogu da pogode potrošanje u narednom periodu.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Reorganizacija i promjena vlasničke strukture zahtijeva značajna finansijska sredstva, a njihov iznos kao ni izvor u ovom momentu nije moguće procijeniti. Takođe, zavisno od situacije na tržištu, potrošači i energetski subjekti mogu biti suočeni sa tarifnim šokovima, koje u ovom momentu nije moguće procijeniti.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Reorganizacija preduzeća MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a.d. Trebinje zasigurno će zahtijevati efikasniju organizaciju i smanjenje troškova radne snage, što može dovesti do smanjenja broja i ukupnih troškova zaposlenih. Realizacija mjere nema efekat na rodno pitanje.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Rizici za realizaciju mjere povezani su sa troškovima koji se očekuju i čija procjena u ovom trenutku nije moguća.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: S obzirom da je mjera obaveza Republike Srpske u skladu sa Ugovorom o energetskoj zajednici, ne postoji mogućnost definisanja alternativnih mjera, ali je moguće definisati mjere i podesiti dinamiku realizacije iste, kako bi potencijalni troškovi realizacije iste, te tarifni šokovi koji mogu pogoditi potrošače i privredne subjekte biti minimizirani.

4.3.1.2. Stvaranje održivog sistema finansiranja željezničke infrastrukture

(FBiH) Ključna prepreka u procesu upravljanja željezničkim sektorom u FBiH je nedovoljno finansiranje održavanja željezničke infrastrukture koju je po Zakonu o finansiranju željezničke infrastrukture i sufinansiranju putničkog i kombinovanog saobraćaja („Službene novine Federacije BiH“ broj 57/03) Federacija BiH dužna finansirati iz Budžeta FBiH. Da bi se izvršilo razdvajanje odnosno restrukturiranje JP Željeznice Federacije BiH, što je i obaveza po direktivama EU i Zakonu o željeznicama BiH, potrebno je stvoriti održiv sistem finansiranja željezničke infrastrukture putem iznalaženja sredstava za ove namjene. Reformske aktivnosti su uvjetovane uočenim nedostatcima u primjeni zakona koji se odnose na ovu materiju, nepotpuno zahvaćanje izvornih prihoda za financiranje cesta, ne namjensko trošenje sredstava, ubrzani razvoj infrastrukturnih projekata, realizacija strateških i planskih dokumenata pridruživanje BiH u EU i usklađivanje sa Direktivama EU.

Federacija u potpunosti ne finansira troškove održavanja željezničke infrastrukture i ne sufinansira javni putnički prevoz u onoj mjeri kako je to praksa Evropskih zemalja, tu obaveze provodi sa svega 20%, tako da se iz tog osnova ostvaruje gubitak cca 40 miliona KM godišnje. Gubitak koji nastane prvenstveno zbog neizvršavanja obaveze finansiranja željezničke infrastrukture pokriva se na teret kapitala tako da je u zadnjih deset godina kapital smanjen cca 480 miliona KM odnosno 479.300.728 KM.

Opis mjera:

- Poduzeti mjere za povećanje prijevoza željeznicom
- Povećanje sredstava za tekuće održavanje željezničke infrastrukture
- Unaprijeđenje stanja infrastrukture kroz izradu i implementaciju Programa subvencija i kapitalnih ulaganja.
- Prometna strategija Federacije BiH je usvojena od strane Vlade Federacije BiH i oba doma Parlamenta Federacije BiH.

Redoslijed usvajanja Strategije prometa:

1. Odluka Parlamenta BiH o usvajanju : Okvirna prometna politika BiH 2015-2030.g. (Sl. Glasnik BiH br.62/15 od 04.08.2015.g.)

2. Odluka Vijeća Ministara BiH o usvajanju: Okvirne strategije prometa Bosne i Hercegovine za razdoblje 2016.-2030. godine (Sl. Glasnik BiH br.71/16 od 23.09.2016.g.)
3. Ukaz Parlamenta FBiH o proglašenju Transportne strategije Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2016. - 2030. godine i Zaključaka koji su sastavni dio Transportne strategije Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2016. - 2030. godine (Sl. Novine FBiH br.22/17 od 24.03.2017. g.)

Prema navedenoj strategiji utvrđen je akcijski plan za razvoj u resoru autocesta, cesta i željeznica. Povećanje sigurnosti na cestama prebacivanjem prevoza nafte i naftnih derivata na željeznicu donošenjem Zakona o prevozu opasnih materija što direktno utiče na povećanje obima prevoza željeznicom. U nacrt Zakona o prevozu opasnih materija definisan je član 5. koji glasi: Radi zaštite života i zdravlja ljudi, životne sredine, materijalnih dobara i sigurnosti saobraćaja, prijevoz opasnih materija klase 3, koji se odnose na naftu i naftne derivate na teritoriji Federacije do rafinerije i naftnih skladišta (terminala) vrši se željezničkim saobraćajem, a od naftnih skladišta (terminala) do krajnjeg kupca (stanica za snabdijevanje gorivom motornih vozila) cestovnim saobraćajem, osim ako je ugovorima iz člana 6. ovog zakona drugačije određeno.

Takođe sistemski pristupiti povećanju prevoza robe željeznicom odnosno putem nadležnih organa za upravljanje cestama koji bi postupili po Pravilniku za utvrđivanje prekomjernog korištenja javnih cesta ("Službene novine Federacije BiH" broj 69/10) kako bi se osigurala sredstva za pokrivanje povećanih troškova održavanja javnih cesta što bi omogućilo manje razlike u formiranju cijena između željezničkog i drumskog transporta. Vlada FBiH formirala MRG za izradu nacrta Zakona o prijevozu opasnih materija, predlagatelj zakona je Federalni MUP. U suradnji sa drugim nadležnim institucijama pokušavaju se iznaći novi modeli realizacije infrastrukturnih projekata (koncesije, JPP i sl.).

U odnosu na prošlogodišnji ERP 2018.-2020.g. došlo je do konkretnog pomaka u odnosu na planirane aktivnosti tijekom 2018.g. (usvojeni su Zaključci Međuresorne radne grupe čiji je zadatak iznalaženje modela da se izvorni prihodi za financiranje javnih cesta stave pod potpunu kontrolu, Usvojen je Program „Kapitalni transferi javnim poduzećima – transfer za izgradnju autocesta i brzih cesta“ u iznosu od 107.000.000,00KM utvrđenih u razdjelu 18. ekonomski kod 6154. Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu.)

Očekivani utjecaj na konkurentnost: Procentualnim prebacivanjem tereta sa cesta na željeznicu proporcionalno se povećava sigurnost na istim, dok raste se povećava obim prevoza na želj. Što rezultira većim profitom na željeznicama. Finansiranjem održavanja želj. Infrastrukture u cjelosti od Federacije BiH zaustavila bi se diskriminacija odnosno favoriziranje drugih vidova saobraćaja u ovom slučaju cestovnog koji ima svoje izvore finansiranja (Akciza na naftu i putarinama).

Ključni indikatori uspješnosti (KPI)

- Nivo izgrađene ili sanirane/rekonstruirane cestovne infrastrukture (broj km novih i saniranih autocesta i cesta u Federaciji BiH).
- Stupanj investiranja odobrenih sredstava u namjenske svrhe (koliko % je odobrenih sredstava namjenski investirano u sklopu odobrenih Programa).
- Poboljšani i unaprijeđeni kapaciteti aerodroma u Tuzli, Bihaću i Mostaru zahvaljujući implementaciji odobrenih Programa
- Stabilan prijevoz putnika i roba željezničkom infrastrukturom uz eventualno povećanje putničkog i robnog prijevoza.

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Sukladno planovima upravitelja javnim cestama i proračunskim mogućnostima. U skladu sa planom investiranja u željezničku infrastrukturu koju izrađuju JP ŽFBiH a usvaja organi upravljanja po saglasnosti Vlade FBiH.

Očekivani utjecaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Izgradnjom i rekonstrukcijom željezničke mreže kroz ulaganje u istu dovodi do povećanja broja radnih mjesta. Također, izgradnja i sanacija željezničke infrastrukture kroz aktivnosti domaćih firmi i prateće industrije ima direktan pozitivan društveni utjecaj.

Potencijalni rizici: Rizici za ostvarivanje planiranih aktivnosti su: mogućnost nedovoljnih finansijskih sredstava neophodnih za realizaciju planiranih poslova, **politička nestabilnost**, eventualne izvanredne okolnosti uzrokovane prirodnim ili drugim nepogodama.

(RS) U oblasti reforme tržišta transporta, proces reforme Željeznica Republike Srpske sprovodi se u skladu sa usvojenim Programom restrukturiranja, koji je pripremljen u saradnji sa ekspertima Svjetske banke. Tokom 2018. godine završen je postupak odobrenja kreditnog zaduženja kod Svjetske banke u iznosu od 51,3 miliona eura. Ovaj iznos je podijeljen na tri komponente zajma i to: za potrebe finansijskog restrukturiranja (tzv.komponenta 1) predviđen je iznos od 42,7 miliona eura; za potrebe restrukturisanja radne snage (tzv. komponenta 2) predviđen je iznos od 3,5 miliona eura; te za potrebe finansiranja organizacionog restrukturiranja – razdvajanje infrastrukture i operacija, konsultantske usluge i informatizacija (tzv. komponenta 3) predviđen je iznos od 5 miliona eura. Takođe, dogovoreno je da će se Vlada Republike Srpske zadužiti za iznos komponente 1, a za komponente 2 i 3 Željeznice Republike Srpske. Predviđeno je da se u toku 2018. godine za realizaciju ovog projekta povuče od 80% do 90% ukupnog iznosa kredita, a preostali iznos do kraja 2021. godine. Prioritet pri povlačenju sredstava je izmirenje dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi Republike Srpske, te smanjenje broj zaposlenih za 500.

U skladu sa navedenim, u periodu 2019–2021. godina potrebno je završiti Restrukturiranje Željeznica Republike Srpske a. d. Doboj, koje će biti realizovano kroz tri komponente: vlasničko, finansijsko i organizaciono restrukturisanje. Važno je napomenuti da će se finansijsko i organizaciono restrukturisanje finansirati iz kredita Svjetske banke (Kredit br. IBRD 8808-BA). Vlasničko restrukturisanje će se postići kroz konverziju duga, koji Željeznice Republike Srpske a. d. Doboj imaju prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita koje Vlada Republike Srpske otplaćuje u njihovo ime, u kapital. Na ovaj način će Republika Srpska postati vlasnik više od 99% akcija Željeznica Republike Srpske a. d. Doboj, nakon čega će se pristupiti otkupu akcija manjinskih akcionara. Finansijsko restrukturisanje podrazumijeva izmirenje obaveza prema Poreskoj upravi Republike Srpske za poreze i doprinose do 31. jula 2018. godine i izmirenje obaveza prema radnicima za naknade za prevoz, topli obrok i regres za period 2011–2016. godine, što će dati osnovu za vlasničko restrukturiranje, te finansiranje informatizacije Društva. Organizaciono restrukturisanje će se provesti kroz smanjenje broja zaposlenih, razdvajanje poslova infrastrukture i poslova operacija na računovodstveno odvojene organizacione cjeline, te kroz formiranje profitnih centara od pojedinih organizacionih dijelova preduzeća.

Dinamika realizacije mjere:

- 2018: Smanjenje broja radnika za 500 i izmirenje dugovanja prema tim radnicima, te izbor konsultanata za restrukturisanje i ugovaranje;
- 2019–2020: Vlasničko restrukturisanje preduzeća kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara;
- 2019: Finansijsko restrukturiranje preduzeća; Smanjenje broja radnika za 200;

- 2020–2021: Razdvajanje poslova infrastrukture i poslova operacija na računovodstveno odvojene organizacione cjeline, te formiranje profitnih centara od pojedinih organizacionih dijelova preduzeća; Smanjenje broja radnika za 300; Potpisivanje ugovora sa Vladom RS za održavanje infrastrukture i podršku operateru kroz sufinansiranje putničkog saobraćaja.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Realizacija projekta restrukturiranja će dovesti do rasterećenja Željeznica Republike Srpske dugova koje imaju prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita, a koje ne mogu samostalno servisirati, te dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi Republike Srpske, kao i do smanjenja troškova poslovanja, prije svega usljed smanjenja troškova bruto zarada, ali zbog optimizacije poslovanja i informatizacije društva. Konačan rezultat bi se trebao ogledati u sposobnosti Željeznica da budu finansijski samoodržive, kao i u kvalitetu pruženih usluga, što će u značajnoj mjeri povećati konkurentnost javnog preduzeća.

Ključni indikatori uspješnosti: Uspješnost će se ogledati kroz smanjenje dugovanja preduzeća prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita, te dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi Republike Srpske. Takođe, smanjenje ukupnih troškova poslovanja preduzeća treba da preduzeće učini finansijski samoodrživim.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Troškovi implementacije su jednaki ukupnom zajmu od Svjetske banke, koji iznosi 51,3 miliona eura, za realizaciju sve tri faze restrukturiranja. Opterećenje za Budžet Republike je otplata duga po osnovu zaduženja kod Svjetske banke za finansiranje komponente 1, u iznosu od 42,7 miliona eura.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Restrukturiranje preduzeća dovešće do smanjenja broja zaposlenih. Planirano je da se broj zaposlenih smanji za 1.000 radnika i to 500 zaposlenih do kraja 2018. godine i preostalih 500 do okončanja procesa restrukturiranja, do kraja 2021. godine. Smanjenje broja zaposlenih i smanjenje ukupnih troškova preduzeća, imaće negativan uticaj na ekonomski i socijalni položaj radnika koji nisu zbrinuti po Zakonu o izmjeni i dopunama Zakona o željeznicama Republike Srpske (oko 100 radnika u 2017. godini), odnosno radnici koji ne mogu ostvariti pravo na penziju. Željeznice Republike Srpske su pripremile Program zbrinjavanja viška radnika u skladu sa Zakonom o radu Republike Srpske, na koji je Vlada Republike Srpske dala saglasnost. U okviru tog programa radnici kojima u skladu sa Zakonom o izmjeni i dopunama Zakona o željeznicama Republike Srpske prestane ugovor o radu će biti zbrinuti na način da će imati mogućnost ostvarivanja prava na punu penziju. Sredinom 2018. godine proveden je i postupak dobrovoljnog odlaska uz dobijanje posebnih naknada za dobrovoljni odlazak. Željeznice Republike Srpske su od 6. marta 2017. godine do 31. avgusta 2018. godine, smanjile broj radnika za 553. Realizacija mjere nema efekat na rodno pitanje.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Glavni rizik provođenja mjere restrukturiranja Željeznica Republike Srpske ogleda se u dobijanju političke podrške na nivou Bosne i Hercegovine, što može prouzrokovati kašnjenje odobrenja kredita od strane Svjetske banke.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Plan B za ovaj kompleksan projekat nije razmatran.

4.3.2 SEKTORSKI RAZVOJ: POLJOPRIVREDA

4.3.2.1. Unapređenje poljoprivredne proizvodnje

Na nivou BiH, cilj je omogućavanje korištenja IPARD sredstava kako bi se unaprijedila održivost i konkurentnost gazdinstava koja se bave poljoprivredom i proizvodnjom te

unapređenje institucionalnih sistema i kapaciteta i harmonizaciju pravnog okvira iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Povezanost sa nacionalnim strategijama, prioritetima, glavnim koracima: Uzimajući u obzir da Zajednička poljoprivredna politika predstavlja jednu od najznačajnijih politika EU, neophodno je obezbijediti podršku da se sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH integriše u evropska i globalna tržišta. Imajući u vidu kompleksnost sistema zajedničke poljoprivredne politike, EU zemljama u procesu pristupanja pruža podršku u procesu prilagođavanja poljoprivrednog sektora i ruralnih oblasti, kao i za implementaciju zakonodavstva EU u okviru Zajedničke poljoprivredne politike. Preduslovi koje je neophodno ispuniti da bi se koristila sredstva koja su namijenjena za poljoprivredu i ruralni razvoj su vezani za donošenje Strateškog plana ruralnog razvoja BiH kao i obezbjeđenje pravnog okvira tj. operativne strukture koja je usklađena sa Uredbom IPA II. Kako je Bosna i Hercegovina usvojila SPRR ostala je operativna struktura koja podrazumijeva uspostavljanje posebnog institucionalnog aparata zaduženog za implementiranje IPARD sredstava. Proces izgradnje IPARD operativne strukture podrazumijeva reformu postojećih uprava (ili dijelova uprava) u IPARD operativnu strukturu. Iako stavovi po pitanju IPARD operativne strukture nisu u potpunosti usaglašeni, sve nadležne institucije se slažu da je neophodno što hitnije postizanje dogovora po ovim pitanjima, te da ga treba razmatrati u okviru svih aktivnosti na ispunjenju uslova za pristupanje EU. Jačanje institucionalnih kapaciteta osposobljenih za provođenje poljoprivredne politike i stvaranje preduslova za korištenje EU fondova je jedan od najsloženijih ciljeva.

Aktivnosti po godinama: Nadležne institucije kontinuirano rade na usaglašavanju zakonskih i podzakonskih akata neophodnih za sektor poljoprivrede i prehrambene industrije vodeći računa da je sto više usaglašen sa EU regulativom. Projekti koji se provode u cilju realizacije ove mjere, kako na preuzimanju EU regulative tako i na jačanju kapaciteta i povećanju efikasnosti institucija, podrazumijevaju veoma visok stepen saradnje svih nadležnih institucija na svim nivoima vlasti. Aktivnosti su usklađene sa Strateškim planom ruralnog razvoja BiH 2018-2021 – Okvirni dokument.

- Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja
- Priprema nacрта pravnog okvira za uspostavljanje IPARD strukture
- Kontinuirana aktivnost na uspostavi Poljoprivrednog informacionog sistema

Očekivani uticaj na konkurentnost: Primjena SPRR i uspostavljanje posebnog institucionalnog aparata zaduženog za implementiranje IPARD sredstava omogućiće poljoprivrednicima veću dohodovnu stabilnost a time i mogućnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda čija je kvaliteta usklađena sa zahtjevima EU, što će omogućiti izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda jer će biti konkurentni na tržištu EU.

Ključni indikatori uspješnosti:

- Povećanje broja poljoprivrednih gazdinstava
- Povećan izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- Broj implementiranih projekata

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Rješavanjem problema vezanih za dohodovnost poljoprivrednih proizvođača i njihovu konkurentnost na tržištu automatski zahtijeva i povećan broj radno sposobnog stanovništva. Projekti koji se provode u cilju realizacije ove mjere, kako na preuzimanju EU regulative tako i na jačanju kapaciteta i povećanju efikasnosti institucija, podrazumijevaju veoma visok stepen saradnje svih nadležnih institucija na svim nivoima vlasti. Aktivnosti su usklađene sa Strateškim planom ruralnog razvoja BiH 2018-2021 – Okvirni dokument.

Potencijalni rizici: Provođenje ovih aktivnosti je dugotrajan proces koji uključuje širok spektar državnih institucija i agencija zaduženih za prihvatanje i usvajanje potrebnih procedura pa je i rizik oko usvajanja procedura na različitim nivoima vlast veliki.

Rizici implementacije: S obzirom da je za realizaciju mjere potrebna saglasnost na različitim nivoima vlasti i rizici implementacije će biti značajnimposebno ako se ima u vidu da će za implementaciju pored stručne podrške biti potrebna i ona politička.

Uspostavljanje efikasnog sistema sigurnosti i kvaliteta hrane u Bosni i Hercegovini

Cilj mjere: Zaštita života i zdravlja stanovništva BiH i omogućavanje izvoza poljoprivrednih proizvoda,

Povezanost sa nacionalnim strategijama, prioritetima, glavnim koracima: Realizacijom ove mjere ispunjavaju se zahtjevi za sigurne i kvalitetne poljoprivredno-prehrambene proizvode, čime se stiču uslovi za izvoz ovih proizvoda na veliko tržište EU. Istom mjerom se sprečava uvoz proizvoda koji svojim karakteristikama ne odgovaraju standardima sigurnosti i kvaliteta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uspostavljenim na tržištu BiH.

Aktivnosti po godinama: Aktivnosti će se provoditi kontinuirano u koordinaciji i saradnji svih nadležnih institucija u mreži sigurnosti hrane.

- Izrada i usvajanje izmjena seta tri Zakona u oblasti sigurnosti hrane, poljoprivrede i veterinarstva
- Nastaviti aktivnosti na preuzimanju i usklađivanju standarda sa zahtjevima *acquis-a*.
- Provođenje podzakonskih propisa uz potrebu usuglašavanja istih sa zahtjevima *acquis-a* ali i sa rokovima za provođenje, kroz izmjene i dopune istih.
- Uspostaviti potrebna tijela (SPS).
- Nastaviti sa koordinacijom raspoložive podrške međunarodnih projekata i obezbjeđenja daljnje podrške
- Nastavak edukacije inspekcija u mreži hrane i osnaživanje inspeksijskih službi, sa posebnim akcentom na jačanje kapaciteta u oblasti hrane neživotinjskog porijekla
- Daljnji rad na definiranju nacionalnih programa monitoringa
- Dalji rad na uspostavljanju registara utvrđenih propisima
- Nastavak procesa edukacije osoblja u praksi za sve zainteresirane skupine

Očekivani uticaj na konkurentnost: Implementacijom nabrojanih aktivnosti, te uspostavljanjem efikasnog sistema između institucija u mreži hrane, stvaraju se uslovi za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla u zemlje EU. Samo siguran i zdravstveno ispravan proizvod može da bude konkurentan i da se nađe na tržištu koje broji 500 miliona potrošača.

Ključni indikatori uspjehnosti (KPI)

- Povećanje broja različitih poljoprivrednih proizvoda koji svojim karakteristikama odgovaraju standardima utvrđenim u EU i količina izvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz BiH
- Smanjen broj oboljelog stanovništva BiH

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Dostizanje standarda, dohodovnost, povećanje konkurentnosti i sigurnijeg plasmana proizvoda, povećati će interesovanje za povećanje proizvodnje i prerade što će automatski zahtjevati veći broj potrebne rade snage.

Potencijalni rizici:

- **Složenost implementacije: visoka**

Provođenje ovih aktivnosti je dugotrajan proces koji uključuje širok spektar državnih institucija i agencija zaduženih za prihvatanje i usvajanje potrebnih procedura.

- Rizici implementacije: srednji

Ove aktivnosti su provodene i u prethodnom periodu, ali nažalost utisak je da navedene aktivnosti nisu primjereno podržane od strane političkih struktura. Politička podrška je potrebna za usvajanje neophodnog zakonodavstva koje će uspostaviti efikasan sistem, a kasnije i za implementaciju istog. Dizajn mjere je širokog spektra, što može dovesti do neuspjeha u njenom provođenju. Slaba implementacija zakonskih i podzakonskih akata takođe stvara konfuziju i problem.

Karakteristike sektora poljoprivrede u ekonomiji entiteta Federacija BiH su relativno visoko učešće poljoprivrede u strukturi ukupnog BDP-a u poređenju sa razvijenim i visokorazvijenim zemljama, značajan broj zaposlenih, te značajno učešće poljoprivredeno-prehrambenih proizvoda u vanjsko-trgovinskom deficitu Federacije BiH i BiH. Stopa realnog rasta bruto dodane vrijednosti u 2017. godini za djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribolova, nominalno je manja za 10,6% u odnosu na 2016. godinu, a učešće BDV sektora poljoprivrede, šumarstva i ribolova za 2017. godinu u BDP-a Federacije BiH opada i iznosi 4,1%⁵⁶ i manji je za 0,7 % u odnosu na predhodnu godinu (4,8%), a još uvijek je značajno veća od prosjeka u zemljama EU-ije (1,6%) i OECD-a (1,5%)⁵⁷.

Od ukupnog broja zaposlenih lica u Federaciji BiH u 2017. godini, prema Anketi o radnoj snazi, u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova zaposleno je 11,8% (487.000), što predstavlja povećanje od 1,2% u odnosu na 2016. godinu (480.000). Od ovog broj zaposlenih sa punim radnim vremenom zaposleno je 37.000 lica, od čega 54,2 % su žene, a kraće od punog radnog vremena zaposleno je 21.000, od čega 45,8% su žene⁵⁸. Međutim prema statističkim podacima o broju zaposlenih i plaćama, godišnji prosjek zaposlenih u području djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i ribolov u 2017. godini bio je 10.389, od čega u 5.091 u biljnoj i stočarskoj proizvodnji, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima, 5.131 u šumarstvu i sječa drva (iskorištavanje šuma) 167 u djelatnosti ribolova i akvakulture.⁵⁹

Ukupna poljoprivredna proizvodnja u Federaciji BiH u 2017. godini manja je za 17,4%, biljna proizvodnja manja za 25,5%, a stočarstvo je manje za 1,0% u odnosu na 2016. godinu.⁶⁰

U Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, u 2017. godini upisana su 354 nova poljoprivredna gazdinstva sa statusom obrtnika i 66 novih sa statusom privrednog društva. Tako je na kraju 2017. godine u Registar poljoprivrednih gazdinstava bilo ukupno upisanih 74.073 subjekata⁶¹, od čega 70.758 porodičnih gazdinstava i 3.315 pravnih lica i obrta.

U toku 2018. godine se nastavlja povećanje broja subjekata upisanih Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata, a zaključno sa 23.11.2018. godine upisano je 78.438 subjekata⁶², od čega 74.741 porodična gazdinstva, a koji svoju djelatnost obavljaju na površini od 113.367,13 ha. Od ukupnog broja registrovanih gazdinstava, 68% su mala poljoprivredna gazdinstva sa posjedom od 0-1 ha, a samo 1% su gazdinstvima koja djelatnost obavljaju na površini od 10 do 50 ha i više. Prosječna veličina poljoprivredna gazdinstva/farmi u Federaciji BiH je mala oko 1,6 hektara, dok u EU-iji prosječna veličina farmi iznosi oko 16,1 ha, a nepovoljna je i struktura

⁵⁶ Saopćenje, broj 10.1.2. Federalni zavod za statistiku

⁵⁷ Competitiveness in South East Europe A Policy Outlook 2018

⁵⁸ Anketa o radnoj snazi 2017-konačni rezultati, broj 21.1.1, Federalni zavod za statistiku

⁵⁹ Statistički bilten broj 271/2018, Federalni zavod za statistiku

⁶⁰ Saopćenje broj 13.1.4., Federalni zavod za statistiku

⁶¹ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva- Izvod iz Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata, na dan 07.12.2017. g.

⁶² Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva- Izvod iz Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata, na dan 23.11.2018. g.

proizvodnje, posebno u biljnoj proizvodnji. Pretežno proizvodimo žito, a nedovoljno voća i povrća, iako upravo u ovom segmentu proizvodnje, pored proizvodnje mlijeka i mliječnih proizvoda koji su identifikovani kao konkurentni, imamo najveći potencijal.⁶³ Ukupno, prema neslužbenim podacima, na području Federacije BiH se navodnjava tek 1.612,5 ha ili 0,2 % obradivih površina⁶⁴, mala je i dodana vrijednost kod većine poljoprivrednih proizvoda, te se ostvaruje niska produktivnost u svim granama poljoprivrednim proizvodnje.

Višestruka nadležnost za sektor poljoprivrede, nedostatak usklađenih politika i standarda u BiH za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja, te donošenje istih bez stručno-naučne podloge/analize i identifikacije realnih potreba subjekta iz ovog sektora ima za rezultat neodgovarajuću budžetsku podršku, nisku produktivnost i nizak obim proizvodnje poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koji ne može da zadovolji ni domaće potrebe. Sektor poljoprivrede Federacije BiH ima negativan trgovinski saldo, dva puta više poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uvozimo nego izvozimo. Ovaj trend je nastavljen i u 2018. godini, u kojoj je došlo do blagog rasta i izvoza i uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Vanjskotrgovinski deficit kod grupe poljoprivredno-prehrambenih proizvoda posljedica je nekonkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje, a njeni su uzroci: male prosječne veličine gazdinstava, nizak udio navodnjavanih površina, niska produktivnost, kvalitet i kvantitet proizvoda, mali podsticaji i liberaliziran vanjskotrgovinski režim.

Na godišnjem nivou iz Budžeta Federacije BiH za novčane podrške za poljoprivredu se u zadnje tri godine, u prosjeku se isplati oko 68 milijuna KM, a iz kantonalnih Budžeta oko 17,6 miliona KM. Uspostavljeni sistem finansiranja poljoprivrede putem novčanih podrški u Federaciji BiH ima sljedeće karakteristike: visina novčanih podrški je značajno niža od onih u zemljama u okruženju i EU-iji, većina novčanih podrški usmjerena je ka tekućoj proizvodnji-direktna plaćanja poljoprivrednicima, a ne dugoročnim investicijama i razvoju ruralnih područja. U 2018. godini najzastupljenije grane prehrambene industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine su: proizvodnja mlijeka i mliječnih prerađevina, proizvodnja mesa i mesnih prerađevina, proizvodnja vode i osvježavajućih bezalkoholnih pića, prerada žitarica i proizvodnja brašna i mlinsko-pekarskih proizvoda, proizvodnja alkoholnih pića (pivo, vino i jaka alkoholna pića) te prerada voća i povrća.

Kapaciteti prehrambenih pogona u Federaciji Bosne i Hercegovine i u 2017. godini su približno na istom nivou kao i prethodne godine. Jedina vidljiva promjena kapaciteta je u mlinskoj industriji, gdje je nekoliko mlinova srednjeg kapaciteta prestalo sa radom, pa iako je proizvodnja mlinskih proizvoda nešto manja u odnosu na 2016. iskorištenost postojećih kapaciteta je povećana. Kapaciteti za preradu voća i povrća su takođe manji nego u 2016. godini zato što je privredno društvo „Hepok“ d.d. Mostar svoju opremu za preradu voća i povrća, proizvodnju sokova i bezalkoholnih pića prebacio u novi pogon u Brčkom.

Iskorištenost kapaciteta u granama prehrambene industrije u većini kompanija je ispod 50%, izuzimajući preradu voća i povrća čija iskorištenost kapaciteta iznosi 72%, te kod mlinske industrije, proizvodnje keksa i vafla i proizvodnje bezalkoholnih pića koja je nešto više od 50%. Najniža iskorištenost kapaciteta bilježi se kod proizvodnje cigareta 19,7% i proizvodnje vina 12,72%.

Uzimajući u obzir da aktivnosti za realizaciju prošlogodišnjih mjera nisu u potpunosti realizovane, potrebno je da se i u 2019. godini nastavi sa aktivnostima na realizaciji mjera unaprijeđenja poljoprivredne proizvodnje. Pred poljoprivredom u Federaciji BiH i BiH u predstojećem periodu, kao važan prioritet, ostaje potreba kreiranja poljoprivredne politike i

⁶³ Odluka o usvajanju Strategije povećanja konkurentnosti i privlačenja ulaganja u vrijednosne lance mlijeka i mliječnih proizvoda i voća i povrća u Federaciji Bosne i Hercegovine 2014.-2020. (Službene novine Federacije BiH», broj 1/15).

⁶⁴ Osnove uređenja zemljišta – program navodnjavanja i program okrupnjavanja posjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine, Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet Sveučilišta u Mostaru

politike ruralnog razvoja, restrukturiranje institucija i uvođenje onih instrumenata koji će omogućiti postepeno restrukturiranje poljoprivrednog sektora te uspostavu sistema usklađenog sa zahtjevima za članstvo u EU.

Poljoprivredna politika u Federaciji BiH je usmjerena na unapređenje razvoja poljoprivrede i pripadajućih sektora uz podizanje tehničko-tehnološkog nivoa, efikasnije korištenje raspoloživih resursa, te uvažavanje zahtjeva modernih tržišta – povećanje konkurentnosti, osiguranje uvjeta za snažnije generisanje stabilnijeg dohotka u okviru poljoprivrednog sektora, te unapređenje kvaliteta života u ruralnim sredinama – jačanje diverzifikacije ruralne ekonomije.

Strateški i operativni ciljevi, te mjere i aktivnosti za prilagođavanje poljoprivrede u FBiH su definisani u Srednjoročnoj strategiji razvoja poljoprivrednog sektora za period 2015.-2019. (SSRPS)⁶⁵. Navedeni strateški ciljevi poljoprivredne politike su u skladu sa strateškim opredjeljenjem i prioritetima Vlade FBiH⁶⁶, a trebaju da doprinesu općem cilju održivog rasta.

U okviru Programa novačnih potpora za 2018. godinu po prvi put nakon 2012. godine uvedene je podrška za ruralni razvoj i to za nabavku poljoprivredne mehanizacije i opreme, te za certifikaciju organske proizvodnje. Za ove namjene rezervirano je 3,58 milijuna KM (1,8 milijuna €), te obezbjeđena sredstva od 1,0 mil KM za model kapitalnih ulaganja za mjere: regresiranje kamate na kredite za investicije u poljoprivredi uređenje zemljišta-komasacija. Raspoloživi iznos i intenzitet ovih podrške su daleko ispod projekta u zemljama EU-ije.

Kratki opis mjera: U cilju realizacije predložene mjere nastaviti će se provoditi aktivnosti na izradi novih i izmjenama i dopunama važećih zakona i podzakonskih akata iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i novčanih podrški na nivou Federacije BiH, strategija i programa za oblast poljoprivrede usklađenih unutar Bosne i Hercegovine i sa zakonodavstvom EU i međunarodnim standardima, unaprijeđenju primjene važećih zakonskih odredbi, uspostavi redovnosti isplate novčanih podrški i isplati zaostalih dugovanja poljoprivrednicima, unaprijeđenju izvora finansiranja poljoprivrednog sektora, uspostavljanju odgovarajućih mjera za zaštitu domaće poljoprivredne proizvodnje, jačanju sistema kontrola, podržavanju i pokretanju inicijativa za izradu i usvajanje sektorskih strategija i zakona za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja na nivou BiH (uređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda; zaštiti domaće proizvodnje; unaprijeđenju sistema kontrola), unaprijeđenju kvaliteta javnih usluga (stručnih i savjetodavnih službi), organizovanju edukacije poljoprivrednika, te unaprijeđenju i ažuriranju informacionih sistema, registara i baza podataka za oblast poljoprivrede u skladu sa zahtjevima EU (LPIS, GIS; Registri i dr.).

Dinamika donošenja i preuzimanja zakonodavstva usklađenog sa zakonodavstvom EU u 2017. i 2018. godine je na niskom nivou. Planirane aktivnosti na pripremi i provođenju procedura usvajanja politika, strategija i zakona u okviru i propisa kojima se uređuju oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, novčanih podrški, stočarske proizvodnje, poljoprivredne savjetodavne službe, poljoprivrednog zemljišta, te izradi podzakonskih akata za stočarsku proizvodnju i poljoprivrednu organsku proizvodnju u cilju daljnjeg usklađivanja ovih oblasti sa zakonodavstvom EU-ije i unutar Bosne i Hercegovine, te stvaranju uslova za primjenu važećih zakona nisu realizovane.

Primjena i uvođenje mjere plaćanja novčane podrške po grlu stoke u FBiH provedena je u toku 2016. i 2017. godine. Međutim, u 2018. godini mjera je ukinuta, a zadržana je mjera: poticaj za

⁶⁵ Odluka Parlamenta Federacije BiH o usvajanju Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH za period 2015.-2019. (Službene novine Federacije BiH br. 47/15).

⁶⁶ The Work Programme of the Government of the Federation of BiH for its mandate period 2015-2020; the Reform Agenda 2015-2018 and the Economic and Fiscal Policy Guidelines for the period 2018-2020, as well as the strategic framework that includes the EU 2020 Strategy and the South East Europe Development Strategy 2020.

mlijeko odnosno podrška na bazi outputa (litar) i to u iznosu od 0,28 KM/litar za pravna lica, i 0,26 KM/litar za fizička lica koja se primjenjuje od 01.07.2018. godine.

Aktivnosti koje trebaju da imaju za cilj potpunu primjenu važećih odredbi Zakona o poljoprivrednom zemljištu u cilju korištenja neobrađenog poljoprivrednog zemljišta, su inicirane ali nisu realizovane. Naknade na osnovu uplate taksi za neobrađeno poljoprivredno zemljište su namjenska vrsta prihoda budžeta općine, te se mogu se koristiti za razvoj, poticaj i intenziviranje poljoprivredne proizvodnje na području općine gdje su takse prikupljene, te je primjena ove zakonske odredbe od velike važnosti za unapređenje poljoprivredne proizvodnje na lokalnom nivou.

U Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva završen je razvoj i implementacija softvera za obradu novčanih poticaja u poljoprivrednoj proizvodnji baziranog na postojećem Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru kijenata Federacije BiH. Softver pokriva kompletan proces od prijave proizvodnje do obrade zahtjeva i plaćanja. Njime su obuhvaćene sve institucije na lokalnom, kantonalnom i federalnom nivou koje rade na obradi zahtjeva. Početkom 2018. godine značajno su unaprijeđene funkcionalnosti softvera u segmentu evidencije naloga za plaćanje, obrade, povrata sredstava, te izvještaja.

U toku je razvoj dodatnih funkcionalnosti vezanih za strukturne mjere novčane podrške kako bi do kraja godine kompletan Program novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju zajedno sa strukturnim mjerama bio u potpunosti elektronski obrađen od prijema zahtjeva do isplate sredstava.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Od realizacije naprijed navedenih aktivnosti se očekuje povećanje produktivnosti poljoprivredne proizvodnje uz očuvanje okoliša, povećanje poljoprivrednih proizvoda sa dodanom vrijednošću, povećanje iskoštenosti poljoprivredno-prehrambenih kapaciteta, te smanjenje trgovinskog deficita poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Procjena troškova i informacija o budžetskom utjecaju aktivnosti: Primjena, odnosno provođenje planiranih aktivnosti neće zahtijevati dodatna sredstva za izdvajanje iz Budžeta Federacije BiH. Ukupni procijenjeni iznos sredstava u 2019. godini iz ukupnih rashoda Budžeta Federacije za subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima – Poticaj za poljoprivredu iznosi 69,7 mil. KM, koji je procijenjen i za naredne dvije godine.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Očekuje se da će realizacija planiranih aktivnosti doprinijeti održivom i stabilnom rastu poljoprivredno-prehrambene proizvodnje, te da će se osigurati bolji životni standard poljoprivrednika, a kao rezultat se očekuje povećanje broja formalno zaposlenih u sektoru poljoprivrede i djelatnostima povezanim sa poljoprivredom i prehrambenom industrijom uz veći angažman žena.

Potencijalni rizici: Potencijalni rizik su izostanak dogovora i saradnje svih nivoa vlasti u kreiranju i provođenju politika i zakonskih akata, i uspostavu institucionalnih sistema za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa zahtjevima EU; nove i strožije politike i zakonski okviri u EU nakon 2020. godine; kašnjenja i zastoji u usklađivanju zakonskih odredbi; nedovoljna finansijska sredstava; nepovoljni klimatski uslovi (mrazevi, suše, poplave i sl.), te neadekvatno reagovanje na klimatske promjene u ovom sektoru.

Potencijalni rizik za implementaciju Programa ruralnog razvoja u Federacije BiH 2018.-2021. je taj što Vlada FBiH još nije pokrenula proceduru pregovaranja o kreditnom zaduženju tako da nacrt kreditnog sporazuma o novom zaduživanju nije pripremljen pa tako ni upućen u proceduru odobravanja. Dodatni rizik je politička nestabilnost koja može spriječiti Parlamentarnu skupštinu BiH u davanju suglasnost za zaključivanje kreditnog sporazuma ali i Parlament Federacije BiH u donošenju konačne Odluke o vanjskom zaduženju.

U oblasti poljoprivrede u prethodnom periodu unaprijeđen je model finansiranja razvoja agrarnog sektora, kroz povećanje agrarnog budžeta i izmjenu Pravila plasmana sredstava IRBRS. Takođe, omogućen je pristup IPA 2 sredstvima, a u fazi realizacije su sledeći projekti, finansirani iz međunarodnih izvora: Razvoj ruralnog poslovanja (IFAD), Razvoj ruralne konkurentnosti (IFAD) i Projekt razvoja sistema za navodnjavanje (Svjetska banka). Ključne prepreke za rast i konkurentnost u oblasti poljoprivredne proizvodnje su: nizak nivo investicija u poljoprivredu, usitnjenost obradivih poljoprivrednih površina, visoko učešće malih gazdinstava, niska produktivnost i zastarjelost proizvodnih i prerađivačkih kapaciteta, te nedostatak poljoprivrednog informacionog sistema i poljoprivrednog popisa.

Aktivnosti:

- Izraditi novi informacioni sistem u šumarstvu koji treba da obezbijedi kvalitetnije podatke, praćenje i kontrolu u svim segmentima poslovanja JPŠ „Šume“, te unaprijediti rad izvještajno - dijagnostičke i prognozne službe (IDP) kroz tehnološko usavršavanje unaprijediće se mogućnost dijagnoze zdravstvenog stanja šuma i preventivnog djelovanja u zaštiti šumskih ekosistema sa ciljem sprečavanja velike ekološke i ekonomske štete;
- Uspostaviti sistem identifikacije zemljišnih parcela
- Sprovođenje procesa identifikacije životinja kroz usavršavanje sistema kontrole kretanja životinja
- Unapređivanje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje je aktivnost koja će se sprovesti u kontinuitetu
- Kreiranje IPARD Operativne strukture.

Izraditi novi informacioni sistem u šumarstvu: Cilj je obezbijediti kvalitetnije podatke, mogućnost praćenja i kontrole u svim segmentima poslovanja JPŠ „Šume“, te unaprijediti rad izvještajno – dijagnostičke i prognozne službe (IDP) kroz tehnološko usavršavanje. Cilj je i unaprijediti mogućnost dijagnoze zdravstvenog stanja šuma i preventivnog djelovanja u zaštiti šumskih ekosistema kako bi se spriječile velike ekološke i ekonomske štete.

Dinamika realizacije: Na osnovu izrađenog projektnog zadatka predviđeni rok za izradu IS je 18 mjeseci, od trenutka potpisivanja ugovora. Raspisana je javna nabavka za izradu. Objektivno je očekivati da se aktivnost realizuje u planskom horizontu.

Troškovi imlementacije i način finansiranja: Finansiranje izrade IS vezan je za povlačenje 5,5 mil KM revolving sredstava (Partner fond). Dostavljena ponuda je viša od raspoloživih sredstava i trenutno je u toku definisanje modela finansiranja iz vlastitih i eksternih sredstava.

Uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje: Informacioni sistem u šumarstvu je integralni poslovni informacioni sistem, čijom primjenom bi se omogućio viši stepen kontrole i pouzdanost u svim fazama proizvodnje, i drugim poslovnim aktivnostima. Primjenom ovakvog sistema povećala bi se i transparentnost proizvodnje, što omogućava prerađivačima realnije planiranje vlastite proizvodnje u djelatnosti koja je u potpunosti konkurentna i u odnosu na najzahtjevnija tržišta, i koja bilježi stalni rast izvoza i zaposlenosti.

Rezultat primjene ove aktivnosti: Povećanje stepena pouzdanosti u okviru svih proizvodnih i poslovnih aktivnosti u sklopu sektora šumarstva, što dovodi do veće transparentnosti u radu i objektivnijim kontrolama, koje u konačnici kao rezultat imaju i povećanje prihoda.

Uspostaviti sistem identifikacije zemljišnih parcela: Uspostavljanjem sistema za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS) želi se postići efikasnija primjena novčanih podsticaja na bazi zemljišne površine. Za promovisanje boljeg korišćenja poljoprivrednog zemljišta i novčane podrške po jedinici površine, pored uspostavljanja LPIS-a, neophodno je istovremeno

i dalje unapređivanje i održavanje Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG), Registara domaćih životinja, unapređivanje i održavanje sistema za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog računovodstva (FADN) i uspostavljanje i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS).

Dinamika realizacije: Realizacija ove aktivnosti u toku 2019. godine je upitna. Praksa u svim zemljama u prepristupnom periodu je bila da se ove aktivnosti finansiraju iz prepristupnih fondova Evropske unije (IPA fondovi), međutim, u narednom periodu nije predviđen projekat Evropske unije kojim bi se finansiralo uspostavljanje LPIS-a.

Troškovi realizacije i način finansiranja: Nisu planirana sredstva iz domaćeg budžeta. Također, još uvijek nije planiran IPA projekat iz kojeg bi se ova aktivnost mogla finansirati. Procjena Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je da bi za uspostavljanje sistema za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS) u Republici Srpskoj, bilo potrebno oko 2 miliona eura.

Uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje: Ima prvenstveni cilj postizanje efikasnije primjene budžetskih sredstava u oblasti podsticanja poljoprivrednih proizvođača. Indirektno, putem efikasnijeg korišćenja novčanih sredstava i njihovog usmjeravanja u pravom smjeru, može se uticati na jačanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača, korisnika podsticaja.

Rezultat primjene ove aktivnosti: Glavni rezultat primjene ove aktivnosti jeste efikasnija primjena novčanih podsticaja na bazi zemljišne površine.

Sprovođenje procesa identifikacije životinja kroz usavršavanje sistema kontrole kretanja životinja: Sistem identifikacije i kontrole kretanja životinja je uspostavljen u okviru sistema zdravstvene zaštite životinja i bezbjednosti hrane, tj. nadležnosti DG SANTE, i cilj sistema je uspostavljanje sledljivosti u proizvodnji hrane životinjskog porijekla po sistemu „od štale do tpeze“. Sa te strane, implementacija i nadzor nad sistemom identifikacije i kontrole kretanja životinja bi, po analogiji sa istim sistemima EU, morala da se nalazi u dijelu koji se nalazi pod direktnom kontrolom veterinarskih službi, kao nadležnog tijela za zdravstvenu zaštitu životinja i bezbjednost hrane životinjskog porekla. Cilj ove aktivnosti je unapređenje informacione osnove vezane za identifikaciju i kontrolu kretanja životinja kako bi se ista mogla iskoristiti za efikasnije programiranje, realizaciju i praćenje agrarne i ruralne politike u oblasti stočarske proizvodnje.

Dinamika realizacije: Izrađen je Akcioni plan kojim su navedene aktivnosti i obaveze Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Kancelarije za unos podataka u sistem za identifikacije i kontrolu kretanja životinja. U toku 2019. godine planirana je izrada akata kojim će se definisati sistem identifikacije i kontrole kretanja životinja u Republici Srpskoj.

Troškovi imlementacije i način finansiranja: Za realizaciju ove aktivnosti planirano je korišćenje domaćih budžetskih sredstava.

Uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje: Indirektan uticaj putem omogućavanja efikasnijeg korišćenja podsticajnih novčanih sredstava u oblasti stočarstva.

Rezultat primjene ove aktivnosti: Glavni rezultat primjene ove aktivnosti jeste efikasnije programiranje, realizacija, i praćenje agrarne politike u oblasti stočarstva, na bazi tačnih podataka o brojnosti i kretanju stočnog fonda u Republici Srpskoj.

Unapređivanje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na obaveze BiH, definisane važećim sporazumima o slobodnoj trgovini sa EU, te CEFTA i EFTA sporazumom, kojim je, na principu slobodne trgovine, omogućen uvoz

značajnih količina poljoprivrednih prehrambenih proizvoda, neophodno je kontinuirano jačanje mehanizama zaštite domaće proizvodnje u poljoprivrednom i prehrambenom sektoru. Cilj ove aktivnosti je da Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, s jedne pokretanjem određenih inicijativa ka Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, s jedne strane utiče na uređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje, a da s druge strane putem unapređenja podrške pokretanju, proširenju i modernizaciji poslovanja porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, utiče na unapređenje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje. Uređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštita domaće proizvodnje predstavlja jedan od vodećih principa Strateškog plana razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2016–2020.

Dinamika realizacije: Ova aktivnost se sprovodi kontinuirano.

Troškovi imlementacije i način finansiranja: Implementacija ove aktivnosti se sprovodi korišćenjem domaćih budžetskih sredstava.

Uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje: Unapređivanje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje je aktivnost koja ima direktan uticaj na povećanje konkurentnosti domaćih poljoprivrednih proizvođača i prehrambeno-prerađivačke industrije, što će dovesti i do povećanja zapošljavanja.

Rezultat primjene ove aktivnosti: Unapređivanje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje kroz primjenu, sporazumima dozvoljenih, mjera zaštite domaće proizvodnje, te kroz primjenu novčane podrške pokretanju, proširenju i modernizaciji poslovanja porodičnih poljoprivrednih gazdinstava s ciljem unapređivanja konkurentnosti domaćih poljoprivrednih proizvođača i prehrambeno-prerađivačke industrije.

Uspostavljanje IPARD Operativne strukture u BiH (Upravljačko tijelo i IPARD Platna Agencija), je neophodno s obzirom da će se ispunjenjem ovog preduslova otvoriti mogućnost korišćenja EU fondova za ruralni razvoj. Dakle krajnji cilj koji se želi postići pokretanjem navedene aktivnosti, jeste ponovno pokretanje međuinstitucionalne saradnje koje će kao krajnji rezultat imati korišćenje IPARD fondova Evropske unije.

Dinamika realizacije: Očekuje se da će se do 2020. godine, ako ne ranije, steći uslovi za nastavak rada uključenih institucija na kreiranju operativne strukture za korištenje IPARD sredstava kako bi se ova sredstva mogla planirati u IPA3 programskom periodu. Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH je koordinaciona institucija koja bi trebala aktivirati aktivnosti vezane za kreiranje za IPARD Operativne strukture u BiH.

Troškovi realizacije i način finansiranja: U ranijem periodu (od 2008 do 2013. godine), praksa je bila da se za ovu vrstu aktivnosti koriste IPA sredstva, kroz realizaciju određenih projekata Evropske unije. Međutim, s obzirom na višegodišnji prekid aktivnosti o pitanju IPARD Operativne strukture, smatramo da bi se ponovno aktiviranje ovih aktivnosti u vidu sastanaka uključenih institucija, moglo biti finansirano od tih institucija.

Uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje: Dugoročno posmatrano, uticaj ove aktivnosti na konkurentnost i zapošljavanje će biti pozitivan.

Rezultat primjene ove aktivnosti: Dugoročno gledano rezultati primjene ove aktivnosti će biti pozitivni iz više razloga. Pretpristupna sredstva iz fonda Evropske unije za ruralni razvoj će biti dostupna našim poljoprivrednim gazdinstvima. Korišćenjem ovih sredstava poljoprivredni proizvođači će se upoznati sa procedurom korišćenja sredstava Evropske unije, a također i administrativni kapaciteti, što predstavlja osnovu za uspješno korišćenje fondova Evropske unije po sticanju statusa zemlje članice. S obzirom da se radi o značajnim novčanim sredstvima po pojedinačnim projektima, otvara se mogućnost za unapređenje proizvodnih kapaciteta u oblasti primarne proizvodnje i prehrambeno – prerađivačke industrije, te u oblasti sigurnosti hrane,

fitosanitarnoj oblasti i veterinarstvu. Sve navedeno će pozitivno uticati na unapređenje cjelokupnog sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja..

4.3.3 POSLOVNO OKRUŽENJE I SMANJENJE NEFORMALNE EKONOMIJE

4.3.3.1 Jačanje sistema infrastrukture kvaliteta BiH po modelu EU

Ključni problem koj se javlja zbog nerazvijenog sistema infrastrukture kvaliteta je narušavanje unutrašnjeg tržišta BiH i jedinstvenog ekonomskog prostora. Posljedica ovakvog stanja je negativan uticaj na cjelokupno poslovno okruženje zbog čega industrijski sektor trpi značajne posljedice. U ovako nerazvijenom i nestimulativnom poslovnom ambijentu bh kompanije nemaju adekvatnu pomoć bh sistema infrastrukture kvaliteta prilikom izvoza na međunarodno tržište, posebno na tržište EU, kao najbitnijeg vanjskotrgovinskog partnera BiH. Zbog toga bh kompanije moraju da koriste znatno skuplje usluge inostranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) prilikom izvoza na tržište EU, što ima direktne negativne implikacije na njihovu konkurentnost.

Drugi značajan problem koji proističe zbog nerazvijenog sistema infrastrukture kvaliteta je nezaštićeno bh tržište od nesigurnih proizvoda iz inostranstva. Nadalje, razlog za reformu su i obaveze BiH prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU kojim je definisano usklađivanju sistema infrastrukture kvaliteta u BiH sa evropskim modelom (Član 75. SSP-a). S obzirom da do sada nije udovoljeno zahtjevima SSP aktualni sistem infrastrukture kvaliteta u BiH predstavlja direktnu prepreku BiH na njenom putu u članstvo u EU. Isto tako, bitan razlog je nemogućnost korištenja IPA sredstava za ovu oblast zbog neusvojene cjelodržavne strategije infrastrukture kvaliteta BiH.

U vezi sa naprijed navedenim ključno reformsko rješenje je usvajanje cjelodržavne strategije infrastrukture kvaliteta BiH, čim će se riješiti sljedeća bitna pitanja: preuzimanje i implementacija direktiva novog pristupa EU, ispunjenja uslova EU u ovoj oblasti i napraviti značajan napredak prema članstvu u EU, omogućit će se BiH korištenje fondova EU za razvoj ovoga sektora, kompanije će imati koristi od savremenog sistema infrastrukture kvaliteta i manje troškove certificiranja svojih proizvoda što će ih učiniti konkurentnijim na međunarodnom tržištu, a građani će biti zaštićeni od nesigurnih proizvoda.

Razvoj sistema infrastrukture kvaliteta je uslove EU prema BiH na njenom putu u punopravno članstvo, tako da je reforma u ovoj oblasti neophodna. Nadalje, nerazvijen sistem infrastrukture kvaliteta onemogućava razvoj unutrašnjeg tržišta BiH, zbog čega sada faktički imamo podjeljeno tržište u BiH na kojem vladaju različiti principi što ima negativan uticaj na konkurentnost ekonomije BiH i domaćih kompanija koje se susreću sa barijerama kada posluju u entitetima. Nadalje, od ukupno planiranih 28 direktiva EU novog pristupa BiH je preuzela samo sedam u vidu naredbi, zbog čega nisu adekvatno razvijena domaća tijela za ocjenjivanje usklađenosti, tako da bh kompanije moraju koristiti skupe usluge inostarnih tijela za ocjenjivanje usklađenosti.

Izveštaja ERP-a 2018 jasno ističe probleme u vezi sa jedinstvenim ekonomskim prostorom i infrastrukturuom kvaliteta u BiH. S tim u vezi eksplicitno se navodi da „Mjera koja je usmjerena na usaglašavanje sistema infrastrukture kvaliteta je visoko relevantna i doprinijet će stvaranju jedinstvenog ekonomskog prostora i olakšavanju trgovine.

Navedene probleme u sistemu infrastrukture kvaliteta u BiH konstatuje i Evropska komisija u svojim godišnjim izvještajima. Također, OECD u svom izvještaju (kao i u ranijim izvještajima) Competitiveness in South East Europe: A Policy Outlook 2018 ističe probleme u vezi sa nerazvijenim sistemom infrastrukture kvaliteta u BiH.

Mnoge domaće i međunarodne institucije u svojim izvještajima i analizama ističu ovaj problem koji ima značajne negativne implikacije na konkurentnost ekonomije BiH.

Prijedlog reformske mjere je usvajanje strategije infrastrukture kvaliteta BiH na nivou Vijeća ministara BiH i njena implementacija. Ključne pod-mjere u vezi sa ovim pitanjem bile bi: preuzimanje direktiva novog pristupa od strane institucija BiH, razvoj domaćih laboratorija, potpisivanje ACAA (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products) sporazuma sa EU u određenim oblastima industrije.

Izgradnja savremenog sistema infrastrukture kvaliteta dovešće do razvoja domaćih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) gdje će se zaposliti određeni broj kadrova u ovoj oblasti. Usvajanje strategije infrastrukture kvaliteta omogućit će ovim laboratorijama da koriste sredstva fondova EU- IPA-e. S obzirom da tijela za ocjenjivanje usklađenosti koriste visokosofisticiranu savremenu tehnologiju to će dovesti do transfera znanja i tehnologije u BiH.

Nadalje, Razvojem domaćih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) izvozno orijentiranim bh kompanijama će se omogućiti korištenje jeftinijih usluga od onih kojih sada koriste u inostranstvu, što će direktno doprinijeti jačanju njihove konkurentnosti.

Izgradnjom savremenog sistema infrastrukture kvaliteta po modelu EU dovesti će do sveukupnog poboljšanja poslovnog ambijenta u BiH, čim će se poboljšati konkurentnost ekonomije BiH. S obzirom da ova mjera ima direktan uticaj na konkurentnost ekonomije BiH i domaćih kompanija njena implementacija će zasigurno dovesti do otvaranja novih radnih mjesta u tijelima za ocjenjivanje usklađenosti, izvozno orijentisanim kompanijama, kao i onim kompanijama koje imaju potencijala da postanu izvozne.

4.3.3.2 Reforma zdravstvenog sistema

Jedna od ključnih reformi u narednom periodu je Reforma zdravstvenog sistema. Potrebno je da resorno ministarstvo mnogo odlučnije preduzme potrebne korake u cilju ubrzanja analiza i sprovođenja potrebnih mjera, koje će sistem učiniti fiskalno održivim. Na sastanku između Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite i Svjetske banke u septembru 2018. godine dogovoreno je da se sa danom 31. decembrom 2018. godine izvrši inventura svih obaveza zdravstvenog sistema. Svjetska banka će obezbijediti potrebnu tehničku asistenciju u smislu definisanja podataka i obrazaca koje će trebati popuniti, uz mogućnost izrade aplikacije pomoću koje će podaci biti unošeni i analizirani. Baza podataka i aplikacija će ostati i u kasnijoj upotrebi u javnom zdravstvenom sektoru u Republici Srpskoj i nakon završetka popisa.

Pored toga, pojavila se potreba da se definišu i sprovedu dvije međufaze, prije uvođenja zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja u trezorski sistem. Potrebno je definisati i sprovesti mjere koje će zaustaviti dalji rast neizmirenih obaveza u svakoj zdravstvenoj ustanovi pojedinačno, a nakon toga definisati i model za izmirenje neizmirenih obaveza svake zdravstvene ustanove pojedinačno, kako se problem neizmirenih obaveza ne bi prenio na budžete opština i gradova ili Budžet Republike. Naravno, preduslov za sve aktivnosti jeste prvo definisanje jasne odgovornosti svih aktera zdravstvenog sistema.

Prema tome, potrebno je nastaviti sa mjerom Reforma zdravstvenog sistema. U skladu sa prethodno navedenim, reforma će obuhvatiti sledeće faze: (1) Definisanje jasne odgovornosti svih aktera zdravstvenog sistema; (2) Popis i analiza svih obaveza u zdravstvenom sektoru, sa posebnom pažnjom na zaostale obaveze; (3) Definisanje i sprovođenje mjera kojima će se zaustaviti dalji rast neizmirenih obaveza u svakoj zdravstvenoj ustanovi; (4) Iznaći modele za izmirenje neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu, čime će se stvoriti pretpostavke za završetak procesa uvođenja zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske u trezorski sistem poslovanja; (5) Uvođenje zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske u trezorski sistem; (6) Izvršiti normiranje mreže zdravstvenog

sistema Republike Srpske, te (7) Iznaći nove modele finansiranja zdravstvenog sistema i definisati više „paketa“ zdravstvene zaštite.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Definisane jasne odgovornosti svih aktera zdravstvenog sistema; Popis i analiza svih obaveza u zdravstvenom sektoru, sa posebnom pažnjom na zaostale obaveze; U saradnji sa timom Svjetske banke definisati i sprovesti mjere za sprečavanje daljeg rasta neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu; U saradnji sa Ministarstvom finansija iznaći modele za izmirenje neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu, čime će se stvoriti pretpostavke za završetak procesa uvođenja zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske u trezorski sistem poslovanja; Uvođenje trezorskog sistema u zdravstvene ustanove i Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske; Izvršiti normiranje mreže zdravstvenog sistema Republike Srpske: Utvrditi vrstu, broj, prostorni raspored i kapacitet zdravstvenih ustanova čiji je osnivač Republika Srpska, jedinica lokalne samouprave i drugo pravno ili fizičko lice a na osnovu broja i starosne strukture stanovnika, razvijenosti jedinica lokalne samouprave, razuđenosti područja jedinice lokalne samouprave, vrsti zdravstvene djelatnosti, te na osnovu određenih populacionih i/ili nozoloških grupa,

2020: Iznaći nove modele finansiranja zdravstvenog sistema – povećati sredstva za zdravstvenu zaštitu stanovništva, te definisati više „paketa“ zdravstvene zaštite.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen fiskalno održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu i na taj način poboljšati zdravlje stanovništva, a samim tim i bolju radnu produktivnost i efikasnost. Takođe, izmirenjem neizmirenih obaveza, biće obezbjeđena sredstva u budžetu Republike i budžetima Opština i Gradova, koja će moći biti iskorišćena za pobošljanje konkurentnosti, te kapitalnu potrošnju. Kroz iznalaženje novih modela finansiranja, povećaće se kvalitet zdravstvene zaštite.

Ključni indikatori uspješnosti: Proveden popis i sačinjen izvještaj o analizi obaveza; Pripremljen i realizovan paket mjera za sprečavanje daljeg rasta neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu; Izmirene zaostale obaveze JZU-a, smanjene ukupne obaveze JZU-a, povećana likvidnost JZU-a, povećana finansijska stabilnost JZU-a; Vrsta, broj, prostorni raspored i kapacitet zdravstvenih ustanova čiji je osnivač Republika Srpska, jedinica lokalne samouprave i drugo pravno ili fizičko lice; Veća količina sredstava na raspolaganju za zdravstvenu zaštitu stanovništva Republike Srpske

Procjena troškova i izvor finansiranja: U ovom momentu nije moguće procijeniti troškove reforme, a dio sredstava za finansiranje reforme biće obezbjeđen kroz grant i kreditnu podršku Svjetske banke. Iste će biti moguće sagledati nakon završetka popisa i analize svih obaveza zdravstvenog sistema.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Normiranjem mreže zdravstvenih ustanova moguće je da analiza ukaže da postojanje nekih zdravstvenih ustanova nije opravdano, što može uticati na smanjenje broja zaposlenih radnika.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Potencijalni troškovi realizacije mjere mogu značajno da uspore njenu realizaciju.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: U samom modelu reforme definisane su prvo mjere koje će ublažiti rizik od nerealizacije mjere, a to su prve četiri faze reforme, dok posljednje dvije faze reforme predstavljaju suštinske strukturne reforme.

4.3.3.3 Registar podsticaja privredi

Registar podsticaja privredi ima za cilj da se obezbjeđi jasan pregled svih dostupnih podsticajnih sredstava, kako bi se pratila njihova realizacija i efekti u praksi, kako onih koji se dodjeljuju na

nivou republičkih institucija, tako jedinica lokalne samouprave i eventualno drugih davaoca pomoći.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Mapiranje svih dostupnih podsticaja i njihovih izvora (1. kvartal); Priprema i finalizacija sotverskog rješenja za registar i njegovo testiranje (2. kvartal 2019. godine do prvi prvatal 2020. godine); Izrada, usaglašavanje i usvajanje pravnog okvira za izradu registra podsticaja (3. do 4. kvartal),

2020: Unošenje podataka, testiranje (1. kvartal); Promocija (1. kvartal).

Očekivani uticaj na konkurentnost: Veća transparentnost, pravovremena informisanost svih privrednih subjekata, ravnopravan status svih privrednih subjekata, sprečavanje duprilianja iste vrste podsticaja, osnova za kvalitetnije planiranje sistema dodjele podsticaja.

Ključni indikatori uspješnosti: Izrađen funkcionalan registar koji omogućava analitički osnov za unapređenje korištenja podsticajnih sredstava.

Procjena troškova i izvor finansiranja: U ovom trenutku nemamo jasnu procjenu troškova. Troškovi koji se odnose na angažovanje kadra bi se realizovali sa postojećim kadrovima. Međutim, dodatni troškovi se uglavnom odnose na izradu sotverskog rješenja (i pratećeg hadrvera) i eventualno podršku kod izrade pravnog okvira. Izvori mogu biti donatorski ili budžetski.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Postoji zanačajan uticaj na zapošljavanje s ozbirom da transparentan registar omogućava privrednicima lakše dostupne informacije (posebno na značajne podsticaje koji se dodjeljuju za zapošljavanje), a sa druge strane omogućava i kvalitetniji pristup planiranju i izbjegavanju dupliranja ovog segmentu podsticaja različitih nivoa vlasti.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Uključenost većeg broja učesnika može otežati realizaciju mjere (lokalni, republički nivo, niz institucija). Takođe, nedostatak sredstava za izradu registra (budući da isti treba biti rađen na platformi koja zajtjeva veći broj učesnika očekuje se i da će sredstva za njegovu izradu biti veća).

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

Reforma inspektorata biće realizovana u dvije faze: (1) Izraditi i usvojiti Akcioni plan za reformu inspekcija u Republici Srpskoj i (2) Reformisati Inspektorat Republike Srpske i inspekcije sa svih nivoa vlasti u Republici Srpskoj. Cilj je uređenje stanja u oblasti inspekcija u pogledu prevazilaženja utvrđenih nedostataka prilikom analize stanja.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Dodatna analiza stanja i izvođenje preporuka za reformu (1. kvartal); Izrada i usvajanje Akcionog plana (2. i 3. kvartal) i Donošenje novog Zakona o inspekcijama (4. kvartal);

2020: Uspostavljanje nove organnizacione strukture Inspektorata Republike Srpske

Očekivani uticaj na konkurentnost: Efikasan i ekonomičan, profesionalan i odgovoran i transparentan rad inspeksijskih organa, koji će doprinijeti smanjenju sive ekonomije u svim sferama života. Nepriustrastan, savjetodavan i preventivan pristup prilikom kontrole subjekta, sa ciljem da krajnji rezultat rada inspekcija bude veći stepen poštovanja propisa od kontrolisanih subjekata.

Ključni indikatori uspješnosti: Utvrđene konkretne mjere i koraci u Akcionom planu; Analiza svake realizovane mjere; Organizovan Inspektorat Republike Srpske u skladu sa rezultatima realizovanih aktivnosti iz Akcionog plana.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Implementacija navedenih mjera ne zahtjeva finansijske troškove.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Efikasniji rad inspeksijskih organa, doprinijeće smanjenju sive ekonomije i prelasku iz neformalne u formalnu zaposlenost. Pored toga, smanjiće se opterećenost privrednih subjekata inspeksijskim kontrolama, što će omogućiti u efikasniji rad kontrolisanih subjekata.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Postojeće zasigurno otpor jedinica lokalne samouprave za zadržavanje inspeksijskih organa.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

4.3.3.4 Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi

Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi biće realizovano kroz uspostavljanje Registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, te kroz izmjenu organizacije javne uprave i povećanje efikasnosti njenog rada.

Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava je formalno uspostavljen donošenjem zakonskih propisa. Međutim, njegovo operativno uspostavljanje će biti realizovano u narednom periodu, a cilj je da se istim obuhvate svi zaposleni u republici Srpskoj koji platu primaju iz javnih sredstava. Cilj je da se uspostavi sveobuhvatan Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, radi stvaranja jedinstvene evidencije broja zaposlenih i transparentnijeg korištenja budžetskih sredstava za lična primanja zaposlenih, što će biti osnov za operacionalizaciju strateških planova za smanjenje ukupne potrošnje na plate. Na taj način, biće uspostavljena efikasnija i efektivnija republička uprava, koja će doprinijeti unapređivanju sveukupnog ambijenta u Republici Srpskoj.

Izmjenom organizacije javne uprave i povećanjem efikasnosti njenog rada cilj je da se unaprijedi postojeća organizacija i sistem djelovanja uprave koja je sposobna pružiti usluge građanima i poslovnoj zajednici, sa kvalitetom koji očekuju, kao i da se stvore pretpostavke za provođenje reformi neophodnih za proces evropskih integracija, uz poštovanje principa i standarda EU. Izmjena organizacije će biti izvršena donošenjem novog Zakona o državnim službenicima. Zakonom o državnim službenicima određiće kriterijume kvalifikovanosti i testove kompetentnosti pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Omogućiti da u Registar budu unešeni i zaposleni u zdravstvenom sistemu Republike Srpske; Donošenje Uputstva o vođenju registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava (po doznaci sredstava za ove namjene od Svjetske banke); Izrada Registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, zajedno sa ADU i drugim nadležnim organima; Donijeti Zakon o državnim službenicima – nakon izvršene analize u saradnji sa SIGMA čiji principi se zasnivaju na uspostavi državne službe čiji je djelokrug i pravni okvir jasno definisan i primjenjuje se u praksi, zasnovan na profesionalizmu, zapošljavanju, obučavanju i ocjeni rada, korektnom i transparentnom platnom sistemu, kao i promociji integriteta i prevencije korupcije,

2020: Analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave, datih u Registru a na koji se primjenjuju odredbe Zakona o državnim službenicima; Na osnovu izvršene analize i analitičke procjene svih radnih mjesta uspostaviti sistem određivanja plata na

osnovu vrijednosti kojim će biti uspostavljen pravičniji sistem plata u republičkim organima uprave; Usvojiti operativni plan za smanjenje potrošnje na plate.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Izradom Registra biće moguće sprovesti analizu svakog radnog mjesta, sagledati njegov učinak i izvršiti plaćanje u skladu sa učinkom. Na taj način biće uspostavljena efikasnija javna uprava, a ujedno smnjice se i ukupna potrošnja na plate u odnosu na BDP, tako da će se stvoriti prostor za povećanje kapitalne potrošnje. Na osnovu izvršene analize i analitičke procjene radnih mjesta, uspostaviće se vrijednosni sistem radnih mjesta u republičkim organima uprave, čime će se stvoriti pretpostavke za korektniji platni sistem. Određivanjem kriterijuma kvalifikovanosti i uvođenjem testova kompetentnosti, unaprijediće se efikasnost i efektivnost rada zaposlenih u republičkim organima uprave, a sve uz poštovanje principa EU.

Ključni indikatori uspješnosti: Doneseno Uputstvo o vođenju Registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava; Uspostavljen Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava; Donesen Zakon o državnim službenicima; Određeni kriterijumi kvalifikovanosti i izrađeni testovi kompetentnosti za svako radno mjesto pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika; Sprovedena analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave; Donesen Zakon o platama zaposlenih u republičkim organima uprave Republike Srpske; Usvojen Operativni plan za smanjenje ukupne potrošnje na plate; Smanjeno učešće izdataka na plate u javnom sektoru u odnosu na BDP.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Finansiranje izrade Registra će biti izvršeno iz sredstava Svjetske banke planiranih za ovu namjenu. Finansiranje donošenja Zakona o državnim službenicima će biti izvršeno iz budžeta Republike Srpske i uz pomoć sredstava namjenjenih za provođenje projekata u oblasti reforme javne uprave.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Uticaj na zapošljavanje će biti moguće sagledati tek nakon analize svakog pojedinačnog radnog mjesta iz Registra.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Nema rizika za realizaciju mjere.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

(FBiH)

4.3.3.5 Intenziviranje izgradnje poduzetničke infrastrukture

Nepostojanje harmonizacije sektorskih strategija i akcionih planova sa strategijama na kantonalnom i državnom nivou i Akcionim planom za Federaciju BiH. Pored ove harmonizacije neophodno je ove sektorske strategije uskladiti i sa preporukama EU i Aktom o malom biznisu.

Nedovoljna budžetska izdvajanja za poticanje razvoja malih i srednjih preduzeća, kao i za poduzetničku infrastrukturu. Nepostojanje sinhronizacije budžetskih izdvajanja za podršku razvoju sektoru male privrede na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH.

Nepostojanje jasnih kriterija na svim nivoima kako bi se utvrdilo kategorisanje poslovnih subjekata u malom gospodarstvu, te jedinstvenog pravnog okvira za provođenje programa razvoja odnosno poticaja razvoja poduzetništva i jedinstvene kriterijalne osnove za dodjelu poticaja sa naglaskom poticaja onim/onoj djelatnosti koja je u Strategiji razvoja (a to je u stvari i poštivanje specifičnosti određenog kantona/županije).

Reformske mjere:

- Stvaranje povoljnog poduzetničkog ambijenta sa posebnim naglaskom na smanjenje administrativnih i finansijskih prepreka za rast i razvoj malog gospodarstva,
- Unapređenje poduzetničke infrastrukture u Federaciji

- Projekti podrške sektoru MSP-a za jačanje konkurentnosti i očuvanje i povećanje uposlenosti u sektoru MSP-a

Kratki opis mjera: Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta će poduzeti niz mjera i aktivnosti koje imaju za cilj povećanje broja malih i srednjih preduzeća, poticanje rasta inovativnih i izvozu usmjerenih MSP-a, kao i stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za osnivanje i razvoj subjekata malog gospodarstva.

Nastavit će, sa ostalim nosiocima razvoja Federacije BiH, sa implementiranjem Akta o malom biznisu („Small Business Act" for Europe – SBA) i definiranjem okvira politika potpore MSP-a koje se trebaju donositi i razvijati kako bi se poboljšalo poduzetničko okruženje i povećala konkurentnost MSP-a.

Dopunom i izmjenom postojeće zakonske regulative osigurati će se povoljniji ambijent za djelovanje subjekata malog gospodarstva u cilju njihove opstojnosti i razvoja.

Kada su u pitanju budžetska izdvajanja za poslovne zone, u narednom periodu planiramo nastaviti poticati njihovu izgradnju iako sa umanjenim sredstvima. Kroz ovu mjeru pruža se podrška razvoju poduzetničkih zona u svrhu ekonomskog rasta i zapošljavanja na lokalnom nivou. Ova mjera, također doprinosi realizaciji ekonomskih prioriteta definiranih u strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave, te realizaciji prioriteta utvrđenih u strateškim dokumentima Federacije BiH. U sklopu ove aktivnosti u aktivno radimo na projektu Izrada informacionog sistema sa web portalom poslovnih zona u Federaciji BiH. Ovim projektom ćemo po prvi put imati registar poslovnih zona u FBiH na jednom mjestu pod nadzorom ovog ministarstva, a on će imati višestruke koristi kako za investitore, tako i za organe vlasti na svim niovima.

Ministarstvo će, i u sljedećem periodu, kroz programe poticaja davati podršku subjektima male privrede sa ciljem jačanja konkurentnosti što će dovesti do povećanja zapošljavanja. Najvažniji projekti podrške malim i srednjim preduzećima su: dodjela kreditnih i grant sredstava. Kreditna sredstva će i u narednom periodu plasirati sa kamatnom stopom od 1 % na 7 godina. Grant sredstva će se dodjeljivati kroz projekte: jačanje konkurentnosti, podrška novoosnovanim subjektima male privrede i poticaj obrtima (starim i tradicionalnim i vezanim i posebnim).

Dopunom i izmjenom postojeće zakonske regulative osigurati će se povoljniji ambijent za djelovanje subjekata malog gospodarstva u cilju njihove opstojnosti i razvoja.

U tom segmentu u planu za narednu godinu su sljedeće aktivnosti:

- Izmjena Zakona o poticaju razvoja malog gospodarstva, za koga je urađen je Prednacrt navedenog zakona i upućen je Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje,
- Izmjena Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima - Prijedlog navedenog zakona je utvrdila Vlada Federacije BiH i upućen je na usvajanje u oba doma Parlamenta Federacije BiH,

U narednom periodu planiramo poticati razvoj poduzetničke infrastrukture i poduzetničkih potpornih institucija u Federaciji BiH. Kroz ovu mjeru pruža se podrška razvoju poduzetničke infrastrukture u svrhu ekonomskog rasta i zapošljavanja na lokalnom nivou. Ova mjera, također doprinosi realizaciji ekonomskih prioriteta definiranih u strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave, te realizaciji prioriteta utvrđenih u strateškim dokumentima Federacije BiH.

Ministarstvo će kroz programe poticaja davati potporu subjektima malog gospodarstva za zapošljavanje koje je, prije svega, vođeno načelima stvaranja potražnje za ljudskim resursima kroz povećanje gospodarskih aktivnosti, te jačanje izvoznih kapaciteta.

U svrhu stvaranja povoljnog poslovnog ambijenta potrebno je izvršiti harmonizaciju sektorskih strategija, kao i uskladiti sa preporukama iz Akta o malom biznisu.

Neophodno je uraditi Akcioni plan za razvoj sektora malog gospodarstva u Federaciji BiH do kraja 2020.godine, kao prelaznog perioda do izrade Strategije 2021-2027.

Predložene aktivnosti u cilju harmonizacije sektorskih strategija i akcionih planova sa strategijama na državnom, federalnom i kantonalnom nivou nije postignut u značajnoj mjeri, pa će se nastaviti provoditi u 2019. godini.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Efikasniji akcioni planovi za realizaciju sektorskih strategija, kao i budžetska izdvajanja za poslovne zone i mala i srednja preduzeća će doprinijeti poboljšanju konkurentnosti privatnog sektora u Federaciji BiH. Pored toga, usklađivanje sektorskih strategija sa preporukama EU i Akta o malom biznisu će, također, dovesti do povoljnijeg uticaja na konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH.

Ključni indikatori uspješnosti (KPI):

- Donošenje planiranih zakonskih akata
- Ostvarivanje ciljanog povećanja broja subjekata malog gospodarstva i broja zaposlenih u sektoru malog gospodarstva
- Ostvarivanje ciljanog povećanja broja subjekata malog gospodarstva i broja zaposlenih kao rezultat unapređenja poduzetničke infrastrukture

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za unapređenje poduzetničke infrastrukture.

U planu za 2019. godinu je došlo do značajnog smanjenja sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za izgradnju poduzetničkih zona.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Stvaranje boljeg poslovnog okruženja za rast i razvoja malog gospodarstva Federacije Bosne i Hercegovine.

Potencijalni rizici: Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH. Postoji rizik od nedostatka planiranih finansijskih sredstava

4.3.4 ISTRAŽIVANJE, RAZVOJ I INOVACIJE (RDI) I DIGITALNA EKONOMIJA

4.3.4.1 Unaprijeđenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima

Stanje u oblasti komunikacija i informacionog društva u BiH potrebno je unaprijediti na način da se prate trendovi i dinamika razvoja savremenog svijeta kroz usvajanje i primjenu novih tehnologija u oblasti telekomunikacija i informacionog društva, te usklađivanje regulative s Regulatornim okvirom za elektronske komunikacije Evropske Unije. Stimulisaće se rast ekonomije uvođenjem novih servisa i otvorenost za investicije, stvaraju se uslovi za otvaranje novih radnih mjesta, povećavaju produktivnost postojećih procesa rada, prihoda i povrata investicija. Ulaganja u oblast širokopojasnog pristupa direktno utiče na rast bruto društvenog proizvoda, konkurentnost svih sektora privrede i unapređenje života građana. BiH je jedina zemlja u regionu koja nema Strategiju širokopojasnog pristupa.

Zakonodavstvo BiH iz oblasti komunikacija i informacionog društva nije usklađeno sa EU regulatornim okvirom iz ovih oblasti. U skladu s članom 104. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica i Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sporazum), usklađivanje oblasti elektronskih komunikacionih mreža i elektronskih komunikacionih usluga s Regulatornim okvirom za elektronske komunikacije Evropske unije treba izvršiti u roku od godinu dana nakon stupanja na snagu Sporazuma. EPR 2017-2019. godine takođe definiše mjere za prevazilaženje ovih prepreka (zakon, strategija,

politika, Projekat digitalizacije) i one se kontinuirano realizuju. U toku je izrada Strategije širokopojasnog pristupa, kao i izrada Nacrta zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima, te je usvojena Politika sektora elektronskih komunikacija u Bosni i Hercegovini za period 2017-2021. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 46/17).

Evropska komisija procjenjuje da je ostvaren mali napredak u oblasti komunikacija i informacionog društva ali da je potrebno jasnije definisati rokove, nosioce aktivnosti indikatore za mjerenje napretka i povećanja konkurencije. Da bi se zakonodavstvo BiH iz oblasti komunikacija i informacionog društva uskladilo sa EU regulatornim okvirom iz ovih oblasti i uredilo potrebno je izraditi i donijeti sljedeće:

- Strategiju širokopojasnog pristupa,
- Strategiju razvoja informacionog društva,
- Zakon o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima,

Za izradu navedenih propisa obezbijedena su finansijska sredstva iz Budžeta BiH, a realizovaće se kroz plate i naknade nosilaca aktivnosti. Reforma je u toku i odvija se kontinuirano uz određena kašnjenja. Reforma se treba okončati u 2021. godini.

Stimulisaće se rast ekonomije uvođenjem novih servisa i otvorenost za investicije, stvaraju se uslove za otvaranje novih radnih mjesta, povećavaju produktivnost postojećih procesa rada, prihoda i povrata investicija. Ulaganja u oblast širokopojasnog pristupa direktno utiče na rast bruto društvenog proizvoda, konkurentnost svih sektora privrede i unapređenje života građana.

4.3.4.2 Reforma u oblasti istraživanja u BiH

Mala zemlja s ograničenim resursima kao što je BiH svoj prosperitet može uspješno graditi jedino na razvoju ekonomije koja se temelji na tehnologiji i inovacijama. U BiH visoko obrazovanje, naučnoistraživački rad i tehnološki razvoj kao zajednički skup djelatnosti moraju postati državni prioritet, sa krajnjim ciljem dostizanja normi koje u tim oblastima važe u EU. Inovacije su jedna od ključnih mogućnosti za stvaranje moderne BiH. Ključne slabosti sistema inovacija u BiH su sljedeće: nedostatak potražnje za inovacijama ; neodgovarajuće razumijevanje uloge inovacija u ekonomskom rastu i društvenom razvoju ; mali broj I&R osoblja i zastarjela ili neadekvatna istraživačka infrastruktura ; NTI se suočava sa problemom kritično nedovoljnog finansiranja. Održivi razvoj naučno-istraživačkog sektora u zemlji zavisi od toga kako efektivno se koriste rezultati istraživanja, naročito oni financirani od strane javnog sektora, u komercijalne svrhe. Ključni akteri u ovom sektoru su: univerziteti, centri za inovacije i istraživanja, MSP, razvojne agencije, privredne komore, socijalni partneri, industrija, strukovne asocijacije (klasteri i sl.), poslovne institucije, nevladine organizacije i druge javne i privatne institucije/organizacije.

Cilj je da se nauka i tehnologija stave u prve redove u borbi protiv ekonomske krize, odnosno da se pruži podrška realnom sektoru u cilju povećanja inovativnih kapaciteta i konkurentne sposobnosti preduzeća, naročito mikro, malih i srednjih, i to:

- osiguranjem dodatnih finansijskih sredstava za nauku i razvoj tehnologije;
- usmjeravanjem naučnoistraživačkih i istraživačkorazvojnih projekata za potrebe privrede, jačanje javnih naučnoistraživačkih instituta i instituta na univerzitetima i njihovo povezivanje sa privredom;
- unapređenjem naučnoistraživačke i tehnološke infrastrukture (oprema, uređaji, sistemi, laboratorije);
- povećanjem finansijske „start-up“ pomoći za visoko-tehnološka preduzeća.

Prema globalnom poređenju INSEAD **globalnog indeksa inovacija (GII)**⁶⁷, Bosna i Hercegovina se nalazi na 82. mjestu od 141 zemlje. Zemlja ima bolju poziciju po prosjeku u poslovnoj sofisticiranosti, gdje se BiH nalazi na 45., ljudskom kapitalu i istraživanjima gdje je na 52., dok je po tržišnoj sofisticiranosti na 58. mjestu. Područja relativne slabosti su infrastruktura (tradicionalna i IKT) i rezultati kreativnosti, oba na 90 mjestu. U oblasti difuzije znanja BiH se nalazi na 84., dok je u saradnji fakulteta i industrije na 123. mjestu. Neodgovarajuće razumijevanje među kreatorima politika o **ulozi istraživanja i inovacija u ekonomskom rastu i društvenom razvoju** se može manifestovati ozbiljnim nedostatkom sredstava od strane kako javnih tako i privatnih izvora.

OECD je 2012. naveo da *"kvaliteta poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini ostaje vrlo problematična i dalje zaostaje za ekonomijama drugih zemalja u Jugoistočnoj Evropi; [...] Nije postignut značajan napredak u području institucionalne politike i koordinacije iste na državnom nivou od prethodnih izvještaja"*. U poređenju sa drugim zemljama u regionu identifikovana su kritična područja u pogledu regulatornog okvira za izradu politika o MSP, operativnog okruženja za MSP, kao i internacionalizacije malih i srednjih preduzeća. (OECD, 2012.)

U posljednjih 20 godina, ekonomski rast u BiH je bio zasnovan na jeftinoj radnoj snazi, stranim investicijama i sve većom domaćom potražnjom zahvaljujući rekonstrukciji. BDP je u 2014. godini iznosio je 13,97 miliona EUR, uz nestabilnu stopu rasta (2010.: 0,8%, 2011: 0,9%, 2012: -0,9%, 2013: 2,4%, 2014: 1,05%). Spoljnotrgovinski bilans prikazuje obično deficite (varira između -3,3% i -3,8% u istoj godini⁶⁸). Sastav BDP-a su uglavnom usluge (65,5%); dok je udio industrije (26,3%) i poljoprivrede (8%) mnogo manji (podaci o 2014.)⁶⁹. Prema zvaničnim podacima koje je objavila Agencija za statistiku BiH, GERB (bruto izdaci za istraživanje i razvoj) su 2012. iznosili € 35.574m (0.27% BDP-a). This figure has increased slightly in 2013 to € 43.994m (0.32% of GDP). In 2014 it amounted to € 35,944 million (0.26% of GDP), in 2015 to € 31,952 million (0.21% of GDP), in 2016 to € 33,017 million (0.21% of GDP). BERD (izdaci za istraživanje i razvoj poslovnog sektora) je iznosio 0,2%. Što se tiče rezultata istraživanja, analiza naučnih publikacija i patentiranja u zemljama u Dunavskom regionu je pružila neke važne uvide u položaj BiH (Lampert, 2015.). Prema ovoj studiji BiH ima nizak godišnji broj i naučnih publikacija⁷⁰ i patenata. U slučaju naučnih publikacija, međutim, postoji veliki godišnji rast u periodu od 2003. do 2013. u većini istraživačkih polja (300% ili više, ali počevši od vrlo niskog nivoa).

Postoji oko 800 inovatora koji registruju oko 50 patenata godišnje⁷¹ kod relevantnih međunarodnih institucija, što je mali broj u odnosu na broj stanovnika. Udio proizvoda srednje i visoke tehnologije zauzima 18,76% izvoznih proizvoda (Ergarac, 2014.).

Učešće BiH u FP7 (Sedmi okvirni program Evropske unije za istraživanje, razvoj i ogledne aktivnosti), Horizon 2020. godine (8. Okvirni program EU za istraživanje i inovacije, H2020) i drugim pan-evropskim istraživačkim saradnjama (poput COST i EUREKA) je velika šansa i daje velike mogućnosti.

SEE 2020 - Stup Pametnog rasta SEE 2020, koji poziva na transformaciju državnih sistema nauke i inovacija u pravcu modernog modela trostruke spirale podržava ciljeve da unaprijedi suradnju između privatnog sektora i istraživačkih i obrazovnih institucija kao put jačanja konkurentnosti na osnovu inovacija. **EU Strategija za dunavsku regiju** (EU Strategy for the Danube Region) **EUSDR** Prioriteti 7 – Društvo znanja i 8 – Konkurentnost u okviru Stupa

⁶⁷ Pogledajte <http://global-indices.insead.edu/gii/documents/GII2014report.pdf> preuzeto 24.11.2015/11/24

⁶⁸ Za više detalja pogledajte Aneks IV, Osnovni izvještaj str. III-IV

⁶⁹ CIA World Factbook, Bosna i Hercegovina. Preuzeto sa <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/bk.html> na 24.11.2015.

⁷⁰ Analiza je zasnovana na podacima za period od 2003. do 2013. koristeći Elsevier Scoups-ove i Thomson Reuter-ove Web of Sciences baze podataka

⁷¹ Pogledajte Aneks IV Osnovnog izvještaja stranica 7.

izgradnje prosperiteta. Strategija razvoja nauke u BiH za period 2017-2022-revidirani dokument, je dokument koji daje strateške smjernice i plan djelovanja za razvoj naučnoistraživačke i istraživačko-razvojne djelatnosti i inovacija u Bosni i Hercegovini za period 2017.-2022. godina, s ciljem prosperitetnog razvoja nauke i istraživanja, privrede, obrazovanja i kulture u Bosni i Hercegovini u skladu sa preporukama razvoja nauke u Evropi i svijetu.

Reformske mjere:

- Odluka o uspostavi platforme za koordinaciju i povezivanje aktivnosti u oblasti nauke i privrede u BiH
- Akt o uspostavljanju Koordinacionog tijela za istraživanje, razvoj i inovacije u BiH
- Odluka o usvajanju mape puta za koordinaciju aktivnosti na implementaciji ERA prioritet
- Promocija i prezentacija EU programa s ciljem jačanja kapaciteta i većeg stepena uspješnosti
- Izdavanje više sredstava za podršku projektima u oblasti nauke
- Strategies for smart specialisation

Promjene se trebaju fokusirati na sljedeće opšte ciljeve:

- **Poboljšati ljudske kapacitete**, posebno mladih naučnika i inovatora (start-uppers) – internacionalizacija i doprinos lokalnom industrijskom rastu i dobrobiti treba da bude ključni kriterij za izbor;
- **Podsticati preduzeća da povećavaju zahtjeve za inovacijama i istraživanjem** (poreske olakšice, politike javnih nabavki, posebne finansijske šeme za unapređenje saradnje sa akademskom zajednicom, itd.);
- Posmatrati **kvalitet kao primarni kriterijum** u svim trenucima javnog odlučivanja (izrada politika, sredstva, promocija univerzitetskih profesora, itd.);
- **Povećati privatno i javno finansiranje** ITRI;

4.3.4.3 Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučno-istraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj (RS)

Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske za period od 2017. do 2021. godine – „Znanje za razvoj“ pokazuje da je u prethodnom petogodišnjem periodu izvršen značajan napredak u oblasti istraživanja i razvoja u Republici Srpskoj, kao što su institucionalizacija ove oblasti, organizacija naučnoistraživačkog rada i tehnološkog razvoja, uvođenje savremenih kriterijuma za sufinansiranje programskih aktivnosti i podizanje kvaliteta naučnoistraživačkog rada i inovacija. Takođe, uložena su značajna (pretežno kreditna) sredstva u modernizaciju naučnoistraživačke opreme u jednom broju ustanova i organizacionih jedinica javnih univerziteta. Međutim, u oblasti istraživanja i inovacija potrebno je napraviti dodatne iskorake.

Stanje u oblasti istraživanja i inovativnosti slično je zemljama regiona, iako postoje specifičnosti koje se odnose na Republiku Srpsku. U oblasti istraživanja karakteriše ga institucionalni okvir nedovoljno usklađen sa dobrim evropskim praksama, nezadovoljavajući nivo i kvalitet naučne produktivnosti, nizak nivo saradnje naučnoistraživačke zajednice sa privredom, izuzetno niska ulaganja u naučnoistraživački sektor, odbojnost ka uvođenju eksternog vrednovanja rada pojedinaca i organizacija, te nedovoljna interdisciplinarnost u istraživanju.

Oblast tehnološkog razvoja karakteriše izražen jaz između mogućnosti privrede da apsorbuju nova tehnološka rješenja i nedovoljno razvijena svijest donosilaca odluka o važnosti inovacija i nužnosti korišćenja savremenih tehnoloških rješenja. Istovremeno, u Republici Srpskoj posluje

mali broj velikih kompanija koje ulažu u inovativnost. Na visokoškolskim ustanovama nema sistemске usmjerenosti ka razvoju inovacija, niti postoji adekvatan sistem vrednovanja i nagrađivanja inovatora, odnosno upravljanja intelektualnom svojinom.

Naučna produktivnost u Republici višestruko je manja od naučne produktivnosti zemalja regiona. Takođe, Republika ulaže znatno manje u odnosu na očekivani nivo kada se posmatra nivo opšteg razvoja. Konkurentnost zemalja sve više zavisi od njihovih inovativnih sposobnosti. Republika Srpska spada u red skromnih inovatora.

Ključne prepreke za rast i konkurentnost u oblasti istraživanja, razvoja i inovacija i digitalne ekonomije su: Institucionalni okvir koji je nedovoljno usklađen sa dobrim evropskim praksama, nezadovoljavajući nivo i kvalitet naučne produktivnosti, nizak nivo saradnje naučnoistraživačke zajednice sa privredom, izuzetno niska ulaganja u naučnoistraživački razvoj u odnosu na razvijene evropske zemlje, odbojnost ka uvođenju eksternog vrednovanja rada pojedinaca i organizacija i Nedovoljno razvijene e-usluge.

Prethodni period karakterišu značajni pozitivni pomaci u smislu institucionalizacije ove oblasti, snažnije promocije i bolje organizacije naučnoistraživačkog rada i tehnološkog razvoja, uvođenja savremenih kriterijuma za sufinansiranje programskih aktivnosti i podizanja opšteg kvaliteta naučnoistraživačkog rada i inovativnosti. U narednom periodu, neophodna je primjena jasnih i ciljanih javnih politika, usmjerenih na povećanje kvaliteta rezultata istraživanja, jačanje postojećih i izgradnju savremenih kapaciteta, uz prethodno određene prioritete, jer samo ovakav pristup može povećati kapacitet privrede u smislu primjene inovativnih rješenja kao efikasnog instrumenta povećanja konkurentnosti.

Pretpostavke za sprovođenje navedene reformske mjere u narednom periodu su: Objektivnije vrednovanje rezultata naučnoistraživačkog rada; Promjena modela finansiranja istraživanja i inovacija, koja uključuje osnivanje Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske (FNIRS); i Usklađivanje pravnog okvira u skladu sa reformskim ciljevima.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Zakon o Fondu za nauku i inovativnost Republike Srpske; tokom cijele godine: Podsticanje saradnje naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom kroz finansiranje pilot projekata koji će naći direktnu primjenu u privredi te pomoći unapređenju poslovanja; tokom cijele godine: Uspostavljanje elektronskog servisa za povezivanje mladog naučno istraživačkog kadra, obrazovnih institucija i privrede; Uspostavljanje regionalne saradnje s ciljem internacionalizacije nauke i inovativnosti kroz politiku stipendiranja mladog naučno istraživačkog kadra (4. kvartal); Uspostavljanje efikasnog sistema u oblasti scijentometrije i bibliometrije kroz formiranje tima konsultanata iz te oblasti (kontinuirano);

2020: Osnivanje Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske uz alternativna mjeru izmjene modela finansiranja nauke u smislu projektnog višegodišnjeg finansiranja; Uspostavljanje adekvatnog i podsticajnog pravnog okvira za istraživanja i inovacije, kao procesa koji zahtijeva koordinisan pristup više ministarstava u Vladi Republike Srpske i drugih javnih institucija i agencija, ali i svih učesnika u društveno-ekonomskom životu Republike (1. i 2. kvartal); Procjena svrsishodnosti scijentometrijskih analiza urađenih tokom 2019. godine (3. kvartal);

2021: Usklađivanje pravnog okvira u skladu sa uočenim nedostacima i potrebama efikasnijeg sistema funkcionisanja scijentometrije i promocije nauke, kao i Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske (1. i 2. kvartal); Komparativna analiza prethodnog i novog sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom Republike Srpske; Dalja unapređivanja zasnovana na rezultatima prethodne analize (3. i 4. kvartal).

Očekivani uticaj na konkurentnost: Inovativno aktivne sredine snažno poboljšavaju konkurentnost ne samo između domaćih subjekata, nego i u odnosu na šire tržište. Istraživanja

dovode do inovativnih rješenja koje realni sektor apsorbuje i koristi, zbog čega je neophodno stalno jačanje procesa umrežavanja akademske i poslovne zajednice, u podsticajnom ambijentu i uz pomoć instrumenata kojim raspolaže javni sektor.

Ključni indikatori uspješnosti: Primjena inovativnih procesa ili proizvoda; Intenzivan rast i razvoj; Veće plate i veći broj zaposlenih.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Značajni fiskalni efekti predloženih reformskih mjera biće vidljivi tek u dugom roku, s obzirom na specifičnost investicija u istraživanje i razvoj. S druge strane, ulaganja u realizaciju predloženih mjera predstavljaju relativno skroman iznos, s obzirom na očekivane efekte. Druga vrsta finansijskih efekata odnosi se na uštede koje će poslovni sektor ostvariti zbog angažovanja kvalitetnih istraživača u procesima rješavanja poslovnih problema sa kojima se suočavaju.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Primjena inovativnih procesa ili proizvoda, preuzetih ili razvijenih u okviru poslovnog subjekta, ima snažan finansijski efekat i rezultuje intenzivnim rastom i razvojem. Ovo vodi i dodatnom efektu – veće zarade znače i veću mogućnost ulaganja sredstava u istraživanje i razvoj i mogućnost novog zapošljavanja, čime se nastavlja ciklus pozitivnih aktivnosti u ovoj oblasti. Dodatni finansijski efekti i efekti na konkurentnost će dugoročno uticati, s jedne strane, na povećanje zapošljavanja u naučnoistraživačkoj djelatnosti, ali i stvaranju novih radnih mjesta u realnom sektoru, s druge strane, zahvaljujući efektima koji proizlaze iz korišćenja kvalitetnih i upotrebljivih istraživačkih i inovativnih rješenja.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Rizik izostanka institucione saradnje; Stagnacija ili dalji pad ulaganja u naučnoistraživačku djelatnost

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

4.3.6 OBRAZOVANJE I VJEŠTINE

4.3.6.1 Unapređenje saradnje obrazovanja i tržišta rada

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti obrazovanja i vještina su višestruke: neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; Nedovoljno razvijena preduzetničko-inovativna i digitalna kompetencija; Nedostatak strateškog okvira za razvoj ljudskih resursa, finansijskih sredstava, odgovarajućeg kadra i obuka za nastavno i nenastavno osoblje; Nedovoljno razvijena infrastruktura i neadekvatna opremljenost obrazovnih institucija; Praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna većini učenika u srednjim stručnim školama i studenata, kao i nedostatak mentora koji bi pratili rad učenika i studenata; Nastavni procesi nisu u dovoljnoj mjeri prilagođeni savremenim metodama i oblicima rada u oblasti obrazovanja i obuke.

Osnovni razlog provođenja ove reformske mjere je izuzetno visok postotak nezaposlenih, naročito mladih, što zahtjeva mjere za povećanje njihove zapošljivosti u smislu razvoja kvalitetnih ljudskih resursa. Reforma koja podrazumijeva razvoj ključnih kompetencija sa fokusom na preduzetničko-inovativnu i digitalnu kompetenciju u oblasti srednjeg i visokog obrazovanja, izradu novih kvalifikacija baziranih na ishodima učenja, usklađenost standarda zanimanja i standarda kvalifikacija sa potrebama tržišta rada, jedini je put za ubrzanje ekonomskog razvoja, a time i veće zapošljivosti.

Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi u 2018. godini koju provodi Agencija za statistiku BiH, stopa nezaposlenosti iznosila je 18,4% (17,2% za muškarce i 20,3% za žene), dok je u istom periodu 2017. godine bila 20,5% (18,9% za muškarce i 23,1% za žene). Stopa

nezaposlenosti bila je najviša među mladim osobama starosti 15 do 24 godine i iznosila je 38,8% (35,4% za muškarce i 45,5% za žene).

Obrazovna struktura zaposlenih osoba pokazuje da 68,2% osoba ima završenu srednju školu, slijede zaposleni sa sa završenim akademskim obrazovanjem 16,9%, te osobe sa završenom osnovnom školom ili nižim obrazovanjem 14,8%. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba pokazuje da 71,8% osoba ima završenu srednju školu, slijede nezaposleni s osnovnom školom ili nižim obrazovanjem 14,9%, te osobe sa završenim akademskim obrazovanjem 13,3%.

U SEE 2020, kroz dimenziju „obrazovanje i kompetencije“ je definisano poboljšanje regionalne baze znanja i vještina a njom se postavljaju i posebni ciljevi u dvije glavne oblasti: smanjenje broja učenika i lica koji rano prestaju sa školovanjem i obukom i povećanje udjela tercijarnog obrazovanja.

Prema Reformskoj agendi BiH, u srednjeročnom periodu potrebno je reformisati sistem obrazovanja u cilju njegove veće povezanosti sa tržištem rada. U Sektorskom planskom dokumentu za period 2018-2020 fokus je na stručnom i visokom obrazovanju i uključivanju na tržište rada. Jedan od prioriteta je razvijanje i uvođenje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje na svim nivoima obrazovanja sa fokusom na preduzetničku i digitalnu kompetenciju. Planiran je i nastavak aktivnosti na daljem razvoju i provođenju kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje u BiH gdje su u prethodnom periodu razvijeni određeni elementi koji se odnose na kvalifikacijski okvir za opšte obrazovanje i kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje odnosno u stručnom i obrazovanju odraslih.

U odnosu na preporuke / komentare ERP 2018 vezane za predškolsko obrazovanje, bitno je istaći da je prema procjenama, obuhvat djece predškolskim obrazovanjem u BiH u porastu, ali je i dalje znatno niži od evropskog prosjeka. Prema procjeni stanovnika BiH za 2017.godinu stopa učešća djece, : 6 godina – 7,8%, 5 godina - 19,4%, 4 godine - 17,3%, 3 godine - 14,7, 2 godine - 9,5% i 1 godina - 4,1%. Podaci Agencije za statistiku BiH govore da je u 2017/2018.godini u BiH bilo ukupno 322 predškolske ustanove sa upisanih 25.844 djece. U odnosu na prethodnu školsku godinu broj predškolskih ustanova je manji za 3 %, dok je broj djece korisnika predškolskih ustanova porastao za 3,7 %.

Prema Platformi za razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja u BiH za period 2017. – 2022.godine ciljevi POO su povećanje obuhvata djece na 100% u godini pred polazak u školu, osiguravajući kontinuirani vaspitno- obrazovni rad u trajanju od najmanje tri časa (180 minuta) dnevno cijele pedagoške godine. Takođe, cilj je i povećanje obuhvata djece od 3 do 5 godina starosti na 50% te populacije, te povećati obuhvat djece od 0 do 3 godina na 20%.

U kontekstu osiguranja kvaliteta obrazovanja i obuke (shodno preporuka / komentarima ERP 2018; zaključcima dijaloga EU-WB i Turske), razvoj i provođenje kvalifikacijskog okvira u BiH je jedan od dugoročnih reformskih prioriteta, što između ostalog podrazumijeva izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija te nove studijske programe i nastavne planove i programe temeljene na ishodima učenja i ključnim kompetencijama na svim nivoima obrazovanja. Osnovni cilj je da znanja, vještine i kompetencije, odnosno kvalifikacije koje učesnici stiču u okviru procesa obrazovanja i obuke na svim nivoima, budu usklađeni sa potrebama tržišta rada i novim tehnologijama što će povećati zapošljivost i mobilnost radne snage i imati uticaj na poboljšanje kvaliteta obrazovanja. Nadležne obrazovne vlasti u saradnji sa drugim relevantnim institucijama razmatraju modalitete uvođenja poduzetničkih i digitalnih kompetencija u nastavne planove i programe:

- Uvođenje ključnih kompetencija u okvire nastavnih planova i programa sa fokusom na preduzetničku i digitalnu kompetenciju.

- Razvijanje metodologije za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja kako bi se obezbjedila dovoljna prohodnost i priznavanje kvalifikacija, te otklonila prepreke u efikasnom praćenju tržišta rada.
- Razvijanje sistema osiguranja kvaliteta u srednjem stručnom i visokom obrazovanju, kao i veze između sektora obrazovanja i obuke i rada i zapošljavanja.

Daljnja izgradnja i provođenje kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje, što podrazumijeva kvalifikacije bazirane na ishodima učenja i ključnim kompetencijama koje su relevantne na tržištu rada.

S obzirom na nadležnosti u obrazovanju, finansiranje za provođenje reformskih mjera nije predviđeno budžetom institucija BiH. Provođenje pobrojanih mjera predviđeno je finansirati iz EU fondova i drugih donatorskih sredstava. Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada je dugotrajan proces koji zahtijeva kontinuiranu aktivnost, kako nadležnih institucija, tako i društva u cijelini. Uspješnom povezivanju obrazovanja i tržišta rada prethodi usaglašavanje upisnih politika u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama sa potrebama poslodavaca i tržišta rada. Nove kvalifikacije bazirane na ishodima učenja (znanja, vještine i kompetencije potrebne za savremeno, globalno i stalno promjenjivo tržište rada) i ključnim kompetencijama trebale bi povećati zapošljivost i osposobiti radnike kako bi lakše pronalazili ili mijenjali zaposlenje.

Razlozi za reformu su implementacija Bolonjskog procesa te dokumenta Strateški pravci razvoja visokog obrazovanja u Federaciji Bosne i Hercegovine od 2012-2022. Temeljni cilj osnivanja Fondacije za mobilnost studenata i nastavnog osoblja Federacije Bosne i Hercegovine je potpora realizaciji programa međunarodne akademske i studentske mobilnosti i razmjene, podsticanje i stimuliranje mobilnosti studenata i nastavnika, razvoj i unapređenja oblasti visokog obrazovanja, a naročito: potpora provedbi programa EU; potpora provedbi bilateralnih i multilateralnih međunarodnih sporazuma i protokola o suradnji u oblasti visokog obrazovanja; potpora osnivanju studija na stranim jezicima na javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine; potpora osnivanju i radu komercijalno održivih ljetnih škola; potpora projektima internacionalizacije i poboljšanju kvalitete visokog obrazovanja; potpora obavljanju studentske prakse u inozemstvu; potpora studentskoj mobilnosti domaćih studenata; potpora studentskoj mobilnosti stranih studenata; potpora mobilnosti domaćeg nastavnog osoblja; potpora mobilnosti stranog nastavnog osoblja; potpora školovanju deficitarnog nastavnog kadra s javnih visokoškolskih ustanova u Federaciji BiH.

Na prijedlog federalne ministricе obrazovanja i nauke, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, usvojila je:

- Odluku o osnivanju Fondacije za mobilnost studenata i nastavnika Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 100. sjednici, održanoj 27. 4. 2017. godine. Odluka je objavljena u Službenim novinama Federacije BiH, broj: 34/17 od 10. 5. 2017. godine
- Odluku o uvjetima i kriterijima za imenovanje predsjednika i članova Upravnog odbora Fondacije V.broj: 1741/2017 od 21. 12. 2017. godine

U 2018. godini, Vlada Federacije BiH donijela je

- Rješenje o privremenom imenovanju Upravnog odbora Fondacije V.broj: 531/2018 od 26.4.2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18),
- Odluku o davanju suglasnosti na Statut Fondacije V.broj: 532/2018 od 26. 4. 2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18) i
- Odluku o imenovanju osobe ovlaštene za predstavljanje i zastupanje Fondacije V.broj:533/2018 od 26. 4. 2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18).

Izvršena je registracije Fondacije kod Federalnog ministarstva pravde i Izbor predsjednika i članova Upravnog odbora Fondacije u skladu s navedenom Odlukom o uvjetima i kriterijima za imenovanje je završen.

Reformske mjere: Unapređenje kompetencija međuuniverzitetske, regionalne i međunarodne saradnje

Kratki opis mjera: Ostvarenjem navedenih ciljeva Bosna i Hercegovina će se približiti europskom prostoru visokog obrazovanja i unaprijediti domaću i međunarodnu mobilnost.

U ovom trenutku u Federaciji Bosne i Hercegovine, osim u okviru Transfera za implementaciju Bolonjskog procesa ne postoji institucionalna potpora domaćoj i međunarodnoj mobilnosti.

Dokumenti:

- Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2016-2026. (Prioritet: P-6 - Internacionalizacija);
- Pariški komunikate 2018. (uskladiti politike s dokumentom prema kojemu kroz europski prostor visokog obrazovanja treba utabati put za mobilnost studenata velikih razmjera, poboljšati usporedivost i transparentnost naših sistema te povećati kvalitet i atraktivnost);
- Strateški pravci razvoja visokog obrazovanja u Federaciji Bosne i Hercegovine od 2012-2022.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Mobilnost studenata povećava konkurenciju među visokoškolskim ustanovama kroz pritisak za prenošenje stečenih bodovima, za bolje i više tečajeva na stranim jezicima i, pritisak zahtjevnijih studenata za poboljšanje kvalitete studija.

Ključni indikatori uspješnosti (KPI): Implementacija aktivnosti predviđenih ovom mejrom dovodi do unapređenja kompetencija i vještina studenata, a time i njihovog bržeg zapošljavanja, dok mobilnost nastavnika omogućava kvalitetniju nastavu i primjenu novih metoda poučavanja uz primjenu novih tehnologija.

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Finansijskim zahtjevom FMON za budžetskim sredstvima - period 2019. do 2021. godine predviđen je Transfer za Fondaciju u iznosu od 200.000,00 KM na godišnjem nivou iz entitetskog proračuna.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Mobilnost studenata i nastavnog kadra omogućava da se poboljšaju transverzalne vještine i stvara daleko veće mogućnosti zapošljavanja i konkurentnost na tržištu rada. Prilikom implementacije aktivnosti dužna pažnja će se posvetiti rodnom pitanju.

Potencijalni rizici:

- Nedovoljna finansijska sredstva potrebna za pokriće svih ukazanih potreba za ostvarenje mobilnosti i razmjene iskazanih na osnovu važećih bilateralnih i multilateralnih sporazuma/institucionalnih sporazuma i ugovora/ te ostalih programa mobilnosti i razmjene,
- Problemi u prikupljanju finansijskih sredstava iz ostalih izvora (grantovi itd.),
- Izostalo praćenje projekta i nepružanje finansijske podrške od strane kantonalnih ministarstava obrazovanja.

Kreirajući upisnu politiku za akademsku 2018/19. godinu, Ministarstvo prosvjete i kulture se rukovodilo strateškim pravcima razvoja visokog obrazovanja, te je uzelo u obzir podatke Privredne komore Republike Srpske o iskazanim potrebama poslodavaca za zapošljavanjem kadrova visoke stručne spreme uz konsultacije sa visokoškolskim ustanovama, predstavnicima studenata, Savjetom za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, Privrednom komorom

Republike Srpske i Unijom udruženja poslodavaca Republike Srpske. Uspješno povezivanje obrazovanja i tržišta rada zahtijeva detaljnu analizu stanja na tržištu rada, u cilju usaglašavanja upisnih politika u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama sa potrebama poslodavaca i tržišta rada jedinica lokalne samouprave. Stavljanje akcenta na preduzetničko-inovativne komponente u oblasti srednjeg i visokog obrazovanja, usklađenost standarda zanimanja i standarda kvalifikacija sa potrebama tržišta rada zajedno sa jačanjem saradnje realnog sektora i sektora obrazovanja, može biti najkraći put za ubrzanje privrednog razvoja u Republici Srpskoj. Ministarstvo prosvjete i kulture je prihvatilo kao svoj strateški cilj unapređivanje navedenih komponenata uspješnog povezivanja tržišta rada i sistema obrazovanja.

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti obrazovanja i vještina su: Neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; Nedovoljno izražena preduzetničko-inovativna komponenta u obrazovnom procesu; Praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna učenicima i studentima u preduzećima, kao i nedostatak mentora u preduzećima koji bi radili i pratili učenike i studente; Nastavni procesu nisu u dovoljnoj mjeri prilagođeni savremenim metodama i oblicima rada u oblasti obrazovanja.

Na osnovu identifikovanih ključnih prepreka, ključna reformska mjera Vlade Republike Srpske u 2019. godini, u oblasti obrazovanja i vještina je:

Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada zahtijeva detaljnu analizu stanja na tržištu rada, u cilju usaglašavanja upisnih politika u srednjim stručnim školama i visokoškolskim ustanovama sa zahtjevima poslodavaca.

Kvalifikacija zanimanja treba da odgovara relevantnim zahtjevima tržišta rada, a da bi se to postiglo nužno je uključiti sve društvene partnere te početi proceduru razvijanja kvalifikacionog okvira Republike Srpske, što će omogućiti adekvatno praćenje, vrednovanje i usklađivanje studijskih programa i nastavnih planova i programa, odnosno modula sa potrebama poslodavaca i tržišta rada.

Kvalifikacijskim okvirom će se opisati i vrednovati na isti način sve kvalifikacije stečene u srednjoj školi, visokoškolskim ustanovama i na radnom mjestu. Kvalifikacijski okvir obuhvata sve kvalifikacije stečene formalnim, neformalnim i informalnim obrazovanjem i definiše nivoe kvalifikacija i ishode učenja na svakom nivou. Obrazovanje je djelatnost od opšteg društvenog interesa i zato treba kontinuirano raditi na podizanju kvaliteta.

Prvi korak u tim aktivnostima je kvalitetnije kreiranje upisne politike u srednjim školama i na visokoškolskim ustanovama.

Plan upisa treba biti odraz potreba privrede Republike Srpske, kroz usklađenost sa potrebama poslodavaca, tržišta rada, jedinica lokalne samouprave i iskazanim potrebama za nastavak daljeg školovanja na visokoškolskim ustanovama.

Pri izradi plana upisa u srednje škole i visokoškolske ustanove potrebno je uzeti u obzir mišljenje jedinice lokalne samouprave, Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske, Zanatske komore Republike Srpske, Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske.

Kreirajući upisnu politiku za akademsku 2018/19. godinu, Ministarstvo prosvjete i kulture se rukovodilo strateškim pravcima razvoja visokog obrazovanja, te je uzelo u obzir podatke Privredne komore Republike Srpske o iskazanim potrebama poslodavaca za zapošljavanjem kadrova visoke stručne spreme uz konsultacije sa visokoškolskim ustanovama, predstavnicima studenata, Savjetom za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta i Privrednom komorom Republike Srpske.

Mjera Vlade Republike Srpske u oblasti obrazovanja i vještina: „Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada“ će se realizovati kontinuirano.

U oblasti visokog obrazovanja mjera će biti realizovana putem inoviranja studijskih programa tako da budu orijentisani prema praktičnom i istraživačkom dijelu studija, te kroz saradnju visokoškolskih ustanova i privrede, čime će se povećati učešće strukovnih studijskih programa na 7% u periodu do pet godina.

U srednjem stručnom obrazovanju potrebno je kontinuirano raditi na stvaranju uslova za razvoj standarda zanimanja i standarda kvalifikacija zasnovanih na ishodima učenja. Standard zanimanja je popis svih poslova koje pojedinac obavlja u određenom zanimanju i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje.

Srednjorčnim planom rada Ministarstva prosvjete i kulture za period 2018-2020. godina planirana je za svaku godinu izrada standarda zanimanja, odnosno standarda kvalifikacija. U skladu sa standardima zanimanja i standardima kvalifikacija formiraju se programi stručnog obrazovanja, kroz koje se omogućava sticanje kvalifikacije odgovarajućeg nivoa obrazovanja, s ciljem zapošljavanja ili nastavka obrazovanja.

Ministarstvo je započelo aktivnosti na izradi standarda zanimanja u okviru pet struka i 19 zanimanja i to:

1. Mašinstvo i obrada metala, u zanimanjima: tehničar za CNC tehnologije, auto-mehaničar, bravar, varilac, instalater, limar, kovač, mehaničar, metalobrusač, monter, obrađivač metala rezanjem, precizni mehaničar i mehaničar grijne i rashladne tehnike,
2. Šumarstvo i obrada drveta, u zanimanju stolar,
3. Poljoprivreda i prerada hrane u zanimanju pekar,
4. Ugostiteljstvo i turizam u zanimanjima: kuvar i konobar,
5. Tekstilstvo i kožarstvo u zanimanjima: tekstilni tehničar, tehničar modelar obuće i krojač.

Od školske 2017/2018. godine Ministarstvo je poseban akcenat stavilo na povećanje broja časova praktične nastave kod poslodavaca. Da bi se ovaj vid stručnog obrazovanja mogao implementirati u formalno srednje stručno obrazovanje, Ministarstvo je odobrilo eksperimentalno izvođenje nastavnog procesa sa povećanim fondom časova praktične nastave za zanimanja trećeg stepena: za zanimanja stolar: u JU Centar srednjih škola „Ivo Andrić“, Prnjavor i JU Tehnička škola „Mihajlo Pupin“, Bijeljina i za zanimanje obuće: u JU Srednjoškolski centar „Mihajlo Pupin“, Derventa. Iako je privreda iskazala interes i Ministarstvo odobrilo upis prema oglednom nastavnom planu i programu za zanimanje obuće u JU Srednjoškolski centar „Nikola Tesla“, Kotor Varoš i za zanimanje stolar u JU Centar srednjih škola „Ivo Andrić“, nije bilo zainteresovanih učenika, te nije realizovan upis.

Takođe u školskoj 2018/2019. godini, Ministarstvo prosvjete i kulture je odobrilo uvođenje dualnog sistema u srednje stručno obrazovanje, kao ogledno odjeljenje, za zanimanje varilac u JU Tehnički školski centar Zvornik.

Cilj gore navedenih oglada je unapređenje kvaliteta srednjeg stručnog obrazovanja i pripreme učenika za potrebe tržišta rada i zapošljavanje u Republici Srpskoj kroz provjeru vrijednosti novih oblika, metoda i organizacije rada dualnog sistema obrazovanja, te mogućnost uvođenja istih u redovan nastavni proces. Evaluacija oglada će ocijeniti nove oblike, metode i organizaciju rada dualnog sistema, te njegove efekte na tržište rada.

Standard kvalifikacija je standard koji određuje uslove za sticanje javne isprave o određenoj kvalifikaciji, koja uključuje sve podatke koji su potrebni za određivanje nivoa, obima i profila kvalifikacije, te podatke koji su potrebni za osiguranje i unapređivanje kvaliteta standarda

kvalifikacija, a priprema se na osnovu standarda zanimanja, koji proizilazi iz potreba za konkretnom kvalifikacijom s ciljem zapošljavanja ili nastavka obrazovanja.

U srednjem stručnom obrazovanju nastavni plan i program podrazumijeva primjenu modularne metodologije koja omogućava brzo reagovanje na primjenu u društvu i tehnologiji, kao i mogućnost da se dio nastavnog plana i programa u iznosu od 30% utvrđuje u skladu sa potrebama tržišta rada jedinice lokalne samouprave u kojoj djeluje srednje škola.

Dinamika realizacije mjere:

2019: 1. kvartal: Razviti 20 standarda zanimanja; 3. kvartal: Izraditi fleksibilne programske sadržaje do 20% sadržaja da kreiraju nastavnici, učenici i škola u saradnji sa lokalnom zajednicom; 4. kvartal: U saradnji sa nadležnim institucijama izraditi Akcioni plan o izradi revidiranih modularnih nastavnih planova i programa, u skladu sa potrebama tržišta rada i pristupiti njegovoj izradi; Kontinuirano: Podizanje svijesti o značaju preduzetničkog učenja;

2020: 1. kvartal: Definisati pravila i procedure za izradu Kvalifikacijskog okvira za srednje stručno obrazovanje; 2. kvartal: Razviti desetstandarda zanimanja; 4. kvartal: Izrađen Kvalifikacijski okvir od drugog do petog nivoa kvalifikacija; Kontinuirano: Donesen Program kontinuirane obuke nastavnika u stručnom obrazovanju usklađen sa potrebama tržišta rada;

2021: 1. kvartal: Predložiti i usvojiti Kvalifikacijski okvir za srednje stručno obrazovanje kao pilot-projekat u periodu do pet godina; 2. kvartal: Urađena evaluacija modernizovanih modularnih programa sa povećanim brojem časova praktične nastave, s ciljem uvođenja u redovni nastavni proces; 4. kvartal: Izraditi Kvalifikacijski okvir za II, III, IV i V nivo kvalifikacija do 20 standarda kvalifikacija, Izraditi kriterijume i indikatore kvaliteta udžbenika.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno i tržišta rada u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede Republike Srpske čiji je krajnji cilj smanjenja stope nezaposlenosti.

Ključni indikatori uspješnosti: Povećanje efikasnosti obrazovanja; Bolja povezanost obrazovanja i tržišta rada, Smanjenje strukturne nezaposlenosti; Povećanje efikasnosti tržišta rada; Povećanje zaposlenosti; Manji broj godina čekanja na zapošljavanje.

Procjena troškova i izvor finansiranja: U ovom momentu nije moguće procijeniti fiskalne efekte, budući da se radi o mjeri koja će se realizovati u srednjeročnom periodu.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Povećanje konkurentnosti privrede Republike Srpske i njene atraktivnosti za strana ulaganja, kroz povećanje efikasnosti tržišta rada ima direktne uticaje na zapošljavanje i socijalni položaj stanovništva.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Rizik realizacije mjere ogleda se u velikom broju uključenih partnera i potrebnoj veoma detaljnoj i sveobuhvatnoj analizi potrebnih zanimanja po svakoj jedinici lokalne samouprave

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

4.3.7 ZAPOŠLJAVANJE I TRŽIŠTE RADA

4.3.7.1 Povećanje efikasnosti tržišta rada

U oblasti rada i zapošljavanja i dalje osnovni problem predstavljaju visoke stopa nezaposlenosti i ekonomske neaktivnosti radno sposobnog stanovništva. Iako je kroz primjenu reformskog Zakona o radu iz 2016. godine došlo do smanjenja rigidnosti u postupcima zapošljavanja, ostvarivanja i zaštite prava po osnovu rada te otpuštanja i dalje postoje prigovori poslovne zajednice na nedovoljnu fleksibilnost radnog zakonodavstva. Takođe, socijalni dijalog između

predstavnik poslodavaca i sindikata, naročito na najnižim oblicima organizovanja nije dovoljno izražen, što rezultira u relativno malom broju zaključenih kolektivnih ugovora na nivou poslodavca i nivou područja, oblasti ili grane. Iako su u toku 2017. godine više puta vođeni pregovori u cilju zaključivanja Opšteg kolektivnih ugovora, koji bi obavezivao sve radnike i poslodavce u Republici Srpskoj, do kraja trećeg kvartala 2018. godine, on još nije zaključen. U cilju utvrđivanja stanja u oblasti primjene Zakona o radu, u četvrtom kvartalu 2017. godine i prvom kvartalu 2018. godine održano je više javnih rasprava o primjeni tog zakona, izrađen Izvještaj o analizi primjene Zakona o radu koji je razmatran na sjednici Ekonomsko-socijalnog savjeta Republike Srpske kada je zaključeno da će navedeni izvještaj biti osnov za buduće intervencije u zakonu.

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti zapošljavanja i tržišta rada su: nepostojanje preciznih evidencija i podataka o aktivnoj ponudi radne snage; slaba povezanost sistema obrazovanja sa tržištem rada; nedovoljna usaglašenost i nekoordinisano djelovanja i slab razvoj institucija na tržištu rada, te nizak nivo zapošljivosti aktivnih tražilaca posla.

U cilju povećanja zapošljavanja neophodno je obezbijediti novi poslovni ambijent i proširiti tržište rada kroz organizovan i sistematičan razvoj poljoprivredne i industrijske proizvodnje i da se iskoriste prednosti koje postoje u ovim oblastima, kroz razvijanje novog modela privređivanja i preduzetništva uopšte.

Na osnovu identifikovanih ključnih prepreka, ključna reformska mjera Vlade Republike Srpske u 2019. godini, u oblasti zapošljavanja i tržišta rada je Povećanje efikasnosti tržišta rada i nastavak reformi Zavoda za zapošljavanje.

U realizaciji mjere **Povećanje efikasnosti tržišta rada i nastavak reformi** Zavoda za zapošljavanje ostvaren je djelimičan uspjeh, jer se sprovodi još od 2017. godini. Naime, ovom mjerom, kao ključna aktivnost povećanja efikasnosti tržišta rada Republike Srpske planirana je reformacija i redefinisane uloge javne službe za zapošljavanje – JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, u skladu sa usvojenim strateškim ciljevima iz Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2016–2020. i Akcionim planom zapošljavanja u Republici Srpskoj za 2017. godinu i 2018. godini. Osnov za planiranu mjeru je usvajanje izmjena i dopuna Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti i drugih propisa u vezi sa vođenjem evidencija o nezaposlenim licima. U tom cilju formirana je interesorna radna grupa u čiji rad su aktivno uključeni i predstavnici socijalnih partnera. Ova radna grupa je nakon održanih sastanaka i analize stanja na tržištu rada, a posebno analize novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti i drugih pasivnih mjera, pripremila radni tekst ovog zakona, ali su dalje aktivnosti obustavljene zbog činjenice da istovremeno nije postignut značajan napredak u izradi novog Zakona o zdravstvenom osiguranju, kojim između ostalog treba na drugačiji način da bude uređeno ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica, a čije donošenje je preduslov za dalje aktivnosti na formaliziranju Nacrta zakona i drugih vezanih propisa.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o štrajku; Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i prvima za vrijeme nezaposlenosti (i drugih propisa u vezi sa vođenjem evidencija nezaposlenih lica), a što je direktno uslovljeno prethodnim usvajanjem Zakona o zdravstvenom osiguranju Republike Srpske, kojim će na adekvatan način biti uređeno ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica; Razdvajanje evidencija nezaposlenih lica na evidenciji zavoda; Redefinisane uloge Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Zavod za zapošljavanje Republike Srpske će se osloboditi servisiranja usluga zdravstvenog osiguranja, odvajanjem aktivnih tražilaca posla od lica koja su na evidenciji radi ostvarivanja prava na zdravstveno osiguranje i drugih prava čije ostvarivanje

je uslovljeno statusom nezaposlenosti. Odvajanjem aktivnih od pasivih tražilaca posla, ojačaće se posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje sa svrhom poredovanja za lica koja aktivno traže zaposlenje.

Ključni indikatori uspješnosti: Jačanje posredničke uloge Zavoda za zapošljavanje i povećanje kvaliteta usluga posredovanja i bolje ciljanje aktivnih politika zapošljavanja.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Realizacija ove mjere ne zahtijeva dodatne troškove.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Jačanje posredničke uloge Zavoda za zapošljavanje i povećanje kvaliteta usluga posredovanja i bolje ciljanje aktivnih politika zapošljavanja, zasigurno će uticati na veću podršku zapošljavanju.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Obzirom da se radi o kompleksnoj oblasti, koja je ujedno i socijalno osjetljiva, neophodna je stručna, detaljna i pažljiva analiza stanja u svrhu sinhronizovane aktivnosti u vezi izdvajanja administrativiranja zdravstvenog osugranja iz Zavoda za zapošljavanje i Ministarstva rada na bazi iskustava drugih zemalja iz okruženja. Ove aktivnosti bi se u kontinuitetu trebale nastaviti obavljati posredstvom Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite i Fonda zdravstvenog osiguranja, uz prethodno stvorene normativne pretpostavke, a sve u cilju da nezaposlena lica imaju kontinuiranu zdravstvenu zaštitu. Rizik realizacije mjere jeste neusvajanje Zakona o zdravstvenom osiguranju Republike Srpske, koji je prethodna aktivnost koju treba da sprovede Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere

U FBiH, analiza glavnih prepreka je:

- Visok udio dugoročno nezaposlenih osoba,
- Nepostojanje Jedinstvenog informacionog sistema u oblasti zapošljavanja (zajednička baza podataka dostupna svim relevantnim akterima),
- Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta,
- Veliki udio neformalne zaposlenosti.

Reformske mjere:

- Povećanje efikasnosti tržišta rada
- Kreiranje poticajnog pravnog okruženja za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju i učinkovitu politiku zapošljavanja

Kratki opis mjera:

- **Prijedlog Strategije zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (2018-2021)** - Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je u julu 2018. godine te isti uputila Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine radi razmatranja i usvjanja.
- **Prijedlog Zakona o zaštiti na radu** - Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je utvrdila u februaru 2018. godine, te isti uputila Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvjanja.
- **Prijedlog Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova** - Nakon što je prijedlog ovog zakona utvrđen od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, isti je razmatran i usvojen na Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine dana 20.06.2018. godine, te se za njegovo stupanje na snagu očekuje i razmatranje, odnosno usvajanje od strane Doma naroda.

- Donesen novi **Pravilnik o evidencijama u oblasti zapošljavanja** – koji je stupio na snagu dana 27.09.2018. godine, nakon objave u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj: 74/18;
- Donesena **Uredba o izmjenama Uredbe o privatnim agencijama za posredovanje u zapošljavanju**, koja je stupila na snagu nakon objave u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 36/18.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Provođenje navedenih mjera bi moglo imati uticaja na konkurentnost, ekonomski rast i rast zaposlenosti, kao glavne ciljeve ERP-a, s obzirom da se radi o mjerama koje su usmjerene na povećanje stope zaposlenosti.

Ključni indikatori uspješnosti (KPI): Izrađeni zakoni, provedeni zakonski, podzakonski akti i strateški dokumenti, implementirani projekti zapošljavanja.

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Finansiranje pomenutih aktivnosti koje su u nadležnosti Federalnog ministarstva rada i socijalne politike zasniva se na osiguranim budžetskim sredstvima.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Usvajanjem pomenutih zakonskih i strateških akata se očekuje pozitivan uticaj na zapošljavanje, odnosno povećanje stope zaposlenosti. Isto se odnosi i na rodno pitanje, s obzirom da je Prijedlogom Strategije zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (2018-2021) predviđeno da će ciljne grupe aktivnih programa tržišta rada uključiti mlade, dugotrajno nezaposlene, one s nižom stručnom spremom, osobe starije od 40 godina i skupine u nepovoljnom položaju, dok su žene direktne ciljne grupe, jer su prekomjerno zastupljene u svakoj od tih ciljnih skupina.

Potencijalni rizici: Neblagovremeno usvajanje pomenutih zakonskih i strateških akata, što se posebno odnosi na zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (2018-2021); Neusaglašavanje socijalnih partnera.

4.3.8 SOCIJALNA UKLJUČENOST, SMANJENJE SIROMAŠTVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI

4.3.8.1 Uspostaviti efikasan sistem potrošnje u zdravstvu

Ustavi na svim nivoima u BiH obavezuju zdravstvene vlasti da obezbijede uslove za ostvarivanje prava na zdravlje i zdravstvenu zaštitu koji su međunarodnim dokumentima definisani kao osnovna ljudska prava. U cilju obezbjeđivanja dostupne, efikasne i kvalitetne zdravstvene zaštite, koja odgovara potrebama stanovništva, zdravstvene vlasti moraju racionalno koristiti raspoložive resurse i pratiti troškove u zdravstvu. Kako bi se pratila zdravstvena potrošnja u Bosni i Hercegovini je implementiran Nacionalni zdravstveni račun (NZR) u periodu 2012-2013 godine kao dio projekta Reforma javnog zdravstva II kojeg je finansirala Evropska Unija, nakon čega je nastavljeno sa aktivnostima za razvoj i analizu NZR u BiH. Svrha analize pokazatelja finansiranja zdravstva i zdravstvene potrošnje je da ukazuje na mogućnosti koje nudi NZR kao osnova za zdravstvene politike na makro nivou. Pokazatelji daju informaciju o opštim trendovima potrošnje za zdravstvo u BiH i omogućavaju međunarodna poređenja koja upozoravaju na područja u kojima BiH odstupa od drugih evropskih zemalja.

Da bi rad zdravstvenih sistema u BiH bilo što efikasniji i uspješniji, što će za rezultat imati unapređenje zdravlja stanovništva, posebnu pažnju je potrebno posvetiti smanjenju potrošnje u zdravstvu bez ugrožavanja kvaliteta zdravstvene zaštite odnosno boljoj raspodjeli sredstava u sektoru zdravstva. Zahvaljujući boljoj kontroli troškova i većoj fiskalnoj odgovornosti biće moguće ostvariti uštede u zdravstvenom sistemu i ova sredstva usmjeriti u povećanje kvaliteta zdravstvenih usluga.

Prema podacima Nacionalnih zdravstvenih računa Bosne i Hercegovine, u 2016. godini u BiH se ukupno izdvajalo 9,2% BDP1 na zdravstvo, od čega 71% čine javni izdaci a 29% privatni. Posmatrajući strukturu ukupne potrošnje po namjenama (2016.godina), oko 55% potrošnje odlazi na usluge liječenja (HC.1), a 27% na lijekove i druga medicinska sredstva (HC.5). Udio privatne potrošnje je najizraženiji kod medicinskih sredstava za vanbolničke pacijente (57% predstavlja privatnu potrošnju u odnosu na 43% javnu) i kod rehabilitacijskog liječenja (oko 32% privatne u odnosu na 68% javne potrošnje).

Strateški dokument za sektor zdravstva na nivou države ne postoji, ali sektor zdravstva je obuhvaćen revidiranim Indikativnim strateškim dokumentom za IPA II za BiH za 2014-2020, u dijelu u kojem se koji govori o zaštiti ljudskih prava.

Grant za “Sufinansiranje projekata nevladinih organizacija u području prevencije HIV-a i tuberkuloze u BiH” za 2018. godinu. Uz tehnički asistenciju WHO proveden trening osoblja za izradu Nacionalnih zdravstvenih računa kao i distribucija prema bolestima. Uvođenje fiskalnih mjera kao što su povećanje poreza na duhan, alkohol i piće koji sadrže visok nivo šećera je prioritarna mjera za uspostavljanje efikasnog sistema potrošnje u zdravstvu.

1. Pokretanje sistemskog povećavanja javnih sredstava za preventivu zdravstvenu zaštitu. U planiranim budžetima i fondovima za naredne godine stope rasta izdataka za preventivnu zaštitu i javno zdravlje trebaju biti veće od stopa rasta ukupnih javnih sredstava za zdravstvo.
2. Uvođenje fiskalnih mjera kao što su povećanje poreza na duhan, alkohol i piće koji sadrže visok nivo šećera.

Dalje jačanje implementacije Nacionalnih zdravstvenih računa uključivanjem u okviru Zakona o evidencijama u oblasti zdravstva FBiH i Zakona o evidencijama i statističkim istraživanjima u oblasti zdravstvene zaštite RS.

Uticaj na konkurentnost:

- Kroz preventivne aktivnosti smanjiti rizike obolijevanja.
- Povećanje svijesti stanovništva na društveno odgovorne aktivnosti.

Srednjoročno i dugoročno postepeno uvođenje miks sistema finansiranja zdravstva – stabilizacija sistema socijalnog zdravstvenog osiguranja sa pojačanjem transfera iz budžeta i sa povećavanjem direktnog budžetskog finansiranja zdravstvene zaštite. Srednjoročno i dugoročno postepeno uvođenje miks sistema finansiranja zdravstva – stabilizacija sistema socijalnog zdravstvenog osiguranja sa pojačanjem transfera iz budžeta i sa povećavanjem direktnog budžetskog finansiranja zdravstvene zaštite

4.3.8.2 Unaprijeđenje sistema socijalne zaštite

(RS) Sistem socijalne zaštite i prava koje pruža socijalna politika Republike Srpske su veoma podijeljena među različitim institucijama i podrška je pružena sa različitih nivoa vlasti u Republici Srpskoj. Sve navedeno utiče na to da su socijalne naknade obično zasnovane na statusu, a ne na potrebama. Sve to čini sistem socijalne zaštite nedovoljno razvijenim, a efikasnost socijalnih davanja je ograničena. Pored toga, korisnici socijalnih naknada, koji imaju veće potrebe, veoma često ističu da socijalne naknade nisu dovoljne da podmire njihove potrebe, a nedovoljnost socijalnih naknada je upravo posljedica njihovog lošeg „ciljanja“. A „ciljanje“ nije moguće korigovati, jer ne postoji sveobuhvatno „mapiranje“ socijalnih naknada.

Pored toga, propisi koju uređuju oblast unapređenja i zaštite prava nacionalnih manjina u Republici Srpskoj su: Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 2/05), Pravilnik o sufinansiranju kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 25/15). Narodna skupština Republike

Srpske formirala je Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske, osnovan je i Savez nacionalnih manjina Republike Srpske, sa statusom udruženja od javnog interesa. Pored toga, formirana su i udruženja u Republici Srpskoj za svaku nacionalnu manjinu, koja djeluju kao nevladine organizacije i nastupaju samostalno.

Prepreke u oblasti unapređivanja i zaštite prava nacionalnih manjina u Republici Srpskoj su: Zakonom nije sveobuhvatno definisana zaštita prava i položaja nacionalnih manjina u društvu, te nije precizno definisana ustavna kategorija „Ostali“; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srpskoj 2013. godine nije utvrdio tačan broj lica koja pripadaju određenoj nacionalnoj manjini; Nacionalne manjine, odnosno „Ostali“ ustavnim i zakonskim okvirom nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni u organima izvršne i zakonodavne vlasti; a postoji i Nedovoljna medijska zastupljenost.

Ključne mjere u oblasti socijalne zaštite u periodu 2019–2021. godina su:

- Poboljšati ciljanje socijalnih davanja,
- Unapređivanje i zaštita prava nacionalnih manjina u Republici Srpskoj.

Poboljšanje ciljanja socijalnih davanja ima za cilj da socijalne naknade zasnuje na potrebama, a ne na statusu i pripadnosti pojedinoj kategoriji društva. Na taj način, ukupan sistem socijalnih davanja je moguće unaprijediti, te stvoriti fiskalni prostor za povećanje naknada korisnicima kojima su naknade zaista i potrebne. Sve navedeno bi sistem socijalnih davanja učinilo efikasnijim i efektivnijim.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Izvršiti sveobuhvatno „mapiranje“ svih socijalnih davanja u Republici Srpskoj, koji se dodjeljuju na svim nivoima vlasti;

2020: Izraditi Registar socijalnih davanja u Republici Srpskoj; Izvršiti analizu svih socijalnih davanja koja su data u Registru;

2021: Ostvariti prelazak sa statusno zasnovane podrške na podršku zasnovanu na potrebama.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Poboljšanje ciljanja socijalnih davanja će ukupan sistem učiniti efikasnijim i efektivnijim.

Ključni indikatori uspjehnosti: Spisak svih socijalnih davanja na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj; Registar socijalnih davanja u Republici Srpskoj; Efikasnija upotreba budžetskih sredstava za socijalne programe.

Procjena troškova i izvor finansiranja: Troškove izrade Registra u ovom momentu nije moguće procijeniti. Boljim ciljanjem socijalnih davanja biće ostvarene uštede, koje će biti moguće iskoristiti za povećanje naknada najugroženijim korisnicima socijalnih davanja.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Mjera nema uticaj na zapošljavanje.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: S obzirom na to da je riječ o kompleksnoj oblasti, koja je ujedno i socijalno osjetljiva, neophodna je stručna, detaljna i pažljiva analiza stanja.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: Nije moguće definisati alternativne mjere.

Na Unapređivanju i zaštiti prava nacionalnih manjina u Republici Srpskoj, Republika Srpska će raditi kroz usvajanje Strategije za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2019–2023. godina. Cilj je utvrđivanje pravca za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina, kao i za organe vlasti u Republici Srpskoj, radi očuvanja kulturnog, vjerskog, jezičkog i dr. identiteta pripadnika nacionalnih manjina.

Dinamika realizacije mjere:

2019: Analiza stanja u oblasti zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj (2. kvartal); Izrada Nacrta strategije, uz konsultacije sa republičkim organima uprave, predstavnicima nacionalnih manjina u Republici Srpskoj, medijima, stručnom i naučnom zajednicom (3. kvartal); Donošenje Strategije za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2019–2023. godina (4. kvartal),

2020: Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2019–2023. godina (1. i 2. kvartal).

Očekivani uticaj na konkurentnost: Unapređivanje položaja pripadnika nacionalnih manjina u različitim sferama života i promocija.

Ključni indikatori uspješnosti: Sprovedena analiza stanja; Izvršena analiza postojećih propisa iz ove oblasti; Utvrđena eventualna potreba za donošenjem novog zakona; Utvrđen okvir za organe vlasti i njihova obaveza za zaštitu prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina; Usvojena Strategija za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2019–2023. godina

Procjena troškova i izvor finansiranja: Nisu potrebna finansijska sredstva za izradu i donošenje Strategije.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Unapređivanje položaja pripadnika nacionalnih manjina u različitim sferama života i promocija.

Potencijalni rizici za realizaciju mjere: Nema rizika za realizaciju mjere.

Potencijalne mjere za ublažavanje rizika za realizaciju mjere: S obzirom na to da nema rizika za realizaciju mjere, nije potrebno definisati alternativne mjere.

Analiza glavnih prepreka: Potrebno je definisati i obezbijediti minimalnu materijalnu sigurnost pojedinca i porodice na zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, definisati i omogućiti dostupnost i ujednačenost ostvarivanja osnovnog paketa prava porodici sa djecom u njegovim minimalnim iznosima na prostoru cijele Federacije BiH, omogućiti dostupnost i jednakost usluga i prava u socijalnoj zaštiti, definisati uslove za razvoj usluga socijalne zaštite u Federaciji BiH, stvoriti jednake mogućnosti pojedinaca za samostalan život i aktivno učešće u zajednici, očuvati i unaprijediti porodične odnose i podsticati porodičnu solidarnost, prevenirati i otkloniti posljedice zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije.

Reformske mjere: Unapređenje funkcioniranja sistema socijalne zaštite FBiH

Kratki opis mjera: U okviru reformske mjere “Unaprjeđenje funkcioniranja sistema socijalne zaštite FBiH”, u pripremi je **Zakon o osnovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine** kojim se nastoji definisati model boljeg ciljanja najsiromašnijih i najugroženijih kategorija stanovništva, a samim tim i povećanje socijalne pomoći onima kojima je ona istinski potrebna. **Zakon o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine** je usvojen u 2017. godini („Službene novine Federacije BiH“, 19/17), a u primjeni je od marta 2018. godine. U toku 2018. godine Radna grupa je **pripremila Javnu politiku o zaštiti porodice sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine** i **Prednacrt zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine**. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine utvrdila je Nacrt predmetnog Zakona, te isti uputila u parlamentarnu proceduru. Ovim zakonom se uređuju osnove materijalne podrške porodicama s djecom, utvrđuju se materijalna prava za podršku porodicama s djecom (dječji dodatak i novčana pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu), postupak ostvarivanja prava, uslovi i način za ostvarivanje prava, finansiranje materijalne podrške porodicama s djecom, nadzor i druga pitanja od značaja za ostvarivanje podrške porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Finalizirano je mapiranje socijalnih usluga za nivou Federacije BiH, te je izrađena procjena utjecaja **Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine** saradnji s resornim kantonalnim ministarstvima, uz podršku USAID-a i nevladinih organizacija. Izrada Prednacrt zakona je u toku. Za **Zakon o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine** Radna grupa radi procjenu utjecaja navedenog zakona u koju su uključeni i predstavnici resornih kantonalnih ministarstava. Izrada Prednacrt zakona je u toku.

Pripremljen je **Akcionni plan za provedbu Strategije deinstitucionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine** na koji je Vlada Federacije BiH dala saglasnost Odlukom V. broj 1591/2017 od 07.12.2017. godine. Implementacijom aktivnosti iz Akcionog plana nastavlja se proces uspostavljanja sistema usluga i omogućava jačanje porodica radi preveniranja institucionalizacije, odnosno izmiještanja korisnika iz institucija.

Izrada **Nacrta Strategije o unapređenju položaja starijih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine (2018-2027)** je u toku. Usvojen **Zakon o jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada** na koje se ne plaćaju doprinosi (Sl.novine FBiH broj 25/17) i Pravilnik o uspostavi jedinstvenog registra. U tijeku uspostava **Jedinstvenog registra korisnika gotovinskih davanja u FBiH** (konsolidirana baza podataka za socijalnu zaštitu).

Pripremljen **Zakon o organizacijama osoba sa invaliditetom i reprezentativnim organizacijama osoba sa invaliditetom i civilnih žrtava rata u Federaciji BiH** s ciljem zakonskog uređivanja ove oblasti i pružanju potpore ovim organizacijama nevladinog sektora. Na 151. Sjednici Vlade FBiH od 19.07.2018. godine utvrđen Nacrt predmetnog zakona i upućen u parlamentarnu proceduru u redovnom postupku.

Pripremljen radni tekst **Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom** sukladno načelima UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom. U toku je provedba Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u FBiH 2016.-2021.

Novi **Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju** je stupio na snagu 01.03.2018. godine i objavljen je u Službenim novinama Federacije BiH, broj: 13/18. Do sada je provedba zakona uredna i nisu zabilježeni veći problemi kako u formalno-pravnom, tako i u finansijskom smislu, s obzirom da se dinamika naplate doprinosa i isplata penzija vrši uredno i u skladu sa zakonom određenim rokovima (nema kašnjenja u isplati penzija). Izvršeno i zakonom propisano usklađivanje penzija, pa su penzije povećane za 3,5%, a posebnom odlukom Vlade Federacije BiH iznos najniže penzije povećan u iznosu od 3,1%. Na osnovu navedenog je evidentno da novi **Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju** već ima pozitivne efekte na sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji BiH.

Očekivani uticaj na konkurentnost: Nismo u mogućnosti navesti na koji način i u kom obimu će provođenje navedenih mjera utjecati na konkurentnost, ekonomski rast i rast zaposlenosti, kao glavne ciljeve ERP-a

Ključni indikatori uspješnosti (KPI):

- Ublažavanje posljedica siromaštva
- Uspostavljanje pravičnijeg i pravednijeg sistema socijalne zaštite
- Jačanje kapaciteta nadležnih institucija u sistemu socijalne zaštite

Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja: Trenutno nismo u mogućnosti prikazati procjenu sredstava potrebnih za implementaciju gore navedenih aktivnosti. Naime, prije donošenja zakona potrebno je izvršiti procjenu uticaja popisa koja treba biti osnov zakonodavcu za odabir opcije za koju će se opredijeliti

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje: Usvajanjem navedinih rješenja se očekuje pozitivan uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje.

Potencijalni rizici: Imajući u vidu da je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine socijalna politika u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti, napominjemo da se u realizaciji ovih aktivnosti nailazi na probleme vezane za nepružanje podrške od strane kantona prilikom donošenja ovih zakona, posebno vezano za obezbjeđenje finansijskih sredstava potrebnih za njihovo provođenje.

5. BUDŽETSKE IMPLIKACIJE STRUKTURALNIH REFORMI

Vlada Federacije BiH

Budžetske implikacije Programa ekonomskih reformi u periodu 2018-2020. godina prikazane su u Tabeli 10. priloga.

U ovom programu su obuhvaćene implikacije koje smo do sada uspjeli kvantificirati. Nažalost, kapaciteti za ovakvu vrstu analize su ograničeni i potrebno je daljnje jačanje znanja i mogućnosti za procjenu uticaja promjene politika kako na budžete tako i na druge važne ekonomske varijable.

Ukupno procjenjeno koštanje reformskih prioriteta utvrđenih ovim Programom po godinama nije naveden zbog nemogućnosti definiranja svih aktivnosti u pojedinim godinama. Najveći dio troškova predloženih reformskih prioriteta će biti obezbjeđen zaduživanjem iz kreditnih sredstava, vodeći računa o mogućnostima zaduživanja Federacije BiH.

Vlada Republike Srpske

Dvanaest od osamnaest strukturnih mjera su iz Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2019-2021. godina pronašle su svoje mjesto u Programu ekonomskih reformi BiH za period 2019-2021. godina.

U okviru svake mjere, u skladu sa Smjernicama, navedeni su očekivani troškovi implementacije mjere, kao i izvori finansiranja iste. Sumarni pregled dat je u Tabelama 10a i Tabelama 10b. Komentar u Smjernicama da tabele nije potrebno priložiti za mjere na entitetskom nivou, nije prihvatljiv, jer je najveći broj mjera isključivo entitetska nadležnost.

Za neke od mjera, nije bilo moguće u ovom trenutku definisati iznos potrebnih sredstava, pa tako ni izvore finansiranja (takvi slučajevi su označeni sa „-,“).

Kod Restrukturiranja Željeznica Republike Srpske troškovi će nastati tek otplatom kredita prema Svjetskoj banci, zato nema troškova u periodu 2019-2021. godina, dok je priliv od projektnog zajma planiran u 2019. godini.

Za neke mjere poznat je izvor finansiranja, ali još uvijek nisu poznati troškovi, pa je u tabelama naveden izvor na način da je jasno definisan samo izvor finansiranja (WB – Svjetska banka).

U skladu sa navedenim, trenutno poznati troškovi realizacije mjera strukturnih reformi su 4,0 mil. evra (robe i usluge) u 2019. godini, 11,2 mil. evra (4,2 mil. evra robe i usluge i 7,0 mil. evra kapitalni izdaci) u 2020. godini i 4,0 mil. evra (robe i usluge) u 2021. godini.

Sa druge strane, trenutno poznati izvori finansiranja u 2019. godini iznose 55,3 mil. evra (4,0 mil. evra Budžet Republike i 51,3 mil. evra projektni zajam Svjetske banke), u 2020. godini iznose 11,2 mil. evra (6,0 mil. evra Budžet Republike, 3,0 mil. evra ostali izvori javnih finansija, 2,0 mil. evra IPA fondovi i 0,2 mil. evra ostali grantovi), te u 2021. godini iznose 4,0 mil. evra (Budžet Republike).

6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA

Pregled institucionalnih pitanja i uključenosti zainteresiranih strana u procesu izrade Programa ekonomskih reformi BiH 2019–2021. godine prezentiran je u poglavlju 1. Programa. Detaljan pregled institucionalnih pitanja i uključenosti zainteresovanih strana u Federaciji BiH i Republici Srpskoj je prezentiran u daljem tekstu.

Vlada Republike Srpske

U procesu izrade Prijedloga PER RS 2019–2021. Vlada Republike Srpske je na 168. sjednici, održanoj 15. marta 2018. godine, razmatrala Informaciju o aktivnostima koje se na nivou BiH sprovode u vezi sa izradom Programa ekonomskih reformi BiH, te zahtijeva da se svaka buduća aktivnost u vezi sa izradom Programa ekonomskih reformi BiH vrši, isključivo, kroz radna tijela uspostavljena sistemom koordinacije procesa evropskih integracija u BiH.

Proces izrade Prijedloga PER RS 2019–2021. Republika Srpska je započela još u decembru 2017. godine, kada je kroz Memorandum o zajedničkim politikama za period 2018–2020. godina sa Unijom udruženja poslodavaca i Memorandum o zajedničkim mjerama za period 2018–2020. godina sa Savezom sindikata Republike Srpske definisala ključne politike za period 2018–2020. godina.

Nastavak aktivnosti definisanih kroz Memorandum sa Unijom udruženja poslodavaca su Smjernice za razvoj privrede, na kojima je Vlada Republike Srpske radila zajedno sa predstavnicima Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske i Privredne komore Republike Srpske od aprila 2018. godine. Smjernice za razvoj privrede prezentovane su na konferenciji „Privreda Republike Srpske od 2019. do 2022. godine – dijalog za budućnost“ i one predstavljaju osnovu svih naših politika u periodu 2019–2021. godina.

U skladu sa Smjericama Evropske komisije, koordinator za izradu PER RS 2019–2021, zatražio je i od resornih ministarstava da dostave analizu realizacije mjera iz Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2018–2020. godina, te prijedloge reformi iz svoje resorne oblasti za period 2019–2021. godina, u skladu sa prethodno definisanim okvirom politika.

Koordinator za izradu PER RS 2019–2021, u saradnji sa ministarstvima i institucijama Republike Srpske, izradio je prvu verziju strukturnih mjera i dostavio ih 26. septembra 2018. godine OECD-u, koji pruža tehničku podršku za izradu dokumenta. Na radionici OECD-a, koja je održana u Sarajevu, 9. i 10. oktobra 2018. godine, predstavnici OECD-a su iznijeli primjedbe i sugestije na predložene mjere, koje su dostavljene resornim ministarstvima.

U skladu sa primjedbama OECD-a, koordinator za izradu PER RS 2019–2021. i resorna ministarstva pripremili su, prema metodologiji koju zahtijeva Evropska komisija, Nacrt PER RS 2019–2021. i dostavili ga na razmatranje i usvajanje Vladi Republike Srpske.

Vlada Republike Srpske je na 202. redovnoj sjednici, održanoj 9. novembra 2018. godine usvojila Nacrt programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2019–2021. godina i postavila ga na internet stranicu Vlade Republike Srpske, da bi omogućila svim zainteresovanim stranama da dostave svoje pismene prijedloge i komentare za njegovo unapređivanje. Prijedloge mjera dostavili su Privredna komora Republike Srpske, Unija udruženja poslodavaca Republike Srpske, te Savez sindikata Republike Srpske, a kroz konsultacije za sastav nove Vlade Republike Srpske, svi partneri Vlade imali su priliku i usmeno da iznesu svoje prijedloge i sugestije, mandataru za sastav nove Vlade.

Prema tome, osnovni okvir za izradu Prijedloga PER RS 2019–2021. su memorandumi o zajedničkim politikama i mjerama, potpisani u decembru 2017. godine sa socijalnim partnerima Vlade Republike Srpske, Smjernice za razvoj privrede, koje je Vlada Republike Srpske pripremala od aprila 2018. godine zajedno sa predstavnicima Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske i Privredne komore Republike Srpske, a koji su prezentovani na konferenciji „Privreda Republike Srpske od 2019. do 2022. godine – dijalog za budućnost“, te Program rada Vlade Republike Srpske za mandatni period 2018–2022. godina.

Na osnovu metodologije i smjernica koje je dostavila Evropska komisija, Republika Srpska je izradila Prijedlog PER RS 2019–2021. Isti je usvojen na 209. sjednici Vlade Republike Srpske, održanoj 14. decembra 2018. godine. Podršku Prijedlogu PER RS 2019–2021. dao je i Ekonomsko-socijalni savjet Republike Srpske, na sjednici održanoj 19. decembra 2018. godine. Dodatne konsultacije sa svim partnerima, održane su i 20. decembra 2018. godine, ali nije bilo primjedbi na isti. Konačno, Prijedlog PER RS 2019–2021. razmatran je i usvojen na 3. posebnoj sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, održanoj 21. i 22. decembra 2018. godine.

Vlada Federacije BiH

Program ekonomskih reformi Federacije Bosne i Hercegovine 2019.-2021. godina pripremljen je na osnovu slijedećih strateških dokumenata koje je Vlada Federacije BiH usvojila:

- Reformska Agenda koju su usvojili svi nivoi vlasti,
- Program rada Vlade Federacije BiH u periodu 2018.-2020. godine usvojenog na početku 2018. godine,
- Budžet Federacije Bosne i Hercegovine koji je usvojen u dvostepenom odlučivanju u Parlamentu Federacije BiH a povodom kog je održana i javna rasprava,
- Akcioni plan za implementaciju Reformske agende i Ažurirani akcioni plan za implementaciju Reformske agende
- Pojedinačnih sektorskih strategija.

U cilju izrade priloga iz Federacije BiH za izradu Programa ekonomskih reformi BiH poduzete su slijedeće aktivnosti:

- U saradnji sa Evropskom komisijom i OECD-om održan je Okrugli sto/radionica na temu izrade ERP-a u Sarajevu na kojem su prisustvovala relevantna ministarstva a na kojem su predstavnici Evropske komisije predstavili Smjernice za izradu programa ekonomskih reformi.
- Sva zadužena resorna ministarstva su dostavila pisane prijedloge reformskih prioriteta koji su služili za pripremu prvog Nacrta dokumenta Programa ekonomskih reformi iz Federacije BiH.
- Na Nacrt Programa ekonomskih reformi iz Federacije BiH, OECD je dostavila svoje primjedbe na radionici.
- Pripremljen je konačan ažuriran tekst Programa ERP Federacije BiH sa ugrađenim primjedbama Evropske komisije i OECD sa tabelarnim prijedlozima u kojem su učestvovala nadležna resorna ministarstva.
- Tekst je objavljen na web stranici Federalnog ministarstva finansija/financija prije usvajanja na sjednici Vlade sa ciljem osiguranja javne rasprave a prema zahtjevu Evropske komisije.
- Nakon što je Vlada Federacije BiH odobrila Program ekonomskih reformi Federacije BiH 2019.-2021. godina, Program je dostavljen Direkciji za ekonomsko planiranje radi konsolidacije.

PRILOG 1.

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

	ESA kod	2016.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
		bn €	Stopa promjene				
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	15,610	2,9	3,4	3,4	3,8	3,9
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	15,780	4,0	3,3	4,7	5,3	5,5
Komponente realnog BDP-a							
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	12,165	1,8	2,0	2,4	2,4	2,6
4. Rashodi javne potrošnje	P3	3,215	0,1	0,1	0,8	0,5	0,5
5. Investicije u stalna sredstva	P51	2,670	2,5	6,2	10,6	10,5	9,8
6. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti (% BDP)	P52+ P53	0,351	191,5	2,6	-21,8	7,5	27,1
7. Izvoz roba i usluga	P6	5,535	9,5	9,1	7,1	5,5	4,5
8. Uvoz roba i usluga	P7	8,326	7,0	4,7	4,8	4,3	4,2
Doprinos realnom rastu BDP-a							
9. Finalna domaća potražnja		18,1	1,8	2,6	3,8	3,9	3,9
10. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti	P52+ P53	0,4	1,5	0,1	-0,5	0,1	0,5
11. Eksterni bilans roba/usluga	B11	-2,8	-0,4	0,7	0,0	-0,2	-0,5

Tabela 1b: Kretanje cijena

Procentne promjene, godišnji prosjeci	ESA kod	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
1. Deflator BDP-a	% g/g	1,1	-0,1	1,3	1,4	1,6
2. Deflator osobne potrošnje	% g/g	-0,1	0,9	1,2	1,4	1,4
3. Usklađeni indeks potrošačkih cijena HICP ⁷²	% g/g	:	:	:	:	:
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena	% g/g	-1,1	1,1	1,2	1,4	1,5
5. Deflator javne potrošnje	% g/g	-0,3	1,5	1,2	1,5	1,5
6. Deflator ulaganja	% g/g	-0,6	0,3	0,3	0,4	0,4
7. Deflator cijene izvoza (robe i usluge)	% g/g	-2,2	2,8	2,1	2,7	3,3
8. Deflator cijene uvoza (robe i usluge)	% g/g	-4,0	4,3	1,5	2,0	2,1

⁷² Agencija za statistiku BiH ne objavljuje HICP.

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ES A ko d	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
		6.				
	Niv o	Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama)						
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)						
3. Radno aktivno stanovništvo (broj lica)						
4. Stopa učešća						
5. Zaposlenost, broj lica						
6. Zaposlenost, radnih sati						
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)						
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)						
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)						
10. Stopa nezaposlenosti						
11. Radna produktivnost, lica						
12. Radna produktivnost, radnih sati						
13. Naknade zaposlenima	D1					

Napomena: Podaci o broju stanovnika, radno sposobno stanovništvo, zaposlenost i stope nezaposlenosti su preuzeti iz Ankete o radnoj snazi za 2015. i 2016. godinu. Prema popisu stanovništva (2013) broj stanovnika u BiH iznosi 3.531.159. Agencija za statistiku BiH ne objavljuje podatak o broju zaposlenih po radnom satu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru ne objavljuje Agencija za statistiku BiH. Navedeni administrativni podatak u tabeli 1c (stavka 8.) je zbir broja zaposlenih u javnoj upravi, zdravstvu i obrazovanju (za 2016. godinu podatak se odnosi na period I-VI). Ovaj podatak obuhvata ne samo zaposlene u državnim školama i zdravstvu (bolnicama) već i zaposlene u privatnim školama i zdravstvu. S toga, podatak u potpunosti ne prezentira broj zaposlenih u javnom sektoru (kao i prethodnih godina). Stope rasta broja zaposlenih i nezaposlenih lica (kao i podaci) u 2015. i 2016. godini u tabeli 1c se ne podudaraju sa stopama rasta/brojovima iz tekstualnog dijela ERP-a, jer su u tekstualnom dijelu ERP-a (Poglavlje 2.) prezentirani administrativni podaci koje objavljuje statistika i zavodi za zapošljavanje, a u tabeli 1c su prezentirani anketni podaci (zbog bolje komparacije sa drugim zemljama). Naknade zaposlenim su preuzete iz nacionalnih računa i izražene u milijardama KM (projekcije za ovu stavku nisu raspoložive). Stavka 4. Stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu (anketni podaci).

Tabela 1d: Sektorski bilansi

% BDP-a	ESA kod	2016.	2017.*	2018.	2019.	2020.
1. Neto kreditiranje/zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9					
od čega:						
- Bilans roba i usluga						
- Bilans primarnog dohotka & transfera						
- Kapitalni račun						
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9					
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade						
4. Statistička nepodudarnost						

* Godina 2017 za PB je: K1+K2

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodana vrijednost

	ES A kod	2016.	2017 ·	2018 ·	2019 ·	2020 ·
BDP i ulaganje						
Nivo BDP-a po <i>trenutnim</i> tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)	B1g	30,9	31,9	33,4	35,1	37,1
Omjer ulaganja (% BDP)		16,8	17,3	18,4	19,3	20,2
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		7,6	:	:	:	:
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		4,8	:	:	:	:
3. Građevinarstvo		2,7	:	:	:	:
4. Usluge		2,0	:	:	:	:

Tabela 1f: Kretanja u vanjskom sektoru

		2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
1. Bilans tekućeg računa (% BDP)	% BDP	:	:	:	:	:
2. Izvoz roba	Bn EUR	3,9	:	:	:	:
3. Uvoz roba	Bn EUR	7,5	:	:	:	:
4. Trgovinski bilans	Bn EUR	-3,6	:	:	:	:
5. Izvoz usluga	Bn EUR	1,4	:	:	:	:
6. Uvoz usluga	Bn EUR	0,5	:	:	:	:
7. Bilans usluga	Bn EUR	1,0	:	:	:	:
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Bn EUR	-0,1	:	:	:	:
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Bn EUR	0,1	:	:	:	:
10. Tekući transferi	Bn EUR	1,8	:	:	:	:
11. <i>Od čega</i> iz EU	Bn EUR	:	:	:	:	:
12. Bilans tekućeg računa	Bn EUR	-0,8	:	:	:	:
13. Kapitalni i finansijski račun	Bn EUR	-0,3	:	:	:	:
14. Direktne strane investicije	Bn EUR	-0,5	:	:	:	:
15. Rezerve u stranoj valuti	Bn EUR	4,9	:	:	:	:
16. Vanjski dug	Bn EUR	:	:	:	:	:
17. <i>Od čega</i> : javni	Bn EUR	4,5	:	:	:	:
18. <i>O/č</i> : denominirano u stranoj valuti	Bn EUR	:	:	:	:	:
19. <i>O/č</i> : prispjele oplate	Bn EUR	:				
20. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
21. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
22. Neto štednja u stranoj valuti	% BDP	:	:	:	:	:
23. Domaća privatna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
24. Domaća privatna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
25. Domaća javna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
26. Domaća javna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:

Izvor: CBBiH

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	:	:	:	:	:
2. Pozicija neto međunarodnog ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
3. Izvozni tržišni udjeli	%, g/g	:	:	:	:	:
4. Realni efektivni tečaj	%, g/g	-1,8	-0,7	-2,7	-0,6	-0,1
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	:	:	:	:	:
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	:	:	:	:	:
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	:	:	:	:	:

Izvor: CBBiH

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade - Bosna i Hercegovina

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2017	2018	2019	2020	2021
		nivo	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	305,2	0,9	-0,7	0,0	0,4	0,8
2. Centralna vlada	S1311	-0,8	0,0	-0,7	-0,2	0,1	0,5
3. Državna vlada	S1312						
4. Lokalna vlada	S1313	150,7	0,5	0,2	0,4	0,5	0,5
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	155,3	0,5	-0,3	-0,3	-0,2	-0,1
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	12.193,4	37,8	39,2	37,3	36,0	34,9
7. Ukupna potrošnja ⁷³	TE	11.888,2	36,8	40,0	37,3	35,7	34,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	305,2	0,9	-0,7	0,0	0,4	0,8
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	250,9	0,8	0,9	0,8	0,9	0,8
10. Primarni bilans ⁷⁴		556,1	1,7	0,1	0,8	1,2	1,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere ⁷⁵							
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		6.354,4	19,7	20,0	19,7	19,4	19,0
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	5.124,1	15,9	16,2	16,2	16,0	15,7
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.224,9	3,8	3,8	3,5	3,4	3,3
12c. Porez na kapital	D91	5,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	4.624,7	14,3	14,0	13,5	13,0	12,5
14. Prihod od imovine	D4	153,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ⁷⁶		1.061,0	3,3	4,7	3,6	3,1	3,0
16=6. Ukupan prihod	TR	12.193,4	37,8	39,2	37,3	36,0	34,9
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ⁷⁷		10.979,1	34,0	34,0	33,1	32,4	31,5

⁷³ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

⁷⁴ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

⁷⁵ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

⁷⁶ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

⁷⁷ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2a (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2017	2018	2019	2020	2021
		Nivo	% BDP				
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	5.367,6	16,6	17,5	16,6	15,9	15,2
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	4.780,8	14,8	14,8	14,5	14,0	13,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	690,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.090,7	12,7	12,7	12,4	11,9	11,4
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	250,9	0,8	0,9	0,8	0,9	0,8
20. Subvencije	D3	429,1	1,3	1,6	1,5	1,4	1,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	573,3	1,8	4,2	2,8	2,1	2,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21) ⁷⁸		486,5	1,5	1,0	1,0	1,5	1,5
23=7. Ukupna potrošnja	TE ⁷⁹	11.888,2	36,8	40,0	37,3	35,7	34,1
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	3275,9	10,1	10,3	9,7	9,3	8,9

⁷⁸ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

⁷⁹ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije BiH

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2017	2018	2019	2020	2021
		nivo	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	0,7	0,0	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
2. Centralna vlada	S1311	0,7	0,0	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	925,6	2,9	2,7	2,5	2,4	2,3
7. Ukupna potrošnja ⁸⁰	TE	924,9	2,9	2,8	2,7	2,6	2,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	0,7	0,0	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans ⁸¹		1,5	0,0	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere ⁸²							
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		750,0	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	750,0	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ⁸³		175,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
16=6. Ukupan prihod	TR	925,6	2,9	2,7	2,5	2,4	2,3
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ⁸⁴		750,0	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9

⁸⁰ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

⁸¹ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

⁸² Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

⁸³ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

⁸⁴ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2a (nastavak)

	ESA kod	God. 2017	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		Nivo		% BDP			
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	802,2	2,5	2,4	2,5	2,3	2,2
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D4 1	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	99,8	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ⁸⁵)		18,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE ⁸⁶	924,9	2,9	2,8	2,7	2,6	2,5
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	640,9	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8

⁸⁵ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

⁸⁶ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija BiH

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2017	2018	2019	2020	2021
		nivo	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	173,3	0,5	-0,3	0,1	0,2	0,4
2. Centralna vlada	S1311	-88,1	-0,3	-0,3	0,1	0,1	0,3
3. Državna vlada	S1312						
4. Lokalna vlada	S1313	118,0	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	143,4	0,4	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	7.120,9	22,0	23,3	22,0	21,1	20,4
7. Ukupna potrošnja ⁸⁷	TE	6.947,6	21,5	23,6	21,9	20,9	19,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	173,3	0,5	-0,3	0,1	0,2	0,4
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	131,6	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5
10. Primarni bilans ⁸⁸		304,9	0,9	0,2	0,5	0,7	0,9
11. Jednokratne i druge privremene mjere ⁸⁹							
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		3.266,1	10,1	10,3	10,2	10,2	9,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.519,5	7,8	8,0	8,1	8,1	7,9
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	745,3	2,3	2,3	2,1	2,1	2,0
12c. Porez na kapital	D91	1,3					
13. Socijalni doprinosi	D61	3.204,0	9,9	9,6	9,1	8,8	8,4
14. Prihod od imovine	D4	22,4	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ⁹⁰		628,4	1,9	3,4	2,6	2,1	2,0
16=6. Ukupan prihod	TR	7.120,9	22,0	23,3	22,0	21,1	20,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ⁹¹		6.470,1	20,0	19,8	19,3	18,9	18,3

⁸⁷ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

⁸⁸ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

⁸⁹ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

⁹⁰ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

⁹¹ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagođavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2a (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2017	2018	2019	2020	2021
		Nivo	% BDP				
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.310,5	10,2	10,9	10,2	9,7	9,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.758,7	8,5	8,6	8,2	7,9	7,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,0					
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.758,7	8,5	8,6	8,2	7,9	7,5
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	131,6	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5
20. Subvencije	D3	267,7	0,8	1,0	1,0	1,0	0,79
21. Investicije u stalna sredstva	P51	232,4	0,7	2,5	2,0	1,4	1,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21) ⁹²		246,9	0,8	0,1	0,0	0,5	0,5
23=7. Ukupna potrošnja	TE ⁹³	6.947,6	21,5	23,6	21,9	20,9	19,9
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	1.648,9	5,1	5,3	4,8	4,6	4,3

⁹² D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

⁹³ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Republika Srpska

	ESA kod	God. 2017	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		nivo	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	99,8	0,3	-0,4	0,1	0,4	0,6
2. Centralna vlada	S1311	65,5	0,2	-0,3	0,0	0,2	0,4
3. Državna vlada	S1312		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	32,7	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	11,9	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,1
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	3.934,6	12,2	12,5	12,2	12,0	11,7
7. Ukupna potrošnja ⁹⁴	TE	3.834,8	11,9	12,8	12,1	11,6	11,2
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	99,8	0,3	-0,4	0,1	0,4	0,6
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	118,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
10. Primarni bilans ⁹⁵		217,8	0,7	0,0	0,5	0,7	0,9
11. Jednokratne i druge privremene mjere ⁹⁶							
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.138,1	6,6	7,0	6,8	6,7	6,6
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.680,7	5,2	5,5	5,5	5,4	5,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	453,2	1,4	1,4	1,3	1,2	1,2
12c. Porez na kapital	D91	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	1.420,7	4,4	4,4	4,4	4,3	4,1
14. Prihod od imovine	D4	130,9	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ⁹⁷		245,0	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6
16=6. Ukupan prihod	TR	3.934,6	12,2	12,5	12,2	12,0	11,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ⁹⁸		3.558,7	11,0	11,3	11,1	10,9	10,7

Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

⁹⁵ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

⁹⁶ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

⁹⁷ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

⁹⁸ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagođavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2a (nastavak)

	ESA kod	God. 2017	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		Nivo	% BDP				
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.158,1	3,6	3,9	3,6	3,5	3,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1.971,8	6,1	6,0	6,0	5,9	5,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	690,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.281,6	4,0	3,9	3,9	3,8	3,7
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D4 1	118,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
20. Subvencije	D3	132,7	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
21. Investicije u stalna sredstva	P51	238	0,7	1,3	0,7	0,6	0,6
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ⁹⁹)		216,2	0,7	0,8	0,9	0,9	0,8
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹⁰⁰	3.834,8	11,9	12,8	12,1	11,6	11,2
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	921,2	2,9	2,8	2,8	2,7	2,5

⁹⁹ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹⁰⁰ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	God. 2017	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		nivo	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	31,4	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	31,4	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312						
4. Lokalna vlada	S1313						
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314						
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	212,3	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5
7. Ukupna potrošnja ¹⁰¹	TE	180,9	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	31,4	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans ¹⁰²		31,8	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹⁰³							
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		200,3	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	173,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	26,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
12c. Porez na kapital	D91						
13. Socijalni doprinosi	D61						
14. Prihod od imovine	D4						
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹⁰⁴		12,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
16=6. Ukupan prihod	TR	212,3	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹⁰⁵		200,3	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5

¹⁰¹ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹⁰² Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹⁰³ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹⁰⁴ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹⁰⁵ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2a (nastavak)

	ESA kod	God. 2017	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		Nivo	% BDP				
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	96,8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	48,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63						
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	48,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D4 1	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	27,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	3,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ¹⁰⁶		4,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹⁰⁷	180,9	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	64,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

¹⁰⁶ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹⁰⁷ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade- Bosna i Hercegovina

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	20201
Milijarde (nacionalna valuta)						
1. Šira vlada	S13	305,2	-248,1	-5,1	134,7	315,9
2. Centralna vlada	S1311	-0,8	-231,5	-58,6	42,3	191,7
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313	150,7	68,5	157,3	166,9	180,9
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	155,3	-85,1	-103,8	-74,5	-56,7
6. Ukupan prihod	TR	12.193,4	13.259,8	13.172,3	13.343,7	13.629,3
7. Ukupna potrošnja ¹⁰⁸	TE	11.888,2	13.507,9	13.177,4	13.209,0	13.313,4
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	305,2	-248,1	-5,1	134,7	315,9
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	250,9	288,8	289,4	315,4	323,1
10. Primarni bilans ¹⁰⁹		556,1	40,7	284,3	450,1	639,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹¹⁰		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		6.354,4	6.769,2	6.948,7	7.185,2	7.394,7
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	5.124,1	5.478,1	5.714,4	5.929,1	6.115,3
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1224,9	1285,3	1228,4	1250,1	1273,2
12c. Porez na kapital	D91	5,4	5,8	5,9	6	6,2
13. Socijalni doprinosi	D61	4.624,7	4.716,7	4.760,2	4.822,6	4.886,0
14. Prihod od imovine	D4	153,3	174,3	193,4	182,2	186,5
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹¹¹		1.061,0	1.599,6	1.270,0	1.153,7	1.162,1
16=6. Ukupan prihod	TR	12.193,4	13.259,8	13.172,3	13.343,7	13.629,3
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹¹²		10.979,1	11.485,9	11.708,9	12.007,8	12.280,7

¹⁰⁸ Prilagođeni sljedećim prilikama vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹⁰⁹ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹¹⁰ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹¹¹ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹¹² Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2b (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	20201
Milijarde (nac. valuta)						
17. Kolektivna potrošnja	P32	5.367,6	5.926,6	5.878,9	5.882,6	5.921,6
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	4780,8	4994,8	5121,9	5172,1	5217,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	690,1	714,9	748,4	759,8	770,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.090,7	4.279,9	4.373,5	4.412,3	4.447,30
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	250,9	288,8	289,4	315,4	323,1
20. Subvencije	D3	429,1	541,2	513,3	512,9	511,1
21. Investicije u stalna sredstva	P51	573,3	1404,6	1006	783,0	766,4
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21)) ¹¹³		486,5	351,9	367,9	543,0	573,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹¹⁴	11.888,2	13.507,9	13.177,4	13.209,0	13.313,4
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	3275,9	3476,0	3439,2	3445,4	3453,7

¹¹³ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹¹⁴ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade- Institucije BiH

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nacionalna valuta)						
1. Šira vlada	S13	0,7	-12,2	-86,0	-67,6	-68,9
2. Centralna vlada	S1311	0,7	-12,2	-86,0	-67,6	-68,9
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313					
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314					
6. Ukupan prihod	TR	925,6	925,0	880,0	889,4	888,1
7. Ukupna potrošnja ¹¹⁵	TE	924,9	937,2	966,0	957,0	957,0
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	0,7	-12,2	-86,0	-67,6	-68,9
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	0,8	0,8	1,1	1,0	1,0
10. Primarni bilans ¹¹⁶		1,5	-11,4	-84,9	-66,6	-67,9
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹¹⁷						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		750,0	750,0	750,0	750,0	750,0
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	750,0	750,0	750,0	750,0	750,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5					
12c. Porez na kapital	D91					
13. Socijalni doprinosi	D61					
14. Prihod od imovine	D4					
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹¹⁸		175,6	175,0	130,0	139,4	138,1
16=6. Ukupan prihod	TR	925,6	925,0	880,0	889,4	888,1
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹¹⁹		750,0	750,0	750,0	750,0	750,0

¹¹⁵ Prilagođeni sljedećim prilikama vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹¹⁶ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹¹⁷ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹¹⁸ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹¹⁹ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2b (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nac. valuta)						
17. Kolektivna potrošnja	P32	802,2	823,0	866,4	870,0	872,2
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1,5	2,4	2,1	2,1	2,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63					
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1,5	2,4	2,1	2,1	2,1
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41	0,8	0,8	1,1	1,0	1,0
20. Subvencije	D3	1,7				
21. Investicije u stalna sredstva	P51	99,8	80,0	61,1	41,6	40,3
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ¹²⁰)		18,9	31,0	35,3	42,3	41,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹²¹	924,9	937,2	966,0	957,0	957,0
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	640,9	653,0	682,1	688,4	691,2

¹²⁰ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹²¹ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade- Federacija BiH

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nacionalna valuta)						
1. Šira vlada	S13	173,3	-79,6	43,8	60,3	163,1
2. Centralna vlada	S1311	-88,1	-96,9	39,1	35,6	121,2
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313	118,0	83,1	116,1	131,8	141,8
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	143,4	-65,8	-111,4	-107,1	-99,9
6. Ukupan prihod	TR	7.120,9	7.899,0	7.779,8	7.812,2	7.947,2
7. Ukupna potrošnja ¹²²	TE	6.947,6	7.978,6	7.736,0	7.751,9	7.784,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	173,3	-79,6	43,8	60,3	163,1
9. Izdaci po kamatama	EDP.D4 1	131,6	163,2	155,9	177,5	185,5
10. Primarni bilans ¹²³		304,9	83,6	199,7	237,8	348,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹²⁴						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		3.266,1	3.468,1	3.611,0	3.766,0	3.870,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.519,5	2.690,0	2.852,6	3.002,4	3.101,2
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	745,3	776,7	756,9	762,1	767,7
12c. Porez na kapital	D91	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5
13. Socijalni doprinosi	D61	3.204,0	3.240,2	3.216,8	3.242,5	3.268,5
14. Prihod od imovine	D4	22,4	28,4	28,3	11,5	11,6
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹²⁵		628,4	1.162,3	923,7	792,2	796,7
16=6. Ukupan prihod	TR	7.120,9	7.899,0	7.779,8	7.812,2	7.947,2
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹²⁶		6.470,1	6.708,3	6.827,8	7.008,5	7.138,9

¹²² Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹²³ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹²⁴ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹²⁵ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹²⁶ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2b (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nac. valuta)						
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.310,5	3.681,2	3.604,7	3.597,1	3.613,1
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.758,7	2.890,1	2.906,3	2.924,0	2.939,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.758,7	2.890,1	2.906,3	2.924,0	2.939,6
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D4 ₁	131,6	163,2	155,9	177,5	185,5
20. Subvencije	D3	267,7	348,4	350,8	353,0	354,8
21. Investicije u stalna sredstva	P51	232,4	846,4	704,0	523,8	492,2
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21)) ¹²⁷		246,9	49,3	14,3	176,5	198,9
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹²⁸	6.947,6	7.978,6	7.736,0	7.751,9	7.784,1
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	1.648,9	1.803,4	1.696,7	1.692,7	1.693,9

NAPOMENA: U tabeli su konsolidovani podaci za sve nivoe vlasti Federacije Bosne i Hercegovine (budžet Federacije BiH, budžeti kantona Federacije BiH, budžeti općina Federacije BiH, finansijski planovi vanbudžetskih fondova Federacije BiH, kao i poslovni planovi javnih prduzeća Federacije BiH). U odnosu na prošlogodišnji Program došlo je do promjena u iskazivanju podataka na oznaci D2, gdje su pored ostalih prikazani iznosi indirektnih poreza doznačenih od UIO, ali bez iznosa koji je predviđen za otplatu Vanjskog duga, obzirom da na rashodovnoj strani nema izdataka za otplatu istog. Također, naglašavamo da kao i prthodne godine podaci u okviru pozicije „Kolektivna potrošnja“ sadrže izdatke za materijal i usluge i rashodi za bruto plaće i naknade zaposlenima.

¹²⁷ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹²⁸ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade- Republika Srpska

	ESA kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		Milijarde (nacionalna valuta)				
1. Šira vlada	S13	99,8	-129,6	37,2	142,0	221,7
2. Centralna vlada	S1311	55,2	-95,8	-11,7	74,3	139,4
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313	32,7	-14,6	41,2	35,1	39,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	11,9	-19,3	7,6	32,6	43,2
6. Ukupan prihod	TR	3.934,6	4.212,7	4.304,4	4.432,0	4.581,9
7. Ukupna potrošnja ¹²⁹	TE	3.834,8	4.342,3	4.267,2	4.290,0	4.360,2
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	99,8	-129,6	37,2	142,0	221,7
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	118,1	124,4	130,9	135,6	135,5
10. Primarni bilans ¹³⁰		217,9	-5,2	168,1	277,6	357,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹³¹						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.138,0	2.353,2	2.391,2	2.470,7	2.573,8
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.680,70	1.866,80	1.941,80	2.004,70	2.090,10
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	453,2	482	445	461,5	479
12c. Porez na kapital	D91	4,1	4,4	4,4	4,5	4,7
13. Socijalni doprinosi	D61	1.420,70	1.476,50	1.543,40	1.580,10	1.617,50
14. Prihod od imovine	D4	130,9	145,9	165,1	170,7	174,9
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹³²		245,0	237,1	204,7	210,5	215,7
16=6. Ukupan prihod	TR	3.934,60	4.212,70	4.304,40	4.432	4.581,90
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹³³		3.558,7	3.829,7	3.934,6	4.050,8	4.191,3

¹²⁹ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹³⁰ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹³¹ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹³² P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹³³ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2b (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nac. valuta)						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.158,10	1.311,40	1.288,70	1.295,60	1.316,80
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1971,7	2042,6	2138,3	2170,8	2200,6
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	690,1	714,9	748,4	759,8	770,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.281,60	1.327,70	1.389,90	1.411	1.430,40
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	118,1	124,4	130,9	135,6	135,5
20. Subvencije	D3	132,7	164,4	162,5	159,9	156,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	238	437,3	236,1	211	223,5
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ¹³⁴		216,2	262,2	310,7	317,1	327,5
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹³⁵	3.834,80	4.342,30	4.267,20	4.290	4.360,20
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	921,2	945,9	978,8	982,2	986,5

¹³⁴ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹³⁵ Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade- Brčko Distrikt

	ESA kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
		Milijarde (nacionalna valuta)				
1. Šira vlada	S13	31,4	-26,6	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	31,4	-26,6	0	0	0
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313					
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314					
6. Ukupan prihod	TR	212,3	223,1	208,1	210,1	212,1
7. Ukupna potrošnja ¹³⁶	TE	180,9	249,7	208,1	210,1	212,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	31,4	-26,6	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	0,4	0,4	1,5	1,3	1,1
10. Primarni bilans ¹³⁷		31,8	-26,2	1,5	1,3	1,1
11. Jednokratne i druge privremene mjere ¹³⁸						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		200,3	197,9	196,5	198,5	200,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	173,90	171,30	170,00	172,00	174,00
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	26,4	26,6	26,5	26,5	26,5
12c. Porez na kapital	D91	0	0	0	0	0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14. Prihod od imovine	D4	0	0	0	0	0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14)) ¹³⁹		12,0	25,2	11,6	11,6	11,6
16=6. Ukupan prihod	TR	212,30	223,10	208,10	210	212,10
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995) ¹⁴⁰		200,3	197,9	196,5	198,5	200,5

¹³⁶ Prilagođeni sljedećim prilikama vezanim za swap, tako da TR-TE=EDP.B9.

¹³⁷ Primarni bilans se računa kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41+FISIM evidentiran kao intermedijarna potrošnja, stavka 9).

¹³⁸ Znak plus znači jednokratne mjere za smanjenje deficita.

¹³⁹ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (ali ne D.91).

¹⁴⁰ Uključujući one koje je prikupila EU i uključujući prilagodavanje za neprikupljene poreze i socijalne doprinose (D995), ako je primjereno.

Tabela 2b (nastavak)

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.
		2017	2018	2019	2020	2021
Milijarde (nac. valuta)						
17. Kolektivna potrošnja	P32	96,80	111,00	119,10	119,90	119,50
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	48,9	59,7	75,2	75,2	75,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0	0	0	0	0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	48,90	59,70	75,20	75	75,20
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41	0,4	0,4	1,52	1,28	1,1
20. Subvencije	D3	27	28,4			
21. Investicije u stalna sredstva	P51	3,1	40,9	4,8	6,6	10,4
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21) ¹⁴¹)		4,7	9,3	7,5	7,1	5,9
23=7. Ukupna potrošnja	TE ¹⁴²	180,90	249,70	208,10	210	212,10
p.m. Naknada zaposlenima u javnom sektoru	D1	64,9	73,7	81,6	82,1	82,1

¹⁴¹ D.29+D4 (ali ne D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8.

¹⁴² Prilagođeni sljedećim prilivima vezanim za swap, tako da TR-TE = EDP.B9.

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Bosna i Hercegovina

U procentima BDP	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	7,9	8,9	8,2	7,8	7,5
2. Odbrana	2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	2,9	2,9	2,8	2,6	2,5
4. Ekonomski poslovi	4	1,9	2,2	1,9	1,8	1,7
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	0,8	1,1	0,9	0,9	0,8
7. Zdravstvo	7	5,1	5,5	5,2	4,9	4,6
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
9. Obrazovanje	9	3,4	3,6	3,4	3,2	3,1
10. Socijalna zaštita	10	13,0	13,9	13,2	12,7	12,2
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	36,8	40,0	37,3	35,7	34,1

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Bosna i Hercegovina

Milijarde (nac.valuta)	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	2.558,5	2.991,6	2.885,9	2.899,9	2.911,5
2. Odbrana	2	297,3	306,5	317,3	316,8	318,7
3. Javni red i bezbjednost	3	947,2	983,9	977,1	977,1	987,1
4. Ekonomski poslovi	4	598,7	744,8	663,5	651,7	669,1
5. Zaštita okoliša	5	108,2	123,5	118,6	119,4	120,2
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	242,4	358,8	313,8	318,0	326,5
7. Zdravstvo	7	1.657,0	1.872,3	1.822,6	1.807,7	1.810,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	196,9	220,6	212,5	215,4	217,6
9. Obrazovanje	9	1.088,8	1.221,1	1.201,7	1.202,9	1.207,8
10. Socijalna zaštita	10	4.193,2	4.684,8	4.664,4	4.700,1	4.744,9
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	11.888,2	13.507,9	13.177,4	13.209,0	13.313,4

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Institucije BiH

U procentima BDP	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7
2. Odbrana	2	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
4. Ekonomski poslovi	4	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Socijalna zaštita	10	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	2,9	2,9	2,8	2,7	2,5

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Institucije BiH

Milijarde (nac.valuta)	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	294,0	299,0	309,7	302,7	293,7
2. Odbrana	2	271,5	277,8	288,9	288,3	290,1
3. Javni red i bezbjednost	3	268,7	269,0	270,1	268,3	274,8
4. Ekonomski poslovi	4	54,2	60,0	58,0	58,4	58,8
5. Zaštita okoliša	5	6,5	6,0	6,0	6,0	6,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	5,2	5,2	6,9	6,8	7,2
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	12,1	7,9	10,1	10,1	10,1
9. Obrazovanje	9	3,1	3,1	3,4	3,4	3,3
10. Socijalna zaštita	10	9,6	11,0	12,9	13,0	13,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	924,9	937,2	966,0	957,0	957,0

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Federacija BiH

U procentima BDP	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	5,53	5,8	5,4	5,1	4,9
2. Odbrana	2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3. Javni red i bezbjednost	3	1,1	1,3	1,2	1,1	1,1
4. Ekonomski poslovi	4	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
7. Zdravstvo	7	2,9	3,2	3,0	2,9	2,7
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
9. Obrazovanje	9	1,9	2,1	1,9	1,8	1,8
10. Socijalna zaštita	10	8,5	9,3	8,6	8,2	7,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	21,5	23,6	21,9	20,59	19,9

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Federacija BiH

Milijarde (nac.valuta)	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	1.700,70	1.953,60	1.893,90	1.897,60	1.905,40
2. Odbrana	2	25,5	29,3	28,4	28,5	28,6
3. Javni red i bezbjednost	3	367,8	423,0	410,3	411,1	412,7
4. Ekonomski poslovi	4	226,4	260,4	252,5	253,1	254,1
5. Zaštita okoliša	5	85,4	98,2	95,2	95,4	95,8
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	143,2	164,7	159,8	160,1	160,7
7. Zdravstvo	7	950,8	1.093,5	1.060,7	1.062,8	1.067,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	104,4	120,1	116,5	116,7	117,2
9. Obrazovanje	9	612,9	704,8	683,7	685,1	687,8
10. Socijalna zaštita	10	2.730,5	3.131,0	3.035,0	3.041,50	3.054,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	6.947,6	7.978,6	7.736,0	7.751,9	7.784,1

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Republika Srpska

U procentima BDP	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	1,5	1,8	1,7	1,7	1,6
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
4. Ekonomski poslovi	4	1,0	1,3	1,0	0,9	0,9
5. Zaštita okoliša	5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	0,3	0,6	0,4	0,4	0,4
7. Zdravstvo	7	2,1	2,2	2,1	1,9	1,8
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
9. Obrazovanje	9	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2
10. Socijalna zaštita	10	4,4	4,5	4,5	4,4	4,2
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	11,9	12,8	12,1	11,6	11,2

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Republika Srpska

Milijarde (nac.valuta)	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	489,3	614,6	605,9	623,1	634,3
2. Odbrana	2	0,3	0	0	0	0
3. Javni red i bezbjednost	3	296,4	273,3	275,6	276,7	277,9
4. Ekonomski poslovi	4	318,1	424,4	353	340,2	356,2
5. Zaštita okoliša	5	16,3	19,3	17,4	18	18,4
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	97,8	191,2	152,1	156	163,8
7. Zdravstvo	7	681,8	754,2	726,8	708,8	707
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	66,7	75,5	71,1	73,8	75,5
9. Obrazovanje	9	437,9	472,5	475,3	475	477
10. Socijalna zaštita	10	1.430,20	1.517,40	1.590,10	1.618,40	1.650,10
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	3.834,8	4.342,4	4.267,3	4.290,0	4.360,2

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Brčko Distrikt

U procentima BDP	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2
2. Odbrana	2					
3. Javni red i bezbjednost	3	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
4. Ekonomski poslovi	4					
5. Zaštita okoliša	5					
6. Stambeni smještaj i objekti u	6					
7. Zdravstvo	7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Socijalna zaštita	10	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama Brčko Distrikt

Milijarde (nac.valuta)	COFOG kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Generalne javne usluge	1	74,5	125,0	76,4	76,5	78,1
2. Odbrana	2					
3. Javni red i bezbjednost	3	14,3	19,2	21,1	21,0	21,7
4. Ekonomski poslovi	4					
5. Zaštita okoliša	5					
6. Stambeni smještaj i objekti u	6	1,4	2,9	1,9	1,9	2,0
7. Zdravstvo	7	19,2	19,4	28,2	29,3	28,8
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	13,7	17,1	14,8	14,8	14,8
9. Obrazovanje	9	34,9	40,7	39,3	39,4	39,7
10. Socijalna zaštita	10	22,9	25,4	26,4	27,2	27,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7=23 u Tabeli 2)	TE	180,9	249,7	208,1	210,1	212,1

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti šire vlade

U procentima BDP	ESA kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Bruto zaduženost ¹⁴³		33,9	32,9	32,1	31,1	28,9
2. Promjena koeficijenta bruto zaduženosti		-5,1	-1,0	-0,8	-31,0	-2,2
Doprinos promjeni bruto duga						
3. Primarni bilans ¹⁴⁴		-1,7	-0,1	-0,8	-1,2	-1,6
4. Izdaci po kamata ¹⁴⁵		0,8	0,9	0,8	0,9	0,8
5. Korekcija tokova		-4,1	-1,7	-0,9	-0,6	-1,4
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije ¹⁴⁶						
- Neto akumulacija finansijskih sredstava ¹⁴⁷						
Od čega:						
- Sredstva od privatizacije						
- Efekti vrednovanja i ostalo ¹⁴⁸						
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu ¹⁴⁹		2,1	2,6	2,6	2,8	2,8
Ostale relevantne varijable						
6. Tekuća finansijska sredstva ¹⁵⁰						
7. Neto finansijski dug (7 = 1 - 6)		33,9	32,9	32,1	31,1	28,9

¹⁴³ Kako je definirano Regulativom 3605/93 (nije u ESA konceptu).

¹⁴⁴ Cf. stavka 10 u tabeli 2.

¹⁴⁵ Cf. stavka 9 u tabeli 2.

¹⁴⁶ Razlike vezane za troškove kamata, druge prihode i rashode mogu se razdvojiti kad je to relevantno.

¹⁴⁷ Tekuća sredstva, sredstva za treće zemlje, preduzeća pod kontrolom vlade i razlika između kotiranih i nekotiranih sredstava se mogu razdvojiti kad je relevantno.

¹⁴⁸ Promjene kursa kretanja valuta i operacije na sekundarnom tržištu se mogu razdvojiti kad je relevantno.

¹⁴⁹ Procjena po rashodima za kamate podijeljeno sa nivoom zaduženosti prošle godine.

¹⁵⁰ AF1, AF2, AF3 (konsolidirani na tržišnu vrijednost), AF5 (ako kotira na berzi, uključujući dionice investicijskog fonda).

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP-a	ESA kod	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Realni rast BDP-a (%)	B1g	3,4	3,3	3,5	3,7	3,8
2. Neto zaduženost šire vlade	EDP.B.9	0,9	-0,7	0,0	0,4	0,8
3. Rashodi za kamate	EDP.D.41	0,8	0,9	0,8	0,9	0,8
4. Jednokratne i druge privremene mjere ¹⁵¹		0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1
5. Potencijalni rast BDP-a (%) ¹⁵²		3,4	3,5	3,6	3,6	3,5
Doprinosi:						
- rad						
- kapital						
- ukupna faktorska produktivnost						
6. Jaz proizvoda		0,2	0,1	-0,1	0,0	0,3
7. Ciklična komponenta budžeta		0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
8. Ciklično prilagođen saldo (2-7)		0,8	-0,8	0,0	0,4	0,7
9. Ciklično prilagođen primarni saldo (8-3)		0,0	-1,6	-0,8	-0,5	-0,1
10. Strukturalni saldo (8-4)		0,4	-0,4	0,1	0,5	0,8

Tabela 6: Odstupanje od prethodnog programa

	God. 2017	God. 2018	God. 2019	God. 2020	God. 2021
1. Rast BDP-a (% poeni)					
Prethodno programme					
Najnovije programme					
Razlika					
2. Neto kreditiranje šire vlade (% BDP-a)					
Prethodno programme	0,9	1,4	1,7	1,9	
Najnovije programme	0,9	-0,7	0,0	0,4	0,8
Razlika	0,0	-2,1	-1,7	-1,5	
3. Bruto zaduženost šire vlade (% BDP-a)					
Prethodno programme	36,8	34,7	31,7	28,3	
Najnovije programme	33,9	32,9	32,1	31,1	28,9
Razlika	-2,9	-1,8	0,4	2,8	

¹⁵¹

Pozitivan predznak označava jednokratnu mjeru koja smanjuje deficit

¹⁵²

Dok se ne postigne sporazum o metodu funkcije produktivnosti, zemlje mogu da koriste svoje podatke (SP).

Tabela 7: Dugoročna održivost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Ukupni izdaci	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i>	:	:	:	:	:	:	:
- izdaci vezani za starost	:	:	:	:	:	:	:
- Izdaci za penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Penzije iz socijalnog osiguranja	:	:	:	:	:	:	:
- Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	:	:	:	:
- Profesionalne penzije (ako su u sklopu šire vlade)	:	:	:	:	:	:	:
- Zdravstvena zaštita	:	:	:	:	:	:	:
- Dodatak za njegu i pomoć (<i>ovo je ranije bilo u okviru zdravstvene zaštite</i>)	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:
Ostali izdaci vezani za stariju životnu dob	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za kamate	:	:	:	:	:	:	:
Ukupni prihodi	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> prihodi od imovine	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> od doprinosa za penzije (ili socijalnih doprinosa, ako je prikladno)	:	:	:	:	:	:	:
Imovina rezervi penzionog fonda	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> konsolidirana imovina javnog penzionog fonda (imovina koja nije vladina obaveza)	:	:	:	:	:	:	:
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada	:	:	:	:	:	:	:
Rast realnog BDP-a	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća – muškarci (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća - žene (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Ukupna stopa učešća (20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	:	:	:	:	:	:	:
Populacija starosti 65+ u odnosu na ukupnu populaciju	:	:	:	:	:	:	:

Tabela 7a: Potencialne obaveze

% BDP-a	God. X - 1	God. X
Javne garancije	1,4	Opc.
<i>Od čega: vezano za finansijski sektor</i>		Opc.

Tabela 8: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvir programa

	Dimenzija	2016	2017	2018	2019	2020
	
Kratkoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96
Svjetski rast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	3,2	3,7	3,8	3,8	:
Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	1,9	1,8	1,8	1,7	:
Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	0,8	3	3,7	:	:
Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	44	51,8	52,6	53,1	:

Napomena:

izvor za stavke 1, 2, 3, 4, 6, 10:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbstaffprojections201609.en.pdf>

izvor za stavke 7 i 9:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip038_en.pdf

Tabela 9: Odabrani indikatori o zapošljavanju i socijalne inkluzije

	Izvor podataka	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
1. Stopa učešća na tržištu rada (%) ukupno (molimo vas navedite dobnu skupinu) 15+	LFS	44,1	43,1	42,6		
- muškarci	LFS	55,1	54,9	53,3		
- žene	LFS	33,5	32,1	32,4		
2. Stopa zaposlenosti (%) ukupno (molimo vas navedite dobnu skupinu) 15+	LFS	31,9	32,2	33,9		
- muškarci	LFS	40,9	42,5	43,2		
- žene	LFS	23,2	22,4	22,4		
3. Stopa nezaposlenosti (%) ukupno (molimo vas navedite dobnu skupinu) 15+	LFS	27,7	25,4	20,5		
- muškarci	LFS	25,8	22,5	18,9		
- žene	LFS	30,7	30,0	23,1		
4. Stopa dugoročne nezaposlenosti (%) ukupno	LFS	22,6	21,6			
- muškarci	LFS	21,1	19,2			
- žene	LFS	25,1	25,5			
5. Stopa nezaposlenosti mladih (15-24 god.) (%) ukupna	LFS	62,3	54,3	45,8		
- muškarci	LFS	59,5	52,0	43,1		
- žene	LFS	67,3	58,9	51,4		
6. Mladi (molim navedite dobnu skupinu za dostupne podatke) koji niti su zaposleni, niti se školuju niti su na obuci (NEET), u %, (15-24 god.)		27,7	26,4			
7. Mladi koji rano napuštaju školu, u % (po Eurostat definiciji)	e	5,2	4,9			
8. Stopa učešća u predškolskom obrazovanju i odgoju						
9. GINI koeficijent	HBS	31,2				
10. Nejednakost distribucije prihoda S80/S20	e	4,9				
11. Potrošnja na socijalnu zaštitu u % BDP	e					
12. Potrošnja na zdravstvo u % BDP	e					
13. Rizik od siromaštva prije socijalnih transfera, u % populacije	e					
14. Stopa siromaštva (Molimo da navedete koji podaci su dostupni za vašu zemlju)	HBS	16,9				
15. Jaz siromaštva (Molimo da navedete koji podaci su dostupni za vašu zemlju)	HBS	24,6				

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 10**Vlada Federacije BiH****Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Intenziviranje izgradnje poduzetničke infrastrukture (u EUR)**

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	895.000	0	895.000
Godina X+1	0	0	1.000.000	0	1.000.000
Godina X+2	0	0	1.100.000	0	1.100.000

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Objava i implementacija Registra taksi i naknada u Federaciji BiH

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

S obzirom da se realizacija navedene mjere provodi u okviru redovnih aktivnosti obuhvaćenih Planom rada, te uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), u okviru Projekta reforme fiskalnog sektora (FAR), a na osnovu Memoranduma o razumijevanju potpisanog između USAID-a i Vlade Federacije BiH, ista ne iziskuje dodatne troškove za budžet.

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Izmjena postojećeg sistema raspodjele javnih prihoda u Federaciji BiH

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

S obzirom da se realizacija navedene mjere provodi u okviru redovnih aktivnosti obuhvaćenih Planom rada, ista ne iziskuje dodatne troškove za budžet.

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Unapređenje sistema fiskalizacije u Federaciji BiH

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

Aktivnosti se planiraju provoditi u okviru plana redovnih troškova plata uposlenika Federalnog ministarstva finansija, Porezne uprave FBiH i stručnih lica Tehničkog dijela komisije FMF.

Također, imajući u vidu da se aktivnosti po pitanju tehnoloških, tehničkih i softverskih dijelova fiskalnog sistema tek trebaju utvrditi, troškovi implementacije navedenih aktivnosti moći će se procijeniti nakon usaglašavanja prijedloga svih uključenih i relevantnih subjekata u području fiskalizacije, vodeći računa o tome da troškovi korisnika fiskalnih uređaja, Porezne uprave FBiH i proizvođača/zastupnika budu minimalni.

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Smanjenje poreskog opterećenja rada

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Restruktuiranje starog poreznog duga

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Smanjenje poreskog opterećenja rada

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Intenziviranje izgradnje poduzetničke infrastrukture (u EUR)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	895.000	0	0	0	0	0	0	895.000
Godina X+1	1.000.000	0	0	0	0	0	0	1.000.000
Godina X+2	1.100.000	0	0	0	0	0	0	1.100.000

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Objava i implementacija Registra taksi i naknada u Federaciji BiH

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Izmjena postojećeg sistema raspodjele javnih prihoda u Federaciji BiH

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Unapređenje sistema fiskalizacije u Federaciji BiH

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Smanjenje poreskog opterećenja rada

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Restruktuiranje starog poreznog duga

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: Smanjenje poreskog opterećenja rada

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+2	0	0	0	0	0	0	0	0

Vlada Republike Srpske

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme (u milionima EUR)

1) Unapređenje pravnog okvira u skladu sa Ugovorom o energetske zajednici

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

2) Restrukturiranje Željeznica Republike Srpske a.d. Doboj

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

3) Unapređenje poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	7,0	7,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

4) Reforma zdravstvenog sistema

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

5) Registar podsticaja privredi

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

6) Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

7) Razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja roba

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

8) Unapređivanje sektora slobodnog pružanja usluga

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

9) Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	4,0	0,0	0,0	4,0
2020	0,0	4,0	0,0	0,0	4,0
2021	0,0	4,0	0,0	0,0	4,0

10) Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

11) Povećanje efikasnosti tržišta rada i nastavak reformi Zavoda za zapošljavanje

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

12) Poboljšanje ciljanja socijalnih davanja

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-

UKUPNO

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2019	0,0	4,0	0,0	0,0	4,0
2020	0,0	4,2	0,0	7,0	11,2
2021	0,0	4,0	0,0	0,0	4,0

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme (u milionima EUR)

1) Unapređenje pravnog okvira u skladu sa Ugovorom o energetske zajednici

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-	-	-	-

2) Restrukturiranje Željeznica Republike Srpske a.d. Doboj

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	51,3	0,0	51,3
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

3) Unapređenje poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	2,0	0,0	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0	7,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

4) Reforma zdravstvenog sistema

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	WB	-	-
2021	-	-	-	-	-	WB	-	-

5) Registar podsticaja privredi

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-	-	-	-

6) Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	WB	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-	-	-	-

7) Razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja roba

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

8) Unapređivanje sektora slobodnog pružanja usluga

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

9) Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0
2020	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0
2021	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0

10) Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-	-	-	-

11) Povećanje efikasnosti tržišta rada i nastavak reformi Zavoda za zapošljavanje

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

12) Poboljšanje ciljanja socijalnih davanja

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-	-	-	-

UKUPNO

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek treba odrediti	UKUPNO
2019	4,0	0,0	0,0	0,0	WB	51,3	0,0	55,3
2020	6,0	0,0	3,0	2,0	0,2	WB	0,0	11,2
2021	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	WB	0,0	4,0

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020.

Vlada Federacije BiH

Tržišta energije, transporta i telekomunikacija

- Povećanje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije
- Stvaranje održivog sistema finansiranja željezničke
- Povećanje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije, infrastrukture
- Povećanje prometa putnika i roba na aerodromima stvaranje bolje pretpostavke za izgradnju cestovne infrastrukture, te modele finansiranja autocesta sa akcentom na koncesije i javno privatno partnerstvo

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere
	4.3.2.1. Povećanje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije
Aktivnosti planirane u 2018. godinu	<p>2018.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada Energetske strategije Federacije Bosne i Hercegovine za period 2015. – 2035. sa projekcijom na 2050 2. Izrada Uredbe o provođenju energijskih audita i izdavanje energijskih certifikata (u skladu sa članom 26. Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine) 3. Izrada Uredbe o uslovima za davanje i oduzimanje ovlaštenja za obavljanje energijskih audita i energijsko certficiranje zgrada (u skladu sa članom 27. Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine) 4. Izrada Pravilnika o informacionom sistemu energijske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (u skladu sa članom 48. Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine) 5. Izrada i donošenje Metodologije izračuna i raspodjele indikativnih ciljeva Federacije Bosne i Hercegovine za ostvarivanje ušteta u potrošnji energije (u skladu sa članom 4. Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine) 6. Izrada Pravilnika o redovnim energijskim auditima sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju (u skladu sa članom 29. Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine) 7. Provođenje međunarodnog otvorenog tendera za nabavku konsultantskih usluga u postupku provođenja javnog nadmetanja za dodjelu koncesije za istraživanje i eksploataciju nafte i plina na prostoru Federacije BiH i aktivnosti koje slijede nakon odabira konsultanta 8. Izrada ažuriranog Akcionog plana korištenja obnovljivih izvora energije Federacije Bosne i Hercegovine 9. Izgradnja postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije 10. Pokretanje postupka dodjele koncesija za:

	<ul style="list-style-type: none"> - CHE Vrilo, 66 MW, po osnovu samoinicijativne ponude za dodjelu koncesija JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar, - HE Begov Han – 9,8 MW; HE Želeće – 9,8 MW; HE Globarica – 14,7 MW; HE Potklečka polja – 9,8 MW; HE Dolina – 14,7 MW i HE Komšići – 14,7 MW na rijeci Bosni a po osnovu samoinicijativne ponude za dodjelu koncesija privrednog društva Dvorac Energije d.o.o. Kiseljak <ol style="list-style-type: none"> 11. Aktiviranje projekta integralnog korištenja vodotoka (vodosnabdjevanje, zaštita od velikih voda, zaštita od malih voda, proizvodnja el. energije i sl) na slivu rijeka Bosne i Vrbasa, kroz dodjelu koncesija javnim preduzećima i privatnim investitorima ili kroz javno - privatno partnerstvo 12. SCADA/DMS/OMS s pripadajućim komunikacijskim sustavom - elektronska povezanost svih energetske objekata 13. Rekonstrukcija postojećih naftnih terminala i postupno stvaranje naftnih rezervi, i stvaranje preduslova za ispunjavanje directive 2009/119 EC 14. Dalje restrukturiranje koncerna Elektroprivreda BiH sa akcentom na restrukturiranje rudnika (operativno, kadrovsko i finansijsko) kroz Program restrukturiranja elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine 15. Distribucija električne energije - "Pametna brojila" 23,36 mil KM (kredit 19,56 mil. KM) 16. Zakon o gasu Federacije Bosne i Hercegovine 17. Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost (NEAP) u Bosni i Hercegovini
<p>Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije</p>	<p>2018.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada Energetske strategije Federacije Bosne i Hercegovine za period 2015. – 2035. sa projekcijom na 2050 se prenosi na naredni period, obzirom da je izrada Energetske strategije Federacije Bosne i Hercegovine za period 2015. – 2035. sa projekcijom na 2050, zaključkom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, privremeno obustavljena do usvajanja Okvirne energetske strategije Federacije Bosne i Hercegovine do 2035.godine od strane Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. 2. Uredba o provođenju energijskih audita i izdavanje energijskih certifikata dostavljena je Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i donošenje 3. Uredba o uslovima za davanje i oduzimanje ovlaštenja za obavljanje energijskih audita i energijsko certiticanje zgrada dostavljena je Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i donošenje 4. Pravilnik o infomacionom sistemu energijske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine je urađen i u fazi je donošenja 5. Metodologija izračuna i raspodjele indikativnih ciljeva Federacije Bosne i Hercegovine za ostvarivanje ušteda u potrošnji energije je donešena i čeka se objava u Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine 6. Pravilnik o redovnim energijskim auditima sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju je u završnoj fazi izrade i donošenja 7. Neuspješno su provedena dva međunarodna otvorena tendera za nabavku konsultantskih usluga u postupku provođenja javnog nadmetanja za dodjelu koncesije za istraživanje i eksploataciju nafte i plina na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, a u pripremi je izrada novog međunarodnog otvorenog tendera

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Urađen je Ažurirani Akcioni plan korištenja obnovljivih izvora energije Federacije Bosne i Hercegovine i isti je u fazi pribavljanja mišljenja od strane nadležnih tijela nakon čega će biti dostavljen Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje 9. Zaključno na dan 30.06.2018.godine u Federaciji Bosne i Hercegovine je izdato ukupno 371 energetska dozvola za izgradnju postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, od čega je izgrađeno 188 objekata čija je ukupna instalirana snaga 120 MW. Od navedenih objekata 132 postrojenja, ukupne instalirane snage 47,3 MW imaju status privilegovanih proizvođača (u sistemu su podsticanja). 10. Pokretanje postupaka u toku. 11. Aktivnosti u toku 12. Projekat je u implementaciji 13. Projekat kandidiran za PJI 14. Urađen je novi Program prestrukturiranja elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine, u okviru kojeg je dat poseban osvrt i prioritet na uspostavu Operatora distributivnog sistema. Predstoje aktivnosti na pribavljanju mišljenja nadležnih federalnih tijela te upućivanje istog Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na donošenje i Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine na saglasnost. 15. Projekat je u implementaciji 16. Zakon o gasu Federacije Bosne i Hercegovine (koji nije usaglašen sa Trećim energetske paketom) usvojen je na Zastupničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Dom naroda, do danas nije razmatrao Zakon o gasu Federacije Bosne i Hercegovine, te je u narednom periodu neophodno pripremiti tekst novog Zakona o gasu Federacije Bosne i Hercegovine koji će biti harmoniziran sa Trećim energetske paketom i državnim Zakonom o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini 17. Akcioni plan o energijskoj efikasnosti u Bosni i Hercegovini je donesen od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u decembru 2017.godine.
--	--

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Stvaranje održivog sistema finansiranja željezničke infrastrukture putem iznalaženja sredstava za ove namjene kako bi se izvršilo razdvajanje odnosno restrukturiranje JP Željeznice Federacije BiH, što je i obaveza po direktivama EU i Zakonu o željeznicama BiH,	1=implementacija u pripremi
	2. Izrada baze podataka o stanju zrakoplovne infrastrukture u FBiH će omogućiti da infrastruktura na aerodromima omogućava povećanje prometa putnika i roba,	2= poduzeti početni koraci
	3. Stvaranje bolje pretpostavke za izgradnju cestovne infrastrukture, te modela finansiranja autocesta sa akcentom na koncesije i javno privatno partnerstvo, donošenje novog Zakona o cestama u Federaciji BiH	2=poduzeti početni koraci
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U 2018. godini nije utvrđen model restrukturiranja iz razloga što unutar samog željezničkog sektora nije došlo do usaglašavanja koji model organizovanja uzeti, te je izostao i stav odnosno mišljenje Federalnog ministarstva finansija koji su po mišljenju FMPiK ključni u planiranju sredstava koja bi bila upotrebljena za restrukturiranje preduzeća. Takođe akcionim planom utvrđenim za realizaciju Reformske agende propisana je aktivnost restrukturiranja rudnika i željeznica gdje je nosilac aktivnosti Premijer i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije. FMPiK je učestvovalo u izradi dokumenta koji je izradila Svjetska banka ali nije mogla preuzeti odgovornost utvrđivanja modela restrukturiranja bez utvrđenih, odnosno u budućnosti odobrenih sredstava za ove namjene. Pokrenute su aktivnosti na donošenju Zakonu o prijevozu opasnih materija prema kojem bi se nafta i naftni derivati prevozili željeznicom do terminala. Formirana je Međuresorna radna grupa- MRG za izradu navedenoga Zakona o prijevozu opasnih materija.	
	2. Prikupljanje podataka od Međunarodnih aerodroma u Federaciji BiH (Sarajevo, Tuzla i Mostar) o stanju zrakoplovne infrastrukture koji se tiču objekata visokogradnje i niskogradnje, opreme za radio navigaciju, aerodromsku opremu za prihvat i otpremu putničkih i teretnih zrakoplova kao i opreme za cargo promet i pratećih objekata je djelimično urađeno iz razloga što je navedena aerodromska infrastruktura u konstantnoj izgradnji i ekspanziji. Potrebno je činiti kontinuirane napore da bi se izradile baze podataka o stanju zrakoplovne infrastrukture u FBiH kako bi se mogle efikasno utvrditi potrebe razvoja.	
	3. Vlada Federacije BiH je na inicijativu Federalnog ministarstva prometa i komunikacija imenovala Međuresornu radnu grupu (MRG) čiji je zadatak iznalaženje modela da se izvorni prihodi za financiranje javnih cesta stave pod potpunu kontrolu. Tijekom 2018.g. na prijedlog ove MRG usvojeni su Zaključci Vlade FBiH u cilju ostvarivanja navedenog cilja. Ovo se prije svega odnosi na prihode za financiranje cesta koji se naplaćuju kod registracije motornih vozila, te naknade za financiranje	

cesta iz maloprodajne cijene naftnih derivata.

Također, na prijedlog FMPiK Vlada FBiH je usvojila Odluku o usvajanju Programa „Kapitalni transferi javnim poduzećima – transfer za izgradnju autocesta i brzih cesta“ u iznosu od 107.000.000,00KM utvrđenih u razdjelu 18. ekonomski kod 6154. Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu. Ovom odlukom su stvoreni preduvjeti za implementaciju odobrenih projekata.

Nastavlja se rad na pripremi dokumentacije, osiguranju kredita i stvaranju pretpostavki za realizaciju projekata po koncesijskom modelu na koridoru Vc.

U toku je usaglašavanje teksta Uredbe o autocestama, kao i usaglašavanje teksta Zakona o auto moto klubovima. Priprema se Odluka o izmjeni odluke o kategorizaciji cesta. Ove aktivnosti su djelimično realizovane u 2018. godini.

⁴⁴0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Sektorski razvoj

- Poljoprivreda
Unapređenje poljoprivredne proizvodnje
- Okoliš
Očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta okoliša

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Izvještaj o implementaciji u 2018. godini

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
	4.3.3.2.1.Unaprijeđenje poljoprivredne proizvodnje	
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Direktna plaćanja po grlu (muzne krave)	0
	2.	
	3.	
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U 2018. godini, mjera je ukinuta	
	2.	
	3.	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere Očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta okoliša Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast upravljanja otpadom, finansijske mehanizme, te sistem unapređenja dobijanja dozvola s aspekta okoliša	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Donošenje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost	2
	2. Donošenje Zakona o zaštiti okoliša	2
	3. Uspostava regionalnih centara za upravljanje otpadom i zatvaranje na okolišno prihvatljiv način neuređenih opštinskih deponija uz razvoj infrastrukture za selektivno prikupljanje ambalažnog, električnog, elektronskog i drugog otpada, uspostava reciklažnih centara korištenjem finansijskih sredstava iz različitih izvora.	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. Nakon neusvajanja Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost na sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, održanoj 25.07.2017. godine, pristupilo se izradi novog Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost, koji je utvrđen na sjednici Vlade FBiH održanoj 07.06.2018.godine, te upućen je u parlamentarnu proceduru s ciljem razmatranja i donošenja po skraćenom postupku. Do danas nije bio uvršten na dnevni red sjednica Parlamenta FBiH</p> <p>2. Urađen prijedlog Zakona o zaštiti okoliša, utvrđen prijedloga na sjednici Vlade FBiH održanoj 12.04.2018. i upućen u parlamentarnu proceduru s ciljem razmatranja i donošenja po redovnom postupku</p> <p>3. Provođe se aktivnosti na radu i tehničkom unapređenju postojeće infrastrukture novoizgrađenih regionalnih deponija i stvaranju pretpostavki za uspostavljanje regionalnih centara upravljanja komunalnim otpadom što će biti i kontinuirana aktivnost u narednom periodu. U toku su aktivnosti na zatvaranju neuređenih opštinskih deponija na okolišno prihvatljiv način uz uspostavljanje infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada (ambalažnog, električnog, elektronskog i drugih vrsta otpada). Navedene aktivnosti sufinansira i provodi Federalno ministarstvo okoliša i turizma uz koordinaciju sa regionalnim deponijama i opštinama u Federaciji BiH,</p> <p>Budući da je za cjelovito provedenje navedenih aktivnosti potrebno obezbijediti značajna sredstva, implementacija će se vršiti uz učešće Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Vlade FBiH, kantonalnih vlada i opštinskog nivoa vlasti. Takođe planirano je da se uključe i međunarodni izvori finansiranja. Pokrenute su aktivnosti za izradu baze podataka svih divljih deponija otpada na području FBiH, a implementator je Fond za zaštitu okoliša FBiH u saradnji sa kantonima i opštinama u FBiH.</p>	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije

Unapređenje poslovnog ambijenta i smanjenje neformalne ekonomije

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Izmjena Zakona o poticaju razvoja malog gospodarstva.	3
	2. Izmjena Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima.	4
	3. Izrada Zakona o unapređenju poduzetničke infrastrukture.	1
	4. Registar obrta, sa ciljem unapređenja poslovanja i donošenja kvalitetnih politika u oblasti MSP	1
	5. Intenziviranje izgradnje poduzetničke infrastrukture (poduzetničke zone, tehnološki parkovi, inkubatori, poduzetnički centri i klasteri) kroz dodjelu poticajnih sredstava i poboljšanu suradnju sa jedinicama lokalne samouprave	5
	6. Izrada informacionog sistema sa web portalom poduzetničkih zona u Federaciji BiH	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Urađen je Prednacrt navedenog zakona i upućen je Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje.	
	2. Prijedlog navedenog zakona je utvrdila Vlada Federacije BiH i upućen je na usvajanje u oba doma Parlamenta Federacije BiH.	
	3. Urađena procjena uticaja za navedeni zakon i usvojena od strane Vlade Federacije BiH. U toku su aktivnosti za izradu prednacrta navedenog zakona.	
	4. Aktivnosti na realizaciji mjere su uslovljene sa usvajanjem Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima u Federaciji BiH.	
	6. U toku su završne aktivnosti na implementaciji navedenog projekta.	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Federalno ministarstvo okoliša i turizma- Sektor za turizam i ugostiteljstvo

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere Unapređenje poslovnog ambijenta i smanjenje neformalne ekonomije Unapređenje postojećeg poboljšanja poslovne klime i konkurentnosti, zapošljavanju i tržištu rada, te profesionalizaciji i modernizaciji javne uprave, koji reguliše oblast turizma, turističkih zajednica, boravišne takse i ugostiteljstva	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Donošenje Zakona o turizmu Federacije BiH	2
	2. Donošenje Zakona o boravišnoj taksi FBiH	2
	3. Donošenje zakona o ugostiteljstvu Federacije BiH	2
	4. Izrada Strategije razvoja turizma u federaciji BiH	
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Zakon se nalazi u Parlamentu Federacije BiH u formi Prijedloga.	
	2. Zakon se nalazi u Parlamentu Federacije BiH u formi Prijedloga.	
	3. Zakon se nalazi u Parlamentu Federacije BiH u formi Nacrta	
	4. Izrađena Informacija o Strategiji razvoja turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine. Zaključak Vlade Federacije BiH V.broj:1319/2017 d 28.09.2017. godine. Zaključa da se izradi novi Strateški dokument, za period 2008 2028. godina. U cilju definiranja strateških ciljeva Federacije BiH prioritet Sektora za turizam i ugostiteljstvo je izrade Projektnog zadatka, kao i ostvarenje saradnje sa predstavnicima kantonalnih ministarstava nadležnih za oblast turizma. Formiranja radne grupa za izradu Projektnog zadatka Izrađen projektni zadatak Upućen upitnik svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za oblast turizma kako bi nastavili aktivnosti na izradi strateškog dokumenta	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Obrazovanje i vještine

Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Do kraja 2018. godine registrirati Fondaciju za mobilnost studenata i nastavnog osoblja Federacije Bosne i Hercegovine	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. U 2018. godini Vlada Federacije BiH donijela</p> <ul style="list-style-type: none">- Rješenje o privremenom imenovanju Upravnog odbora Fondacije V.broj:531/2018 od 26. 4. 2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18) i- Odluku o davanju saglasnosti na Statut Fondacije V. broj: 532/2018 od 26. 4. 2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18)- Odluku o imenovanju osobe ovlaštene za predstavljanje i zastupanje Fondacije V. broj: 533/2018 od 26. 4. 2018. godine („Službene novine FBiH“, broj: 35/18)- U procesu je postupak registracije Fondacije kod Federalnog ministarstva pravde i- U pripremi je objavljivanje Javnog konkursa za izbor predsjednika i članova Upravnog odbora Fondacije u skladu s navedenom Odlukom o uvjetima i kriterijima za imenovanje. <p>Odlukom o usvajanju programa utroška s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu, planirana su sredstva za realizaciju programa međunarodne akademske i studentske mobilnosti i razmjene te sredstva za sufinansiranje rada Fondacije za mobilnost studenata i nastavnika Federacije Bosne i Hercegovine. S obzirom na to da je registracija Fondacije u toku i još nije završena, sredstva su dodijeljena u okviru Transfera za implemenaciju Bolonjskog procesa, koji treba biti realiziran do kraja 2018. godine.</p> <p>Finansijskim zahtjevom FMON za budžetskim sredstvima - period 2019. do 2021. godine Ministarstvo je predvidjelo Transfer za Fondaciju za mobilnost studenata i nastavnog osoblja Federacije Bosne i Hercegovine koji iznosi 200.000,00 KM na godišnjem nivou.</p>	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Zapošljavanje i tržište rada

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

Socijalna inkluzija, smanjenje siromaštva i jednake mogućnosti

- Uspostaviti efikasan, finansijski stabilan i održiv sistem PIO FBiH
- Unapređenje funkcioniranja sistema socijalne zaštite FBiH
- Uspostavljanje efikasnog sistema zaštite, rehabilitacije i socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom u FBiH u skladu sa EU legislativom

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere Unapređenje funkcioniranja sistema socijalne zaštite FBiH - 4.3.9.3.	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Zakon o podršci porodicama s djecom u Federaciji BiH	3
	2. Zakona o Javnoj ustanovi Zavod za prihvatanje i odgoj djece i maloljetnika	2
	3. Zakon o socijalnim uslugama u Federaciji BiH	2
	4. Zakon o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji BiH	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Izrađeni su Javna politika o zaštiti porodice sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine i Prednacrt zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine utvrdila je Nacrt predmetnog Zakona, te isti uputila u parlamentarnu proceduru. Ovim zakonom se uređuju osnovne materijalne podrške porodicama s djecom, utvrđuju se materijalna prava za podršku porodicama s djecom (dječji dodatak i novčana pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu), postupak ostvarivanja prava, uslovi i način za ostvarivanje prava, finansiranje materijalne podrške porodicama s djecom, nadzor i druga pitanja od značaja za ostvarivanje podrške porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine.	
	2. Poduzeti su početni koraci na izradi Prednacrt Zakona o Javnoj ustanovi Zavod za prihvatanje i odgoj djece i maloljetnika.	
	3. Finalizirano je mapiranje socijalnih usluga za nivou Federacije BiH, te je započeta izrada procjene utjecaja Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine u saradnji s resornim kantonalnim ministarstvima, a uz podršku nevladinih organizacija.	
	4. Započeta je izrada procjene uticaja Zakona o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kao osnovni problem konstatovano je „otežano vršenje djelatnosti socijalnog rada u Federaciji BiH u pogledu zadovoljavanja potreba i ostvarivanja prava korisnika socijalne zaštite“.	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018.-2020. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere Uspostavljanje efikasnog sistema zaštite, rehabilitacije i socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom u FBiH u skladu sa EU legislativom	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2018.	1. Zakon o organizacijama osoba sa invaliditetom i reprezentativnim organizacijama osoba sa invaliditetom i civilnih žrtava rata;	3
	2. Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom;	2
	3. Provedba Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u FBiH 2016.-2021.;	3
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Na 151. Sjednici Vlade FBiH od 19.07.2018. godine, utvrđen Nacrt predmetnog zakona i upućen u parlamentarnu procedure u redovnom postupku;	
	Pripremljen radni tekst Zakona	
	Redovan tok utvrđenih aktivnosti na provedbi Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u FBiH 2016.-2021	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2018-2020.

1. Unapređivanje poreskog okvira		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Reforma direktnih poreza radi smanjenja opterećenja rada	4
	Analiza i smanjenje neporeskih davanja	3
	Reforma poreza na dodatu vrijednost	0
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Povećan neoporezivi dio dohotka i izvršeno rasterećenje poslodavaca za trudničko bolovanje u iznosu od 20%.	
	Uspostavljen Registar i pripremljeni podzakonski akti koji omogućavaju izradu analize.	
	Nije realizovano zbog nemogućnosti dogovora svih nivoa vlasti u BiH.	
2. Reforma zdravstvenog sektora, sa reformama finansiranja dječje zaštite i refundacije bolovanja		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Analiza obaveza zdravstvenih ustanova	4
	Mjere za zasutavljanje rasta neizmirenih obaveza	0
	Pilot projekat uvođenja u trezorski sistem poslovanja	2
	Usvajanje zakonske regulative	0
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Izvršena analiza, ali se obaveze dodatno povećavaju	
	Nije usvojen prijedlog mjera, očekuje se pomoć Svjetske banke u definisanju istih.	
	Od 10 ustanova iz pilot projekta uvedene su samo 2.	
	Nije pripremljena nova zakonska regulative.	

3. Smanjenje fiskalnih potreba javnog sektora		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Izrada Registra zaposlenih u javnom sektoru	3
	Osiguranje efikasnosti rada lokalne samouprave	4
	Povećanje efikasnosti javnih investicija	0
	Reforma inspekcija	2
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Usvojen Zakon, a izrada registra uslovljena je finansijskom podrškom Svjetske banke	
	Do polovine 2019. godine JLS imaju obavezu usklađivanja broja zaposlenih.	
	Odustalo se od implementacije.	
	Izvršena analiza, u toku je priprema zakonske regulative.	

4. Restrukturiranje Željeznica Republike Srpske		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Vlasničko restrukturiranje preduzeća kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara	3
	Finansijsko restrukturiranje preduzeća	4
	Smanjenje broja radnika za 100	5
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima.	
	Implementacija je u završnoj fazi.	

5. Unapređivanje poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Unaprijediti model finansiranja razvoja agrarnog sektora	5
	Unaprijeđenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštita domaće poljoprivredne proizvodnje	3
	Obezbjediti raspodjelu šumskih drvnih sortimenata u skladu sa utvrđenim kriterijumima	3
	Izraditi novi informacioni sistem u šumarstvu	0
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Kontinuirana aktivnost i biće nastavljena i u 2019. godini.	
	Djelimično ispoštovano.	
	Nije obezbjeđeno finansiranje, pa je aktivnost pomjerena za 2019. godinu.	

6. Uvođenje strožih bonitetnih zahtjeva bankarskog poslovanja i uređenje postupka restrukturiranja banaka		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Izrada i dostavljanje planova oporavka banke i planova oporavka bankarske grupe Agencije za bankarstvo Republike Srpske	5
	Preispitivanje planova oporavke banke i planova oporavka bankarske grupe	5
	Izrada planova restrukturiranja za banke koje na dan stupanja na snagu Zakona o bankama Republike Srpske imaju dozvolu za rad	5
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije		

7. Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Izrada Elaborata o opravdanosti osnivanja Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske	5
	Analiza postojećeg pravnog okvira i identifikacija potrebnih izmjena i dopuna pravnog okvira u skladu sa reformskim ciljevima	5
	Realizacija pretpostavki za osnivanje Centra za scijentometriju i promociju nauke, izbor adekvatnog modela i pilot projekat	5
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije		

8. Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Usvajanje Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju	5
	Upisna politika za srednje škole kreiraće se u skladu sa realnim potrebama poslodavaca	4
	Donošenje Pravilnika o klasifikaciji zanimanja i Pravilnika o načinu obrazovanja učenika kod poslodavaca	4
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije		
	Kontinuiran process, biće nastavljen i u 2019. godini.	
	Pripremljeni Pravilnici, očekuje se usvajanje u 2019. godini.	

9. Povećanje efikasnosti tržišta rada i reforma Zavoda za zapošljavanje		Faza implementacije reforme (1-5)
Aktivnosti planirane u 2018.	Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o štrajku	3
	Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i prvima za vrijeme nezaposlenosti (i drugih propisa u vezi sa vođenjem evidencija nezaposlenih lica)	3
Opis implementacije i objašnjenja ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Pripremljen Nacrt Zakona.	
	Pripremljen Nacrt Zakona, ali njegovo usvajanje je uslovljeno prethodnim usvajanjem Zakona o zdravstvenom osiguranju Republike Srpske.	

PRILOG 2.

Vanjski doprinosi ERP-u u 2019-2021. godini

Javne konsultacije Vijeća ministara BiH

Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH je 23.1.2019. na svom web portalu postavila nacrt Programa ekonomskih reformi BiH za period 2019-2021 godine. Upućeni su pozivi za eventualne prijedloge, komentare i sugestije na dokument prema nevladinim organizacijama, članovima akademske zajednice, privrednim komorama te poslovnim i strukovnim udruženjima. Obzirom da je bio izuzetno kratak rok za dostavljanje komentara, u trenutku završetka i slanja dokumenta Programa ekonomskih reformi BiH 2019-2021 godine, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH nije zaprimila nijedan komentar na predloženi tekst dokumenta.

Javne konsultacije Vlada Federacije BiH

Proces konsultacija po pitanju mjera Programa ekonomskih reformi FBiH prije svega je organizovan unutar linijskih ministarstava za svaku pojedinačnu mjeru. Prilikom donošenja i usvajanja svake posebne mjere postoji obaveza odgovornog ministarstva da sprovede proces konsultacija sa zainteresovanim stranama. Pored ovoga Program ekonomskih reformi FBiH je prije usvajanja stavljen na stranicu Zavoda za programiranje razvoja FBiH sa pozivom svim zainteresovanim stranama za dostavljanje eventualnih primjedbi. Na dokument, nažalost nije bilo primjedbi, što dokazuje da je potrebno uložiti dodatne napore u prezentaciji i javnom predstavljanju dokumenta prije samog usvajanja na vladi.

Javne konsultacije Vlada Republike Srpske

Primjedbe sa javne rasprave

Na osnovu pisanih prijedloga Saveza sindikata Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske, koje je zaprimila Vlada Republike Srpske, u nastavku dajemo kratak prikaz ključnih zahtjeva.

Ključni zahtjevi **Saveza sindikata Republike Srpske** su:

- 1) Povećanje najniže plate – prihvaćeno;
- 2) Donošenje novog ili izmjena i dopuna postojećeg Zakona o radu u Republici Srpskoj, te zaključivanje kolektivnih ugovora – prihvaćeno zaključivanje kolektivnih ugovora, a trenutno se radi analiza sprovođenja Zakona o radu;
- 3) Rasterećenje privrede u korist povećanja plata radnika i boljeg poslovnog ambijenta - prihvaćeno;
- 4) Suzbijanje sive ekonomije i prevođenje neformalnog rada u formalni rad - prihvaćeno;
- 5) Donošenje izmjena i dopuna Zakona o udruženjima i fondacijama – nije dio PER-a, već dio Programa rada Vlade;
- 6) Potpuna realizacija Programa socijalnog zbrinjavanja radnika – djelimično prihvaćeno;
- 7) Donošenje Zakona o obavezi Republike da uplati doprinose svim radnicima kojima to poslodavci nisu uplatili, bez obzira na strukturu vlasništva – biće unaprijeđeno kroz suzbijanje sive ekonomije;
- 8) Donošenje Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti – prihvaćeno;
- 9) Donošenje Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu – nije dio PER-a, već dio Programa rada Vlade;
- 10) Donošenje novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju – prihvaćeno;

- 11) Donošenje Strategije bezbjednosti, zaštite i zdravlja na radu – nije dio PER-a, već dio Programa rada Vlade;
- 12) Kontrola i analiza primjene zakonskih propisa – prihvaćeno.

Ključni zahtjevi Privredne komore Republike Srpske su:

- 1) Rasterećenje privrede: Izmjene zakona o porezima i doprinosima sa ciljem vraćanja na nivo od 51% opterećenja na neto platu; Povećanje neoporezivog dijela dohotka na nivo najniže plate; te Sistemsko rješavanje porodijskog bolovanja – prihvaćeno;
- 2) Mjere za smanjenje javne potrošnje: Reforma javne uprave; Restriktivne politike javne potrošnje; Restrukturiranje javnih preduzeća; te Maksimalno uključivanje domaćih kapaciteta – prihvaćeno;
- 3) Praćenje aktivnosti u vezi sa analizom primjene Zakona o radu i aktuelne situacije na tržištu rada: Analiza primjene Zakona o radu; Usvajanje Uredbe o podsticajima za zapošljavanje; te Nedostatak i odliv kvalifikovane radne snage – prihvaćeno;
- 4) Poboljšanje likvidnosti privrede i vanbudžetskih fondova: Uvođenje instituta vansudskog restrukturiranja; Viši stepen finansijske discipline kod plaćanja obaveza; te Inovirati Zakon o likvidacionom postupku – prihvaćeno;
- 5) Mjere podrške i podsticaji privrede: U Budžet 2018. godine uvrstiti sredstva podsticaja namijenjena za projekte unapređenja proizvodnje i podizanja konkurentnosti; Usmjerenje sredstava od koncesionih naknada; Donošenje Zakona o podsticajima; te Blagovremena raspodjela podsticajnih sredstava u privredi i kreiranje Registra podsticaja u privredi – djelimično prihvaćeno;
- 6) Unapređenje postupka kontrole, rad pravosuđa, sistemske reforme i druge mjere: Jedinstvena inspekcija; te Preispitati mjeru zatvaranja privrednih društava u slučaju kada inspeksijska kontrola ustanovi rad neprijavljenih radnika – prihvaćeno;
- 7) Reforma obrazovnog sistema – prihvaćeno.

Ključni zahtjevi Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske:

- 1) Smanjenje fiskalnih i parafiskalnih opterećenja – prihvaćeno;
- 2) Višak podsticajnih sredstava za zapošljavanje iz Zavoda za zapošljavanje preusmjeriti Javnom fondu za dječiju zaštitu u cilju povećanja nataliteta - prihvaćeno;
- 3) Donijeti Uredbu o podsticajima za zapošljavanje – prihvaćeno;
- 4) Izmirenje obaveza od strane Fonda zdravstvene zaštite – prihvaćeno;
- 5) Uvesti naknade za nezaposlene porodilje – prihvaćeno;
- 6) Reforma tržišta rada kroz izmještanje administriranja zdravstvenog osiguranja i utvrđivanja paketa zdravstvenih usluga koji su srazmjerni uplatama doprinosa – prihvaćeno;
- 7) Povećati transparentnost i kontrolu rada inspeksijskih organa, te formirati jedinstvenu inspekciju – prihvaćeno;
- 8) Povećati nivo kontrole prijave radnika, radnog vremena, sprečavanje isplate plate „na ruke“, te prijavljivanje najniže plate, a povećane prihode usmjeriti na smanjenje oporezivanja rada – prihvaćeno;
- 9) Prilagođavanje sistema obrazovanja potrebama tržišta rada – prihvaćeno.